

نەفسیری رەوان

بۆ تیگە یشتنی قورئان

بەرگی [۲]

نووسینای

مەلا مەحموددی گەلاڵەیی

جزمی [۴]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

دهدانهوهی جووله که کان دهرنارهی حهرامیی بری خواردهمهنی

﴿ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلَوْهَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٩٣ ﴾
 ﴿ فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٩٤ ﴾
 ﴿ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٩٥ ﴾

(٩٥)

نایهته کانی ثم سورتهه پیروژه، واته: سورتهتی (العیمران) له سهرهتاوه تا ئیره بو چه سپاندنی به لگهی راستی پیغه مبهرایهتی حهزرهتی موحه ممد بوون ﷺ، ههروهها بو چه سپاندنی تاک و ته نیایی خوداو بهرپرچدانهوهی نه هلی کیتاب و بزرانیان و پووجهل کردنهوهی نهو داب و نهریتهی که کردبوویانه نایین و بهناوی نایینهوه به خه لکیان دهسه لماند، به درؤ و دهلهسه دهیانگوت: نهمه له خوداوه هاتووه دهقی تهوراته، لهراستیش دا بی بناغه بوو. ثم نایهتانهی ئیره هیش که بریتین له نایهته کانی (٩٣-٩٧) که لهمه دوا دهست ده کهین به راقه کردنیان، بو پووجهل کردنهوهی دوو شوبههی تری جووله که کان هاتوون و لهو تهوه ره دا ده سوورینهوه.

١- گومانکاری یه کهم نهوه یه که به پیغه مبهریان دهگوت: نهتو لافی نهوه لی ددههی که له سهر نایینی ئیبراهیمی، نهدی چون گوشتی وشترو شیر و شتر دهخوی؟؟ له کاتی کا که نهو جووره خواردهمه نییه له نایینی ئیبراهیم دا حهرام بوون؛ واته: تو شتیکت حهلال کردووه که له سهر نهو حهرام بووه، نهدی تو چون به وتهی خوت ته صدیقی نهو ده کهی و له گهل ئیبراهیم دا هاوړاو هاو نایینی؟؟ که وایی تو بووت نیه بلئی: من

لههه موو کهس به نیبراهیم نزیکترم!!

نیتر پهروهردگار بهرپهرچی دانهوه بهوه که فهرمووی: هه موو
خوارد هه نهییهک بۆ بهنو ئیسرائیل حه لال بووه و پیش ته وانیش بۆ
نیبراهیم حه لال بووه، دوایی بری خوارد هه نهییان لی^٢ حه رام کرا وه کوو
سزادانییک بۆیان.

گومانکاری دووه م نهوه بوو: کاتییک رۆگهی موسولمانان له قودسه وه
گۆرا بۆ که عبه و موسولمانان له جیاتی نهوه ی روو بکه نه بهیتولمه قدیس
روویان کرده که عبه، جوله که کان تانوتیان له پیغه مبهرایه تی پیغه مبه
ده داو دهیانگوت: بهیتولمه قدیس له که عبه ریزدار تره و شیاو تره بۆ
رووتیکردن، بهیتولمه قدیس له پیش که عبه دا دروست کراوه و زه وییه که شی
ده بیته گۆر په پانی مه حشر، هه موو پیغه مبه ران له نهوه ی ئیسحاقن و
هه موویان ریزیان لی گرنه وه و له نوێژدا روویان تی کردووه، نه ی
موحه ممه د! تۆ نه گهر راست بکه ی نه له سا ئایینی نه وانی ریزی نه
رۆگه یه ت ده گرت که پیغه مبه رانی پیشوو ریزیان لی گرتووه و، رووت له
قودس وه رنه ده گێرا و، رۆگه یه کی ترت هه لنه ده بژارد!؟ نیتر پهروهردگار
بهرپهرچی دانهوه بهوه که یه کهم خانوویک بۆ خودا په رستی دروست کرابی
که عبه یه که نیبراهیم و ئیسماعیلی کوری بۆ خودا تیدا په رستن دروستیان
کردووه و له کاتی نوێژو دوعا کردن دا روویان تی کردووه.

جا بۆ بهرپهرچدانهوه ی گومانکاری یه کهم فهرمووی: ﴿کَلِ الطَّعَامِ
كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَآئِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَآئِيلُ عَلٰی نَفْسِهِ مِّنْ قَبْلِ أَنْ تُنْزَلَ
التَّوْرَةُ﴾ هه موو خوارد هه نهییهک بۆ نه تهوه ی ئیسرائیل حه لال و ره و
بووه، دوایی بری خوارد هه نه ی به گۆره ی تهورات له جوله که کان یاساغ
کرا، وه کوو سزایه ک و ته مبی کردییک بۆیان، چونکه ته وان سته میان
له خۆیان کردو شیاوی نه و ته مبی کردنه بوون وه کوو له نایه تیکی تردا
ده فهرمووی: ﴿فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أَحَلَّتْ لَهُمْ﴾ النساء ١٦٠
واته: به هۆی سته مکردنی جوله که کان خۆیان بری خوارد هه نه ی - که

له و پش بۆیان حه لال بوو - لیمان حه رام کردن.

مه به ست به (اسرائیل) لیره دا خبه گیره ی رای هه ندی له راقه کهه ران مه به ست نه ته وه ی ئیسرائیله نه ک یه عقووب بی، به لام به گیره ی رای جه ماوه ی راقه کهه رانی قورشان پییان وایه مه به ست به ئیسرائیل یه عقووبه. مه به ستیش به حه رام کردن ی نه ته وه ی ئیسرائیل بری خواره مه نه ی له سه ر خۆیان، نه وه نه که خۆیان له خۆیانان حه رام کردبی، به لکو مه به ست نه وه یه نه و گه له ملیان له تاوان کردن ناو، گوناھی زۆرو زه به نه دیان کرد تا خوداوه ند بۆ هزادانیان له سه ر نه و تاوانانه بری خواره مه نه ی لی قه ده غه کردن، وه کوو له و نایه ته ی پیشرو ناماژه ی بۆ کرا.

پوخته ی نه م وه لامه ی قورشان نه وه یه: که نه صل له خواره مه نه ی دا نه وه یه که حه لال بی، نه وه ی له سه ر نه ته وه ی ئیسرائیل حه رام کرا بۆ ته مبی کردن بوو، ناکامی نه و تاوانانه بوو که نه نجامیان دان، ده ی خۆ پیغه مبه رو تۆمه ته که ی هیچ جۆریکیان له م تاوانانه نه نجام نه داوه، که وایی نه و خواره مه نه یه پاکانه یان لی قه ده غه ناکری.

که ده فه رموی ﴿من قبل أن تنزل التوراة﴾ واته: پیش هاتنه خواره وه ی ته ورات بۆ مووسا هه موو جۆره خواره مه نه یه ک حه لال بووه، بۆ نه ته وه ی ئیسرائیل به لام پاش نازل بوونی ته ورات و نه نجامدانی نه وان بۆ چه ند تاوانیک ئیتر جۆره ها خواره مه نه یان لی قه ده غه کراو هوی حه رام کردنه که شی روون کردۆته وه، ﴿قل فأتوا بالتوراة إن کتتم صادقین﴾ نه ی موحه ممه د! پییان بللی نه گه ر ئیوه دلّیان که راست ده کهن! ده ته ورات به یتن و بیخوینه وه سه یری بکه ن بزائن شاخۆ نه وه ی تیدایه که ده لّین: نه و خواره مه نه یان نه ی له ئیوه حه رام کراون له ئیبراهیمیش حه رام برون؟! ده بیتن ده قه کانی ته ورات سه یر بکه ن و بیکه ن به حه که م با راست و درۆی قسه کانتان ده ربکه وه ی! خۆ ته ورات کتیبی خۆتانه و پرواتان پییه تی.. دلّیابن نه گه ر سه یری ته ورات بکه ن

بۆتان دەر دکهوئ که ئەو شتانهی لەنەتەو هی ئیسرائیل قەدەغکران
هۆیه کهی ئەنجامدانی چەند تاوانیکی بەنو ئیسرائیلی یەکان خۆیان بوو،
ئەو حەرامکردنەش تەمبێ کردن و سزادانیان بوو، کەوابێ کەسیک ئەو
جوړه تاوانانەى نەکردب ئەو خواردە مەنیا نەى بەشیوەى حەلال بو
دەمینیتەو! چونکە ئەصڵ لە خواردە مەنى ها حەلالی یە نەک حەرامى.

﴿فَمَنْ افترى على الله الكذب﴾ کەسیک درۆو دەلەسە بە دەم
خوداوه هەلبەستى و پێى وا بێ کە یاساغبوونی ئەو خواردە مەنیا نە -
گوشتى و شترو شیرە کهى - لەسەر پێغەمبەرانى پێشوو و گەلەکانیان
لەپیش هاتنە خوارهو هی تەورات دا بوو، لەم هەلۆستەیان پەشیمان
نەبنەو و تۆبە نەکەن ﴿من بعد ذلک﴾ دواى ئەو هی کە بۆیان روون
کرایەو کە حەرامبوونە کە بەهۆى گوناھو تاوانى خۆیانەو بوو و دواى
هاتنە خوارهو هی تەورات بوو،، یان دواى ئەو هی داویان لى کرا تەورات
بھێن و سەیری بکەن، ئەوانیش لەترسى ئەو کە درۆکیان دەرکەوئ
نەویران تەورات بێنن ﴿فأولئك هم الظالمون﴾ ئەوانە ستم لە خۆیان
دەکەن و شیاوى سزای دۆزەخن و خودا نەفریتیان لى دەکا، چونکە ئەوان
راستى پیشیل دەکەن و درۆو دەلەسە دەخەنە روو.

دەگێرنە وە دەلێن: کە پێغەمبەر ﷺ ئەم تەحەددایەى لى کردن، نیتەر
نەویران تەورات بێننە پێشەو و بۆریان خوراد، ئەمەش بەلگە بوو، لەسەر
ئەو: کە پێغەمبەر ﷺ بەنیگا ئەو زانیاریانەى تەوراتى زانیو، چونکە
ئەو نەخوێندەوار بوو و نەخوێندەواریە کەشى مەشهور بوو، جا کە
راستى و حەق دەرکەوتن و بەتال تیشکا و ناکام زاندرە ﴿قل صدق الله﴾
ئەى موحەممەد! بلێ: پەرەردگار راستى لەگەل کردم لەوەدا کە هەوالى
پێدام کە هەموو خواردە مەنیا نەى حەلال بوو، جگە لە ئەو هی کە
ئیسرائیل لەسەر خۆى حەرام کردبوو، ئەو رستەیه ﴿قل صدق الله﴾
باشترین بەلگەیه لەسەر ئەو، کە گوتنى (صدق الله العظيم) لە کۆتایى

خویندنی قورئاندا سوننه ته، چونکه ههروهک (صلوا علیه وسلموا تسلیما) گشتایه تی شوین و کات و کهس ده گریته وه نه میش ههروه ها، هه مو نه مرئ له قورئان وحدیث دا، بۆ عوموممه مه گهر نیشانه و به لگهی لاده ر له عوموم هه بی.

﴿قَاتِبُوا ملةَ ابراهيمَ حنیفا﴾ پئیان بلی: شوین ئایینی ئیبراهیم بکه ون ناینیکی پاک و خاوین و بی خه وشه، ده ق وه کوو نهو ئایینه وایه که من بانگه وازیتان ده کهم بۆی، به هیچ جوړی گوشتی وشترو شیری وشتری حه رام نه کردووه، ناینیکی مام ناوه ندییه، توندپه وی و زیاده پوویی تیدا نیه، قورئان ناوینه ی بالانومایه تی، ئیبراهیم خوداپه رستیکی حه قناس بوو، وازی له هه موو ناینیک هینابوو ریگای راستی ئیسلامی گرتبوو که له سه ر بنه مای یه کتاپه رستی و به حه لال زانینی خواره مه نی پاک و خاوین سه رچاوه ی هه لگرتبوو ﴿وما کان من المشرکین﴾ ئیبراهیم هه رگیز هاوه لی بۆ خودا قه رار نه داوه، نه وه کوو قورپه شیه کان بته رستی کردووه، نه وه کوو جووا له که وه سیحی که سی به کوپی خودا زانیوه.

ئایینی ئیبراهیم له سه ر بنه مای یه کتاپه رستی دامه زراوه و، نهو شه ریه ت و یاسایه یه که قورئان هیناویه تی و پیغه مبه ری ئیسلام بانگه وازی بۆ ده کا که وابی ئایینی ئیبراهیم ده قی نه م ئایینه ئیسلامیه که (موحه ممه د) بانگه وازی بۆ کردووه، ناینیکی حه ق و راسته و هیچ شک و گومانی تیدا نیه، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿قل اننی هدانی ربی الی صراط مستقیم دینا قیما ملة ابراهیم حنیفا وما کان من المشرکین﴾ الانعام/۱۶۱. یان ده فهرموی: ﴿ثم اوحینا الیک ان اتبع ملة ابراهیم حنیفا وما کان من المشرکین﴾ النحل/۱۲۳.

نایه ته کان نه م دوو حوکمه ده گه یه نن:

۱- یه کهم نهو خواره مه نیبانه ی که یه عقووب له سه ر خۆی حه رام کرد په ئیجتیهاد و ره نی خۆی بوو نه ک به نبگای خودایسی، چونکه له

نایه ته که دا نیسه تی کرداری (حرم) بۆلای یه عقروب دراوه. پیغه مبه ریش نه گهر نیجته یادی کردو که ییشه شتییک و په سندی کرد ده بیه نایین و ده بی پییه وه پابه ند بی! مه گهر پهروه ردگار ته قیری نه کا له سهری. وه کوو نه وه پیغه مبه ر هه نگونی له خوی حهرام کرد، به لام پهروه ردگار ته قیری نه کردو ره خهی لی گرت و فهرمووی **يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ** **التَّعْرِيمُ** ١. نهی پیغه مبه ر! بۆچی شتییک خودا بۆی حه لال کردووی له خۆتی حهرام ده که ی؟!

٢- دووهم نه و خواره مه نیانه ی که خودا له سهر نه ته وه ی نیسرائیلی حهرام کردن وه کوو به زو چند جۆر خواره مه نییه کی تر به مه بهستی ته مبی کردن و سزادانیان له سهر گونا هو تاوان وه کوو خودا ده فهرمووی: **فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أَحَلَّتْ لَهُمْ** **النِّسَاءُ** ١٦٠. یان ده فهرمووی: **وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ** ... تا ده گاته نه وه ی که ده فهرمووی: **ذَلِكَ جَزَاءُهمْ بِبَغْيِهِمْ، وَإِنَّا لَصَادِقُونَ** **الْأَنْعَامُ** ١٤٦.

نایه ته کان به صهراحت و بی په رده نه وه شیان تیدایه که یاسای قورئان و نایینی نیبراهیم و هه موو نایینه کانی تر له بنه مادا یه کن و هه موویان بانگوازیان بۆ یه کتاپه رستی و خودا به یه کناسین کردووه.

باسی ریزو شکومه ندی که عبه و واجب بوونی حه ج

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ **فِيهِ**
آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا **وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ**
الْبَيْتِ مَنْ أَسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ﴾
بیگومان نه و خانوهی که روگهی موسو لمانانه له نویزو پارانه وه دا، نه وه

یه کهم خانویکه بو خوداپهرستی دروست کراوه، نهو خانویه که ئیبراهیم و ئیسماعیل دروستیان کرد بو خوداپهرستی، وه کوو دهفهرموئ: ﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ﴾ بقره/١٢٧. نه مجار پاش نهو میژووه به چهند چه رخیگ سالی (١٠٠٥) ی پیش زایین چه زره تی سوله یمانی کوری داوود (علیهما السلام) مزگه ونی قودسی دروستکردووه. ئیبراهیم که که عبهی دروست کرد، کردی به یه کهم رۆگهی خوداپهرستان، که وایی پیغه مبهری ئیسلام له سهر ئایینی ئیبراهیمه که نهویش له کاتی نویژو خوداپهرستی دا رووی ده کرده که عبه.

به کورتی: یه کهم په رستگایه کی راست و دروست که پیغه مبه ران دروستیان کرد بی که عبهی پیروژه وه له سهر زهوی پیش که عبه په رستگایه کی تر دروست نه کراوه، دیر زه مانیشی ده بیته مایه ی زور ریزی. نه م خانوه پیروژه چهند تایبه تمه ندیه کی هیه:

١- پیروژو خێرو به ره که ت ئامیزه، نه م شاره پیروژه هه رچه نده له دۆلکی ره قه ن و رووتن دایه، میوه و به روبوومی هه موو شتیکی له هه موو لایه که وه بو دی وه کوو خودا ده فهرموئ ﴿يَجِبِي إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ القصص/٥٧. زیاد له وه خێرو به ره که تی چاکه شی هیه، خێرو خیرات تییدا پاداشی چهند چهندانه ده دریته وه دو عاو نزاو پارانه وه تییدا گیرا ده بی.

٢- ﴿وَهَدَىٰ لِلْعَالَمِينَ﴾ نهو ئاستانه سه رچاوه ی شاره زایی کردنی خه لکه، نویژکه ره کان له کاتی نویژو پارانه وه دا رووی تی ده که ن و دلی موسولمانانی پتوه به نده، سالانه به سواری به پیاده یی ملیونه ها خه لکی بو ده کشین، ده چن بو دیده نی نه م ماله پیروژه، له هه موو لایه که وه موسولمانان ده رژینه نهو به سته (هه ره مه) وه بو نه نجامدانی نه رکه کانی حج و عه مره، نه مه ش به به ره که تی نزاو پارانه وه ی ئیبراهیم (علیه السلام) که له په ره ردگار پارایه وه و گوتی: ﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ

من الثمرات لعلهم يشكرون ﴿٢٧﴾. پەرەردگار وەلامی پارانە وە کەمی دایە وە فەرمووی: ﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ﴾ الحج/٢٧-٢٨.

٣- ﴿فِيهِ آيَاتٌ مِّمَّنْ بَيْنَاتٍ مِّمَّا مَكَامُ إِبرَاهِيمَ﴾ لەو مالهەدا نیشانەیی ئاشکرای تێدا هەن، یەكێ لەو نیشانانە شوینی راوەستانی ئیبراھیمە تێدا (مقام ابراھیم) کە بۆ نوێژ لێی راوەستاوە و لەخودا پاراوەتەو، وەکوو موعجیزە یەکی میژوویش شوین قاچی پیروزی لەسەر تاتە بەردە کە ماوە، عەرەبەکان بەتەواتور چینی لەدوای چینی نەم چیرۆکیان بۆ یە کتری گێراوەتەو.

٤- ﴿وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا﴾ هەرکەسێک تینی بۆ هاتبێ و خۆی خستبێتە ناوی تا لەناوی دا مابوو بیتەو پارێزراو بوو، کەس دەستدریژی بۆ سەر خۆی و مائی نەکردووە، تەنانەت پیاو کوژیش کە خۆی خستبێتە ناو کەعبەو هەرچەندە موستەحەقی تۆلە لێستاندن بووبێ تا لەوێ دا بووبێ خوینی پارێزراوە. چونکە خودا دەفەرموێ: ﴿أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا الْقَصَص/٥٧﴾. یان دەفەرموێ: ﴿وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا الْبَقَرَة/١٢٥﴾. یان پارانە وە کەمی ئیبراھیم کە دەفەرموێ: ﴿رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا الْبَقَرَة/١٢٦﴾.

عومەری کۆری خەططاب ﷺ دەفەرموو: ئەگەر بکوژی خەططابی باو کەم دەست بکەوێ لەناو کەعبەدا تا نەیتە، دەری دەستی بۆ نابەم. ئەبۆ حەنیفەش دەفەرموێ: کەسێک کوشتنی پێویست بوو، وەکوو ئەو بکوژی بێ و پێویست بێ تۆلە لێ بستیئێ، یان لەئێسلام هەنگەراییتەو یان زینای کردبێ و موستەحەقی بەردەباران کردن بێ، خۆی بختە ناو کەعبەو هێچسێ لێ ناکرێ، ئەو ئەندە هەیسە خواردن و خواردنەو و پێویستیاتی تری بۆ دابین ناکرێ بۆ ئەوێ بیتە دەروەو تۆلە لێ بستیئێ!

بەلام ئازادکردنی مەککە لەسالی هەشتەمی کوچی دا لەلایەن

پیغه مبهروه ﷺ که به شهرو چهک گرتی، نهوه له بهر ناچاری و پاک کردنه وی که عبه بوو له بپه رستی، به مه بهستی نهوه بوو، تنهها خودای تیدا بپه رستری، شهر کردن تییدا بو پیغه مبهر ساتیک حلال بوو، که بریتی بوو له رۆژی نازاد کردنی مه کهه، دوا پیغه مبهر بو کهس دروست نیه؛ پیغه مبهریش ﷺ پاش نهو ساته رایگه یاندو فهرمووی: هر که سیک بچیته ناو که عبه وه نه مین ده بی، هر که سیک بچیته وه مالی خو شپری له گه لدا ناکری و نه مین ده بی، هر که سیک خو بخاته مالی نه بو سوفیانه وه نه مین ده بی. نهو رووداوانه وی که له سهرده می چه ججاج دا رویان دا نهوه شتیکی ناپه واپه بووه.. نهو هه لویسته ی بهرام بهر به عه بدوللای کوری زوبه بر نوینرا شتیکی کوفر ناسا بووه و کهس به لایه وه ره واپه بووه. واته: ته چه کومی حوکام به حوکمی نیسلام دانانری!

نهو فتوایه ی که نیمامی مالیک و نیمامی شافیعی داویانه که له ناو که عبه دا دروسته تۆله له بکوژی عه مدی بسپنری نهوه سزادانیکی دادپه روه رانه یه قورثان فهرمانی پی کردووه و ده ستریزی بو سهر کهس تیدا نیه!!

زانایانی نیسلام کۆکن له سهر نهوه نه گه ز که سیک له ناو که عبه دا شپری کردو خه لکی کوشت، شپری له گه ل ده کری و ده شکورزی له ویدا.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿لَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ﴾ البقرة/١٩١.

نایه ته که جیاوازی خستۆته لیوان نهو که سه ی له ناو که عبه دا ده ستریزی ده کاو خه لک ده کوژی نهو که سه ی له ده ره وه ی که عبه خه لک ده کوژی و خو ده خاته ناو که عبه وه. له عه بدوللای کوری عه بیاس و عه بدوللای کوری عومهر و هاوه لانی تری پیغه مبهرو (تابعین) یش ریوایه تیان کردووه فهرموویانه: نه گه ر که سیک که سیکی کوشت و خو ی خسته که عبه وه له وی دا ناکورزیته وه! ئیبنوعه بیاس فهرموویه تی: به لام

نابی کهس لهویدا هاوونشینی بکاو یارمهتی بدا، خواردن و خواردنهوهی نادریتی بۆ ئهوهی ناچار ببی و بیته دهروهوهو تۆلهی لی بسینری! نهگهر لهناو کهعبهدا مروۆقی کوشت ههر لهویدا تۆلهی لی دهستیندری.

٥- تایبهتمهندییهکی تری خانهی خودا ئهوهیه که ئهرکی سهرشانی ههموو موسولمانیکی بهتوانایه که لهماوهی ژبانی دا -بهلای کم- جاریک دیدهنی کهعبه بکا خودا دهفرموی: ﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مِنْ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾ پتویسته ههرکهسیک توانای دارایی و جهستهیی ههبوو له موسولمانان لهماوهی تهمهنی دا جاریک دیدهنی مالی خودا بکا بهمهبهستی ههجوکردن بۆ خودا، نههش ریزلینانیکی تایبهته بۆ ئهوه خانه پیروژه، ههر له روژگاری ئیبراهیمهوه تا سهردهمی پیغهمبهری ئیسلام نادهمیزادان سالانه دیدهنی ئهم خانووهیان کردووه چین لهدوای چین و نهوه لهپاش نهوه -تهنانهت نهوانهی بتههرست و موشریکیش بوون- ئهم ریو رهسمهیان پهپهوه کردووه بهشیوهیهک له شیوهکانی حج کردن ئهم داب و نهپهتیهیان درێژه پێداوه، نههش بهلگهیهکی (متواتر) و گیرانهوهی کۆ له کۆیه بۆ چهپاندنی دروستکردنی ئهوه خانه لهلایهن ئیبراهیمهوه (علیه السلام)

ههر له روژگاری هاتنی ناینی ئیسلامیشهوه تا ئیستا سالانه موسولمانان لهههر چوار لاهه لهکاتی دیاریکراوا بهروه ئهم ئهرکه پیروژه ئهرکی ههجوکردن نه انجام دهدهن! نیشانه ئهلا تا کۆتایی تهمهنی جیهان ئهم ئهرکه پیروژه ئیسلامیهیه لهگهشهکردندا دهبی.

نایهتهکه بۆ واجبه بوونی حج مهرجی ههبوونی توانای داناو، زانایان له رافهکردن و دیاریکردنی توانادا رای جیا جیا یان هیه: ههندیک دهلێن: مهبهست له (استطاع) ههه بوونی تیشوو ریگاوهه بوونی هووی گواستهوهیه -ولاخ یان سهیاره یان تهیاره- بۆ ئهوهی شت و مهکهکانی لی بار بکاو بۆ خووشی سواری ببی وه ریگاشی ئهههین بی، ههندیکیش دهلێن: (ئیسیتطاعه) بریتیه له لهشاعی و توانای رویشتن بهرپرگادا،

هه‌ندی‌کیش ده‌لین: بریتیه له له‌شساعی و نه‌بوونی ترس له دوژمن و درنده و توانای دارایی به‌جۆریک بتوانی تیشرو و لاخی سواری یان سه‌یاره.. بۆ گه‌شته‌که‌ی دابین بکا، قهرزو قۆله‌ی له‌سه‌ر نه‌بی، نه‌وه‌نده‌ی هه‌بی تا دیته‌وه بژیوی خاوو خیزانی؛ نه‌وانه‌ی بژیویان له‌سه‌ریه‌تی دابین بکا!!

به کورتی واجب بوونی حج به‌ستراوه به هه‌بوونی تواناوه، تواناش به گیره‌ی رۆژگارو ناده‌میزاده‌کان ده‌گۆڕی.

﴿وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ هه‌رکه‌سیک ئینکاری نه‌وه‌بکا که‌که‌عه به‌که‌م خانوکه که ئیبراهیم به‌فرمانی خودا بۆ خودا تیدا په‌رستن دروستی کردووه -گه‌ردنکه‌چ نه‌بی بۆ فرمانی خودا و حج کردن و رووتیکردنی له‌کاتی نوێژداو به رۆگه‌ی نه‌زانی، نه‌وه خوا بی ئاتاجه‌و هیچ پیوستی به ئاده‌میزادان نه‌وه له خودایه‌تی خۆی ناکه‌وی!

بریکیش پێیان وایه مه‌به‌ست به (کفر) له نایه‌ته‌که‌دا نه‌کردنی حه‌جه، واته: که‌سیک حج نه‌کا خودا بی ئیجتیاچه له‌هه‌موو که‌س و چ پیوستی به‌کی به ئاده‌میزادان نه‌وه!! نه‌مه‌ش هه‌ر شه‌یه‌کی تونده له نه‌وه که‌سانه‌ی حج ناکه‌ن، چونکه نه‌کردنی به کوفر داناوه!!

له پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌گێڕنه‌وه که فرمویه‌تی: (من مات ولم یحج فلیمت إن شاء یهودیا أو نصرانیا) که‌سیک حه‌جی له‌سه‌ری و بمړی و حج نه‌کا، تاره‌زۆی خۆیه‌تی با به جوله‌که‌یی یان گاوری بمړی! ئیمامی عه‌لی ده‌گێڕته‌وه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌وتاریکی دا فرموی: (یا أيها الناس! إن الله فرض الحج على من استطاع اليه سبيلا، ومن لم يفعل فليمت على أي حال شاء یهودیا أو نصرانیا أو مجوسیا). ئه‌ی موسولمانینه دُنیا بن له‌وه که خودا حه‌جی پیوست کردووه له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانی، که توانای ریگه‌وبانی هه‌بی، جا هه‌ر که‌سی حه‌جی له‌سه‌ری و حج نه‌کا نه‌وه خۆی

سهریشک بی لهیه کئی له مانه: که به جووله که یی، یا فهله یی، یان ناگر
پهرستی بمرئ).

له نیمامی عومهره وه ده گپرنه وه ده یفرمرو: (لقد هممت أن أبعث
رجالا إلى هذه الأمصار) نیازم هه بوو که نوینهر بنیرم که به شاره
گه وه کاندای بگه رین، تا به موسولمانان رابگه یهنن که بچن بو حج،
هه که سیکن توانای هه بی و حج نه کا سهرانه یان بخه نه سهر، نه وانه
موسولمانن نین موسولمان نین، هه له بهر نه به لگانه زوریه ی زانایانی
شهرع گوتوویانه حج پیویسته و هه که سیکن توانای هه بوو ده بی ده ست
به جی نه نجامی بدا، بریکیش ده لئین: ده توانی به کاوه خو نه نجامی بدا!!.

سووربوونی خاوهن نامه کان له سهر کوفرو کوسپ و ته گه ره دانانیان له

ریگهی خودادا

قُلْ يَتَاهِلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ

عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ قُلْ يَتَاهِلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ

مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ۚ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا

تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

نه مجار پاش نه وهی په وهر دگار به لگهی له سهر راستی
پیغه مبه رایه تی پیغه مبه ری نیسلام هینایه و» و راوو بۆچوونی خاوهن
نامه کانی پووجهل کرده وه، فرمان به پیغه مبه ره ده کا که به شیوه یه کی
نهرم و نیان داوایان لی بکا که هه لویستی خویان بهرام بهر بانگه وازی
نیسلامی بگۆرن و، پروا به په یامی قورئان بکه ن و فهرمووی: ﴿قل یا
أهل الكتاب لم تكفرون بآيات الله﴾ نهی موحه ممه د! به خاوهن نامه کان
بلی: بۆچی پرواتان به خودایه تی خودا نیه و سهر پیچی فرمانه کانی ده که ن

و ئیمان به په‌یام و نیشانه‌ی راستی په‌سه‌ندو نیردرای ناکه‌ن؟؟ هۆی چیه‌و به‌لگه‌تان چیه‌که‌وا هه‌لویستی واتان گرتووه بانگه‌وازی ئیسلامی ره‌ت ده‌که‌نه‌وه؟؟ ﴿وا لله شهید علی ما تعملون﴾ خدا ئاگاداره‌و ده‌زانئ چی ده‌که‌ن و سزای شیای ئه‌و هه‌لویست و کردارانه‌تان ده‌داته‌وه. ﴿قل یا اهل الکتاب﴾ پییان بئ: ئه‌ی خاوه‌ن نامه‌کان! ﴿لم تصدون عن سبیل الله من آمن﴾ بۆچی و له‌پای چی هه‌میشه‌هه‌ولئ نه‌وه ده‌ده‌ن که موسولمانان له‌ریگای راست و دروستی ئیسلام لابده‌ن؟؟ ریگای ئیمان و زانستیان لی بشیورین؟ هه‌میشه‌کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ده‌خه‌نه‌ به‌رده‌م بلا‌وبونه‌وه‌ی نایین!!

ناهیلن به‌دلئ هۆشیارو چاوی وردیینی‌یه‌وه له‌بوونه‌وه‌ی پروان و دل و ده‌روونی خۆیان به‌ره‌وشتی به‌رز ئارایشته‌بده‌ن؟ ئاستی مرۆقایه‌تی خۆیان به‌رزبکه‌نه‌وه؟؟ ئیوه به‌م هه‌لویسته‌دژایه‌تیکرده‌تان که له‌سه‌ر بنه‌مای هه‌سوودی و لووتبه‌رز و چه‌واشه‌کاری بنجی به‌ستووه. ﴿تبغونها عوجا﴾ ده‌تانه‌وی ئاده‌میزاد له‌ریبازی حه‌ق لابده‌ن و بیانخه‌نه‌سه‌ر ریگای گومرای و ده‌شزانن که موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ره‌و راستگۆیه‌ له‌په‌یامه‌که‌ی دا و، له‌کتیپی ئیوه -ته‌ورات و ئینجیل- دا مزگینی به‌هاتنی دراوه، نیشانه‌و نه‌خلاق و ره‌وشتی دیاری کراوه، به‌لام ئیوه ده‌قه‌کانتان گۆریون و به‌ده‌م خوداوه‌ درۆ و ده‌له‌سه‌تان هه‌لبه‌ستووه ﴿وما الله بغافل عما تعملون﴾ خدا بئ ئاگا نیه‌ له‌کرده‌وه‌و فرت و فیلتان، تۆله‌تان لی ده‌ستین!!

تییینی‌یه‌ک: ئه‌و دوو نایه‌ته‌ی پیشوو یه‌که‌میان به‌ ﴿وا لله شهید...﴾ کۆتایی پئ هات چونکه‌ نه‌و کرده‌وه‌یه‌ی له‌ نایه‌ته‌که‌ دایه‌ کوفریکی ئاشکراودیاره، نایه‌تی دووه‌م به‌ ﴿وما الله بغافل...﴾ کۆتایی پئ هاتووه‌ چونکه‌ ریگه‌گرتنیان له‌ ئیسلام له‌رووی فرت و فیله‌وه بوو. نایه‌تی یه‌که‌م بۆ وازه‌ینانی خاوه‌ن نامه‌کانه‌ له‌ گومرای، نایه‌تی دووه‌م بۆ وازه‌ینانه‌ له‌ گومرای کردنی خه‌لکانی تر.

نەم دوو نایەتە هەرەشەو ترساندنێ بۆ خاوەن نامەکان تێدایەو
 جار دانیکی ناشکرایە بۆ پووجەل کردنەوێ پیلان و بەدەر خستنی جوړەها
 فرت و فیلان و چەواشەکردن. چونکە خودا ناگدارو زانیە بە کردارەکانیان
 و سزایان دەداتەو لەسەر کرداری خراپیان و هەلویستی نالەبار و درۆ
 ئاساو سەرپێچی نامێز.

دوای ئەوێ پەرەردگار سەرزنەشتی خاوەن نامەکانی کرد لەسەر
 کافر و بنیان و لەمێر دانانیان لەبەردەم بلا و بونەوێ تایینی ئیسلام و
 بەبەلگە بەهێز بۆ دران، روو دەکاتە موسوڵمانان و لەو دەیانتر سێنێ
 کە بەفرت و فیلێ ئەر جوولەکانە هەلنەخەلێز، چونکە ئەوانە شیاوێ
 ئەو نین گوییان لێ رابگری و قسەیان بییستری ئەوانە ناشووب گیرن و
 فیتنە هەل گیرسێن.

جا وەکوو ئیبنو جەریری طەبەری لەزەیدی کورێ ئەسلەمەو
 دەگیرێتەو دەلی: رۆژیک جوولە کەپەک (شاس)ی کورێ قەیس بەلای
 کۆمەلێک لە ئەوسو خەزرج دا تێپەری، بینی بەیەکەو بەبرایەتی
 دانیشتوون، زۆری پێ ناخۆش بوو، لەدلی خێدا وتی ئەگەر ئەمانە ناوا
 بەیەکەو تەبابن ئیمە ناتوانین لەناویان دا بژین. بەکۆرە جوولە کەپەکی
 گوت: بچۆ لیان نزیک بکەوەرەو، هەر هەلت بۆ هەلکەوت باس و
 خواسی رۆژی بوغات و زالبوونی ئەوس بەسەر خەزرج دا یێنە پیشەو
 برێ شیعوو خۆهەلکێشانی یەکتریان یاد بخەرەو، ئیتر کۆرە کە لێزانە
 باسی (بعاث)ی هێنایە پیشەو ئەو دوژمنایەتیە خستەو بیری
 دانیشتووەکان، ئەوانیش کەوتنە خۆهەلکێشان و شانازی کردن و تانوت
 لیکدان، هەتا دوو پیاو لە هەردوولا پەلاماری یەکیان داو یەکیان بەئەو
 تری گوت: ئەگەر حەز دەکەن با دايمە زرينينه و!! ئیتر هەریە کە لەعاست
 خۆیەو پەلاماری چەکی داو وتیان: وادەمان (الظاهرة) بێ لەوێ یەکتر
 دەبینینەو، نەم هەوالە گەیشتەو پیغەمبەر و تەشریفی خیرا لەگەل
 کۆمەلێک لە کۆچکاران (مهاجرین) چوو ناویانەو و وتاریکی بۆ دان،

فه‌رمووی: نه‌ی کۆمه‌لی موسوّلمانان! نه‌وه چۆن هه‌لس و که‌وتی و نه‌زانانه ده‌نۆین، خۆ من خۆم هه‌شنا ماوم له‌ناوتاندا؟! چۆن ده‌بی دوا‌ی نه‌وه‌ی خودا ریزی لی ناو و نایینی نیسلا‌می بۆ ناردوون و داب و نه‌ریتی سه‌رده‌می نه‌فامی لی یاساغ کردوون و برایی و ته‌بایی خستۆته نیتوانتانه‌وه، که‌چی ده‌تانه‌وی بگه‌رینه‌وه بۆ نه‌وه سه‌رده‌مه نه‌فامی‌یه، نه‌للا نه‌للا! که‌ کاریکی خراب ده‌که‌ن! نیت‌ر خه‌لکه‌که‌ تیگه‌یشتن که‌نه‌وه رووداوه کاریکی شه‌یتانی بوو، پیلان‌تیکی دوژمنکارانه‌ی دوژمنانی موسوّلمانانه! نیت‌ر هه‌موویان چه‌کیان فری داو بلاوه‌یان لی کرد. نیت‌ر په‌روره‌گه‌ر نه‌م نایه‌تانه‌ی دوا‌یی نارد ه‌وار.

رینومایی کردنی موسوّلمانان که‌ یاری‌گه‌ری که‌ سایه‌تی خویان بکه‌ن.

پابه‌ندی قورئان و نیسلا‌م بن

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِنْ تُطِيعُوْا فَرِيْقًا مِّنَ الَّذِيْنَ اٰوْتُوْا الْكِتٰبَ يَرُدُّوْكُمْ
 بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ كٰفِرِيْنَ ﴿١٠٠﴾ وَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ وَاَنْتُمْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ
 ءَايٰتُ اللّٰهِ وَفِيْكُمْ رَسُوْلُهُۥ وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللّٰهِ فَقَدْ هٰدٰى اِلٰى
 صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿١٠١﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا
 تَمُوْتُوْا اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿١٠٢﴾ وَاَعْتَصِمُوْا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيْعًا وَلَا تَفَرَّقُوْا
 وَاذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَآءَ فَالَفَ بَيْنَ قُلُوْبِكُمْ
 فَاصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهٖٓ اٰخِرًا وَاَنْتُمْ عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ
 مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ ءَايٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿١٠٣﴾

﴿يا أيها الذين آمنوا إن تطيعوا فريقا من الذين أوتوا الكتاب يردوكم بعد إيمانكم كافرين﴾ ئیوه ئهی گروھی موسولمانان! ئهی نهوانهی که باوه پتان هیئاوه، نه گهر گوی بۆ قسه فیتنه نامیزو ژه هراوییه ئهی جووله که کان بگرن و دلیان بۆ بکه نه وه و به گویه ویستی نهوان هه لاس و کهوت بکه ن، دلنیا بن له موسولمانییه وه ده تانگیر نه وه بۆ سهرده می نه قامی و خودانه ناسی! وه کوو له نایه تیکی تر دا ئه م مانایه دوویات ده کاته وه ده فهرموی: ﴿ود كثير من أهل الكتاب لو يردونكم بعد إيمانكم كفارا حسدا من عند أنفسهم﴾ ئاشکراشه خودانه ناسی و گهرانه وه بۆ داب و نه ریتی سهرده می نه زانی ده بیته هوی به دبه ختی ههردوو جیهان؛ له دونیادا ده بیته هوی دروستبوونی دژایه تی و دوژمنایه تی و خوین رشتن، له قیامه تیشدا ده بیته هوی چوونه ناو دۆزه خ و سزای به ئیش!

﴿وكيف تكفرون﴾ چون ئیوه کافر ده بنه وه و مل له خودانه ناسی ده نییه وه؟؟ خو ﴿وأنتم تتلى عليكم آیات الله﴾ ئیوه نایاتی خوداتان به سهردا ده خویندریته وه؟! هه ر ساته ناساتی که به شیک له و په یامه پیروژه خودایی به تان بۆ ده نیردری ﴿وفیکم رسوله﴾ هاوکات له گه ل نه وه دا پیغه مبهری خوداتان له ناودایه وه هه میشه ئاسۆژگاریتان ده کاو نایه ته کانی قورئانتان بۆ شی ده کاته وه، بیروباوه پتان پته و ده کاو ریگای راست و خوشبه ختی و کامه رانیان پی دانی: جا ئیوه له گه ل هه برونی ئه م ره به ره دلسۆزه له ناوتان دا، نابی گوی بۆ نه و تاقمه سه ر لیشیواوه گومرایانه بگرن و به فیتی نهوان هه لبخه له تین. ﴿ومن يعتصم بالله فقد هدي إلى صراط مستقیم﴾ که سیک ده ست به ئایینی خوداوه بگری و په پره وی قورئان بکا و شوین پیغه مبه ر ﴿بکه وئی، بیگومان ریگای راستیان پیشان دراوه و، کهوتونه سه ر شه قامه ریگای راست. قه تاده ده فهرموی: له نایه ته که دا بهروه ردگار دوو شتی باس کردن که

ده بنه. هوی خدا ناسین و دوورکه وتنه وه له کوفر، یه که میان خویندنه وهی
قورئانه دووه میان هه بوونی پیغه مبه ره له ناویان دا، پیغه مبه ﷺ
چۆته وه بهر دیوانی خدا و له دونیا ده رچوه، به لام قورئان ماوه ته وه و
هه تا رۆژگار هه بی نه ویش هه ده مینی!

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ﴾ نهی نهو که سانهی خاوه ن باوه رن
و ئیمانان هیناوه، ته قوای خدا بکه ن به ته قوا کردنیکی وا که به گویه
توانا واجبات نه نجام بده ن و خو له شته نه هی لیکراوه کان پیاریزن،
وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ التباين/١٦.
به گویه تاقه ت و توانا هه ول بده ن ته قوای خدا بکه ن.. پیغه مبه ریش
ده فرموی: (ما نهیکم عنه فاجتنبوه وما أمرکم به فأتوا به ما استطعتم)
أخرجه الشيخان عن أبي هريرة.

ئیبو مه سعود ده فرموی: ته قوای خدا بریتیه له وه به گویی بکه ی و
لی ی یاخی نه بی، سوپاسی بکه ی، نیعمه ته کانی نه شیریه وه، یادی بکه ی
وله بیری نه که ی! ئیبو عه بباس ده فرموی: ته قوای خدا نه وه یه که
له پیناو خودا دا کۆشش بکه ی و له پیناو ئایینی خودا دا کابرا گوی نه داته
هیچ لۆمه کردنیک، هه موو شتیکی به ته رازووی خودایی به راورد بکا،
چاولیک نانیک لی ی بی ناگا نه بی! ﴿وَلَا تَمُوتُن إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ وا
له خۆتان مه که ن به کافری بهرن، هه میشه هه ول بده ن به موسولمانی دونیا
به جی بهیلن، هه رگیز هاوه ل بو خودا دامه نین و به شیوه ی موسولمانی
پیشوازی له مردن بکه ن!

١ رافه که رانی قورئان ده ئین: که نایه تی (اتقوا الله حق تقاته) هاته خوارن موسولمانان
تینیان لی پیدا بو، عمرزی پیغه مبه ریان کرد و تیان: نهی پیغه مبه ری خودا کی توانای
به سه ر نه وه دا هه یه ؟؟ کی ده توانی (حق تقاته) نه نجام بدا ؟؟ ئیتر به روه ردگار نایه تی
(فاتقوا الله ما استطعتم) ی ناره ده خاوه وه، نایه تی (حق تقاته) نه سخ کرده وه.
مقاتل: ده فرموی: له سوره تی (ال عمران) دا هه چی تری تیدا نه نه سخ کرا بیته وه جگه له م
نایه ته!

﴿واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا﴾ هه، مووتان دهست به کتیبی خوداوه - که قورئانه - بگرن و پابهندی نهو په یمانه بن که لهو قورئانه دا بۆی ناردوون، لهوئ دا فهرمانی پی کردوون به یه کیسه تی و ته بایی و گهر دنکه چی بۆ خودا و گوپرایه لی پیغه مبه ره که ی!

له نایه ته که دا نایینی خودا و قورئان به (حبل) ناو براوه، لهو رووه وه، که نایین کاریگه ریه کی تهواوی هیه له دل و دهروونی په پیره و کارانی دا، به گویره ی یاساو پروگرامی خۆی ئاده میزادان وه گه پر ده خاو کاروباری خویان له ژیر روشنایی نهو په یامه دا نه نجام ده، و هکو نه وه که سیکن دهستی پیوه بگرئ نه مین ده بی له ته ره بوون و په رته وازه بوون و به رنوونه!!

پیغه مبه ره ﴿فهرمویه تی﴾ (القرآن حبل الله المتین لا تنقضی عجائبه، ولا تغنی غرائبہ، ولا یخلق علی کثرة الرد، من قال به صدق ومن اعتصم به هدی إلى صراط مستقیم) که و ابو حبله خودا بریتیه له بیرو باوه پرو گهر دنکه چی بۆ خودا و کار کردن به قورئان.

یان له نایه تی کی تر دا ده فره موئ: ﴿وان هذا صراطي مستقیما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیله﴾.

نه مجار په ره ردگار نیعمه ت و به خششی خۆی - که به موسو لمانانی داوه - ده خاته وه بیرو ده فره موئ: ﴿واذکروا نعمة الله علیکم﴾ نه ی موسو لمانان! یادی نیعمه تی خودا بکن به سهرتانه وه. که ﴿إذ کنتم أعداء قالف بین قلوبکم فأصبحتم بنعمته إخوانا﴾ نهو کاته ی ئیوه دوژمنی

به لام خاوه نی (التفسیر المنیر) ده فره موئ: نایه تی (فاتقوا الله ماستطعتم) به یان و روون کردنهویه بۆ نایه تی (حق تقاته) واته ماناکه وای لی دئ (فاتقوا الله حق تقاته ماستطعتم) ته قوای خودا بکن به ته قوایه کی حقیقی و راست به گویره ی توانا چونکه نسخ کاتئ ده بی که مانای دوو نایه ته که (دوو ده که که) پیکه وه نه گونجین! ده ی لیره دا ده کرائ مانای هه ردوو نایه ته کان کزیکریتمه وه ماناکه ش دژایه تی تی نه که وئ.

یه کتری بوون، خودا یه کیه تی و برایه تی و ته بایی خسته ناوتانه وه، دوا ی
 شه وهی که دژایه تی یه کتریتان ده کردو پهرته وازه بوون، نهم شه وهی
 ده کوشت، به هیز بی هیزی ده چه وسانده وه! به لام به هوی نیعمه تی خودا وه
 - که نایینی نیسلامه - هم مووتان بوون به برای گیانی به گیانی یه کتری،
 ته بایی و خوشه ویستیتان له ناودا بلا بووه وه. ﴿وکنتم علی شفا حفرة من
 النار فانقذکم منها﴾ به هوی نه فامی و خودانه ناسی یه وه، نیوه له سهر
 لیواری چاله ناگریکی سوتمان بوون و خهریکبوو به هیلاک بچن و،
 پهروه ردگار رزگاری کردن و له فیه وتان و له ناوچوون و قوتارتان بوو!

﴿کذلک﴾ نا بهو شیوه روونکردنه ونی که خودا بو نیوهی روون
 کرده وه لهم نایه تانه دا ده رباره ی نهو رق و کینه یه ی جووله که کان بهرام بهر
 به نیوه هه یانه ههروه ها نهو شتانه ی که فهرماتان پی ده کاو نهو شتانه ی
 نه هیتان لی ده کا ههروه ها بو نهو حاله ته ی که له سهری بوون له چاخی
 نه فامیتان دا، نهو حاله ته ی له ژیر سایه ی نیسلام دا بو تان ره خساوه ﴿بیین
 الله لکم آیاته لعلکم تهتدون﴾ هه بهو شیوه نایه ته کانی ترو به لگه و
 فهرمانه کانی ده نیری بو پیغه مبهر ﴿فبما﴾ بو شه وهی شاره زا بکرین و سات
 دوا ی سات شاره زایی کردنه که تان په ره بسینی! بو شه وهی نه گه پرینه وه سهر
 بارود و خنی په رته وازه یی و دژایه تی کردنی یه کتری و بتپهرستی و هاوه ل
 دانان بو خودا و گومرایی له عه قیده و رهوشت و مامه له دا.

فهрман به چاکه و نهی له خرابه

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَفَوْا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ أُسَوِّدَتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ فَمِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾

نەم نایەتانه وەکوو شەرح و شیکردنەو وەهان بۆ نایەتی پێشوو ﴿واعتصموا بحبل الله ولا تفرقوا﴾ پەرەردگار لەو پێش فەرمانی پێ کردین کە دەست بە قورئان بگڕین و پابەندی ئیسلام بین، نەهی لی کردین لەپەرتهوازه بوون و دژایەنی یە کەدی کردن.

ئەمجار رێگای دەست گرتن بە قورئان و پابەندبوونمان بە نایین پێشان دەدا و دەفەرموی: ﴿ولتكن منكم امة يدعون الى الخير و يأمرن بالمعروف وينهون عن المنكر﴾ پەرەردگار فەرمان دەکا و دەفەرموی: بە لە ئێوە کۆمەڵێک هەبێ پەسپۆرو لێهاتوو تیکۆشەر تاییبەت بن بە بانگهوازی کردنی خەڵک بۆ خێرو چاکه و فەرمان کردن بە چاکه و نەهی

کردن له خراپه، نه وانه کۆمه له رزگار بووی دونیاو قیامهتن. ناشکراشه
تایبه تکردنی نهم کۆمه له بهو نه رکه نابیتته له مپهرو هوێ نه وهی که نه مر
به چاکه و نه هی له خراپه نه رکی سه رشانى هه موو کهس نه بی! به لکو
فه رمان به چاکه و نه هی له خراپه نه رکی سه رشانى هه موو کهسیکه و
هه رکه سه له عاست خۆیه وه ده بی رۆلی خۆی بگێرێ، و له م کاره پیروژه دا
هاوبه شی بکا. وه کوو نیمامی موسلیم له نه بو هورهیره وه ده گێریتته وه
ده فهرموی: (من رأی منکم منکرا فلیغیره بیده فان لم یسطع فیلسانه فان لم
یسطع فبقلبه وذلك أضعف الايمان) له ریوایه تیکی تر دا ده فهرموی:
(ولیس وراء ذلك من الايمان حبة خردل) نه حمه د و تورموزی و ئیبنو
ماجه له حوزه یفه ی (الیمانی) یه وه له پیغه مبه ره وه ده فهرموی: (والذي
نفسی بیده لتأمرن بالمعروف ولتنهون عن المنکر أو لیوشکن الله أن یبعث
علیکم عقابا من عنده ثم لئدعنه فلا یستجیب لکم).

به لێ پیاوچاکانی پیشین هیچ کاتێ نهم نه رکه پیروژه یان پاشگوێ
نه خستوه، هه میشه له پیناو رازی کردنی خودا له هیچ شتی که و له هیچ
کهش نه ترساون! ده لێن: عومه ری کوری خه تتاب له سه ر دوانگه وتاری
ده داو ده یفه رموو: موسولمانینه! نه گه ره له وه خواری یه کتان له من دا
بینی راستی بکه نه وه، یه کیت که له حوشتره وانان هه لسا یه سه ر پێ و وتی:
نه گه ره خواریت تیدا ببینین به شمشیر راستی ده کهینه وه.

پتو یسته نه و که سه ی نه رکی بانگه وازی ده خاته سه ر شانی خۆی چه ند
مه رجی که تیدا بی!!

١- ده بی شاره زایی ته وای هه بی له قورئان و فهرمو ده کانی
پیغه مبه ردا، ناگاداری باشی اس. ئینامه ی پیغه مبه رو چوار
جینشینه کانی دا هه بی.

٢- پتویسته نهو کۆمه‌له‌ی که ئامۆژگارییان ده‌کاو و تاربان بۆ ده‌دا باش بیانناسی و بزانی چیان پی خوشه و چیان پی ناخۆشه، تا چ نه‌ندازه‌یه‌ک ناماده‌باشییان تیدایه بۆ و هرگرتن و په‌یره‌کردنی ئامۆژگاریه‌کانی.

٣- پتویسته زوبانی نهو که سانه بزانی که بانگه‌وازیان ده‌کا، ده‌بی به زاراوه‌ی نه‌وان ناخاوتن بکا، بۆیه پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمانی به‌هاوه‌لانی کرد که فیری زمانی عیبری بین، چونکه پتویستییان به‌گوفت و گو کردن له‌گه‌ل جووله‌که‌دا هه‌بو!

٤- پتویسته چۆنه‌تی بیروباوه‌رو ریبازی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی تر بزانی، بۆ نه‌وه‌ی لێیان بدوئو سه‌لبیاته‌کانیان بخاته‌روو، راستی و ناراستی لیک هه‌له‌اویرئ! ئیجاییاته‌کانی ئایینی پیروژ بخاته‌روو، چونکه ئاده‌میزاد نه‌گه‌ر هه‌له‌و چه‌وتی بیروباوه‌ری خۆی بۆ ده‌رنه‌که‌وئ روو ناکاته بیروباوه‌ریکی تر!

به‌کورتی پتویسته نه‌و که سانه‌ی نه‌رکی ده‌عه‌وی ئیسلامی ده‌خه‌نه سه‌رشانی خۆیان، کۆمه‌لێکی تایبه‌ت بن، زیره‌ک و زبان ره‌وان و قسه‌ له‌ مست و هۆشه‌ندو بیر تیژو قسه‌ شیرین بن، نه‌پێنی حوکمه‌ شه‌رعیه‌کان بزانی، حیکمه‌تی ته‌شریع و فقه‌ی ئیسلامی ناگادار بن، بۆیه قورئان ده‌فه‌رموئ: ﴿فلولا نفر من کل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا فی الدین ولینذروا قومهم إذا رجعوا الیهم لعلهم یحذرون﴾. نه‌م کۆمه‌له‌ بانگه‌وازیکه‌ره هه‌ول بده‌ن حوکمی خودا به‌کار به‌یئرئ و به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی و گشتی خه‌لکی له‌هه‌موو کات و شوینی‌ک دا به‌رچاو بگیری، هه‌ول بده‌ن به‌ گویره‌ی زانیاری خۆیان له‌ مزگه‌وت و یانه‌و شوینه گشتی‌یه‌کان و له‌کاتی ره‌خسانی هه‌ل و مه‌رجی پتویست دا حه‌قیقه‌تی ئایینی خودا به‌ خه‌لک بگه‌یه‌نن، ئامۆژگاری هاوولاتی خۆیان ده‌که‌ن.. هه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک نه‌م دیارده‌ پیروژه‌ی تیدا بی نه‌وه کۆمه‌لگایه‌کی به‌خته‌وه‌رو دووره‌ شه‌رو خیر ناوه‌رن! دانیه‌ستوانی نه‌و ولاته‌ له‌گه‌ل یه‌کترا ته‌با ده‌بن و هاریکاری یه‌کتري ده‌که‌ن و هه‌میشه ئامۆژگاری یه‌کدی

ده‌کهنه داب و نه‌ریتی خو‌یان.

هەر گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک ئەمه حال و چۆنیه‌تی بی، به‌سه‌ر گهلان دا
سه‌رکه‌وتوو ده‌بی، به‌یه‌کیه‌تی و ته‌بایی ئەندامه‌کانی ئاره‌زووه‌کانی دین و
دونیایان ده‌سته‌به‌ر ده‌کهن، سه‌روه‌ری به‌ده‌ست ده‌هینن.

که‌وابی پتویسته موسولمان وه‌کوو خاوه‌ن نامه‌کان نه‌کهن! ﴿ولا
تکونوا کالذین تفرقوا﴾ نه‌ی موسولمانان! وه‌کوو خاوه‌ن نامه‌کان مه‌بن
ناکوکتان تی بکه‌وی و پارچه‌ پارچه‌ بن! ﴿واختلفوا من بعد ما جاءهم
البینات﴾ کیشه‌یان تیکه‌وت به‌تایبه‌تی دوی نه‌وه‌ی به‌لگه‌ی ناشکراو
به‌هیزیان پی درا، ئەگەر شوینی نه‌وه‌ به‌لگه‌و نیشانه‌ به‌که‌وتنایه
ده‌گه‌یشتنه‌ مراد، به‌لام نه‌وان له‌ به‌لین و په‌یمانی خو‌یان پاشگه‌ز
بوونه‌وه، که‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ بانگه‌وازی کردن پشتیان هه‌لکرد، وازیان له
فه‌رمان به‌ چاکه‌وه‌ نه‌هی له‌ خراپه‌ هینا ﴿وأولئک هم عذاب عظیم﴾
نه‌وانه‌ سزای گه‌وره‌ به‌نیشیان بۆ ئاماده‌کراوه، شیای سزادانی به‌نیش و
ریسواکه‌رن له‌دونیای قیامه‌ت دا، له‌ دنیادا دژایه‌تی نیوانیان توند ده‌بی
و ریسواو به‌دناو ده‌بن، له‌قیامه‌تیشدا ده‌خرینه‌ دۆزه‌خه‌وه‌ بۆ هه‌تا هه‌تایه‌!
وه‌کوو له‌ تایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی
لسان داود وعیسی ابن مریم، ذلک بما عصوا وکانوا یعتدون، کانوا لایتناھون عن
منکر فعلوه‌ لبس ماکانوا یفعلون﴾ المائدة/٧٨-٧٩.

ئەمه‌ هه‌ره‌شه‌ کردنه‌ له‌خاوه‌ن نامه‌کان و له‌به‌رامبه‌ریشی دا موژده‌ی
رزگاری و سه‌رفرازییه‌ بۆ خاوه‌ن باوه‌پان.

شایانی باسه‌: نه‌و نیختیلافه‌ی که‌ ناپه‌سه‌نده‌وه‌ رهنه‌ی لی ده‌گیرئ
نه‌و نیختیلافه‌یه‌: که‌ له‌ بنه‌ماو نه‌صلی ئایین دا بی، هه‌واو هه‌وه‌س
بکریته‌ حاکم بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی له‌ شتی گشتی دا.

به‌لام نیختیلاف له‌ (فروع) دا واته‌: له‌ لق و پۆی شه‌ریعه‌ت دا، بۆ
چوون و رای جیاجیا له‌ ریبازه‌کانی شه‌ریعه‌ت دا، له‌ چۆنیه‌تی
نه‌نجامدانی عیبادات و چۆنیه‌تی مامه‌له‌و په‌یوه‌ندییه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کان

...هتد ئه وه ئیختلاف تیایان دا جیگای ره خنه نیه، به لکو ئه وه نیشانه ی زیندوو یه تی ئه وه شریعه ته یه چونکه ئه وه ماناو مه فهمانه ی له ده قه قورئانییه کان وهرده گیرین جیا جیان، کرداره کانی پیغه مبه ر بۆ بری شت به چهند جوریک ریوایه ت کراوه، فهرمووده ی پیغه مبه ر ﴿در باره ی شتیك جاری وا هه یه به چهند جوریک چه چاوه و به ئیمه گه یشتوه؛ نیتر هه رکه سه له ناکامی تیفکرین و لیکۆلینه وه له ژیر روشنایی ئه وه فهرموودانه و تیگه یشتن لیتیان ریزیک ی فیه ی بۆ خۆی هه لبژاردوه.

ئه مجار که له نایه تی پیشوودا فهرمووی: ﴿وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ له نایه تی دوایی دا کاتی ئه وه سزایه ده ستنیشان ده کاو ده فهرمووی: ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾ ئه وه سزایه له رۆژیک دایه هه ندی ده م و چاو له گه شه و بزه دان و خوشی و کامه رانییان پیره دیاره، که یف خوش و روو گه ش و گوشادن، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرمووی: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ أَلَىٰ رِبْهَا نَاضِرَةٌ﴾ القيامة/ ٢٢-٢٣. ئه وه رۆژه ی ﴿وتسود وجوه﴾ که هه ندی ده م و چاوی تریش شه رمه زارو ته لخ و ره ش داده گیرین، ئه مانه ئه وه که سانه ن که له به شه مای ئایین دا ناکۆکی و دووبه ره کییان به رپا کردوه، ئه وه خاوه ن نامانه ن که له ژبانی دونیایان دا فهرمانیان به چاکه و نه هی یان له خراپه نه کردوه، هه روه ها ئه وه دوو رووانه ی که ژبیان به دوو پووپی به سه ر بردوه، ئه وه روو ره شانه که سزای بۆ ناماده کراویان ده بینن، له ترسان ره نگیان ره ش داده گه پێ!! وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرمووی: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ﴾ القيامة/ ٢٤-٢٥. یان ده فهرمووی: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهِمْ غَبْرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ﴾ عبس/ ٤٠-٤١. ئه مجار ناکامی هه ردور کۆمه له که دیاری ده کاو ده فهرمووی: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ أَيْمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ جا ئه وانه ی که روویان ره ش ده بی به هۆی نانه وه ی دووبه ره کی له بنه مای ئایین دا، له ژبانی دونیایان دا کیشه و

نیزاعیان بەرپا کردوو، پەرودەدگا. تانورتیان لی دەداو لۆمەیان دەکاو
 پێیان دەفەرموی: دە بچێژن! ئاری! پیغەمبەری ئیسلام موحمەد بە درۆ
 دەخەنەو؟ پێی کافر دەبن؟ دواي ئەو کە لەپیش دا نيماتان پێی
 هینابوو، پاشگەزدەبنەو؟ ئیو دەتانزانی کە پیغەمبەری ئیسلام پەیدا
 دەبی، نیشانە و رەوشتەکانی لەکتیبی ئیو دا روون کرابوونەو! کەچی کە
 نێردراو بانگەوازی ئیسلامی دەست پێ کرد، لەبەر حەسوودی و
 دەمارگیری خۆتان، لەبەر دلۆپەقی و دەروون تاریکی خۆتان، پەشیمان
 بوونەو و دەستان کرد بە دژایەتی کردنی و لەمپەر دانان لەبەردەم
 پەيامەکە دا، ئیتر پاداشتان ئەو بەی کە سزای بەئیشی جۆراو جۆر
 بچێژن! ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ ابْصَرَتْ وَجُوهُهُمْ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾
 ئەوانە ی روو گەش و روو سپین بەهەمی ئەو ی کە لە ژانی دنیایان دا
 یەکیەتی و تەباییان بەرجەستە دەکرد، جیاوازیان لە ئایین دا نەدەکرد،
 ئەوانە هەتا هەتایە دەکەونە ژێر رەحمەتی خداو، لەبەهەشتا دەمێنەو
 ئەو نەدیان بەلاوە خوش و دلگیرە نایانەو لی دەربچن.

تێبینی:

ئوسلوی قورئانی پیرۆز وایە: هەرکەسێک دووبەرەکی لە ئایین دا
 بنێتەو بە کافرو موشریکی حساب دەکا وەکوو دەفەرموی: ﴿وَلَا تَكُونُوا
 مِنَ الْمُشْرِكِينَ؛ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
 فَرِحُونَ﴾ الروم/ ١٥٩. یان دەفەرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ
 مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾ الانعام/ ١٥٩.

﴿تَبْلُكَ آيَاتِ اللَّهِ تَلَّوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ﴾ ئەم نایەتانە ی بەسەر تا
 دەخویندرێنەو ئەبەتی خودان، بەسەر تا دەخوینێنەو، حەق سەپێنن، شک
 و گومان و شوبهەیان تیدا نیە، ئیتر دواي پێراگەیاندن و خویندەو ی ئەم
 نایەتانە، کەس عوزری نامێنی کە لە ئایین دا دووبەرەکی بەرپا بکا و
 قورئان پاشگوێ بخاو پابەندی فەرمان و نەهی و نامۆزگارییەکانی نەبی!
 ﴿وَمَا اللَّهُ يَرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ﴾ ئەو بزانن: هەرچی خودا فەرمانتان

پئی دهکا و نههیتان لیّ دهکا، نهوه بۆ نهوهیه که ریگای راست بگرنه‌بهر،
 شاره‌زابین بۆ نهو شتانهی که سروشتان ته‌واو ده‌کا، یاسای
 کۆمه‌لایه‌تیتان ریک ده‌خا، بۆ نهوهی سه‌ه‌رپۆ ده‌رنه‌چن، راستال و
 خوداپه‌رست بن، خوشبه‌ختی دونیاو قیامه‌تتان بۆ ده‌سته‌بهر بیی! که‌وابی
 نه‌وانه‌ی له‌ریگای راست لایان داو تووشی به‌لاو نه‌هامه‌تی بوون، نهوه بۆ
 خۆیان سته‌میان له‌ خۆیان کردوه، به‌ده‌ستی خۆیان خۆیان خستۆته
 نار‌ه‌حه‌تیه‌وه، په‌روه‌ردگار هه‌رگیز سته‌می بو‌ئاده‌میزاد ناوی، بۆ خۆی
 سته‌مکار نیه! ناشیه‌وی که‌س سته‌م له‌ خودی خۆی و خه‌لکانی تر بکا.

﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِلٰى اللّٰهِ تَرْجِعُ الْاُمُورُ﴾ چى
 له‌ ناسمانه‌کان و زه‌وی‌دا هه‌یه، مَلکی خودایه، زاتی پاکی خاوه‌نی
 بوونه‌وه‌رو ئاده‌میزاده، به‌ گویره‌ی ویست و ئیراده‌ی خۆی کارگێرو
 هه‌لسۆرپنه‌ری کاروباریانه، سوننه‌تی خودا هه‌رگیز گۆرانکاری تیدا نیه،
 خودا بۆ خۆی له‌هیچ شتیکی که‌م نیه، تا بۆ قه‌ره‌بوو‌کردنه‌وه‌ی نه‌و که‌م و
 کورپیه‌ بیه‌وی سته‌م له‌ ئاده‌میزادان بکا و نه‌قصی خۆی پئی پر بکاته‌وه،
 په‌روه‌ردگار زۆر له‌وه‌ بلندتره، که‌ سته‌مکاری، یان سته‌می بوی بۆ
 به‌نده‌کانی، چونکه‌ سته‌م له‌گه‌ل حکمه‌ت و که‌مالی ره‌هاو به‌رفراوانی
 زاتی پاکی‌دا ناگونجی! که‌سیک حکمه‌ت و که‌مالی هه‌بی له‌ یاساو
 نیظامی‌دا هه‌رگیز سته‌مکاری لیّ ناوه‌شیته‌وه!

به‌کورتی نه‌و زوڵم و سته‌مه‌ی خودا له‌خۆی دوورده‌خاته‌وه، نه‌و
 سته‌مه‌یه‌ که‌ له‌گه‌ل به‌رژه‌وه‌ندی به‌نده‌کانی و ره‌هنومایی کردنیان بۆ
 ده‌سته‌بهرکردنی کامه‌رانی دونیاو قیامه‌تیان‌دا نه‌گونجی!

هوی باشیهتی نۆمهتی موسولمان و خرابی و ریسوایی جولەکه‌کان

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ
خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾ لَنْ يَضُرَّوكُمْ
إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُواكُمْ يُوَلُّوكُمْ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾
ضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةَ أَيْنَ مَا تَقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِّنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ
مِّنَ النَّاسِ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَتَةَ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾

عیکریمه و موقاتیل ده‌لین: نایهتی (١١٠) له شانی نیبنو
مه‌سه‌وودو نوبه‌ی کورپی که‌عب و موعازی کورپی جه‌به‌ل و سالم (مه‌ولای
نه‌بو حوزه‌یفه‌دا) هاتۆته‌ خوارئ، نه‌وه‌بوو مالیکی کورپی سه‌یف و
وه‌هه‌بی کورپی یه‌هوزای جولەکه‌ به‌و هاوه‌لانه‌یان گوت: نایینی ئیمه‌ له‌و
نایینه‌ی ئیوه‌ بانگه‌وازی بو ده‌که‌ن باشتره‌، ئیمه‌ خوشمان له‌ئیه‌و
ریزدارترین، نیتر خودا ئه‌م نایه‌ته‌ی ناردە خوارئ.

ده‌رباره‌ی نایه‌تی (١١١)ش موقاتیل ده‌لئ: کۆمه‌لێک جولەکه‌
شه‌زیه‌تی عه‌بدوللای کورپی سه‌لامیان ده‌دا چونکه‌ موسولمان بوو، نیتر
په‌روه‌ردگار ئه‌م نایه‌ته‌ی به‌و بۆنه‌وه‌ ناردە خوارئ.

په‌یه‌هه‌ندی ئه‌م نایه‌تانه‌ش به‌ نایه‌ته‌کانی پێشوو شه‌وه‌یه‌ ئه‌م نایه‌تانه‌ی
ئیه‌ به‌و دامه‌زراندنی دلئ موسولمانانه‌ له‌سه‌ر شه‌و بیروباوه‌ڕه‌ی که‌

لهوه پيش فهرمانی پي کردن و فهرمووی دهست به قورئانه وه بگرن و پابهندی فهرمان و نه هیه کانی بن و لهدهوری کوبینه وه.

ئه مجار پهروه ردگار دواي ئه وهی که فهرمانی به موسولمانان کرد که دهست بگرن به حبلی خوداوه - که قورئانه - و ترساندن ی له وه که وه کوو خاوهن نامه کان - جو له که وه گاور - گرو گرو پارچه پارچه ببن، به شوین ئه وه دا باسی گه وه یی و ریزداری ئه وانه ده کا که پابهندی فهرمانی خودان و ده فهرموئ: ﴿کنتم خیر أمة أخرجت للناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنکر﴾ ئیوه ئه ی کومه لی موسولمانان! باشتین گهل و نه ته وه یه کن ئیستا هینراونه ناو گو په پانی ژیا نه وه! که ره وشتان وایه: فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه ده کهن. ﴿وتؤمنون بالله﴾ بروای پته و راستان له دهروون دا هیه، که له شهرو فساد دوورتان ده خاته وه، بو لای خپرو چاکه کیشتان ده کا!

له فایده ته که دا فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه پيش بروا به خوا خراوه، چونکه فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه، دیارده یه کی تایبه تی موسولمانانه، به لام نیمان به خودا په پره که رانی ناینه کانی تریش ئیدیعی ده کهن، ههروه ها ناما ژیه بو ئه وه که نیمان به خودا - به بی فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه سوودیکه، ئه وتوی نیه، کاریگه رییه کی له کومه لگادا نابئ، کومه لی موسولمانانیش هه تا له گهل هه بوونی بروا به خودا فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه ئه نجام بدهن ئه وه ئه و چاکی و باشییه بو خویان پاوان ده کهن!

به پیچه وانه وه گهل و نه ته وه کانی دیکه کاکله ی بیروبا وه پریان لی شتواوه، شهرو فسادیان تیدا بلا و بو ته وه، نیمانیان له که ی تیدایه، فهرمان به چاکه وه نه هی له خراپه یان پاشگوئ خستوه !!

که ده فهرموئ: ﴿وتؤمنون بالله﴾ بروا به خودای کردوه به بروابون به هه موو ئه و شتانه ی که پیویسته به نده کان بروایان پی هه بی، یان بروابوونی به هه موو شتیکی کورت هه له تناره له بروابوون به خودا،

چونکە کەسیەک برۆای بە هەندێ لەو شتانه بێ کە پێوستە برۆای پێیان بێ، برۆاکە ییعتیباری پێ نیو بەخاوەن باوەر ناژمێردرێ! چونکە ئیمان دەبێ گشتی و رەها بێ و هەموو ئەو شتانه بگرێتەو کە پێوستە ئیمانی پێیان هەبێ، بەلگەش لەسەر ئەم رایە ئەو یە کە قورئان دوا ئەو دەفەرموێ: ﴿ولو آمن أهل الكتاب﴾ ئەگەر خواوەن نامەکان -لەگەڵ هەبوونی ئیمان بەخودا کە ئیدیعیای دەکەن- ئیمانیکی راست و دروستیان هەبوا یە کە دل و دەروونی رەوشەن بکەردایەو و جەلەوی نەفسیانی بکێشایە بۆ رێبازی راست. ﴿لکان خیرا لهم﴾ ئەو بێگومان ئەو ئیمانهیان باش دەبوو سوودیانی لی وەر دەگرت و بەختەوهری دونیاو قیامت دەبوون، ئەو مەبەستی کە بە کەچە ئیمانهکیان دەیانەوی و دەستی پێن بە ئیمانه تەواو راستەکیان باشتەر بۆیان دەستەبەر دەبوو؟! چونکە ئەو خواوەن نامانه نایینی خۆیان بۆیە بەلاو پەسەندە تا سەرۆکایەتی دەستەبەر بکەن و رەشە خەڵکە کە شوینیان بکەوێ، دەی خۆ ئەگەر پەیرەوی نایینی ئیسلامیان بکەردایە و بیروباوەری پێوستیان هەبوا یە، کامەرانی هەردوو جیهانیان دەست دەکەوت و لە دونیاو قیامت دا بەختەوهر دەبوون! ئەم بنەما سەرەکیانە -فەرمان بە چاکە، نەهی بە خراپە، ئیمانی تەواو بە خوا- ئیمان بە پێغەمبەران و بە فریشتەکان و نامە ئاسمانییەکان و بە رۆژی دواپی، ئەگەر دەستەبەر بون دەبنە هۆکاری ئەو چاکی و باشی و رێزداری یە کە نایەتە کە ناماژە ی بۆ کردوو. کە ئەم چاکی و باشییە بۆ هیچ گەلیک دەستەبەر نابن هەتا بارێزگاری ئەم بنەما سی کوچکە یە نەکەن.

دەگیرنەو دەلێن: عومەری کۆری خەتتاب لە کاتی حج دا لە وتاریک دا ئەم نایەتە ی خوێندەو دە: ﴿کنتم خیر أمة أخرجت للناس﴾ پاشان فەرمووی: هەر کەسیک دەیهوێ لە ئەو ئوممەتە بێ با مەرجی خودا جێ بە جێ بکا، واتە: فەرمان بە چاکە نەهی بە خراپە، کەسیک ئەو مەرجە بە جێ نەهێنێ ئەو وەکوو خواوەن نامەکان وایە، شیاوێ ئۆمە کردنی پەر وەردگەرە کە

دەرحەق بە خاوەن نامەکان دەفەرمووی: ﴿كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرِ
فَعْلُوهُمْ﴾ المائدة: ٧٩.

هەر بۆیە پەرورەگار کە مەدحی ئۆمەتی ئیسلامی کردو
رەوشتەکانی باس کردن، هاتە سەر لۆمەکردنی خاوەن نامەکان و رەخنە
لی گرتنیان و فەرمووی: نەگەر نێمانیان بە و کتیبە بێناوە کە بۆ
موحەممەد نێردراوە، پابەندی پەیامەکەی بوونایە ئەو بۆ ئەوان باشتەر
بوو! بەلام ئەو ئێمانی پێویست بوو ئەوان ئەیانوو، چونکە ئەوان برۆیان
بە برێ لە نامە ئاسمانییەکان هەبوو، برۆیان بە پێکیان نەبوو، هەروەها
برۆیان بە هەندێ پێغەمبەری وەکوو موسا و عیسا هەیه و برۆیان بە
هەندیکێ تی وەکوو پێغەمبەری ئیسلام نیە! هەرچەندە کتیبەکانیان
مۆژدەیی هاتنی موحەممەد و رەوشتەکانی ئەوان لە خۆ گرتووە، کەچی
موحەممەد نێردراو بانگەوازی ئیسلامی دەست پێکرد ئەوان لەبەلێنی
خۆیان ژێوان بوونەو.....

جا وەنەبێ ئەم لۆمەکردن و رەخنە گرتنە هەموو خاوەن نامەکان
بگرێتەو، زەم کردنە کە رووبەرۆوی هەموانیان بێتەو و گشتی و
سەرانشەری بێ، بۆیە دوا بەدوای لۆمەکردنە کە برێ خاوەن نامەیی لەو
حوکمە دەرھاویشتن فەرمووی: ﴿مَنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ئەوانە هەندیکیان
بیروباوەری رێک و پێکیان هەیه وەکوو عەبدوللای کۆری سەلام و
ھاوەلانی و نەجاشی و دارو دەستەکەیی، کە ئەمانە بیروباوەری پتەویان
بە پێغەمبەری ئیسلام هێناوە و لە میژووی ئیسلام دا رۆڵی پێرۆزیان
گێڕاوە.. بەلام زۆربەیی ئەو خاوەن نامانە فاسق و لە سنووری نایینی خۆیان
دەرچوون و پەپەرۆی ناوەرۆکی کتیبەکانی خۆیان ناکەن، لە بێدینی دا
رۆچوون، کە میان برۆی بە خۆداو ئەو پەیامەیی نێردراوە بۆ ئێوە و ئەو
پەیامەیی نێردراوە بۆ ئەوان! زۆربەیان لەسەر گومرایی و کوفرو بێدینین و
لەخودا یاخی بوون. بۆیە فەرمووی: ﴿وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ زۆربەیی ئەو
خاوەن نامانە بێدین و گومراو لە خودا هەلگەراوەن و چوونە باوەشی

کوفره وه!

هه موو ئایینیکی سێ جوړ پهیره وکهری تیدان: روچوو زیده په وه
(متطرف) له ئایین دا میان په وه ومام تاوه ندی، هه لگه پاره و
سهریتچیکه، هه موو ئایینیکیش له سهره تاوه پهیره کهر و لایه نگر و ژور
ده بن، که ماوه ی زوړی به سهره دا تیپه پری و کون بوو پهیره وکهری که
ده بنه وه، زوربه ی زوړی ته و گه له له ئایینه که هه لده گه پرنه وه و دلره ش و
بی پروا ده بن، وه کوو په روه دگار له نایه تیگه دا نامازه بو نه م راستیه
ده کاو ده فهرموئ: ﴿الْم يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ
مِّنَ الْحَقِّ، وَلَا يَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ اُوْتُوْا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوْبُهُمْ وَكَثِيْرٌ مِنْهُمْ فٰسِقُوْنَ﴾ الحديد ١٦. به لام نه م دیارده یه له ئایینی ئیسلام
دا نابیندرو هه رگیز ته و لاوازییه ی به سهره دا نایه وه، سهرکه وتن و
سهره وه و بالاده ستی له دواړو ژدا هه ر بو نه وه، چونکه ئایینیکی گشتی
و جیهانی یه، هه تا روژی قیامت شیاوی هه موو کات و شوینیکه و
هه میسه زیندوویی تیدایه!

ته وه ی تیپینی ده کړی ته وه یه که هیچ کاتیک قورنان ته وه ناسه پیښی
به سهر گه لیک دا که سه د ده ر سه د فاسق و گومرابن: به لکو ده فهرموئ
زوړبه، یان زوړینه یان گومرابوون، وه کوو ده رباره ی به نو ئیسرائیل
ده فهرموئ: ﴿فَلَا يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا﴾ النساء ٤٦. جاریکی تر ده رباره ی گاورو
جووله که کان ده فهرموئ: ﴿مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيْرٌ سَاءَ مَا كَانُوْا
يَعْمَلُوْنَ﴾ المائدة ٦٦.

به کورتی قورنان که بیهوی و ه صفی گه ل و نه ته وه یه ک بکاو بیرو
باوه پیان روون بکاته وه، زوړ به وردی و به ته رازوویه کی ورد خوین و بی
زیاده روویی و نه ملار نه ولا هه لویست و حال و چوینییه تیپان سنووردار
ده کا، به جوړیک که ته و ئوسلووبه له هیچ کتیب و نوو سراویکی ترده
به رچاو ناکه وئ! ته نانه ته و حوکم و باس و چیروکانه ی که له خاوه ن
نامه کانه وه گیراویه تیه وه، نه گه ر بو زانو و فیه له سوف و میژووزانه کانیا ن

بخویندریتوهه، یه کسهر شایه نعتی حق و راستی ده ده ن!

جا که له نایه نعتی پیتشودا کو مه لی خودا نه ناسی به زوړینه له قه له م دان، وی ده چی ترس و بیمیک لهو زوړینه یان بکه ویته دل و دهروونی موسولمانه وه! بویه خیرا نهو ترسه ی ره واند ه وه و فهرمووی: ﴿لَنْ يَضُرَّكُمْ أَدَى﴾ نهو خودانه ناسانه ناتوان فرسه تان لی بیتن و زیانتان پی بگه یه نن و قه لا چوتان بکه نن، مه گهر لپره و لهو چی جنیویک بده نن، تانه یه ک له نایه نه که تان بده نن، هره شهیه کتان لی بکن، شوبه یه ک فری بده نه ناو بیرو باوه رتانه وه، قسه یه ک به ده م به کیکه وه هه لبه ستن، نه گینا له وه زیاتریان له ده ست نایه!

﴿وَإِنْ يَقَاتِلْكُمْ يُولُوكُمُ الْأُدْبَارُ﴾ خو نه گهر به زوړی خو یان بنازن و شه رتان له گه ل دا بکه نن ناتوان به ره و رووتان به ستن، به لکو به بی نه وه ی بتوانن زیانتان پی بگه یه نن پشتتان تیده که نن و ده قوچینن و گوړه پانی جهنگ جی دیلن. ﴿ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ﴾ پاشانیش یارمه نعتی نادرین و ههر گیز به سهر ئیوه دا سهر که وتوو نابن، به مه رجیک نه وان له سهر گومرایی و فاسقی خو یان به رده وام بن و ئیوه ش له سهر چاکی و خیرخوازی خو تان بن؛ واته: فرمان به چاکه و نه هی له خراپه بکه نن و بروای پته وو دامه زراوتان هه بی.

نایه ته که سی مزگینی تیدان، که به هه والی غه بیی ده ژمیردرین تا نیستا هاتونه دی، نه وه ش له یاد نه که یی که نه م حوکم و سهر که وتن و بالاد هستی به کاتیک بو موسولمانه کان ده سته به ر ده بی که خو یان پابه ندی نایین و په یامی خودابن و پاریزگاری نایینه که یان بکه نن! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ محمد/٧. یان ده رباره ی تیکو شه رانی موسولمانان و گیان له سهر ده ستن ده فهرمووی: ﴿الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهِي عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ﴾ التوبة/١١٢. هه تا موسولمانان فرمان به چاکه و نه هی له خراپه بکه نن و پاریزگاری سنووری خودا بکه نن، سهر که وتن و بالاد هستی ده سته به ر

ده کهن، همرکاتی موسولمانان سهرکه وتوو نه بوون، نه وه دیاره خه له له که له خوځان دایه و پتویسته به خوځان دا بچنه وه!

﴿ضربت عليهم الذلة أينما تقفوا﴾ نهو خاوهن نامانه (نه هلی کیتاب) زه لیلی و ژیر دهسته یی بو وه ته مؤرک و به ناوچاوانیانه وه نراوه و ناتوانن خوځی لی رزگار بکهن، له همر شوینیک بن نهوان دزیوو قیز لیکراو و بهش خوراو، ﴿إلا بحبل من الله﴾ مه گمر به هوځی نهو عه هډو په یمانه ی که خودا له شهر یعتی نیسلام دا بوځی دیاری کردوون، فهرمانی به موسولمانان کردووه که له چوارچیوه ی نهو یاسایه دا هه لئس و که وتیان له گه ل دا بکهن و مافیان بیاریزن ﴿وحبل من الناس﴾ هه روه ها نهو عه هډو په یمانه ی ناده میزادان له گه لیان په پیره و ده کهن، که هاو بهشی ژیان و جیرانه تی و هاو هلی ده سه پینځی، له وه دا که نیمه پتویستیمان به نهوان هه یه و نهوانیش پتویستیان به نیمه هه یه، وه کوو پتویستی بازرگانی و پیشه سازی... هتد هه روه ها وه کوو نهو پاریزگار یی به رده وامه توکمه یه ی که نیستا بو جووله که ی فله ستین دابین کراوه له لایه ن نه مه ریکاو خوځناو او حکومت ته زله یزو مله وره کانی جیهانه وه!!

پیغه مبه ر ﷺ له ژبانی خوځی دا زور به جوانی ره فتاری له گه ل نهو خاوهن نامانه ده کرد، مامه له و قهرزو قولی له گه ل دا ده کردن، چهند جار شت و مه کی لی کرپون، چهند جار قهرزی لی کردوون له دوا ی له دونیا ده رچوونیشی جینشینه کانی یه ک له دوا ی یه ک هه مان ره فتار و هه لئس و که وتی پیغه مبه ریان له گه ل دا کردوون!

به کورتی نهو جووله کانه له ذاتی خوځان دا هیچ ریزیکی مروځایه تی و ده سه لات و خاوه نیه تیان تیدا نیسه، نه گهر ریزیکیان هه بی و ده سه لاتیکیان بدریتی نهو به هوځی که سانی دیکه وه پتیا ن ده در ی و زاتی نیه، به هوځی نهو په یمانه وه یه که خودا بوځی چه سپاندوون و فهرمانی به موسولمانان کردووه که به گویره ی شهر یعتی نیسلام مافیان بیاریزن، هه روه ها به هوځی نهو په یمانه ی که موسولمانان له روانگه ی

کۆمه لایه تییه وه باریان پیوه گرتووه، ﴿وَبَاؤُوا بِغَضَبِ مَنْ اِلٰهِ﴾ شیایوی سزای سهخت و غهزه بی خودا بوون، جیگای نه وهن که لییان نارازی بی، له هه موو لایه که وه زه لیلی و ژێرده سه ته یی ده وره ی داو، هیه کاتی رابه رایه تییان ده ست ناکه وی، هه می شه شوینکه وتووی خه لک و نوکه رو جاشی مله ورانی خودانه ناسن!

ئەم پېنناسەيە پراوپرى رەۋىشتى جۈلەكەيە، لەھەموو كۈن و قوربىنىكى زەۋىدا، ئىستاكە لە فەلەستىن دا. بوونە رەببەو جاسووسى كوفرى عالەمى و دارەستى ئىستىعمارو ھەموو جىھانى كوفرو بىدىنى يارمەتتىيان دەداو، موسولمانىش وازيان لەبەرنامەى خۆيان ھىناۋە، بۆيە حال بەپىچەوانەۋە سوپاۋە تەگىنا ھەرگىز نەيان دەتوانى فەلەستىن داگىر بىكەن و موسولمانان لەزىددى خۆيان و دەرنىن!

زوربه‌ی جووله که به‌سەر زه‌وی‌دا بلا‌یوونه‌وه، وازیان له نه‌خشه‌و پیلانی جهنگ هیناوه، کشت و کال و ئاژه‌لداری و نه‌و جوّره شتانه‌یان پاشگوئ خستووّه، خه‌ریکی کوک‌ردنه‌وه‌ی مال و داراییین له ئاسانه‌ترین ریگه‌وه که نه‌ویش مامه‌له کردنی ریا نامیزه!

﴿ذٰلِكَ﴾ نه‌وى باسكرا له ژېر د هسته يې و چه وساندنه ويان و غزه بې
خودا له سهر يان ﴿بَاٰلِهْمُ كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ﴾ بآيات الله و يقتلون النبيين بغير
حق ﴿به هؤى نه‌وه و ديه كه كافرو بى باوه رن؛ باوه رى راستيان نيه به بى
تاوان و به نه نقه ست پيغه مبه ران يان به جوهرها شيوه د پرنده يې كوشتوون!
ميژوويان پر كردووه له كاره ساتى نار هواو نامرؤفانه ﴿ذٰلِكَ﴾ نه‌و
كافريوون و ده ستر يژى كردنه يان ﴿بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُوْنَ﴾ به هؤى
ياخى بوون و روچوون و زياده روى له نه نجامدانى گوناهاى بچووك كه
رى خو شكمره بو گوناهاى گه و ره، چونكه هه ركه سيك گوناهاى بچووك
بكات به عاده ت و په پره وى بكا سهرى بى ده كي شى بو كافريوون و
كوشتنى پيغه مبه ران و بانگه وازي كه ران!

جا هه‌رچه‌نده کۆشتنی پیغه‌مبه‌ران له‌لایه‌ن ئه‌و جووله‌كانه‌وه نه‌بووه

کہ سہرہ می ہاتھ خوارہ وی قورٹان لہ ژیان دا بیون، بہ لکو باوک و باپیرو پیشینہ کانیان نمو تاوانانہ یان نہ نجام داوہ، بہ لام چونکہ نہ مانیش دہست خوشیان لہ کردہ وہ کانیان کردوہ و بہ باشیان زانیوہ و پی رازین! لہ برئوہ کردہ وی باوک و باپیریان پال نہ مان دراوہ، چونکہ نہ وہ لویستہ نامرؤقانیان لی بوہ تہ رہوشت و بہ شیک لہ سروشتیان، بہ میرات چین لہ دوا ی چین لہ بہ کتریان و ہرگرتوہ، لہ لایہ کی ترہوہ ہموو گہل و نہ تہوہ یک لہ ناو خو یان دا ہاریکارو ہاوکارن تیر ہر داب و نہ ریتیک تییان بلاوبیتہوہ پال ہموویان دہدری.

باسی کوہہ لی لہ خاوہن باوہ رانی نہ ہلی کیتاب و پاداشی

کردہ وہ کانیان

• لَیْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ عَزَاجًا
الَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

نہ مجار پاش نہوہی پەرہردگار لہ نایہ تہ کانی پیشوودا و ہ صفی
خاوہن نامہ کانی بہو رہوشتہ ناشیرینانہ کردو، ہ لویست و کردہ وہ و
پاداشی شیای دیاری کردن، بریکی لی دہرہاویشتن و جیای کردنہ وہ و
فہرموی: ﴿لیسوا سواء﴾ خاوہن نامہ کان ہموویان لہم رہوشتانہ دا
یہ کسان نین، بہ لکو ہندیکیان موسولمان و خوداناس و رہوشت بہ رزن،
زووربہ شیان فاسق و لہ خوا یاخی و کافرن!

تیر لہم نایہ تانہی دوا یی دا دی و ہ صفی نہو خودانہ ناسانہی خاوہن

نامه کان ده کاو ههشت ره وشتیان ده ستیشان ده کاو ده فرموی:

١- ﴿من أهل الكتاب أمة قائمة﴾ له ناو خاوهن نامه کاندای کۆمه لیک ههیه راستال و دامه زراو له سه ره خهق، دادپه ره و ره حه قخواز، سته م له کهس ناکه ن و پتجه وانیه فرمائی ئایین ناجولینه وه، مه به ست به م کۆمه له - وه کوو ئینو جه ریر له ئیبنوعه باسه وه ده گپرتیه وه - ئه و کۆمه له جووله کانه ن که موسولمان بوون وه کوو عه بدوللای کورپی سه لام و سه عله به ی کورپی سه عنه (یان سه عیه) و ئوسه یدی کورپی عوبه یدو هاوه لانیان.

ئه م نایه ته به لگه یه له سه ره ئه وه که ئایینی خودا له سه ره زوبانی هه موو پتجه مبه ران یه ک ئایینه، یه ک مه به سته، هه رکه سیک به برپاوه وه ری بگری و راستالانه کاری پی بکاو فرمان به چاکه و نه ی له خراپه بکا ئه وه له کۆمه لی صالحانه!

هه ره ها نایه ته که ته ماع خسته نه به ره ئه هلی کیتابیشی تیدایه و دادوه ری په ره وردگاریشی له خو گرتوه، به لگه هیئانه وه شی تیدایه بو ئه وانیه که مانای ئیمان ئیخلاص ده زانن! چونکه ئه گه ره ئه م ده قه نه بویه ده یان توانی بلین: ئه گه ره ئه م قورئانه له خوداوه به اتایه ئیمه ی خاوهن برپاوه فاسقه کانی به یه ک چاوه سه یر نه ده کرد؟؟

٢، ٣ - ﴿یتلون آیات الله آناء اللیل وهم یسجدون﴾ شه وانه

قورئان ده خوینن و خه ریکی شه و نویژو خودا په رستین.

٤، ٥ - ﴿یؤمنون بالله والیوم الآخر﴾ بیروباوه ریکی پته وو راستیان

به خوداوه روژی قیامت هه یه، به جو ریک که کاریگه ریی ئه و ئیمانه توکمه و پته وه، ترس له خوداوه خو ناماده کردن بو روژی قیامته تی تیدا رسکاندوون! نه ک ئیمانیک که هه ر ئیدیعاو ناوی، بوون و نه بوونی یه کسان بی، و دکوو ئیمانی جوله که کان که ده لین: برپامان به خودا هه یه که چی ده شلین: عوزه یر کورپی خودایه! برپایان به روژی قیامت هه یه به لام به لایانه وه روژی قیامت به شیوه یه کی جیا له و شیوه یه که قورئان

باسی ده‌کا!

٦- ﴿وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ ته‌وانه زیاد له‌وه‌ش، قورئان خوین و نویژکه‌رن و تیمانی پته‌ویان به خوداو روژی قیامت همیه، فرمان به چاکه و نه‌می له خراپه ده‌که‌ن، ده‌یانه‌وی و هه‌ول ده‌ده‌ن وه‌ک‌وو ته‌وه‌ی بو خو‌یان باشن خه‌لکی تریش باش بن!

٧- ﴿وَيَسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾ نیشی باش ده‌که‌ن، له‌ش سووک و چوست و چاپوکن بو ته‌نجامدانی کاری خیر، هه‌رکاریکیان به‌لاوه باش بی پیشبرکی تی‌دا ده‌که‌ن و ته‌مبه‌لی ناکه‌ن؛ چونکه ته‌مبه‌لی کردن له‌کاری خیردا نیشانه‌ی دو‌وو‌وه‌کانه؛ وه‌گ‌وو خودا ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَآؤُنَ النَّاسَ﴾ ته‌و دوو رو‌وانه که هه‌لده‌ستن بو نویژکردن به‌ته‌مبه‌لی ده‌جو‌ولینه‌وه‌و بو ری‌بابازی نویژه‌کانیان ده‌که‌ن!

ته‌م صیفه‌ته -پیشبرکی کردن بو کاری خیر- سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ریزداریه‌کی نایینی و ره‌وشتیه، هه‌موو کاریکی باش کو‌ده‌کاته‌وه، باسکردنی لیره‌دا تانوت دانه له جو‌وله‌که‌کان، چونکه ته‌وان بو کاری خیر و نیشی چاکه ته‌مبه‌ل و له‌ش گران!

٨- ﴿وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّٰلِحِينَ﴾ ته‌وانه‌ی که ته‌و ره‌وشته به‌رزانه‌یان هه‌یه له‌و که‌سانه‌ن حالیان باشه، کرده‌ویان چاکه، خودایان لی رازییه، کو‌تایی هینانی نایه‌ته‌که به‌م رسته‌یه بو به‌ریه‌رچدانه‌وه‌ی ته‌و جو‌وله‌کانه‌یه که ده‌یانگوت: به‌س شه‌قاوه‌و پی‌او‌خراپه‌کانمان بروایان به موچه‌مه‌د هیناوه، نه‌گه‌ر ته‌وانه باش بو‌ونایه ده‌ستیان له نایینی باوک و باپیری خو‌یان هه‌لنده‌گرت. له‌لایه‌کی تره‌وه وه‌صف دار کردن ته‌و کو‌مه‌له‌ی تیمانیان هیناوه، به (صه‌لاح) ته‌وپه‌ری پیداهه‌ل‌دان و ریزلینه‌نه بو‌یان، چونکه صیفه‌تی (صه‌لاح) په‌روه‌ردگار له قورئان دا بو پیغه‌مبه‌ره پایه به‌رزه‌کانی چه‌سیاندوه ته‌وه‌تا ده‌رباره‌ی ئیسماعیل و ئیدریس و ذیلکیفل ده‌فه‌رموی: ﴿وَادْخُلَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّٰلِحِينَ﴾ الانبیاء/٨٦. هه‌زده‌تی سوله‌یمانیشر، که له خودا پارایسه‌وه د‌ل‌ی: ﴿وَادْخُلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ﴾

الصالحين النحل ١٩. صالح بوون پلهو پایەیه کی گەلی مهزنه و پیچه وانە ی
 فەساده، فەسادیش لە هەر شتیک دابی لەناوی دەبا هەر بیروباوەریک،
 هەر کرد و هەیه ک فەسادی تێدابی سوودی نابێ، ﴿وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ
 يَكْفُرُوهُ﴾ ئەو خاوەن نامانە ی موسولمان بوون و بەراستی بڕوایان هیناوه،
 هەر کرد و هەو خودا پەرستییە ک بکەن لە پاداشی باش بێ بەش نابن،
 پاداشی کەس فەرامۆش ناکرێ؛ چونکە ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ﴾ خودا
 ناگادارو زانایە بە هەلۆیستی تەقواکاران و خودا پەرستان، هەموو کەسیک
 بە گۆڕە ی کرد و هەو کانی پاداشی دەدریتەوه، هەر کەسیک بیروباوەری
 صەحیح بێ و تەقوای خودا بکا بە مراد دەگا!

ئەم رستەیه ی کۆتایی نایە تە کە وەکوو بە لگە وایە، بۆ مانای پیش
 خۆی، چونکە کەسیک کە پاداشی کەسیک پیشیل بکا یا لە بەر
 لە بیر چوونە و هیه، یان لە بەر نە زانییە، یان لە بەر بە خیلی و حەسوودییه
 ئەمانەش هەموویان دەر حەق بە زاتی پاکی خودای تاک و تەنیا مەحالن.

روژی قیامت کافره کان مایه پووچن و کردهوه کانیان بێ سوودن!
 إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
 وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾ مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي
 هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا
 أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

ئەمجار دیتە سەر باس و حال و چۆنیەتی کافره کانی ئەهلی کیتاب و
 دەفرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئەوانە ی کافرن و وەکوو پتووست خودا
 ناناسن لە خاوەن نامە کان و موشریکە کانی مە ککە و خە لکی تریش لەو
 گروپانە ی کە رەخنە یان لە پیغه مبه ر دەگرت و تانوتیان لە خۆی و
 هاو ئەلانی دەدا و دەیانگوت: ئە گەر مو حە مە دە لە سەر حە ق بوا یە و

خۆشه‌ویستی خودا بویه، خودا ئاوا هه‌ژارو نه‌بوونی نه‌ده‌کرد و به‌م شییوه به‌بێ کۆرو به‌هه‌ژاری نه‌یده‌هێشته‌وه! هه‌میشه‌ نه‌و کافرا نه‌هۆی ده‌وله‌مهن‌دی و مندالی زۆره‌وه هه‌ل ده‌نایه‌وه و له‌ خۆیان بایی بوو بوون و، پێیان وابوو زۆری مال و دارایی کۆرو نه‌وه‌ی زۆر له‌ سزای خودا ده‌یانپاریزی! وه‌کوو په‌روه‌ردگار له‌ نایه‌تیکێ تردا له‌سه‌ر زوبانی نه‌وان ده‌فه‌رموی: ﴿... نحن أكثر أموالا و أولادا و مانحن بمعذبين﴾ نیتر په‌روه‌ردگار بۆ ره‌تکرده‌وه‌ی نه‌و بۆچونه‌ هه‌لانه‌یان فه‌رموی: ﴿لن تغني عنهم أموالهم ولا أولادهم من الله شيئاً﴾ نه‌و مال و مندالی نه‌وان پێی ده‌نازن و پێیان وایه: له‌ روژی قیامه‌ت دا له‌ ئاگری دۆزه‌خ ده‌یانپاریزن، هه‌یج سوودیان پێ نابه‌خشێ و فریایان ناکه‌وێ و له‌ سزای ئاگر رزگاریان ناکه‌ن!

بۆیه‌ش ته‌نها باسی (نه‌موال و نه‌ولاد)ی کرد چونکه‌ نه‌م دوو نيعمه‌ته‌ له‌ ژبانی ئینسان دا گرنگن و ئاده‌میزاد که‌ ته‌نگانه‌یه‌کی به‌ردی یان به‌ مال و دارایی له‌ کۆل خۆی ده‌کاته‌وه‌ یان په‌نا ده‌باته‌ به‌ر مندال و نه‌وه‌ی خۆی، که‌سیک له‌ له‌زه‌ت و خۆشی نه‌م دوو نيعمه‌ته‌دا بێ نیتر له‌ دونیادا هه‌یچی تری وه‌بیر نایه‌ته‌وه‌ و که‌م واده‌بێ روو له‌ حه‌ق و راستی بکا! بۆیه‌ ده‌بینین زۆر که‌س به‌ مالی زۆرو مندال و نه‌وه‌ی زۆر له‌ خۆ بایی ده‌بێ و تا سه‌ری له‌به‌رد نه‌دا وه‌هۆش خۆی نایه‌ته‌وه‌ ﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ نه‌وانه‌ دارو ده‌سته‌ی دۆزه‌خن و ده‌خرینه‌ ناو ئاگره‌وه‌ و هه‌تا هه‌تایه‌ تێیدا ده‌میننه‌وه‌، چونکه‌ دل‌په‌شی و خراپه‌کاری و چه‌واشه‌کاریان له‌ ژبانی دونیایان دا به‌جۆریک بووه‌ که‌ شیاوی نه‌و سزایه‌ بن که‌ سووته‌مه‌نییه‌که‌ی ئاده‌میزادو به‌رده‌!!

دوای نه‌وه‌ی که‌ په‌روه‌ردگار له‌ نایه‌تی پێشودا نه‌وه‌ی روون کرده‌وه‌ که‌ مال و مندالی نه‌و کافرا نه‌هۆی سوودیکیان بۆیان نابێ. باسی نه‌وه‌ ده‌کا که‌ نه‌و مال و دارایی‌یه‌ی له‌ خۆش رابواردن و بۆ ریابازی و باس کردنی خه‌لک و ناوبانگ په‌یداکردن و پشتیوان په‌یدا کردن دا ده‌یبه‌خشن

و به هیوای خپرو چاکه و جیگای هیچیان بو ناگرئ و دهه رموی: ﴿ما
 ینفقون فی هذه الحیاة الدنیا کمثل ریح فیها صر أصابت حرث قوم ظلموا
 أنفسهم فأهلکته﴾ ئەو مال و دارایی یه دهیه خشن بو ناوو شوهرت و
 رییابازی و پشت گرتن، ئەو ههچ سوودیکی لی نابینن و وه کوو زریان و
 ره شه بایه کی به هیژ وایه، که سه رسایه کی زۆری پتوه بی و له کشت و
 کالی قهومی ک بدا که سته میان کردووه له ناوی بهرئ!

پوخته‌ی قسه‌که نه‌وه‌یه ده‌لی: چوینه‌تی حالی نه‌وانه‌ی کافرن و مال
ده‌به‌خشن، هه‌رچه‌نده بو کاری خیریش بی وه‌کوو کشت وکالیک وایه که
زریانکی سارد لی‌ی بدا و له‌ناوی به‌ری و به‌رو بوومی لی په‌یدا نه‌بی؛
نه‌وانه‌ش تاوا هیچ سوودو قازانجیک له به‌خشینه‌که‌یان ناکه‌ن واته:
وه‌کوو چۆن خاوه‌ن کشت و کاله سهرما بردوو ه‌کان هیچ سوودی‌ک له‌و
کشت و کاله ناکه‌ن، نه‌و خودانه‌ناسانه‌ش که مال و دارایی خو‌یان
ده‌به‌خشن بو قه‌لا دروستکردن و پرد رابه‌ستن و ریگا خو‌شکردن و
یارمه‌تیدانی هه‌تیوو بی‌وه‌ژن و هه‌ژارو بی‌نه‌وایان.. هتد به‌هیوای پاداشی
باش هیچ پاداشیکیان وه‌گیر ناکه‌وئ، رۆژی قیامت ده‌بینن کوفره‌که‌یان
کرداره باشه‌کانیانی پووج کردۆته‌وه، خه‌ساره‌تمه‌ند بوون، جگه
له‌په‌شیمانی و په‌نجه‌گه‌ستن هیچیان بو نامینیته‌وه! وه‌کوو له نایه‌تیکی
تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿وَقَدْ مَنَّا اِلٰی مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً
مَّنْثُورًا﴾ الفرقان/۲۲. یان ده‌فه‌رموئ: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بَقِيعَةٍ
يَحْسِبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتّٰی اِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا﴾ النور/۳۹. نه‌م نایه‌تانه په‌ندو
نامۆزگارین و ناوینه‌ی بالانومان بو ناویمی‌دی کافره‌کان له رۆژی قیامت
دا، ده‌شگونجی نموونه هینه‌نه‌وه‌بی بو ناهومیدی دونیایان. ﴿وَمَا ظَلَمَهُمُ
اللّٰهُ﴾ خدا سته‌می لی نه‌کردوون به‌وه‌ی که سوودیان له به‌خشینه‌کانیان
نه‌بینی و به‌خشینه‌کانی لی وه‌رنه‌گرتوون. پاداشی کرده‌وه خراپه‌کانیانی به
سزا دانه‌وه ﴿وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ﴾ به‌لکو بو خو‌یان زولمیان له خو‌یان
کرد که مال و دارایی خو‌یانیان له ریگه‌یه‌که‌وه به‌خشی که سوودبه‌خشن

نەبی، بۆ خۆیان تووشی ناتوومیدی و زیان بین!

دەلێن: ئەم نایەتە دەربارەی دانێشتوانی مەككە یان جوولەكەكان هاتۆتە خوارێ كە مالى خۆیان دەبەخشی بۆ دژایەتیکردنی پیغەمبەر ﷺ! هەندیکیش دەلێن: دەربارەی ئەو مالبەخشینەى دوو رووكان نازل بوو کە بۆ رییابازی ناوو شۆرەت مالیان دەبەخشی، بڕیکیش دەلێن: نایەتەكە هەموو ئەو كەسانە دەگرێتەوێ کە خودا نەناسن و مال و دارایی خۆیان لە رێگەى باش دا دەبەخشن و بەهیوای خێر، بەلام خێریان وەگیر نابێ! چونکە مەرجی پاداش بۆ ئەو کردەوانە ئەوێه : دەبێ کابرا بپروادار بێ و بەگیرەى یاسای یەزدانی و بۆ رەزامەندی خودا مال ببەخشن کەوابێ ئەوان سستەمیان لە خۆیان کردووێ بەوێ کە ئینکاری خودایان کردووێ، گوێیان بۆ بەلگەو نامۆزگاری نایینی حق نەگرتووێ!

نابی بتمانە بە کافران بکری و نابێ بهیلکدری بەسەر نەهینی موسولمانان

دا ناگاداربن

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِّنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا
وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ
أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَةَ إِن كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَٰأَنتُمْ أَوْلَاءِ
تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا
ءَامِنًا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ

وَإِن تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَّفْرَحُوا بِهَا وَإِن تُصِيرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ

كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

ئییئو جەریری طەبەری و ئییئو ئیسحاق لە ئییئو عەبباسەو : دەلی
 کۆمەلیک لە پیاوانی موسوڵمان پەیوەندییان بەچەند جوله کەیه کەو
 هەبوو، چونکە لەپیش موسوڵمان بوونیان دا جیرانی یەکتەر بوون، یان
 هاوێ پیمانی یەکتەری و سۆیند خۆری یەکتەر بوون، ئیتر پەرەردگار ئەم
 نایەتە ناردە خواری کە دەفەرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
 بَطَانَةَ مَنْ دُونَكُمْ﴾ ئەم ئەوانە موسوڵمان بوون و باوەرتان هێناو؛
 هەرگیز دوژمنانتان بەسەر نەینێ خۆتان دا ناگادار مەکن، نەچن
 دوستانەتی لەگەڵ خودانەناسان دا بگرن و چی پلان و نەینێ موسوڵمانان
 هەیه پێیان رابگەیهنن! چونکە ئەوان دوستی ئیو نین خۆشەختی و
 سەربەزێ ئیو یان ناوی، ئەوانە هەرگیز لە سەنگەردان بۆ ئیو!

۱- ﴿لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا﴾ کەمتەرخەمی ناکەن لە زیان پێگەیاندنتان،
 ئەوەندە بەتوان هەول دەدەن کارو بارتان بشیۆن!

۲- ﴿وَدُوا مَا عَنْتُمْ﴾ ئاواتە خوازی ئەوان ئیو تۆشی ئەو پەری
 زەرەر زیان ببن لە دین و دنیا دا.

۳- ﴿قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ﴾ رق و کینه یان دەرەق بە ئیو
 ئەوەندە زۆر ناتوان لە درەوون دا بیشارنەو، بە دەم ناشکرای دەکن،
 بێپەردە پێغەمبەر و قورئانەکی بە درۆ دەخەنەو، بە گیل و نەزان و
 کەم ئەزمووتان لەقەڵەم دەدەن!

۴- ﴿وَمَا تَخْفَىٰ صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ﴾ ئەوەی بە دەم ناشکرای دەکن لە
 قین و ناخۆشەویستی بەرامبەرتان زۆر کەمتەرە لەوەی لە دل دا
 شاردوویانەتەو.

ئەم رەوشتانە لەمپەرن بۆ دوستانەتی کردنی ناموسوڵمان و
 تیکە لاو بوون لەگەڵیان دا، جا ئەگەر گۆرانکاری بەسەر ئەم رەوشتانەیان
 دا هات و فەرمانی پەروای موسوڵمان دانیابوو لە دوستانەتی کردنی
 ناموسوڵمانان و متمانە پێکردن، ورستە هاریکاریان لەگەڵ دا بکەین!
 داوای کۆمەکیان لی بکەین، بێ نەخشەو پیلانی خۆمانیان بخەینە

به‌رده‌ست، وه‌کوو جووله‌که‌کان له سه‌ره‌تای بانگه‌وازی نیسلا میی دا
 دوژمنی بابیه کوشته‌ی موسولمانان بوون، که‌چی دوا یی بۆ رزگارکردنی
 نه‌نده‌لووس رۆلی پیاوانه‌یان گیرا، یان قیبطی‌یه‌کان له رزگارکردنی
 می‌صرو رۆم دا رۆلی مه‌ردانه‌یان هه‌بوو، نه‌گهر له زیانی نه‌و
 ناموسولمانانه نه‌مین بووین دۆستایه‌تیکردنیان و تیکه‌لا بوون و
 هاموشۆکردنیان ره‌وا یه، به‌لکو نه‌وکاته دروسته له نیداره‌ی ده‌وله‌تیش دا
 دابمه‌زین؛ نه‌وه‌تا عومهری کورپی خه‌تتاب ﷺ کاربه‌ده‌ستانی رۆمی له
 دیوانه‌کانی حکومه‌ته‌ی نیسلا میی دا دامه‌زراند! دوا ی نه‌ویش
 جینشینه‌کانی موسولمانان هه‌ر له سه‌ر نه‌م داب و نه‌ریته‌ رویشتن، هه‌تا
 سه‌رده‌می عه‌بدولمه‌لیکی کورپی مه‌روان که‌ دیوانه‌کان له زاراوه‌ی
 رۆمی‌یه‌وه وه‌رگیرانه سه‌ر زوبانی عه‌ره‌بی، واته: شیوه‌ی نووسینی
 لیسته‌کانی ده‌وله‌تی گۆرین بۆ زوبانی عه‌ره‌بی..

خه‌لیفه عه‌بباسیه‌کان و فه‌رمانه‌وای موسولمانان له‌هه‌موو کون و
 قوژبنیکی ولاتی نیسلا م دا هه‌ر به‌م شیوه‌ی زۆربه‌ی کاروباری کارگیر
 ده‌وله‌تیان به‌که‌سانی جووله‌که‌و مه‌سیحی ده‌سپارد، ته‌نانه‌ت له‌سه‌رده‌می
 خه‌لافه‌تی عوسمانیه‌کان دا زۆربه‌ی سه‌فیرو جیگری بالیۆزخانه‌کانی
 مه‌سیحی بوون، وینه‌و مانای نه‌م نایه‌ته‌ دوو نایه‌تی تره که‌ ده‌فه‌رموی:
 ﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ﴾ تا
 ده‌گاته ﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ المتعنه/٨-٩. که‌ زۆر به‌وردی رۆو ره‌سمی
 دۆستایه‌تیکردن و نزیک بوونه‌وه له ناموسولمانانی بۆ روون کردو وینه‌وه.

نه‌مجار قورئان دیته‌وه سه‌ر باسه‌که و موسولمانان ده‌ترسینی و پێیان
 ده‌فه‌رموی: ﴿قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾ بێگومان بۆمان روون
 کردو وینه‌وه و رێگامان پێشان داو، به‌لگه و په‌ندو نامۆژگاریمان بۆ
 شیکردو وینه‌وه، که‌ نه‌گهر گوییان بۆ رابگرن و، پابه‌ندیان بن، شاره‌زاتان
 ده‌که‌ن بۆ خێرو رێگای راست و ره‌واتتان بۆ ده‌ستنیشان ده‌که‌ن، که‌ چۆن
 جیاوازی بخه‌نه نێوان دۆست و دوژمنه‌وه، کێ باشه بکریته کاربه‌ده‌ست و

نهیانی لەلا بدرکیندری، کێ بەکار نایە - ئەگەر ئێوە هەست بەو
حەقیقەتانە بکەن کە دەستیشانی دۆست و دوژمنتان بۆ دەکا!!

ئەمجار قورئان جەخت لەسەر نرساندەکی پیشوو بۆ موسوڵمانان
دەکاتەو کە نابێ ناموسوڵمانان بکەینە رازگرو شۆینی نهیانی دانانی
خۆمان! بۆ ئەم مەبەستە سێ ھۆکار دەچەسپینی، ھەریەکیان داخواری
ئەوێ: کە خۆمان بگێنەو لە دۆستایەتیکردنی ناموسوڵمانان لەکاتی
متمانە پێنەکردن پێیان و ئەو سێ ھۆیانەش ئەمانەن کە نایەتە کە
دەستیشانیان دەکا و دەفەرموی:

١- ﴿ها أنتم أولاء تجونهم ولا يحبونكم﴾ ئێوە ئەو کافرە
خودانەناسانەتان خۆش دەوین کە ئەوان ئێوەیان خۆش ناوی و لەھەموو
کەس زیاتر رقیان لێتانە، هیچ کەمتەرخەمی ناکەن لە شتواندنی ئایین و
ئابووری و دەسەلات و ولاتتان، ئاواتە خواری ئەوان تووشی ناخۆشی ببن
و بە ناشکرا دژایەتی و دوژمنایەتییان دەکەن، چاوەڕوانی ئەوان بکەوێ
گێژاویکەو و ئەوانیش لەپشتەو دەستان لێ بوەشین! دەی ئێوە چۆن
تاقم و دارو دەستە ئاواتان خۆش دەوین؟!

٢- ﴿تؤمنون بالكتاب كله﴾ ئێوە پڕواتان بە ھەموو نامە
ئاسمانیەکان ھەیەو ئینکاری هیچ کتیبیکی ئاسمانی ناکەن، پڕواتان بە
ھەموو پیغەمبەر و ڕەوانە کراوان ھەیە، کە برێ لەو نامە و پیغەمبەرە
تەورات و ئینجیلە، موسا و عیسا! دەی ئەوان پڕوایان بەبەشی لە نامە
ئاسمانیەکان نیە، پڕوا بە برێ پیغەمبەر دەکەن و ھەندیکی تر بە
پیغەمبەر نازان.

٣- ﴿وإذا لقوكم قالوا آمنا وإذا خلوا عضوا عليكم الأنامل من
الغيط﴾ ئەگەر لە ڕیگەو بان و شۆینی کۆڕو کۆبوونەو دا تووشی
موسوڵمانان دەبن لەترسی خۆیان مەراییتان لەبەردا دەکەن و بەزمانی
لووس و دلی ترساو دەلێن: ئیمەش موسوڵمانین و پڕوامان بە ئایینی
ئیسلام ھەیە، ئیمانمان بە پیغەمبەراییەتی موحەممەد ھێناوە، کە

د پرونه وه مال و لای دارو ده سته ی خوځیان و دلنیا ده بن که موسولمانان
 ناگیان لی نین دوژمنایه تی و رق و کینی خوځیان دژی نیوه هله د پریژن!
 تنانته کار ده گاته نه وه که له بهر په شیمانی یان له قینان په نجه ی
 خوځیانتان لی بگه زن، چونکه ده بینر موسولمانان به یه که وه کوکن، قسه یان
 یه که، نیوانیان خوځه، خودا یارمه تی یان ده دا به جوړیک که دوژمنیان
 فرسه تیان لی نایینی و ناچاره مه رایان له بهر دا بکا!

که وایي نیوه نه ی موسولمانینه! له وه دا به هله چوون که دوستایه تی
 دووړو کافره کان ده کهن، نه وان به نایینی به تال و بر وای پوچیان ه وه
 بهرام به رتان جهر به زه و سهره قن، که چی نیوه به نایینی راست و بر وای
 پته وه وه بهرام به ریان نه رم و نیان و خوځ باوه رن.

﴿قُلْ مَوْتُوا بِغِیْظِکُمْ﴾ نه ی موحه ممه دا! پیتان بللی: به و داخ و
 خفه ته وه بتلینه وه تا له ناو ده چن، چه ندیک پیتان ناخوځ بی و خفه تی
 پی بخوځ! نه وه بزانش خودا نایینی خو ی ته و او ده کاو سهری ده خا، گه شه ی
 پی ده کا، په یرو کارانی زوړو به همیز ده کا، به راستی نه مه په ندو
 ناموژگاریه به بو موسولمانان به لکو وه هوځ خو بیتنه وه به خوځیان دا
 بچنه وه، بزانش نه وه نه هامة تی ه به سهر شانیان دا دی هویه که ی
 ده گه پرته وه بو نه وه که له ناو خوځیان دا یه کیه تی و ته بایان نیو لیک
 ترازون و گرو گرو بوون!

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ بیگومان خودا ناگاداره و ده زانی دل
 و ده روونتان چ حیق دو رق و کینه یه کی تیدایه، نه وه ی به نه پنی له ناو
 خوځتان دا دژی موسولمانان ده یلین، نه و پیلان و فرت و فیلان ه دژیان
 نه نجامی ده دن له خودا بزر نابی! ههروه ها نه و خوځه ویستی و دلنهرمی
 و خیر خوازیه ی موسولمانان بهرام به ر نیوه هه یانه لی ی گوم نابی، پاداش
 و سزای کوفرو نیمانی هه ردوولاتان هه ریه که تان به گویره ی خو ی چاکه به
 چاکه و خراپه به خراپه ده داته وه!

نه ی خاوه ن باوه ران! نه و خودا نه ناسانه دوژمنی راسته قینه ی نیوه ن

چونکە ﴿إِنْ تَسْأَلُهُمْ حَسَنَةُ تَسْأَلُهُمْ﴾ ئەگەر سەر بەرزى و سەرکەوتوویى و سەر وەرییه کتان بە دەست هینا، وەکوو: ئەو بەسەر دوژمندا زال ببین، یان خەڵک روو بکاتە ئیسلام و پالتان لێ بدا بیان هەرزانی و خێرو فەرتان لەناودا بلاویتەو! ئەوان پێی ناردەمت دەبن غەم و خەفەت دایان دەگری - دەبنە پیرەژنی دۆژاو؟! -

﴿وَإِنْ تَصْبِرْهُمْ سِنَّةً يَفِرُّوا بِهَا﴾ ئەگەر ناخۆشییه کتان بیتە پیش وەکوو تیکشکایتیک لەشەردا، یان هاتنی بەلایەک بەسەرتان دا، یان کەوتنەوێ دووبەرەکی و ناکۆکی لەنیوانتان دا. ئەو ئەوان پێی کەیف خۆش دەبن و توکەى سمیلیان دێ.

﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا﴾ ئەگەر ئارام بگرن لەسەر ناخۆشی ژیان و خۆراگربن لەبەرامبەر پیلانی دوژمنانی ئایین و پابەندى فەرمانى خودابن و، هەرچی نەهیتان لێ کراوە لێ دوورە پەرێز بن کە یەکێ لەو شتانەى نەهیتان لێ کراوە دۆستایەتى کردنى خودانەناسانە - ئەو فەرت و قێلێ ئەوان زیانتان پێ ناگەیەنێ، چونکە ئێوە پەیمانی بەندایەتى خۆتان بەرامبەر بە خودا بەجێ هێناوە، خوداش پەیمانی خودایەتى خۆی دەربارەى ئێوە ئەنجام دەدا، لە داوو نەخشەو پیلانی گلاوى ئەوان دەتانپاریزێ! ﴿إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾ بێگومان خودا ئاگادارە بەو هەلۆست و کردەوانەى هەردوولا ئەنجامى دەدەن، دەزانێ ھۆکاری کردارەکان چێن و پیشەکی و ئاکام و نامانجی کردەو کاتتان چیه.

بەکورتى خودا ئێوەى شارەزا کردووە بۆ ئەو شتانەى ئەگەر پەیرەویان بکەن - لە قێلێ دوژمنانەرزگارتان دەکا، پێویستە بزائن کە خودا ئاگادارە بە کردەوێ دوژمنان و دەتوانێ نەهیلێ وىستى خۆیان لە ئێوەدا بەھێنە دى!

تێبینی: نایەتی (١١٨) چوار ھۆکمی سەرەکی لەخۆ گرتوون:

- ١- جهخت کردن له سهر پهنا نه بردن بۆ خودانه ناسان.
- ٢- نه هی کردن له موسولمانان له وه که کافرو جووله که و گروهی هه وه سباز بکه نه موسته شارو نه مینداری خوین، له گۆرینه وه و دانو سانی راوو هه لوتستی گرنک دا بیان که نه نوینه ر و وته بیژی خوین!
- ههروه ها نه هی کردن له دامه زانندان له شوینی گرنک و حساسی فرمانگهی ده ولت دا، به لام دامه زانندان له کاروباری ناسایی ده ولت دا به موچه خۆر و کارگوزار له شوینی ناگرنک دا خرابی تیدا نه، چونکه جینشینه کانی پیغه مبه ر هه ر له سهرده می عومهری کوری خه تتاب و دوایش فرمانه وای موسولمانان په پیره وای نه م کاره یان کردوو.
- ٣- نه وه نه هی له نایه ته که دایه رووده کاته به کاره یانی ناموسولمانان بۆ رازگری و سپاردنی کاری گرنک پینان!
- ٤- نایه ته که به لگه یه له سهر نه وه که شایه دی دوژمن له سهر دوژمن وه رناگیری زانیانی مه دینه و حیجاز نه م فتوایه یان داوه، نه بو حه نیفه ده لی: وه رده گیری.

جهنگی نوحودو ریکخستنی سوپای ئیسلامی

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقْعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
 ﴿١٢١﴾ إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى
 اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ
 فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ
 أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلاَفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ﴿١٢٤﴾ بَلَىٰ

إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ
 آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ
 وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۚ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ
 ﴿١٢٦﴾ لِيَقْطَعَ طَرَقًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَاطِبِينَ
 ﴿١٢٧﴾ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ
 فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

ئەم کۆمەلە نایەتانیە سوورده‌تی (ال عمران) لە نایەتی
 (١٢٩-١٢١) دەربارە ی رووداوی جەنگی بەدرو ئوحوود دەدوین، بۆیە
 جی خۆیەتی کە پیش ئەو ی بچینە سەر راقە کردنی نایەتەکان
 بەسەرپی‌یە کەوێ کورتە یە کە باسی رووداوەکان بکەین.

جا وەکوو میژوونووسان و تریژەرەوانی ژینامە ی پیغەمبەر ﷺ
 نووسیویانە دەلێن: جەنگی بەدر لە حەقدە ی رەمەزانی سالی دووهمی
 کۆچی بەرپا بوو، ئەمەش پاش ئەو ی کە موسوڵمانەکان هەواییان
 پی‌گەشت کە کاروانیکی قورەیشی یەکان لەشامەوێ دەگەریتەوێ بۆ
 مەککە، پیغەمبەر ﷺ هێزیکی ناردنە سەر ریگا بۆ ئەو پێشیان پی
 بگرنو کاروانە کە رووت بکەنەوێ.

موسوڵمانەکان ویستیان ئەو کالائو شتو مەکیان لی‌بستین
 بەمەبەستی ئابلقە ی ئابووری خستە سەریان و بژاردنەوێ ئەو مال و
 سامانە ی کە قورەیشی یەکان لە مەککە لە موسوڵمانە کۆچکەرەکانیان
 داگیر کردبوو، بەلام ئەو سوفیان کە سەرکردە ی کاروانە کە بوو، زووتر

ههستی به جم و جۆلی موسوڵمانهکان کردبوو، رینگای کاروانهکهی گۆپی و بهکوێره رێیهک دا لهقهراخ ده‌ریاوه تێپه‌ر بوو، له‌چنگی موسوڵمانه‌کان قوتار بوو، پێش ئه‌وه‌ش ئه‌بو سوغیان ته‌هریکی به‌ په‌له‌ ناردبوو بۆ مه‌که‌که‌ بۆ ئه‌وه‌ی فریایان بکه‌ون! جا قورهبشی‌یه‌کان هه‌رچه‌نده‌ کاروانه‌که‌یان به‌سه‌لامه‌تی رزگاری بوو بوو، به‌لام ئه‌م رێپێگرته‌نیان زۆر له‌سه‌ر شان گران بوو، هه‌ستیان به‌وه‌ کرد: که‌ خه‌ته‌ریان له‌سه‌ره‌و موسوڵمانه‌کان به‌هێز بوون و هه‌وڵی له‌ناوبردنیان ده‌ده‌ن، ئه‌وه‌نده‌ی تر رۆ کینه‌یان ده‌رباره‌ی هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ر زیادی کرد، دلیان لی پێ بوون، په‌یوه‌ندییان به‌ خێله‌ عه‌ره‌به‌کانه‌وه‌ کردو زۆربه‌ی زۆریان ناماده‌باشی خۆیان پیشان دا، له‌شکریان کۆکردبووه‌وه‌، له‌ قورهبشی‌یه‌کان -که‌میک نه‌بی- هه‌موویان خۆیان بۆ شه‌ر ته‌یار کردبوو، زیاد له‌ هه‌زار جه‌نگاوه‌ریان کۆبوو بووه‌وه‌، پالّه‌وان و سوارچاک و شه‌رکه‌ری نازیان تێدا بوو، بریاری شه‌رکردن له‌گه‌ڵ موسوڵمانه‌کانیان داو به‌ره‌و مه‌دینه‌ که‌وتنه‌ رێ!

له‌و لاشه‌وه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ و هاوه‌لانی ده‌یانویست هه‌وڵی کاروانه‌که‌ بزائن و ناگیان له‌م له‌شکه‌ره‌ گه‌وره‌یه‌ی قورهبشی نه‌بوو، کاتیکی که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌م هه‌واله‌ی زانی و له‌هه‌لۆیستی قورهبشی‌یه‌کان حاڵی بوو، راویژی له‌گه‌ڵ هاوه‌لانی دا کردو بار و دۆخه‌که‌ی بۆ شیکردنه‌وه‌، چونکه‌ نه‌وان له‌مه‌دینه‌ به‌هومیدی ده‌سگیرکردنی کاروانه‌که‌ ده‌رچوو بوون و ئیستا وا رووی داستانه‌که‌ گۆراوه‌، سوپای موسوڵمانه‌کان سی سه‌دو سیانزه‌ که‌س بوون، ته‌نها دوو ته‌سپ سوارو هه‌فتا وشتریان پێ بوو، نه‌وانی تر هه‌موویان پیاده‌ بوون و چه‌ک و سیلاحی پێوستیشیان پێ نه‌بوو، ئه‌وسا به‌ ته‌مای گرتنی کاروانیکی بوون که‌ سی چل که‌سی له‌گه‌ڵدا بی؛ ئیسته‌ وا رووبه‌رووی سوپایه‌کی گه‌وره‌ی قورهبشی ده‌بنه‌وه‌، به‌هه‌ر حال دواي راویژ و گفت و گۆیه‌کی زۆر بریاری به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ درا!!

ئیتەر موسوڵمانه‌کان به‌ره‌و مه‌که‌که‌ که‌وتنه‌ رێ، له‌نزیکی بیریک که‌

هی به‌در ناویک بوو پیک گه‌یشتن، دواپی نه‌و شوینه به‌ناوی نه‌و به‌دره‌وه ناوبانگی ده‌رکرد، برپیکیش ده‌لین: بیر که ناوی به‌در بووه شوینه که به‌ناوی بیر که‌وه ناوی رویشتووه، شهر ده‌ستی پیکرد و موسولمانه‌کان سهرکه‌وتنیان تیدا به‌ده‌ست هیناو قوره‌یشی به‌کان به‌ته‌واوی تیشکان و بوونه په‌ندو عیبره‌ت، جه‌نگیکی یه‌کلاکه‌ره‌وه بوو، ناکامی دوا روژی ههر دوولای دیاری کرد، له‌ناو دورگی عمره‌ب دا ده‌نگی دایه‌وه! قورشانی پیروز له‌شوینیکی تردا روژی به‌دری به‌ (یوم الفرقان) ناو بردووه و ده‌فه‌رمو: ﴿إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقِي

الجمعان﴾ الانفال/٤١.

له‌و شهره‌دا تا قمی که‌م و خاوه‌ن بر‌وا به‌سهر تا قمی زورو به‌تپه‌رست دا سهرکه‌وتن ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ﴾ له‌و شهره‌دا خودا فریشته‌ی ناره‌ یارمه‌تی موسولمانان، جه‌نگیک بوو خوراگری و نازایه‌تی موسولمانانی تیدا ده‌رکه‌وت، پیغه‌مبه‌ر ﷺ خوی به‌شداری تیدا کرد، له‌وشهره‌دا لایه‌نی ئیمان و عه‌قیده‌و پشت به‌خودا به‌ستن له‌کاتی لیک راکیشان و تیکرژان دا ده‌رکه‌وت. پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ماوه‌یه‌کی که‌م پیش ده‌ست پیکردنی جه‌نگه‌که که‌وته پارانه‌وه‌و دوعا کردن و ده‌یفه‌رمو: خودایه! نه‌وه‌ی به‌لینت پیداووم بۆم به‌ینه‌دی، خودایه! داواکاری یارمه‌تی توین! ههر دوو ده‌ستی به‌رزکردبووه‌و بۆ ئاسمان به‌جوړیک که‌ریداکی سهرشانی که‌وته خوار، نه‌بویه‌کر هه‌لیگرته‌وه و خسته‌یه‌وه سهرشانی موباره‌کی و له‌دواوه‌ی وه‌ستا! ته‌نانه‌ت پارانه‌وه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر نه‌وه‌نده به‌کول و سۆز بوو، نه‌بویه‌کر به‌زه‌یی پیداهاته‌وه ﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبِّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِآلِفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدَفِينَ﴾ الانفال/٩.

ئیتتر قوره‌یشی به‌کان به‌م تیکشکانه‌و تابرووچوونه‌یان له‌جه‌نگی به‌دردا نه‌وه‌ندی تر شیت گیر بوون و رقیان هه‌لسا! نه‌بو سوفیان سهرۆکی قوره‌یشی به‌کان، زیاتر په‌ره‌ی به‌دژایه‌تیکردنی پیغه‌مبه‌ر و هاوه‌لانی دا، لیسرا بۆ هه‌لنان و ته‌یارکردنی خه‌لک بۆ تۆله‌سه‌ندنه‌وه له‌

موسولمانان. مال و دارایی به کی زوری کو کرده وه، سوپایه کی سی ههزار که سبی پیکه وه نا، جهوت سهد زریپوش و دوو سهد سواریان تیدا بوو یه کی لهو شهرکهره سوارچاکانه صه فوانی کوری نومه ییه بوو، پیغه مبه ر ﴿﴾ له مه دینه بهم هه والهی زانی و له شکر کیشی قوره یشی به کانی پی گه یشته وه، خیرا راوتیژی له گهل هاوه لانی دا کردو راوو بوچوونی خه لکه که ی وه رگرت، عه بدلولای کوری نویه ی (سه روکی دوورو وه کان) و ریش سپی جووله که کان رایان وابوو موسولمانه کان له شار نه چنه ده ری و نه گهر هاتنه سهریان له ناو مالان دا شهریان له گهل بکه نا! پیغه مبه ریش ﴿﴾ بوخوی چوونه ده ره وه ی شاری به لاوه باش نه بوو، به لام گه نجه موسلمانان به تایه بی که هه ندیکیان سالی پیشوو ناماده ی جهنگی به در نه بوو بوون حه زیان له وه بوو؛ به ره و روویان بچن و له ده ره وه ی مه دینه دا شهریان له گهل دا بکه نا! وتیان شه ی پیغه مبه ری خوا! پیشمان بکه وه و بمانبه ره ده ره وه ی شار با له وی به ره نگاری دوژمن بیین!

با نه لین ترسنوک و بی هیزن، نه ویران به رامبه رمان بوهستن! نیتر نه وهنده له پیغه مبه ر پارانه وه و تکایان لی کرد که به ره و پیریان برۆن و پیشیان پی بگرن، هه تا پیغه مبه ر ﴿﴾ رویشته وه ماله وه و چه کی جهنگی له خو به ست و هاته سه ر رای نه وانهی که داوای شهرکردنیان ده کرد له ده ره وه ی شار! که پیغه مبه ر ﴿﴾ هاته ده ره وه و چه کی جهنگی له خو به ستبوو، نیتر نه وانهی که داخوازی شه و بوون برۆنه ده ره وه بو به ره نگار بوونه وه ی قوره یشی به کان په شیمان بوونه وه و، وتیان: شه ی پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ زیاد ده رویمان کردو زیاد له نه ندازه پیکیشیمان لی کردی، نیمه په شیمانین نه گهر ده فره موی: با نه چین!!! پیغه مبه ر ﴿﴾ فره موی: همر پیغه مبه ر یک چه کی شهر ی هه لگرت و زری پوشی؛ هه تا جهنگه که نه کا نابی چه که که ی دابنیته وه، نیتر به سوپایه کی هه زار، یان نو سهدو په نجا که سیحه وه، له مه دینه ده رته وت و به ره و کیوی ئو خود که وتنه ری، سوپاکه دوو سهد زریپوش و دوو ته سپ سواری تیدا بوو، روژی

شەممە ھەوتی مانگی ھەوالی سالی سیپەمی کۆچی بە ھەسافە سی
 کیلۆمەتر لە شیمالی مەدینە لە دامینی کیوی ئوحد بارگە ی لی خست
 و پالی دا بە کیوی ئوحد ھە و ، جەنگاوەرانی دابەش کردن ، پەنجە
 تیرھاویژی دەستنیشان کردن و عەبدوللای کوری جوبەیری کردە
 فەرماندەیان و لە ھەر کیوێکە دیمەزران و پیی فەرمووی: پارێزگاریمان
 لی بکەن و ، مەھیلن دوژمن پشتمان لی بگری، ئامۆژگاریشی کردن و
 پیی فەرموون: ئیمە سەربکەوین یان بشکێین، ئیوہ ئیرە بەجی مەھیلن!
 تەنانت ئەگەر دیتان بالەندە زەلام دەرقینی؛ ئیوہ ھەر مەجوولین و ئیرە
 چۆل مەکەن!

سوپای ئیسلام بەرەو رووی دوژمن وەستا و ھەلگیرسانی شەر نزیک
 بوو ھە ، ئالای پیغەمبەر ﷺ بە دەستی موصعبی کوری عومەیر بوو ،
 زوبەیری کوری عەوام سەرکردە ی بایکی لەشکرە کە بوو ، بایکیشیانی
 بە سەرکردایەتی موندیری کوری عەمرو بوو ، ئەشکری کافرەکانیش لای
 راستی لە ژێر فەرماندە ی خالیدی کوری وەلیدا بوو ، لای چەپیشی لە ژێر
 سەرکردایەتی عیکرمە ی کوری ئەبو جەھل دا بوو ، ئالاکەشیان بە دەستی
 طەلحە ی کوری ئەبو طەلحە وە بوو ، تیرئەندازەکانیان سەد کەس بوون
 عەبدوللای کوری ئەبو رەبیعە سەرکردەیان بوو!

ھیشتا شەر دەستی پی نە کردبوو ، سەرۆکی دووڕووەکان عەبدوللای
 کوری ئوبە ی بەخۆی و سی سەد کەس لە ھاوہلانی مەیدانی جەنگیان
 بە جیھیش و گەرانیوہ ، وتی: پیغەمبەر بەقسە ی مندال و پال دەکا و
 گوێ بۆ ریش سپی وەکوو ئیمە ناگری! بە گەرانیوہ ی دووڕووەکان تەنھا
 ھەوت سەد کەس لە گەل پیغەمبەر ﷺ مانەوہ .

لەلایەکی ترەوہ بنەمالە ی (بەنو سەلەمە) و بنەمالە ی (حاریثە) کە
 لە یاریدەدەران بوون خەریک بوون ئەوانیش ھاوبەشی جەنگی ئوحد
 نەکەن ، بەلام خودا یارمەتیدان و رایان گۆری و ھاوبەشیان کرد ، قورئان
 ئاماژە بۆ ئەم ھەلوێستەیان دەکا و دەفەرموی: ﴿إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ أَنْ تَفْشَلَا

شهر دهستی پی کرد، هیندی کچی عهته به و ژنی نه بو سوفیان له گهل
 کۆمه لیک نافرته تی تر له دوا قور هیشی به کانه وه ته پل و ده فیان لی ده دا،
 جهنگاوهرانیان هان ده دا بۆ تۆله ساندنه وهی کورژراوانی به در! له م لاشه وه
 نه بو دوجانه که شمشیر هکهی پیغه مبه ری وهر گرت و په یمانی دا مافی
 خۆی بداتی، شهریکی باشی پی کرد، ههرکه سیکی به رهنگاری ده بوو
 دهیکوشت! حه مزه ی مامی پیغه مبه ر شهریکی جهربه زانه ی کردو
 کۆمه لیک له پاله وانانی قور هیش کوشت، که موصعه بی کوری عومه ییر
 -هه لگری ئالا- شه هید بوو، پیغه مبه ر ۞ ئالا کهی دا به عه لی کوری
 نه بو تالیب.

وه حشی که نۆکه ر و بهنده ی (موطعیم) ی کوری جو به ییر بوو، هه لی
 بۆ هه لکه وت و فرصه تی له حه زه رته ی حه مزه هیئا و حه ربه یه کی بۆ
 هاویشته و شه هیدی کرد و بوو به سه ره وه ری شه هیدان!!
 سوپای کافره کان تیشکا و ئالا کهیان که به ده ست طه لحه وه بوو که وته
 خورای! کور هکه ی هه لیگرت ه وه، دوا یی برا که ی وره ی جهنگاوهرانیان رووخا
 و نزیک بوو سه ره که وتن بۆ موسولمانه کان دهسته به ر بی، نه گه ر
 تیره هاویژه کانی سه ر که ژه که سه ری پی پی فه رمانی پیغه مبه ریان نه کردایه و
 شوئن و سه نگه ری ستراتیجی خۆیان چۆل نه کردایه و نه ها تنایه ته خورای!
 بۆ کۆکردنه وه ی تالان و ده سته که وتی جهنگ! به لی تیره هاویژان ته ماعیان
 به رکه وت و -که میکیان نه بی له گهل عه بدوللا مانه وه- نه وانی تر
 شوینه که ی خۆیان به جی هیشت و ها تنه خورای...

خالی دی کوری وه لید که سه ر کرده ی هیژیکی کافره کان بوو هه سته
 به و که له به ره کردو له گهل کۆمه لیک له سواره ی قور هیش له پشته وه
 هه لمه تی بۆ بردن و شوینی تیره هاویژه کانی گرت و نه و چهند که سه ی له
 سه نگه ر کاند له گهل عه بدوللا مابو نه وه و شوینه کانیان به جی
 نه هیشتبوو شه هیدیان کردن، نه مجار هه ر نه م تاقمه ی خالید له پشته وه

هه‌لمه‌تی له نکاویمان هینایه سه‌ر موسولمانه‌کان و شیرزه‌یان کردن، هه‌ر له‌و ماوه‌دا ده‌نگ بلاو بووه‌وه که پیغه‌مبه‌ر شه‌هید کرابی، موسولمانه‌کان نه‌وه‌نده‌ی تر برشتیان لی برپاوه‌وه‌وتنه‌ه پاشه‌کشه و هه‌لاتن، کافره‌کان نه‌وه‌نده له پیغه‌مبه‌ر نزیک بوونه‌وه به‌به‌رد پیدادان شه‌پرزه‌یان کرد، چه‌ند به‌ردیکی به‌رکه‌وت، ددانی موباره‌کی شکا، سه‌ری شکا، لیوی بریندار بوو، خوین به‌ده‌م و چاویدا هاته خوارێ، هه‌ردوو نه‌ژنوی نازاریان پی گه‌یی، نیت خونی له‌ده‌م و چاوی ده‌سپی و ده‌یفه‌رموو چون نه‌وه‌وه‌یه سه‌رکه‌وتوو ده‌بن ده‌م و چاوی پیغه‌مبه‌ریان خونی‌او کردبی؟؟ بانگه‌وازی موسولمانانیشی ده‌کرد بو لای خودا، نیت عه‌لی کوری نه‌بو تالیب ده‌ستی گرت و هه‌لحه‌ش هه‌لی‌ستانده‌وه، مالیکی کوری سه‌نان خونی ده‌م و چاوی پیغه‌مبه‌ری به‌زمان لسته‌وه و قووتی دا!

نه‌مجار پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌دواوه ده‌ستی کرد به‌بانگ کردنی موسولمانان و ده‌یفه‌رموو: به‌نده‌کانی خودا: وه‌رن بو لای من، نه‌من پیغه‌مبه‌رم شه‌هید نه‌کراوم، ساغ و سه‌لامه‌تم، بگه‌رتنه‌وه هه‌لمه‌یه‌ن! له‌شوینیکی تردا قورئان وینه‌ی نه‌مه‌ی کیشاوه‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿اِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَىٰ اَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِيْ اٰخِرٰكُمۡ فَاِذَا بَلَغَ الْاٰمِرَانِ ١٥٢﴾.

نه‌بو سوفیان له‌به‌رزایی به‌که‌وه به‌ده‌نگی به‌رز ده‌ینه‌پاند و ده‌یگوت: کیتان موحه‌مه‌دی کوشتوو هه‌؟ با بیناسین دوا‌یی خه‌لاتی به‌هینی! عه‌مری کوری قوم‌ه‌ینه‌وتی: من کوشتوو مه‌. که‌عبی کوری مالیک به‌که‌م که‌س بوو مژده‌ی رزگاربوونی پیغه‌مبه‌ری به‌موسولمانان راگه‌یاند! نیت پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌چنگی کافره‌کان رزگاری بوو ﴿وَاِنَّ لِلّٰهِ يَعْصٰكَ مِنَ النَّاسِ ٦٧﴾. له‌وه‌شه‌ره‌دا پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ده‌ستی خو‌ی ئوبه‌ی کوری خه‌له‌فی کوشت که‌له‌وه‌پیش پیلانی شه‌هیدکردنی پیغه‌مبه‌ر له‌لایه‌ن نه‌وه‌وه نه‌خشه‌ی بو کیشرا بوو. پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌هه‌موو ژبانیدا ته‌نها نه‌م خودانه‌ناسه‌ی کوشتوو هه‌، نایه‌تی ﴿وَمَارِمِيتۡ اِذْ رَمِيتۡ وَلٰكِنۡ اِلٰهَ رَبِّیۡ ١٧﴾. ده‌رباره‌ی کوشتنی نه‌م کابرایه‌هاته‌وته خوارێ!

بەراستى رۆژى ئوحد بەلايەكى سامناك بوو بۆ موسولمانان! حەفتا جەنگاۋەريان لى شەھىد كرا! لە كافرەكان تەنيا بىست و دوو كەس كوژرابوون ديمەنەكە سامناك بوو: لە گۆرەپانى شەردا ئىمامى حەمزە بەكوژراوى هيندى كچى عەتەبە سكى ھەلدېرى بوو، بە ددان جەرگى جوو بوو، نەبو سوفيەن بە ھەموو ھىزى خۆى دەينەپراند و دەيگوت: ئەمە تۆلەى شەرى بەدرە!

ئەى پتى (ھىل)! ئايىنى تۆ سەرگەوت، ئەمجار وتى: مەوعىدما بەدرىي لە سالى داھاتوودا لەوى دا خۆتان دەيننەو دەبى لەویش دا شەرىكى ئاۋاتان لەگەل بکەين، تىكتان بشكىنين! پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى پىي بلىن : باشە با مەوعىدما بەدرىي!

ئەمجار شەرى كۆتايى ھات و مەيدان چۆل بوو، پىغەمبەر ﷺ بەشۆين لاشەى حەمزەدا گەپراو دۆزىيەو، ورگى ھەلدېراپو لووت و گوپيان بېرىبو، زۆرى پەرۆش بوو، بۆى خەمناك بوو، وتى: ئەگەر خودا جارېكى تر بەسەر ئەوان دا سەرم بخا دەبى دەم و لووتى سى كەسيان بېرم! دەبى سى كەسيان ئاۋا لى ھەتك بکەم! ئەمجار بە عەباكەى داىپۆشى و نوپۆرى لەسەر كەردو ھەوت جار ئەللاھونەكەرى لەسەر كەرد! شەھىدەكانى ترى لە پەناۋە رىزكەردن يەك لەدۋاى يەك نوپۆرى لەسەر كەردن، تا حەفتاۋ دوو نوپۆرى لەسەر كەردن، ئەمجار حەمزەيان ناشت و فەرمانى دا شەھىدەكانى تىرىش ھەريەكەى لەو جىگايەى لى شەھىدكراۋە بنپۆرى.

ھۆى تىكشكانى موسولمانەكان لەجەنگى ئوحد دا - ۋەكوو دەرگەوت - بەگوڭى نەكردنى تىرھاۋىژەكان بوو بۆفەرمان و ئامۆژگارى پىغەمبەر و بەجى ھىشتىنى سەنگەرەكانيان بوو، بۆ كۆكردنەو و گرتنى تالان! ديارە ئەم نەبەردە تاقىكردنەو بوو بۆ موسولمانەكان، پالفتەكەردن و پەرورەدەكەردن بوو بۆخواۋەن باۋەران ، خودا پىي زاناندن كە سەرگەوتن بەستراۋە بە دەستەبەر كەردنى ھۆكارەكانى و تىشكانىش نابى بىتە ھۆى رووخانى بىروباۋەر و شىۋانى عەقىدە!

نه مجار پاش نه رانوانده سه ری بی بی جهنگی به درو نوحود
 دینه وه سه راقه کردنی نایه ته کان که ده فرموی: ﴿وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ
 أَهْلِكَ تَبُوؤُا الْمُؤْمِنِينَ لِلْقِتَالِ﴾ نهی موحه ممه! نه وه بو هاوه لانت باس
 بکه که له مالی خوت هاتیه ده ره وه روژی شه ممه حه وتی شه والی سالی
 سییه می کوچی به ره و کیوی نوحود که وتیه ری و له وی پیلانی شه پت دا
 دهنه، موسولمانانت دابهش ده کردن سه نگه رو شوینی جهنگه که ت بو دیاری
 ده کردن، به سه ر شوینه کان دا دابهشت ده کردن، ناموژگاری جهنگاوه رانت
 ده کرد، وره ت بهرز ده کرد نه وه، کو مه لیگ تیرهاویژت له سه ر که ره که
 دامه زراندن، تاقمیک جهنگاوه رت له لای راست و ده سته یه ک له لای
 چه په وه دامه زراندن، شوینی تاییه تیت بو سواره کان ت دیاری ده کرد،
 ﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ خودا شنه و ابو بو نه و راویژه ی له گهل هاوه لانت دا
 کردت له مه بدنه، که کو مه لیگ وتیان: له شار دهر نه چین تا دینه سه رمان
 و تاقمیکیشان وزتان: با برۆینه دهر وه و له دهر وه ی شار به رهن گاریان
 ببین، خودا زانایه به هه موو نییه ت و مه به ست و کرده وه یه ک، ده زانی
 کی راسته و به دل قسه ی ده کردو دلسوزی نایین بو، کی هله بو، کی
 دوو روو بو - با رایه که شی راست بووبی وه کوو عه بدوللای کوری ثوبه ی و
 هاوه لانی دوو پرووی - ههروه ها خودا ناگاداری نه وه ش بو ﴿وَإِذْ هَمَّتْ
 طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا﴾ نه و کاته ی که دوو تاقم له
 یاریده ده ران که ده سته ی به نو سه له مه له هوزی نه وس و ده سته ی به نو
 حاریپه له هوزی خه زره ج که دوو بالی له شکری موسولمانان بو، سییه کی
 سوباکه ش بوون ویستیان لاوازی بنرینن و ترسنوکی پیشان بدهن، خو پاش
 دهن و هاویه شی جهنگه که نه کهن، نه وه ش له کاتیکی زور حه سساس و
 ناسک دا بوو له و کاته ی بینیان دوو پرووه کان گه پانه وه، به لام خودا
 یارمه تیدان، چونکه نه وان دوو پروو نه بوون، نیمانیان راست بوو، نه و
 ریسوایی بهی به سه ردا نه هینان و له ترس و له لاتن و گه پانه وه پاراستنی و
 نه و خه تهره ی به دلیان دا هات به تاوان بو ی حسیب نه کردن، چونکه

ویستی خراپه کردن تا به کرده وه نه نجام نهدری به تاوان دانانری، ناماژه به وه که خدا ده فرموی: ﴿وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا﴾ خدا پشتیوان و پهنایانه.

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ با موسولمانان هر به خدا پشت نهستور بن و تهوه کولیان هر له سهر ذاتی پاکی بی، ههرگیز به هیزو بازووی خوین نه نازن، به لکو دوی - دهسته بهر کردنی هۆکاره کان و ناماده کردنی پیویستی به کان و پیکه وه نانی سوپاو دابین کردنی چهک و تهقه مهنی پیویست به گویره ی روژگار - ده بی پشت به ستیان به خدا بی، نهک به توانای خوین و کۆمه کیکارانیا بنازن و پشت نهستور بن! چونکه نهوه له سهر ئاده میزاد پیویسته که هۆکار به ده دست بیستی و نه مجار ناکام و نامانجه کان بداته ده دست خدا!

پهروه ردگار به ویستی خو یه همیشه یارمه تیده ری کۆمه لی که م و باوه رداره، زالیان ده کا به سهر کۆمه لی زوری بی برودا، وه کوو چون له جهنگی به دردا موسولمانانی بی چهک و کهل و په لی جهنگی - به لام خاوه ن پرواو وره به رزی به سهر سوپای کوفری قوره یشی دا زال کردا! وه کوو ده فرموی: ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بَلَدًا بَلَدًا وَأَنْتُمْ أَكْثَرُ نَجْوً﴾ واته: نه گهر ئیوه خۆراگربن ته قوای خدا بکه ن و پشت به هیزی بی سنووری نهو بههستن! نهوه پیلان و تیکۆشانی بیدینان بۆ له ناو بردنتان چ نرخیکی نیه و هیچ ترسیکی له سهر ئیوه نابی، خدا یاومه تیتان ده دا، وه کوو چون له به دردا سهر که وتووی کردن به سهر دوژمن دا، له حالیک دا ئیوه نهو روژه که م و بی چهک و سیلاحی پیویست بوون و کهس کۆمه کی پی نه ده کردن! که چی خدا زالی کردن به سهر نهو دوژمنه سهر سه خته ی که خوینان بۆ له ناو بردنتان ته یارو ناماده باش کردبوو، به ژماره له ئیوه زۆرترو له چهک و نه سبابی شهر زۆر له ئیوه پۆشته ترو به توانا تر بوون.

جا که ئیوه خۆگر بن بۆ فه رمانی خوداو پابه ندی فه رمان و نه هییه کانی بن نهوه یارمه تیتان ده دا و سهر که وتووتان ده کا، وه کوو چون له جهنگی به دردا یارمه تی دان و سهر که وتووی کردن ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

تشکرون ﴿تَهْقَايِ خُودَا بَکَهَن، لَهْ خُودَا بَتَرَسَن بَهْوَه پَابَهَنْدِی فەرمانه‌کانی بن و خَوَ لَهْ نَهْیَه‌کانی بَپَارِیزَن، بَوَ نَهْوَهی دَل و دَهْروونتَان رَام بَکَهَن بَوَ سَپَاس‌گُوزَارِی لَهْ سَهَر یَارْمَه‌تِیدَانْتَان بَهْ سَهَر دَوَرْمَن دَا، سَهَر خَسْتَنی نَایِیْنَه‌کَه‌تَان و شَارَه‌زَایِی کَرْدَتَان بَوَ رِیْبَازِیْکِی پِیْرُوَز کَه نَاحَه‌زَایِتَان لَیْیَان گُوم بَسُووه، چُونکَه کَه سَیْکَ خَوِی رَام نَه‌کَا بَوَ تَه‌قَواکَاری نَهْوَه هَه‌وَاو هَه‌وَه‌س بَه‌سَهَرِیدَا زَال دَه‌بِی و تَومِیدِی سَپَاس‌کَرْدَنی نِیْعَمَه‌تَه‌کانی خُودَایِ لَی رَه‌چَاو نَاکَرِی!

بَیْگُومَان خُودَا یَارْمَه‌تی دَان ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِیْنَ﴾ نَهْوَ کَاتَه‌ی وَرَه‌ی مَوسُولْمَانَانْت بَه‌رَز کَرْدَه‌وَه و پِیْت دَه‌گُوتَن: ﴿أَلَنْ یَکْفِیْکُمْ رِبْکُمْ أَنْ یُعْدَکُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِکَةِ مُنْزَلِیْنَ﴾ نَایَا بَه‌سْتَان نِیَه کَه پَه‌رُورَه‌دَگَارَتَان بَه سَی هَه‌زَار فَرِیشْتَه یَارْمَه‌تِیْتَان بَدَا؟ بَه‌سْتَان نِیَه سَی هَه‌زَار فَرِیشْتَه بَنِیْرِیْتَه خَوَارِی بَوَ کَوْمَه‌کی پِی کَرْدَتَان؟؟

نِیْبَنُو نَه‌بُو شَه‌یِبَه و نِیْبَنُول مَونْذِیر و هِی تَرِیش لَه (الشعبی) یَه‌وَه دَه‌گِیْرَنَه‌وَه کَه لَه رَوْژِی جَه‌نْگِی بَه‌دَر دَا مَوسُولْمَانَه‌کَان هَه‌وَالِیَان پِی گَه‌یِشْت کَه کُورْزِی کُورِی جَابِیری (المحاریبی) دَه‌یَه‌وِی یَارْمَه‌تی کَافِرَه‌کَان بَدَاو کَوْمَه‌کِیْیَان پِی بَکَا، نَه‌مَه زَوَر لَه‌سَهَر شَانِی مَوسُولْمَانَان گِرَان بَوُو، نِیْتَر خُودَا نَه‌م مَوْرْدَه‌یَه‌ی دَا بَه پِیْغَه‌مَبَه‌رُو مَوسُولْمَانَان!

نِیْمَامِی فَه‌خَری رَازِی لَه‌تَه‌فَسِیْرَه‌کَه‌ی دَا دَه‌فَه‌رَمُوی: هَه‌مُو زَانَا یَانِی تَه‌فَسِیْرُو شَارَه‌زَا یَانِی ژِیْنَامَه‌ی پِیْغَه‌مَبَه‌ر لَه‌سَهَر نَه‌وَه کَوْکَن کَه رَوْژِی بَه‌دَر خُودَا فَرِیشْتَه‌ی نَارْدَوُونَه خَوَارِی بَوَ شَه‌ر کَرْدَن لَه‌گَه‌ل کَافِرَه‌کَان دَا و یَارْمَه‌تِیدَانِی مَوسُولْمَانَان.

نِیْبَنُو عَه‌یْبَاس ﴿فَهْرَمُو یَه‌تِی: فَرِیشْتَه - کَه یَارْمَه‌تی خُودَا نَاسَانِیَان دَاوَه تَه‌نَهَا رَوْژِی بَه‌دَر شَه‌رِیَان لَه‌گَه‌ل خُودَا نَه‌نَاسَان دَا کَرْدَوَه، جَگَه لَه رَوْژِی بَه‌دَر یَارْمَه‌تِیدَانَه‌کَه‌یَان رَوَالَه‌تی بَوُو، بَوَ چَاو تَرَسَان بَوُو، یَارْمَه‌تِیدَانِیْکِی مَه‌عَنَه‌وِی بَوُو ﴿بَلِیْ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا﴾ بَه‌لَی: نَه‌گَه‌ر خَوْرَا گِرَبَن و ثَارَا مَتَان هَه‌بِی، لَه‌سَهَر بَه‌رَه‌نَگَارِی بَوُونَه‌وَه‌ی دَوَرْمَن و خَوْرَا رِیز

بن له تاوان و سه‌ریچی فه‌رمانی خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌که‌ن ﴿وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا﴾ کافره‌کان بی‌نه سه‌رتان و شه‌رتان له‌گه‌ل بکه‌ن ﴿يَمْدِدْكُمْ رَبِّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾ کۆمه‌کیتان پی ده‌کا به پینج هه‌زار فریشته‌ی نیشانه‌کراو.

قه‌تاده ده‌فه‌رموی: یارمه‌تیدانی موسولمانان به فریشته، رۆژی به‌در بووه! له سه‌ره‌تاوه هه‌زار فریشته، دواپی بوون به سی هه‌زار، دواپی بوون به پینج هه‌زار، قورئان ئاماژه بۆ ئه‌مه ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿إِذْ تَسْتَفِثُونَ رَبِّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدِّكُمْ بِالْأَلْفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ﴾ الانفال: ٦. یان ده‌فه‌رموی: ﴿أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزِلِينَ﴾ یان ﴿بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾

ئه‌وه بوو موسولمانان له رۆژی به‌دردا خۆپاگر بوون و ته‌قوای خودایان کرد. په‌روه‌ردگار یارمه‌تی دان به پینج هه‌زار فریشته وه‌کوو به‌لینی پیدابوون، ئه‌مانه هه‌موویان رۆژی به‌در بوون.

ئه‌م کۆمه‌کی‌کردنه کۆمه‌کییه‌کی ماددی و فیعلی بووه. فریشته هاوبه‌شی شه‌ری‌یان کردووه. زۆر ریوایه‌ت و فه‌رمووده هه‌ن ئه‌م راستیه ده‌چه‌سپینن! بوخاری و موسلیم چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌کیان له‌م باره‌وه گیراوه‌ته‌وه، ئه‌م کۆمه‌کی‌کردنه کۆمه‌کی کردنیکی مه‌عنه‌وی نه‌بووه وه‌کوو خاوه‌نی ته‌فسیری مه‌نار بۆی چووه و رایه‌کی بری موفه‌سیری تره، که له کۆندا ئه‌م رایه‌یان ده‌برپه‌وه و توویانه: سوود له زۆری فریشته ئه‌وه بووه که نزا بکه‌ن و ته‌سییحات بکه‌ن شه‌رکه‌ران زۆر بکه‌ن. ئیتر به‌پیی ئه‌م رایه فریشته رۆژی به‌در به فیعلی به‌شداری جه‌نگه‌کیان نه‌کردووه، ئاماده بوونه‌کیان ته‌نها بۆ وه به‌رزکردنه‌وه و پارانه‌وه بووه.

رای یه‌که‌م: رای راقه‌که‌رانی قورئانه، ئه‌م مانایه له‌م رووه‌وه ده‌بی: که بلیین: نایه‌تی ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ﴾ بیرخسته‌وه‌یان بی به رووداوی به‌در و هاوبه‌شی کردنی فریشته له جه‌نگه‌که‌دا. که‌چی له

عەکرەمەو خەحاکەو ه گیردراو تەو ه فەرموویانە: ئەمە روژی جەنگی ئوحد بوو، پەرورەدگار بەلێنی بە موسوڵمانان داو ئەگەر خۆراگربن و سەرپێچی فەرمانی خودا و پیغەمبەر ﷺ نەکن یارمەتیان دەدا، دەیان سەریان نەگرت و پەرورەدگار بە فریشتە یارمەتی نەدان! چونکە ئەگەر فریشتە بەتایە کۆمەکیان، موسوڵمانەکان نە دەشکان!!

پوختە ی قسە ئەو هیه: راقە کە رانی قورئان لەو بەلێنە ی کە نایەتی ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ...﴾ دە یگە یەنی کە وتوونە تە را جیایی یەو، نایا روژی بەدر بوو یان روژی ئوحد؟؟

رای یە کەم: رای حەسەنی بەصری و کۆمەلێک موفەسیرینەو طەبەری پەسەندی کردووە، دە فەرموون: نایەتی ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ...﴾ پە یو هندی بە ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ﴾ وە هە یە.

رای دوو هەم: رای موحا هیدو کۆمەلێک لە زانایانی ترە، کە دە فەرموون: بەلێنی خودا لە نایە تە کە دا پە یو هندی هە یە بە نایەتی ﴿وَإِذْ غُلَوْتَ...﴾ ئەو یش روژی جەنگی ئوحد بوو.

ئە مجار پەرورەدگار دە فەرمو ی: بەلێ: سێ هەزار فریشتە بە ستانە بو یارمە تیدان، خۆ ئەگەر خۆراگرو بە ئارام بن و تەقوای خودا بکەن ژمارە یان زیاد دە کە ی، دە یان کە ی بە پێنج هەزار فریشتە کە خۆیان یان و لاخە کان یان نیشانە دار کران، یان بو خۆیان مێزەری زەردیان لە سەر بوو، لکی مێزە رە کان یان بە سەر شان یان شو پ بوو بوو وە!

خە حاک دە لێ: نیشانە ی و لاخە کان یان ئەو بوو پە لێ خوری سپی بە ناوچاوان و کلکیانە وە بوو.

قەتادە دە لێ: و لاخە کان یان بە لێ ک بوون!

بە کورتی و پوختی: قورئان ئاماژە بە ئەو دەکا کە موسوڵمانان روژی بەدر بە هەزار فریشتە یارمەتی دراون! وە کوو لە شو ئینیکی تردا دە فەرمو ی: ﴿إِذْ تَسْتَفِثُونَ مِنْهُمْ فَاِجْتَابَ لَكُمْ اَنِي مَعَكُمْ بِاَلْفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْسَلِينَ﴾ الانفال ٩. بەلێ کۆمەکی پیکردنی موسوڵمانان بە سێ هەزار یان بە

وا لله ولیهما ۱۶۷/ عمران

شهر دهستی پی کرد، هیندی کچی عهته به و ژنی نه بو سوفیان له گهل
 کومه لیک نافرته تی تر له دوا قوره یشی به کانه وه ته پیل و ده فیان لی ده دا،
 جهنگاوهرانیان هان ده دا بو تۆله ساندنه وهی کوژراوانی به در! له م لاشه وه
 نه بو دوجانه که شمشیره کهی پیغه مبهری و هرگرت و په یمانی دا مافی
 خوی بداتی، شهریکی باشی پی کرد، هرکه سینی به رهنگاری ده بوو
 ده یکوشت! حمزه ی مامی پیغه مبهر شهریکی جهربه زانه ی کردو
 کومه لیک له پالاهوانانی قوره هیش کوشت، که موضعه بی کوری عومه ییر
 -هه لگری نالا- شه هید بوو، پیغه مبهر ۱۶۸ نالا کهی دا به عه لی کوری
 نه بو تالیب.

وه حشی که نۆکه ر و بهنده ی (موطعیم)ی کوری جوبه ییر بوو، هه لی
 بو هه لکه وت و فرصه تی له حه زه رته ی حمزه هیئا و حه ربه یه کی بو
 هاویش و شه هیدی کرد و بوو به سه روه ری شه هیدان!!

سوپای کافره کان تیشکا و نالا که یان که به ده ست طه لحمه وه بوو که وته
 خورای؛ کوره کهی هه لیگرته وه، دواپی برا کهی وره ی جهنگاوهرانیان روو خا
 و نزیک بوو سه رکه وتن بوو موسولمانه کان ده سته بهر بی، نه گهر
 تیرهاویژه کانی سه ر که ژه که سه ری پی فهرمانی پیغه مبهریان نه کردایه و
 شوین و سه نگه ری ستراتیجی خویان چۆل نه کردایه و نه هاتنایه ته خورای!
 بو کۆکردنه وه ی تالان و ده سته که وتی جهنگ! به لی تیرهاویژان ته ماعیان
 بهرکه وت و -که میکیان نه بی له گهل عه بدوللا مانه وه- نه وانی تر
 شوینه کهی خویان به جی هیشت و هاتنه خورای...

خالیدی کوری وه لید که سه رکرده ی هیژیکی کافره کان بوو هه سستی
 به و که له به ره کردو له گهل کومه لیک له سواره ی قوره ییش له پشته وه
 هه لمه تی بو بردن و شوینی تیرهاویژه کانی گرت و نه و چهند که سه ی له
 سه نگه ره کاندایه له گهل عه بدوللا مابرونه وه و شوینه کانیان به جی
 نه هیشتبوو شه هیدیان کردن، نه مجار هه ر نه م تاقمه ی خالید له پشته وه

بەراستی روژی ئوحد بەلایەکی سامناک بوو بۆ موسولمانان! حەفتا جەنگاوەریان لی شەهید کرا! لە کافرەکان تەنیا بیست و دوو کەس کوژرابوون دیمەنە کە سامناک بوو: لە گۆرەپانی شەردا ئیمامی حەمزە بە کوژراوی هیندی کچی عەتەبە سکی هەلدێری بوو، بە ددان جەرگی جوو بوو، ئەبو سوفیان بە هەموو هیزی خۆی دەینەراند و دەیگوت: ئەمە تۆلە شەری بەدرە!

ئەبێ (هبل)! نایینی تۆ سەرکەوت، ئەمجار وتی: مەوعیدمان بەدری لە سالی داها توودا لەوی دا خۆتان دەبیننەو دەبی لەویش دا شەپکی ئاواتان لە گەل بکەین، تیکتان بشکینین! پیغمبەر ﷺ فەرمووی پێی بلین: باشە با مەوعیدمان بەدر بی!

ئەمجار شەڕ کۆتایی هات و مەیدان چۆل بوو، پیغمبەر ﷺ بە شوێن لاشە حەمزەدا گەراو دۆزییەو، ورگی هەلدرا بوو لووت و گۆیان بریبوو، زۆری پەرۆش بوو، بۆی خەمناک بوو، وتی: ئەگەر خودا جارێکی تر بەسەر ئەوان دا سەرم بخا دەبی دەم و لووتی سی کەسیان ببرم! دەبی سی کەسیان ناوا لی هەتک بکەم! ئەمجار بە عەباکەیی دایپۆشی و نوێژی لەسەر کردو حەوت جار ئەللاھونە کەبری لەسەر کرد! شەهیدەکانی تری لە پەناو ریزکردن یەک لەدوای یەک نوێژی لەسەر کردن، تا حەفتا و دوو نوێژی لەسەر کردن، ئەمجار حەمزەیان ناشت و فەرمانی دا شەهیدەکانی تریش هەریەکەیی لەو جیگایە لی شەهیدکراوە بنیژری.

هۆی تیکشکانی موسولمانەکان لە جەنگی ئوحد دا -وەکوو دەرکەوت- بە گۆی نەکردنی تیرهاویژەکان بوو بۆ فەرمان و نامۆژگاری پیغمبەر و بەجی هیشتنی سەنگەرەکانیان بوو، بۆ کۆکردنەو و گرتنی تالان! دیارە ئەم نەبەردە تاقیکردنەو بوو بۆ موسولمانەکان، پالمتەکردن و پەرورەدەکردن بوو بۆ خواوەن باوەران، خودا پێی زاناندن کە سەرکەوتن بەستراو بە دەستەبەرکردنی هۆکارەکانی و تیکشکانیش نابێ بیته هۆی رووخانی بیروباوەر و شیوانی عەقیدە!

نه مجار پاش نه م رانواندنه سه ری بی بی جهنگی به درو نوحود
 دینه وه سه ر راقه کردنی نایه ته کان که دهه رموی: ﴿وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ
 أَهْلِكَ تَبَوَّئِ الْمُؤْمِنِينَ لَلْقِتَالِ﴾ نهی موحه ممه! نه وه بو هاوه لانت باس
 بکه که له مالی خۆت هاتییه ده ره وه روژی شه ممه جهوتی شه ووالی سالی
 سییه می کوچی به ره وه کیوی نوحود که وتیه ری و له وی پیلانی شه پت دا
 ده نا، موسولمانانت دابهش ده کردن سه نگه رو شوینی جهنگه که ت بو دیاری
 ده کردن، به سه ر شوینه کان دا دابهشت ده کردن، ناموژگاری جهنگاوه رانت
 ده کرد. ورهت بهرز ده کردنه وه، کو مه لیگ تیرهاویژت له سه ر که ژه که
 دامه زراندن، تاقمیگ جهنگاوه رت له لای راست و دهسته یه ک له لای
 چه په وه دامه زراندن، شوینی تایه تیت بو سواره کان تدیاری ده کرد،
 ﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ خدا شنه وابو بو نه و راویژه ی له گه ل هاوه لانت دا
 کردت له مه رنه، که کو مه لیگ وتیان: له شار ده رنه چین تا دینه سه رمان
 و تاقمیگیشان ورتان: با برۆینه ده ره وه و له ده ره وه ی شار به ره نگاریان
 ببین، خدا زانییه به هه موو نییه ت و مه به ست و کرده وه یه ک، ده زانی
 کی راسته و به دل قسه ی ده کردو دلسۆزی نایین بو، کی هه له بو، کی
 دوو روو بو - با رایه که شه راست بووبی وه کوو عه بدوللای کوری ثوبه ی و
 هاوه لانی دوو پرووی - هه ره ها خدا ناگاداری نه وه ش بو ﴿وَإِذْ هَمَّتْ
 طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا﴾ نه و کاته ی که دوو تاقم له
 یاریده ده ران که دهسته ی به نو سه له مه له هۆزی نه وس و دهسته ی به نو
 حاریپه له هۆزی خه زره ج که دوو بالی له شکری موسولمانان بو، سییه کی
 سوپاکهش بوون ویستیان لاوازی بنرینن و ترسنۆکی پیشان بدهن، خو پاش
 ده ن و هاویه شه ی جهنگه که نه کهن، نه وه ش له کاتیکی زۆر هه سساس و
 ناسک دا بو له و کاته ی بینیان دوو پرووه کان گه رانه وه، به لام خودا
 یار مه تیدان، چونکه نه وان دوو پروو نه بوون، ئیمانیان راست بو، نه و
 ریسوایی به ی به سه ردا نه هیان و له ترس و ده لاتن و گه رانه وه پاراستنی و
 نه و خه تهره ی به دلیان دا هات به تاوان بو ی حسیب نه کردن، چونکه

ویستی خراپه کردن تا به کرده وه نه نجام نه درّی به تاوان دانانری، ناماژه به وه که خدا ده فرموی: ﴿وَاللّٰهُ وَلِيّٰهُمَا﴾ خدا پشتیوان و په نایانه.

﴿وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ با موسولمانان هر به خدا پشت نه ستور بن و ته وه کولیان هر له سهر زاتی پاکی بی، هر گیز به هیزو بازووی خویان نه نازن، به لکو دوای - ده سته بهر کردنی هؤکاره کان و ناماده کردنی پیوستی به کان و پیکه وه نانی سوپاو دابین کردنی چه ک و تهقه مهنی پیوست به گویره ی رۆژگار - ده بی پشت به ستیان به خدا بی، نه ک به توانای خویان و کومه کیکارانیا بنازن و پشت نه ستور بن! چونکه نه وه له سهر ناماده میزاد پیوسته که هؤکار به ده ست بی نی و نه مجار ناکام و نامانجه کان بداته ده ست خدا!

په روه ردگار به ویستی خوی هه می شه یارمه تیده ری کومه لی کم و باوه پرداره، زالیان ده کا به سهر کومه لی زوری بی پروادا، وه کوو چون له جهنگی به دردا موسولمانانی بی چه ک و کهل و په لی جهنگی - به لام خاوه ن پرواو وره به رزی به سهر سوپای کوفری قوره یشی دا زال کرد! وه کوو ده فرموی: ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِيَدْرِ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ﴾ واته: نه گهر ئیوه خؤراگرب ته قوای خدا بکه ن و پشت به هیزی بی سنووری نه وه بیه ستن! نه وه پیلان و تیگوشانی بی دینان بؤ له ناویردتنان چ نرخیکی نیه و هیچ ترسیکی له سهر ئیوه نابی، خدا یارمه تیتان ده دا، وه کوو چون له به دردا سهر که وتووی کردن به سهر دوژمن دا، له حالیک دا ئیوه نه وه رۆژه کم و بی چه ک و سیلاحی پیوست بوون که س کومه کی پی نه ده کردن! که چی خدا زالی کردن به سهر نه وه دوژمنه سهر سه خته ی که خویان بؤ له ناویردتنان ته یارو ناماده باش کردبوو، به ژماره له ئیوه زۆرترو له چه ک و نه سبابی شهر زۆر له ئیوه پۆشته ترو به تواناتر بوون.

جا که ئیوه خؤگر بن بؤ فه رمانی خوداو پابه ندی فه رمان و نه هییه کانی بن نه وه یارمه تیتان ده دا و سهر که وتووتان ده کا، وه کوو چون له جهنگی به دردا یارمه تی دان و سهر که وتووی کردن ﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ

تشکرون ﴿تہقوای خودا بکہن، لہخودا بترسن بہوہ پابہندی فہرمانہکانی بن و خوٰ لہ نہہی بہکانی پیاریزن، بوٰ نہوہی دل و دہروونتان رام بکہن بوٰ سوپاسگوزاریی لہسہر یارمہتیدانتان بہسہر دوژمن دا، سہرخستنی نایینہ کہتان و شارہزایی کردنتان بوٰ ریبازیکی پیروز کہ ناحہزایتان لییان گوم بسوہ، چونکہ کہسیک خوٰی رام نہکا بوٰ تہقواکاری نہوہ ہہواو ہہوہس بہسہریدا زال دہبی و نومیدی سوپاسکردنی نیعمہتہکانی خودای لی رہچاو ناکری!

بیگومان خودا یارمہتی دان ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ نہو کاتہی ورہی موسولمانانت بہرزکردهوہ و پیت دہگوتن: ﴿أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ﴾ نایا بہستان نیہ کہ پەرورہ دگارتان بہ سی ہزار فریشتہ یارمہتیتان بدا؟ بہستان نیہ سی ہزار فریشتہ بنیریتہ خواری بوٰ کؤمہکی پی کردنتان؟؟

ثینبو نہبو شہیبہو ثینبول مونذیر و ہی تریش لہ (الشعبی) یہوہ دہگیر نہوہ کہ لہ روژی جہنگی بہدردا موسولمانہکان ہہوالیان پی گہیشت کہ کورزی کوری جابیری (المحاریبی) دہیہوی یارمہتی کافرہکان بداو کؤمہکیان پی بکا، نہمہ زور لہسہر شانی موسولمانان گران بسو، نیتر خودا نہم موژدہیہی دا بہ پیغہمبہرو موسولمانان!

ثیمامی فہخری رازی لہتہفسیرہکہی دا دہفہرموی: ہہموو زانایانی تہفسیرو شارہزایانی ژینامہی پیغہمبہر لہسہر نہوہ کوکن کہ روژی بہدر خودا فریشتہی ناردوونہ خواری بوٰ شہپرکردن لہگہل کافرہکان دا و یارمہتیدانی موسولمانان.

ثینبو عہباس ﴿فہرموویہتی: فریشتہ - کہ یارمہتی خوداناسانیان داوہ تہنہا روژی بہدر شہریان لہگہل خودانہناسان دا کردوہ، جگہ لہ روژی بہدر یارمہتیدانہکیان روالہتی بسوہ، بوٰ چاوترسان بسوہ، یارمہتیدانیکی مہعنہوی بوو ﴿بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا﴾ بہلی: نہگہر خوٰرگربن و نارامتان ہہبی، لہسہر بہرہنگاربونہوہی دوژمن و خوٰپاریزن

بن له تاوان و سه‌ریچی فه‌رمانی خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌که‌ن ﴿وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا﴾ کافره‌کان بی‌نه سه‌رتان و شه‌رتان له‌گه‌ل بکه‌ن ﴿يَمْدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾ کۆمه‌کیتان پی ده‌کا به پینج هزار فریشته‌ی نیشانه‌کراو.

قه‌تاده ده‌فه‌رموئ: یارمه‌تیدانی موسولمانان به فریشته، روژی به‌در بووه! له سه‌ره‌تاوه هزار فریشته، دوایی بوون به سی هزار، دوایی بوون به پینج هزار، قورئان ناماژه بۆ ئه‌مه ده‌کا و ده‌فه‌رموئ: ﴿إِذْ تَسْتَفِثُونَ رَبُّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدِّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْسَلِينَ﴾ الانفال: ٦. یان ده‌فه‌رموئ: ﴿أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ﴾ یان ﴿بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ يُمْدَدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾

ئه‌وه بوو موسولمانان له روژی به‌دردا خۆراگر بوون و ته‌قوای خودایان کرد. په‌روه‌ردگار یارمه‌تی دان به پینج هزار فریشته وه‌کوو به‌لینی پیدابوون، ئه‌مانه هه‌موویان روژی به‌در بوون.

ئه‌م کۆمه‌کی‌کردنه کۆمه‌کییه‌کی ماددی و فیعلی بووه. فریشته هاوبه‌شی شه‌ری‌یان کردووه. زۆر ریوایه‌ت و فه‌رمووده هه‌ن ئه‌م راستیه ده‌چه‌سپینن! بوخاری و موسلیم چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌کیان له‌م باره‌وه گیراوه‌ته‌وه، ئه‌م کۆمه‌کی‌کردنه کۆمه‌کی کردنیکی مه‌عنه‌وی نه‌بووه وه‌کوو خاوه‌نی ته‌فسیری مه‌نار بۆی چووه و رایه‌کی بری موفه‌سیری تره، که له کۆندا ئه‌م رایه‌یان ده‌رپرپوه وتوویانه: سوود له زۆری فریشته ئه‌وه بووه که نزا بکه‌ن و ته‌سبیحات بکه‌ن شه‌رکه‌ران زۆر بکه‌ن. ئیتر به‌پێی ئه‌م رایه فریشته روژی به‌در به فیعلی به‌شداری جه‌نگه‌کیان نه‌کردووه، ناماده بوونه‌کیان ته‌نها بۆ وه به‌رزکردنه‌وه و پارانه‌وه بووه.

رای یه‌که‌م؛ رای راقه‌که‌رانی قورئانه، ئه‌م مانایه له‌م رووه‌وه ده‌بی: که بلین: نایه‌تی ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ﴾ بیرخسته‌وه‌یان بی به رووداوی به‌در و هاوبه‌شی کردنی فریشته له جه‌نگه‌که‌دا. که‌چی له

عەکرەمەو خەحاکەو هەگیردراو تەو هەرموویانە: ئەمە روژی جەنگی
ئوحوو بوو، پەرورەدگار بەلێنی بە موسوڵمانان داو ئەگەر خۆراگربن و
سەرپیچی فەرمانی خوداو پیغەمبەر ﷺ نەکن یارمەتییان دەدا، دە
ئەوان سەبریان نەگرت و پەرورەدگاریش بە فریشتە یارمەتی نەدان!
چونکە ئەگەر فریشتە بەهاتیە کۆمەکیان، موسوڵمانەکان نە دەشکان!!

پوختە قسە ئەو هیە: رافە کە رانی قورئان لەو بەلێنی کە نایەتی
﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ...﴾ دە یگە یەنی کە وتوونەتە را جیایی یەو، نایا
روژی بەدر بوو یان روژی ئوحوو؟

رای یە کەم: رای حەسەنی بەصری و کۆمەلێک موفەسیرینەو طەبەری
پەسەندی کردوو، دە فەرموون: نایەتی ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ...﴾ پە یو هندی
بە ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِيَدِهِ﴾ هە یە.

رای دوو هەم: رای موحا هیدو کۆمەلێک لە زانیانی ترە، کە
دە فەرموون: بەلێنی خودا لە نایەتە کە دا پە یو هندی هە یە بە نایەتی ﴿وَإِذْ
غُلُوت...﴾ ئەو ییش روژی جەنگی وحوو بوو.

ئەمجار پەرورەدگار دە فەرموی: بەلێ: سێ هەزار فریشتە بەستانە بو
یارمەتیدان، خو ئەگەر خۆراگرو بە ئارام بن و تەقوای خودا بکەن ژمارەیان
زیاد دەکەین، دە یانکەین بە پێنج هەزار فریشتە کە خۆیان یان
ولاخەکانیان نیشانە دار کراون، یان بو خۆیان مێزەری زەردیان لەسەر بوو،
لکی مێزەرەکانیان بەسەر شانیان شوپو بوو بوو هە!

خەحاک دەلێ: نیشانە ی ولاخەکانیان ئەو بوو پەلە خوری سپی
بە ناوچاوان و کلکیانەو بوو.

قەتادە دەلێ: ولاخەکانیان بەلەک بوون!

بە کورتی و پوختی: قورئان ناماژە بە ئەو دەکا کە موسوڵمانان روژی
بەدر بە هەزار فریشتە یارمەتی دراون! وە کوو لە شوینیکی تردا
دە فەرموی: ﴿إِذْ تَسْتَفِثُونَ مِنْهُمْ فَاستَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدِّمُكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
مُرْدِفِينَ﴾ الانفال/٩. بەلێ کۆمەکی پیکردنی موسوڵمانان بە سێ هەزار یان بە

پێنج هەزار، بری له زانیانی ئیسلام چه سپاندوویانه، به لام طه بهری ده فەرموو: نایه ته که ئه وهی لی وەرناگیری که به سی هەزار یان به پێنج هەزار کۆمه کی کرابن، ههروه کوو چۆن ئه وهشی لی وەرناگیری که کۆمه کی نه کرابن! که و ابو ده ترانین بلیین: کۆمه کی کراون که چه سپینه ره کان (مثبتین) بۆی چوون: ده توانین بلیین کۆمه کی نه کراون بهو شیوهیهی که نه وانهی ئینکاری کۆمه کی به که ده کهن! فەرموود هیه کی وایش نیه کیشه که یه کالای بکاته وه و ته رجیحی لایه ک بدا، بۆیه چاک وایه ئیمهیش بێ به لگهی حاشاهه لنه گر پارسه نگ نه خهینه لایه کی ته رازو وه وه و لایه ک پاساو نه دهینه وه!!

به لام ده رباره ی جهنگی ئو حود لایه نی ئه وه کۆمه کی نه کرابن باشتر له دل دا ده چه سپی چونکه نه گهر موسولمانان به فریشته یارمه تی بدرانیه نه ده شکان و ئه و حاله ی به سهریان هات به سهریان نه ده هات، نه م رایه په سه ندی نه هلی عیلمه و ده ئین: موژده ی یارمه تیدان وابهسته بووه به سی مه رج (صه بر، ته قوا، هاتنی دوژمن بۆیان له نکاو) ده ی نه م مه رجانه نه هاتنه دی و کۆمه کی به کهش نه هاته دی! ﴿وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بَشْرًا لَكُمْ﴾ پهروه ردگار کۆمه کی کردنی ئیوه ی به فریشته کرده مزگینی بۆتان به وه ی که ئیوه سه رکه و توو ده بن! ﴿وَلَتَطْمَنِّنَ قُلُوبُكُمْ بِهِ﴾ ههروه ها بۆ ئه وه ی صه برو ئارامی بجیته دل تانه وه و بزائن که یارمه تی و کۆمه کی خودا هه ر بۆ ئیوه یه، واته: کۆمه کی پیکردن به فریشته دوو مه به ستی سه ره کی له خو گرتوه:

١- مزگینی به سه رکه و تن به سه ر دوژمن دا، دلخۆشبووتان به و مزگینی به.

ب- دلنیا کردنی موسولمانان به وه ی که خودا له گه لیانه و یارمه تییان ده دا و ئیتر له شه رکردن نه ترسین ﴿وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ سه رکه و تنی راسته قینه هه ر لای خودای به تواناو بالاده سته، که هه رگیز کهس به سه ری دا زال نابێ، داناو کار سازیکی وایه، هه موو کاریک

به باشتترین شیوه و نه خشه کیشان و هوکار نه نجام ددها، سهرکه وتن دبه خشی، کاتیکیش پیویست بوو لییان بگریته وه لییان ده گریته وه، وه کوو زلله یه کی میهره بانی و ته مبی کردنیکی یه زدانی بو نه وه ی به خویان دا بچنه وه!

نه ی موسولمانینه! سهیر بکن پهروه ردگار له جهنگی به دردا سهرکه وتن و زالبونی بو ده سته بهرکردن، کو مه لیک فریشته ی ناردنه خوار ی بو کو مه کی پیکردنتان ﴿لِیَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الذِّیْنِ کَفَرُوا﴾ بو نه وه ی قه لاچوی کو مه لیک له سهرانی کوفر بکاو دواپراویان بکا، به کوشتن یا به دیل کردنیان، نه وه تا له جهنگی به دردا حه فتایان لی کوژرا، حه فتاشیان لی به دیل گیرا، زور به شیان له سهران و پالنه وانانیان بوون! ﴿أَوْ یُکَبِّتْهُمْ فِیْ قُلُوبِهِمْ﴾ یان ریسوایان بکا، به هو ی تیشکانه وه دل پر داخ و خه فت بن، به دوپراوی و شکاوی بگه پینه وه، نه یان نتوانی بی نامانجی خویان به جی بینن و به مراد بگن، وه کوو له نایه تتیکی تردا ده فهرمو ی: ﴿وَرَوْه ا لِّلّٰهِ الذِّیْنَ کَفَرُوا بِغِیْظِهِمْ لَمْ یَنَالُوا خَیْرًا﴾ الاحزاب/ ۲۵.

نه مجار رسته یه کی مو عته ره ضه ده هیئی و ده ی کاته ناواخن له نیوان باسی پیشوو دوواوه و ده فهرمو ی: ﴿لَیْسَ لَّکَ مِنَ الْاَمْرِ شَیْءٌ﴾ نه ی موحه ممه د! له باره ی موسولمانان و نیمان نه هینانی نه و ناده میزادانه وه نه تو هیجت به ده ست نه! نه وه ی له سهر تو پیویسته نه وه یه؛ فهرمانی پهروه ردگار ت جی به جی بکه ی، پابه ندو ملکه چی فهرمانی نیمه بی!! تو ته نها راگه یاندت له سهره، نیمه خو مان حیساب بو نه وانه ده که یین و تو له یان لی ده ستینین، به هه لو یستی سهر ره قانه یان دلگران مه به! دوعای له ناوچوونیان لی مه که، به لکو هدیان بی تو به بکا، موسولمان بی!! بیگومان نه بو سو فیان و نه لحارثی کور ی هیشام و سوهیلی کور ی عه مرو صه فوانی کور ی نومه ییه دوا یی موسولمان بوون و هاتنه ریزی موسولمانانه وه، ناگادار به و بزانه نه ی موحه ممه د! کاری نه وان به ده ست خوايه ﴿أَوْ یَتُوبَ عَلَیْهِمْ﴾ یان تو به یان لی وهرده گری، نه گهر موسولمان

بوون و گهراڼه وه بۆ لای خودا، یان سزایان دهدا نه گهر له سهر هه لۆیستی
سهر رهقانه و دوژمنکاری خۆیان بهردهوام بن، نهو کاته سستم له خۆیان
دهکهن!

نیمامی نهحمه دو نیمامی موسلیم له نه نه سه وه ده گیر نه وه ده لۆی:
پیغه مبهه ﴿١٢١﴾ ددانی موباره کی له رۆژی نوحوددا به بهردی کافره کان
شکا، سهری موباره کی شکا، خۆین به ده م و چاوی دا هاته خواری! نیتر
پیغه مبهه ﴿١٢٢﴾ فه رمووی: چۆن نه ته وه یه ک ناوا رهفتار له گهل
پیغه مبهه که بیان دا بکه ن رزگاریان ده بی و سهر که وتوو ده بن!؟؟ نیتر
نایهتی ﴿١٢٣﴾ لیس لك من الامر شی هاته خواری.

نیمامی نهحمه د و نیمامی بوخاری و تیرمزی و نه سائی له
عه بدوللای کوری عومه ره وه -خوایان لی رازی بی- ده گیر نه وه ده لۆی:
پیغه مبهه ﴿١٢٤﴾ رۆژی جهنگی نوحود ده یفه رموو: خودایه! نه فرین
له نه بوسوفیان بکه، خودایه! نه فرین له (الحارث) ی کوری هیشام بکه،
خودایه! نه فرین له سوهه یلی کوری عه مر بکه، خودایه! نه فرین له
صه فوانی کوری نومه ییه بکه، نیتر نایهتی ﴿١٢٥﴾ لیس لك من الامر شی
نیتر درایه خواری، خودا تۆیه لی وه رگرتن و موسولمان بوون!

﴿١٢٦﴾ والله ما في السموات والأرض یفقر لمن یشاء ویعذب لمن یشاء
والله غفور رحیم ﴿١٢٧﴾ هه ر بۆ خودایه چی له ناسمانه کان و زهوی هه موو
به نه وه دروستکراوی خودان، چۆنی بوئی ناوا هه لیان ده سووپینی، نه وه ی
بیه وی لی خۆشی لیخۆشبوون ده کاته خه لاتی، نه وه ی بشیه وی سزای
بدا، به دانایی و دادوهرانه سزای دهدا، پهروه رداگه ر خودایه کی نه وه نه ده به
رحم و خا به ن لیخۆشبوونه، تاوانی خۆشه ویستانی خۆی داد په وشێ، ره حم
و سۆزی هه یه بۆ نهو که سانه ی فه رمان به ردارو ملکه چی فه رماکه نه کانتی،
له گونا هه خۆش ده بی، چاوپه وشێ له تاوان ده کا، سزا دوا ده خا!

نه مه ش نامۆژگاری کرد نه بۆ پیغه مبهه رو پی زاناندیه تی که
دوعا کردن له موشریکه کان و نه فرین لی کردنیان هه لۆیستی که بوو نه ده بوو

بنویندری!! چونکه هەموو ئیشیک بە دەستی خودایە، بۆ هیچ کەس نیە لەنەهلی ناسمان و زەوی راو و تەگبیری خۆی دەرپێڕی تییان دا، تەنانەت ئەگەر فریشتە ی نزیك بارەگای ئەقەدەسیش بێ، یان پیغەمبەرێکی رەوانە کراو بێ، مەگەر کەسیك خودا ئیزنی دابێ شەفاعەت بکا، ئەویش بەگوێرە ی سوننەتی خودا لە بوونە وەردا و بەگوێرە ی وێست و ئیرادە ی رەها و بێ سنووری و؛ لەبەر حیکمەتی خودایی کە ئیمە تا رۆژی قیامەت ھۆیە کە ی نازانین!

نایەتە کان زۆر حوکم و ناماژەیان تێدا یە بێ لەو حوکم و ناماژانە ئەمانەن:

١- کۆمەکی کردنی موسوڵمانان لە جەنگی بەدردا بە فریشتە بەشیوێھەکی فیعلی شتێکی چەسپاوە، چرنکە بەلگە ی حاشاھەلنەگر لەسەر یارمەتیدانە کە لە فەرموودە ی پیغەمبەردا ھەیە، یارمەتیدانە کە مزگینی بوو بۆ موسوڵمانان و دلتیا کردنیان بوو لە سەرکەوتن!

ب- بریندار بوونی پیغەمبەر و شکانی ددان و سەری موبارەکی کاریگەر یەکی زۆری ھەبوو؛ ھەم لەسەر خودی پیغەمبەر خۆی و ھەم لەسەر موسوڵمانان، تەنانەت -وەکوو لە صەحیحی موسلیم دا ھاتوو- کە تەشریفی خۆینی لە دەم و چاوی دەسپری، دەیفەر موو: چون ئەتەو ھەیک رزگاری دەبێ سەری پیغەمبەری خۆیان بشکێنن و ددانی بشکێنن؟ لە پاساوی ئەو ھەدا کە بانگەوازییان دەکا بۆ لای خودا؟؟! ئیتر یەزدان ئەم نایەتە ی ناردە خواری ﴿لَیْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾. صەحاک دەلی: پیغەمبەر وێستی دوعا لە موشریکەکان بکا، خوا ئەم نایەتە ی ناردە خواری ﴿لَیْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾.

ھەندیک دەلێن: پیغەمبەر ﷺ ئیزنی وەرگرت کە دوعا لە کافرەکان بکا و لەبێخ دەریان بێنی! کە ئەم نایەتە ھاتە خواری ھەستی بەرە کرد کە تییاندا ھەبە موسوڵمان دەبێ -ھەروایش بوو- زۆریان موسوڵمان بوون- لەوانە خالیدی کۆری و ھلیدو عەمری کۆری عاص و عەکرەمە ی

کورپی نه بو جه هل...هتد.

تیرمزی له عه بدوللای کورپی عومره وه ده گیریتته وه ده لئی: پیغه مبه ر
 ﷺ دوعای له چوار کهس ده کرد خودا نهم نایه تهی نارد خوارئ ئیترا
 دواپی خودا هیدایه تی دان و موسولمان بوون!

به هر حال نهم نایه ته به لگه یدگی حاشا هه لئه گره له سهر نه وه که
 قورئان له خودا وه هاتوو، هوشیار کردنه وه ی پیغه مبه ر وه تیگه یاندنیه تی
 که جله وی هه موو شتیک به ده ست خودایه، جا پیغه مبه ر دوعای کردبی
 یان نه ی کردبی؟!

ج- به گویره ی رای نه وانه ی که ده لئین: پیغه مبه ر دوعای له کافران
 کردوو له نوژی به یانی دا، زانیانی ئیسلام ده باره ی خویندنی قنوو
 له نوژی به یانی دا رای جیا جیا یان هیه:

١- هه نه فییه کان و هه نه لیه کان قنوو خویندنی نوژی به یانیان
 به لاوه چه سپاوه، چونکه له مووه طه ندا ریوایه تیک له عه بدوللای کورپی
 عومره وه ده گیرنه وه نه وه ده چه سپینی که پیغه مبه ر ﷺ له هیچ نوژیک
 دا قنوو تی نه خویندوو!

(نه سائی)ش نه وه ی ریوایه ت کردوو که پیغه مبه رو جینشینه کانی
 هه رگیز قنوو تی یان نه خویندوو.

٢- حیا جزییه کان، واته: مالکیه کان. هه روه ها شافیعی به کانی
 قنوو خویندنیان به لاوه چه سپاوه، نه مجار به لای مالکیه کانه وه
 قنوو پیش روکوعه به لای شافیعی به کانه وه دوا ی هه ستانه وه له
 روکوعه، به لگه شیان نهم فهرمووده یه یه که داره قوطنی به سه نه دی راست
 گیراویه تیه وه، که ده فهرموئ: پیغه مبه ر ﷺ تا له ژبان دا بوو، هه رگیز
 قنوو خویندنی نوژی به یانی پاشگوئ نه خستوه!

رینموونی موسولمانان بو چاکه کردن و وازهینان له خرابه کاری و پاداشی

کرده وهی چاک و خراب

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَاْكُلُوْا اٰلَٰرِبَآءَ اَضَعَفًا مُّضَاعَفَةٌ

وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿١٣٠﴾ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْ أُعِدَّتْ

لِلْكَافِرِيْنَ ﴿١٣١﴾ وَاطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿١٣٢﴾

• وَسَارِعُوْا اِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ

اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿١٣٣﴾ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

وَالْكٰظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٣٤﴾

وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَحِشَةً اَوْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوْا اللّٰهَ فَاَسْتَغْفَرُوْا

لِذُنُوْبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلٰى مَا فَعَلُوْا وَهُمْ

يَعْلَمُوْنَ ﴿١٣٥﴾ اُولٰٓئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي

مِّنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَنِعْمَ اَجْرُ الْعٰمِلِيْنَ ﴿١٣٦﴾

ته مجار دواى نه وه که له نایهتی پیشوردا موسولمانانی ترساند

له وهی که ناموسولمانان بکهن به راویژکارو رازگرو لیپرسراوی کاروباری

ستراتیژی و داواى لی کردن که خۆپاگرو ته قواکار بن، تا دوژمنان

فرسه تیان لی نه هیئن، نموونه یه کی خۆپاگری و ته قواکاری هی نایه وه

له جهنگی به درو نوحوددا، موسولمانانی هوشیارکرده وه و ترساندن له

بلا و بونه وهی ره وشتیکی جووله که و کافره کان که نه ویش ره وشتی

ریبا خورییه .

فهریابی له موجاهیده وه دهگیرپتسه وه دهآی: له سهرده می پیش نیسلام دا خه لکه که کالایان ده فروشت به قهرز، که وهختی قهرزدانه وه که ده هات، کابرای قهرزدار نهیده بوو قهرزه که بداته وه، شه کاته پاره که یان زیاد ده کردو ماوه که شیان دریژ ده کرده وه، نیتتر نهم نایه ته هاته خواری که ده فدرموی ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا الربا أضعافا مضاعفة﴾ ههر فهریادی له عطاوه دهگیرپتسه وه دهآی: هوزی شه قیف پاره یان له هوزی نهضیر وهرگرت، که وهختی قهرزه که ده هات ده یانگوت: ژماره ی پاره که زیاد ده که یان نیه پیش ماوه که یمان بو دریژ بکه نه وه، نیتتر نهم نایه ته هاته خواری: ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا الربا أضعافا مضاعفة﴾ واته: نه ی پرواداران! خوتان بیاریزن له خواردنی ربا، وه کوو شه وه ی ناده میزادان له سهرده می نه زانی دا ده یانکرد،! نه مه نه هی یه کی ناشکراو روونه ناراسته ی موسولمانان کراوه: که نابیی رباخوری بکه ن، سه وداو مامه له ی ربا نایمیز نه نجام بده ن و دووچهندانه و چند چهندانه زیاده وهریگرن وه کوو له سهرده می نه زانی دا ده یانکرد: که وهختی قهرزه که ده هات خاوه ن قهرزه که به قهرزداره که ی ده گوت: یان قهرزه که م بده وه، یان ماوه که دریژ بکه ره وه و پاره که زیاد ده که م، جا نه گهر کابرای قهرزدار قهرزه که ی دابایه وه، شه و باش بوو نه گینا قهرزدار چند قهرزدانه وه که ی بوه غراندا یه خاوه ن قهرزه که شه ونده سوودی قهرزه که ی زیاد ژده کرد!

زورجار قهرزی که م بهم شیه وه زور بووه تا وای لی هاتوه قهرزدار له بنی دهر نه هاتوه و نه یه توانیه بیداته وه و به قهرزدار ی سهری ناوه ته وه .. ﴿واتقوا الله لعلکم تفلحون﴾ له خردا بترسن، ته قوای خدا بکه ن، واز له سه وداو مامه له ی ربا نایمیز بینن به لکو سهر فرازی دونیا و قیامه ت ببین: له دونیادا تووشی کیشه و عه داوه ت نه بن، له قیامه تیشدا تووشی سزای ناگر نه بن!! ﴿واتقوا النار التي أعدت للكافرين﴾ خوتان بیاریزن له سزای شه و ناگره ی بو بی پروایان ناماده کراوه، واته: نه گهر نیوه رباخور بن شیای شه و ده بن که مامه له ی کافراتان له گهل دا بکری! ﴿وَأطيعوا الله﴾

والرسول لعلکم ترحمون ﴿ پابهندی فەرمانی خودابن، به گویى
ناموژگار ییه کانی پیغه مبهه بکه، مامه له و سهودای ریا نامیز مه که،
سوود مه خو، به گویى په یامی پیروزی خودا رهفتار بکه، به لکو
ره حمتان پی بکری، خودا به زهیی پیتانا بیتوه!!

خوینهری هیژا! له سوورهتی به قهره له کاتی رافه کردنی نایهتی
(٢٧٥-٢٧٦-٢٧٨-٢٧٩) وتمان: ریا به چهند قوناغیک یاساغ کراوه:
نهم نایهته ی تیره قوناغی سییم ده ژمیږدی، نه وه شمان گوت: که سوود
خواردن کهم و زوری حرامه، نایهته کانی قورئان که له سوورهتی (البقره)
دان دواترین نایهتی حوکی ریبان که هاتوونه خواری و دوو جوړ ریا
حرام ده که: (ریا النسیئة) زیاده وهرگرته وهی قهرز (ریا الفضل)
زیاده وهرگرته ده ست به جی، یاساغ کردنی ریا به هردوو جوړه کانی وه
بو بهرزه وهندی تاک و کومه له، چونکه کاریپکردنی ریا بازان و خه تهری
بو تاک و کومه له!! نه وهش گوترا: که یاساغ کردنی (ریا الفضل) بویه
بووه که نه بیته ریخوشکهره بو (ریا النسیئة) هر قهرزیکیش
سوودراکیش بی، نه وه ریبایه و حرامه، جا شوو ده که پاره ی زیاده بی یان
شتی تربی!

(ریا النسیئة) که نه مړو له بانقه کان دا به ریبای فاحیش ناوزه
ده کری یان پی ده لئین: سوودی چهند چندانه، که به گویى وه غرانی
قهرزه که سوو ده که زیاده کا، نه وه حرامه و به هیچ شیوه یه که حلال
ناکری، قورئان راسته و خو به شیوه یه کی صهریح حرامی کردووه
قهیددار کردنی ریا به چهند چندانه (أضعافا مضاعفة) له نایهته که دا بو
به یانی واقعی وینه کیشانی نه و حالته یه که نه و کاته نه و میزاد
له سهری بوون و، ره خه گرته له و دیارده یه و زهم کردنی نه و سهوداو
مامه له یه یه که دیارده یه کی سته مکاری و چه وساندنه و یه کی زهق و
ناشکرای هه ژارانی نه و روژگاره بووه! واته: قهیددار کردنی ریا به
(أضعافا مضاعفة) نه و ناگه یه نی که ریبای کهم حلال بی و ریبای

فاحیش واتە: چەند چەندانە حەرام بێ نەخەیر ئەوێ مەبەس نیە و نایەتەکە ئەوێ مەبەس نیە، رێبا کەم و زۆری حەرامە و تاوانی گەورەییە و گوناھێ فەوتینەرە، رێبا حەلال نیە مەگەر بۆ موحتاجێک کە بە ئەندازەی پێویستی بە کەسێ مامەڵەیی رێبا نامێز بکا! واتە: بگاتە حالەتێک لێ مەعلووم بێ ئەگەر بە رێبا مامەڵە ئەکا لەبرسا بمرێ، یان بێ مەسکەن و شوینی حەوانەوێ بمیشتەوێ، خۆی و مال و منداڵی بکەوێ دەشت و سارا، بەلام قەرەزکردن بە رێبا بۆ بازرگانی و پیشەسازی و کشت و کال کردن ئەوێ حەرامە، مەگەر لێ روون بێ کە ئەگەر پارە کە وەرەگرێ موفلیس و مایەپووج دەبێ، یان کشت و کالە کە بفرەوتێ کە سیکیش نەبێ بە قەرەز پارە بباتی، ئەو کاتە بۆی هەیە بە ئەندازەی پێویستی بە کە پارە بە سود وەرەگرێ و خۆی رزگار بکا!

ئەوێ نیستێ دلخۆشکەرە یە ئەوێ: کە لەژێر سایەیی ئەم رابوونە ئیسلامی یە نیستێ بپێ بانق و شەریکە یە تەئمینی ئیسلامی پەیدا بوون کە لەسەر بنەمای سەودای مۆزارەبە و قازانج بە سییەک و قازانج بە نیوێ و ئەم جوړە مامەڵانە کە زانایانی ئیسلام فتاویان بە حەلالی داوێ و رێباو هەڵخەڵەتاندن و قوماری تێدا نیە!

فەرمانی پەرەردگار جەختی لەسەر نەهێ کردن لەسەودای رێبا نامێز کرد بەوێ کە فەرمانی بە موسوڵمانان کرد، بە تەقوا و خۆپاراستن لەو شتە نەهێ لێ کردووین - کە یەکیەک لەوانە رێبا یە - بۆ ئەوێ سەرکەوتن و خۆشەختی لە دۆنیادا بۆ خۆمان دەستەبەر بکەین! هاریکاری یە کتریی بکەین، بەزەییمان بە یە کتری دا بێتەوێ، چونکە هاریکاری سەردە کیشی بۆ یە کتر خۆشویستن، خۆشەویستی بناخە ی خۆشەختییە، لە قیامەتیش دا بە مراد گەیشتن و زەفربردنە بە زەمامەندی خودا لەبەهەشتا!!!

ئەمجار جەختە کە دووبارە کردووە، بەوێ کە ترساندنێ ئەوێ کە ئەگەر پابەندی فەرمان و نەهێ یە کە نەبن، واز لە رێباخۆری نەهێن بە

ئاگر سزایان ددها؛ نهو ئاگره‌ی خودا بۆ کافره‌کان - که ریباخۆران به‌شیکن له‌وان - ئاماده‌ی کردوووه.

جا نه‌گهر روو نه‌که‌نه ته‌قواکاری و خۆتان له‌ گوناھ نه‌پاریزن، نه‌وه ده‌چنه ریزی نه‌وانه‌ی به‌ ئاگر سزا ده‌درین.

ئه‌بو جه‌نیفه ده‌فه‌رموی: ئهم نایه‌ته‌ تره‌ناکترین هه‌ره‌شه‌ی قورئانه!! چونکه خودا هه‌ره‌شه له موسولمانان ده‌کا به ئاگریک که بۆ کافران دانراوه، نه‌گهر خۆ له سوود خۆری نه‌پاریزن و له شته حه‌رام کراوه‌کان دوور نه‌که‌ونه‌وه،! نه‌وه‌شمان بیته‌وه یاد که په‌روه‌ردگار له سووره‌تی (البقرة) دا دوژمنایه‌تی خۆی و پیغه‌مبه‌ری خۆی دژی سوودخۆران راگه‌یاند!

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار به‌مه‌به‌ستی جه‌خت کردن له‌سه‌ر ته‌قوا و خۆپاریزیی فه‌رمان ده‌کا به موسولمانان که پابه‌ندی فه‌رمانی خودا بن گۆپرايه‌لی ئامۆژگاری پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی بکه‌ن و ریبانه‌خۆن، مامه‌له‌ی سوود ئامیز نه‌که‌ن به‌لکو له‌دوئیدا بی‌گیرو گرفت ژیان بگۆزه‌رینن، له‌قیامه‌تیش دا پاداشی کرده‌وه‌ی باشیان وه‌ربگره‌وه!

ده‌فه‌رموی: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ په‌له بکه‌ن بۆ وه‌ده‌سته‌پێنانی لیخۆشبوونی خودایی و چوونه‌ناو به‌هه‌شتیك که تا بلی‌ی: فراوان و گوشاده، پانتایی به‌ئه‌ندازه‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه و ئاماده‌کراوه بۆ خاوه‌ن بریایان!

ئیمامی نه‌حمه‌د علیه‌السلام له موسنه‌ده‌که‌ی دا ده‌گیرپێته‌وه: که هیرقه‌لی رۆم نامه‌یه‌کی بۆ پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نووسی عه‌رزی کرد بوو که تۆ بانگه‌وازی منت بۆ به‌هه‌شتیك که پانتایی به‌ئه‌ندازه‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، ئه‌دی دۆزه‌خ له‌ کوێه؟؟ پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فه‌رموی (سبحان الله فأن الليل والنهار؟؟) پاکي بۆ خودا! که رووناکی دێ تاریکی بۆ کوێ ده‌چێ؟؟ واته: نه‌گهر فه‌له‌ک هه‌لده‌سوێتی نیوه‌ی بوونه‌وه‌ر (نیوه‌ی زه‌وی) رووناکه

نیوه که ی تریشی تاریکه ، ههربه و جوهرش بههشت لای سهرووی بوونه و هه دۆزه خیش لای خواروویه تی!!

دهشتوانین بلیین: پتویست ناکا له وهی که کاتی رۆژ دادی ئیمه شهو نابینین، له شوینی تر شهو نه بی! هه رچه نده کهوا ئیمه نایزانین، هه ر به و جوهرش دۆزه خ له شوینک بی که خودا بو خۆی ده زانی و زانیاری ئیمه ده رکی ناکا!!

ئینبو که شیر ده فهرمووی: ئهم مه عنايه وئ چووتره، له بهر ئهو فهرمووده یی نه بهوهره یه که به زاز په سهندی کردوو، ده لئ پیاویتک هاته خزمه مت پیغه مبه ر ﷺ گوئی: قوربان! پیم نالئی نایه تی ﴿وجنة عرضها السموات والأرض﴾ چۆنه؟ نه گهر وابی بههشت هه مووی داگرتین ئه دی دۆزه خ له کوئییه؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی ئه تو نابینی که شه و هات هیچ شتیک له رووناکایی رۆژ دیار نیه؟ ده ی باشه ئهو کاته رووناکایی رۆژ له کوئییه؟! وتی: له و شوینه یه که خودا بو ی دیاری کردوو، پیغه مبه ر فهرمووی ده ی دۆزه خیش له و شوینه یه که خودا بو ی داناوه. ئه مجار خودای مه زن و زانا باسی ره وشتی بههشتیان ده کا و ده فهرمووی:

١- ﴿الذين ينفقون في السراء والضراء﴾ ئه وانه ی مال و دارایی خۆیان ده به خشن له خۆشی و ناخۆشی دا، له هه رزانی و گرانی دا، له ساغی و نه خۆشی دا، به گه نجی و به پیری، به شه وو به رۆژ، به نه یی و به ناشکرا! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿الذين ينفقون أموالهم بالليل والنهار سرا وعلانية﴾ البقرة ٢٧٤. واته: ئهو خودا پێداوانه هیچ شتیک له خودا په رستی بی ناگیان ناکا، هه موو کاتیکی خه ریکی خودا په رستی و مال به خشین و سه رگه رمی چاکه کردن له گه ل به نده کانی خودا دا، جوهره ها چاکه و پیاوه تیان له گه ل دا ده کهن، پیغه مبه ریش ﷺ فهرموویه تی: ﴿اتقوا النار ولو بشق تمرة﴾ نه حمه در بوخاری و موسلیم له عه دیبه وه ریوایه تیان

کردوو.

فهرمانکردن به مالبهخشین دوو مهبهستی سه ره کی تیدایه!

١- مالبهخشین یارمهتیدانی موحتاجه و باربووکردنیهتی،

سوودخواردن چهوساندنهوی ههژاره له لایهن دهوله مهندهوه.

٢- مالبهخشین له ههموو باریکدا؛ له خوشی و ناخوشی دا بهلگهیه کی

بههتیه، له سه ره خوداپه رستی و یارمهتیدانی ههژارانه به شیویه کی

همیشهیی، نه دهوله مهنده که تینی پی دهگا، نه ههژاریش پاشگویی

دهخری، پهندی پیشینانیشه دهلی: (أعط القليل فالحرمان أقل منه)

که میش ببه خشی له هیچ باشتره، خیرخوازی و یادی روژی قیامت سۆزو

بهزهیی له ناده میزادا دهجوولینن: وا له مروف دهکن که همیشه

بهخشنده بی، با بهخششه که ی که میش بی، بهخشینی کهم و همیشهیی

باشتره له بهخشینی زۆرو ههله شهیی و برپاوه!! واته: نه گهر که سیک

له ماوهی سالتیک دا ههزار دینار ببه خشی نهو ههزار دیناره نه گهر

له ماوهی ساله که دا که مکمه ببه خشی باشتره لهوهی که به جاریک یان

دوو جار ببه خشی و وشکایی بی!

له شونیککی تر دا دهفرموئ: ﴿لِيَنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ وَمَن قَدَّرَ عَلَيْهِ

رِزْقَهُ فَلْيَنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ، لَا يَكُفَّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ

يُسْرًا﴾ (الطلاق/٧).

رهوشتیککی تری بههشتییان نهوهیه (والكاظمين الغيظ) که رقیان

ههلساو سوور بوونهوه رقه که یان دهخۆنهوه، ههچهنده دهسهلاتیان ههیه

رقه که یان برپژن، بهلام ددان بهخۆیان دا دهگرن و بهرهنگاری نهفس و

شهیتان دهبنهوه، پیغه مبه ریش دهفرموئ: (ليس الشديد بالصرعة و لكن

الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب) نازار بههتیه نهو کهسه نیه

پاله وانابازی بکا، بهلکو نازا نهو کهسهیه له کاتی رق ههلسان دا جلهوی

نهفسی خۆی بگری!

ریگاچارە ی رق هەڵسان ئەو فەرموودە یە پێغه مبه‌ره ﷺ که
 ئیمامی ئەحمەد و ئەبو داوود لە (عطیة) ی کورپی (سعد السعدی) یه‌وه
 گیراویانە ته‌وه: دە‌لێ: پێغه مبه‌ر ﷺ فەرموویە تی (إن الغضب من
 الشیطان، وإن الشیطان خلق من نار، وإنما تطفأ النار بالماء فإذا غضب
 أحدکم فلیتوضأ) واتە: رق هەڵسان لە شه‌یتانە وه‌یه، شه‌یتانیش لە ئاگر
 دروست کراوه، ئاگریش بە ئاو دە‌کوژێته‌وه، ئە‌گەر یه‌کی‌ک لە ئێ‌وه رقی
 هە‌لسا با دە‌ستنۆژ بگری.

٣- ﴿والعافین عن الناس﴾ ئەوانە ی لە خراپە ی خراپە کاران دە‌سوورن،
 که‌سی‌ک خراپە یان لە‌گە‌ڵ دە‌کا و رقیان هە‌ڵ دە‌ستینی، ئە‌ک هەر رقە‌کیان
 دە‌خۆنه‌وه و بە‌س! بە‌ل‌کو لێ‌شیان خۆش دە‌بن، ئە‌مە‌ش پله‌یه‌کی
 مرو‌قایه‌تییه، نیشانه‌ ی پر عه‌قلی و بیرو را راستی و به‌هیزی و یست و
 ئیراده‌ و توندو تۆلی که‌سایه‌تییه‌تی! ئە‌م پله‌یه‌ لە ژوور پله‌ ی پیش
 خواردنه‌ وه‌یه، چون‌که زۆر جار رق خواردنه‌ وه‌ کینه‌ و بوغزاندن لە‌ دل و
 دە‌روون دا دروست دە‌کا، وه‌‌کوو لە‌ نایه‌تی‌کی تردا دە‌فهرمو‌ی: ﴿وإذا ما
 غضبوا هم یفغرون﴾ انشوری/ ٢٧.

حاکم و طه‌به‌رانی لە‌ ئوبه‌ ی کورپی که‌عبه‌وه دە‌گیرنه‌وه: که‌ پێغه مبه‌ر
 فەرموویە تی: (من سره أن یشرّف له البنیان، وترفع له الدرجات، فلیعف
 عن ظلمه، ویعط من حرمه، ویصل من قطعہ).^١

^١ حاکم دە‌لێ ئە‌م هه‌دیته‌ صحیحه‌ و مه‌رجی شه‌یخه‌ینی تیدا هاتۆته‌ جی به‌لام ده‌ریان
 نه‌هێناوه!

ئەبەس دەلی: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَىٰ مَنَادٌ يَقُولُ: أَيْنَ الْعَافُونَ عَنِ النَّاسِ؟ هَلُمُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ، وَخُذُوا أَجُورَكُمْ وَحَقَّ عَلَىٰ كُلِّ امْرِئٍ مُّسْلِمٍ إِذَا عَفَا أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ).

۴- ﴿وَاللَّهُ يَحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ خودا چاکەکارانی خوش دەوێن، ئەو کەسانە بە چاکە وەلامی خراپەیی ئەلک دەدەنەو، جا چاکە کردنەکیان بەگەیانندی سوودی بە خراپەکار، یان بە دوورخستنهوهی زیان دەبێ لێ، لەدوونیدا بەو دەبێ کە ئەهێلێ خراپەیی لەگەڵ دا بکری، یان لە قیامت دا بەو دەبێ کە لەهەموو مافێکی کە لای ئەلک هەبێ خوش ببێ، ئەمەش پلەیه کە لە پلەکانی پێشو بەرزترە!

بەههقی دەگیرێتهوه دەلی: عەلی کۆری حوسەین ﷺ کارەکەرێکی هەبوو ئاوی بە دەستی دا دەکرد بۆ دەستنیوژ، مەسینە کە لە دەستی کەوتە خواری عەلی بریندار کرد! عەلی سەری بەرزکردەو کارەکەرە کە لێی ترسا وتی: قوربان! خودا دەفەرموی: ﴿وَالْكَافِرِينَ الْغَيْظُ﴾ عەلی وتی: وا رقم خواردەو، کارەکەرە کە وتی: ﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ عەلی وتی خوا لێت خوش بێ، کارەکەرە کە وتی: ﴿وَاللَّهُ يَحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ عەلی وتی: دەبرۆ نازادبەو ئەوا لەبەر رەزامەندی خودا نازادەم کردی.

۵- ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً﴾ ئەوانە کە کردەوێهەکی ناشیرین ئەنجام دەدەن وەکوو غەیبەت کردن ﴿أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ یان تاوانێک دەکەن کە زیانە کە هەر بۆ خۆیانە وەکوو خواردنەوێ عەرەق ﴿ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾ خێرا یادی خودا دەکەنەو و پەشیمان دەبنەو، بۆ لای خودا دەگەڕێنەو و داوای ئیخوشبوونی لێ دەکەن، دانیان کە بەس خودا لەتاوان خوش دەبێ و هەر ئەو کەریمی کارسازە، بەگۆرەیی دانایی و زانایی خۆی بوونەو هەر هەڵدەسۆرینی. ﴿وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ - کێ جگە لەخودا - لەتاوان خوش دەبێ؟ (ئەمە جوملەیه کە

(معترضه)یە، واتە: جگە لە خودا کەس نیه لە گوناھ خۆش بێی! خودا بە گەورەیی خۆی و چاکەو نیحسانی بێ سنووری، لە خراپەکاران خۆش دەبێ، چاوپۆشی لە تاوانباران دەکا، بە مەرجی تاوانەکە ی هاوێل پەیدا کردن بۆخودا نەبێ، چونکە خودا لە شەریک دانان بۆ خۆش نابێ، وەکوو لە نایەتییکی تردا دەفرموی: ﴿ان الله لا یغفر ان یشک به ویغفر ما دون ذلک لمن یشاء﴾ النساء/٤٨.

ئەمە بە رەوا دانانی کردەوێ تۆبەکارانە و دڵنیاکردنیانە و مزگینی پێدانیانە بە فراوانی رحمت و بەزەیی و نزیکیی لێخۆشبوونی خودا لێیان و بەرزکردنەوێ پلەو پایەیانە.. چونکە هەستیان بە وە کردووە کە هیچ پەنایەک نیه جگە لە پەنای خودا، هەر کەرەم و رحمتی خودا فریا بەندەکانی دەکەوێ و تۆبەیی تۆبەکاریش لە گوناھ وەکوو ئەو کەسە وایە کە تاوانی نەکردبێ.

بەلام مەرجی قبول کردنی تۆبە ئەوەیە: کە ﴿ولم یصروا علی ما فعلوا﴾ لە سەر تاوانەکانیان بەردەوام نەبن، واتە: تۆبەیان لە تاوانەکانیان کردووە، بۆ لای خودا گەراونەو، بەردەوام نەبوون لە سەر تاوانەکانیان ئەو گوناھەیی تۆبەیان لێ کردووە جارێکی تر بۆی نەگەراونەو، پێغەمبەریش ﷺ فرموویەتی: (لا کبیرة مع الاستغفار ولا صغیرة مع الاصرار) مەبەستی پێغەمبەر ﷺ ئەوەیە کە تاوانی بچووێ ئەگەر لە سەری بەردەوام بروی دەبێتە تاوانی گەورە، ئەمە بە مەرجی ﴿وهم یعلمون﴾ ئەوانە بزانی ئەمەیی کە دەیکەن تاوانە، ئەگەر نەیانزانی ئەو گوناھیان ناگاتی!!

﴿اولئک﴾ ئەو موسولمانانە کە ئەو رەوشتانەیان تێدا دیو بەو شیوێ هەلس و کەوت دەکەن ﴿جزاؤهم مغفرة من ربهم وجنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فیها﴾ پاداشیان لێخۆشبوونی پەرورەدگارە بۆیان، وێرای چەند باخ و باخاتییک کە بە ژێر دارەکانیان دا جۆگە و جۆبار دەکشێن و

ههتا ههتایه تییدا ده میننه وه! ﴿وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ﴾ نهم پاداشه
باشترین پاداشه بۆ چاکه کاران که بریتیه له لیخوشبوونی خوداو
دنیا بوونیان له سزانه دانیان و به مراد گهیشتن به بههشتی بهرین و
رازاه به ههموو جوړیکی زۆر رابواردن، به ههموو جوړیکی خواردن و
خواردنه وه، تهنانهت خوژی و له زهتی وای تیدایه: نه چاو بینویهتی، نه
گوچکه بیستویهتی، نه به سهر دلی هیچ کهس دا رابوردوه؟!

سهره نجامی خوداپه رستان و سهر پیچیکاران، جیهاد نیشانهی

شکۆمه ندی موسو لمانانه

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾ هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ وَلَا
تَهْنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ إِنْ يَمَسُّكُمْ
فَرُحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرُحٌ مِّثْلُهَا وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ
اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ
﴿١٤٠﴾ وَلِيَمَّخَصَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمَّخَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾

ویست و نیراده و داب و نه ریتی خودا یاسایه کی نه گوپی هیه،
هه چهنده توانای به سهر ههموو شتیکی دا هیه، ههموو شتیکی پر
حیکمهت و کار سازانهیه، نیشه کانی و داناه که به گویره ی هۆو هۆکار
(علت و معلول) بیننه دی، پیشه کی و نه تیجه یان هه بی! نه و داب و نه ریته
خودایی به بۆ رابوردوو و داهاتوو وه ک یه ک وایه، هه رکه سیکی ریبازی
خوداپه رستان بگری، پابه ندی فرهمانی خوداو ریره و ی ریبازی راستی نه و
بی، له ههردوو دنیا به مراد دهگا، سهرکه وتن و سهر فرازی به دهست
دینی، که سیکیش ریبازی گومرایان بگری سهر پیچیکه رو دل رهق و

رهوشت ناشیرین بی، سهره نجامی خهساره تمهندی و تیاجوون و ولات ویرانی و خوشتی نه دیتووی ههر دو جیهانه!

له کاتی ناشتی دا نه گهر ئاده میزاد په پیرهوی یاسای سروشت و زانیاری و نه زموونی روژگار بکا، دهر باره ی کشت و کال و بازرگانی و پیشه سازی ... هتد به گویره ی هوو هوکار هه لئس و کهوت بکا و له هه موو شتیکیش دا ویرای دهسته بهر کردنی نه سباب ته وه کولی به خودایی، له ژیان دا سهرکه وتوو سهر فرازو به مراد گه یشتوو ده بی، ته نانهت خودانه ناسیش نه گهر په پیرهوی یاسای ژبانی کرد، له کاروباری ژبان دا داب و نه ریتی کارو کاسبی په پیرهو بکا به مراد ده گاه، نه گهر به پیچه وانیه ی داب و نه ریتیش کار بکا - با خوداپه رستیش بی - ههر سهرکه وتوو نابیی!

له بارو زروفی جهنگیش دا، نه گهر سهر کرده به گویره ی روژگار نه سبابی جهنگ دهسته بهر بکا، مه شق و راهینان و تاقیکردنه وه به گویره ی پیوست نه انجام بدا سهرکه وتن به ده ست دینی و به سهر دوژمن دا زال ده بی، خو نه گهر مه شق و راهینان پاشگوئی بخسا و چه ک و ته قه مهنی دهسته بهر نه کا! تووشی تیشکان و ژیرکه وتن ده بی، نه مه یاسای خودایه له بوونه وه ردا، توو نه چینی بهر و بووم ناچنی، نه مام نه چه قینی شین نابیی کشت و کال ئاوی نه ده ی یان ئاونه دریی شین نابیی و پی ناگا!!

﴿قد خلت من قبلکم سنن فسیروا فی الأرض﴾ واته: پیش ئیه زور جار داب و نه ریتی خودا دووباره بوته وه، گهل و نه ته وه ی جوړاو جوړ هاتوونه کوړی ژبان وه و رویشتون. ده به سهر زهوی دا گهشت و گوزار بکه، له شوینه وارو پاشماوه ی کوئینه پروان، سهیری رابوردووی گهل و نه ته وه پیشینه کان بکه، له میژووی ژیارسان تیبفکرن، رووداوه کان بخوئینه وه نه وکاته راستی به تی ته رازووی خوداییتان بوئاشکرا ده بی، داب و نه ریتی تاییه تی خوئتان بو دهر ده کهوئی که بریتیه له به مراد گه یاندنی چاکه کار و خهساره تمهندی خراپه کار ﴿فانظروا کیف کان عاقبة

المکذبین ﴿ تَبْیَکْرُن سەرەنجامی ئەمانە چۆن بوو کە پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەو، چۆن تەفرو توونا کران و لەناو بران!!؟

ئەمە ھۆشیارکردنەوێە بۆ سەرپێچیەکران - کە تیرھاویژەکانی سەر کەژەکەمی ئو خودیش دەگرێتەو - یادخستەوێ موسوڵمانانە بەوێ کە سەرکەوتنی رۆژی جەنگی بەدر بەھۆی خۆراگری و گۆپراپەڵی فەرمانی خودا و پێغەمبەر و پشت بەستنیان بە خودا و دەستەبەر کردنی ھۆیەکانی شەرو، متمانە بوونیان بە توانا و دەسلالتی خودا و رەحمەتی بەرفراوانی بوو!

﴿ هذا بيان للناس وهدى وموعظة للمتقين ﴾ ئەمەئ کە لەمەپیش گوترا: لە قورئان و ئەوێ کە لەوێ دوا دێ، ھەمووی روونکردنەوێە بۆ ئادەمیزادان بەگشتی و رێنموویی و ئامۆژگاری کردنە بۆخوداپەرستان و تەقواکاران بەتایبەتی، چونکە ھەرئەمان سوود لە قورئان وەردەگرن، وەکوو لەسەرەتای سوورەتی بەقەرەدا دەفەرموێ: ﴿ ذلك الكتاب لا ريب فيه هدى للمتقين ﴾ البقرة ٢/١ یان دەفەرموێ: ﴿ هدى ورحمة للمحسنين ﴾ لقمان ٢٠. ئاوا بەو شیوێە قورئان رێرەوێ ژیان روون دەکاتەو، داب و نەپیتی خودامان لە بوونەوێەدا بۆ شی دەکاتەو، پێمان دەڵێ: دەبێ بۆ ھەموو شتێک لەرێگای خۆیەوێ بۆی بجین، بەمەش قسەو گوتەئ کافرو دوو رووێکان پووچەل دەبیتهوێ کە دەڵین: ئەگەر موخەممەد راست بکا و پێغەمبەر بێ، لەشەزی ئو خوددا تێنەدەشکا! ھاوێلانی تووشی ئەو ھەموو ئیش و ئازارو کوشتن و بڕینە نەدەبوون! ئەوێش دەردەخا کە سوننەتی خودا بەسەر پێغەمبەرانو باقی رابەرو سەرکردەو خەلکی تردا ئەوێە: ھەر سەرکردەئ سەربازەکانی گۆپراپەڵی نەبن و سەرپێچی فەرمانەکانی بکەن تووشی تیشکان دەبن! جا کاتێک موسوڵمانان ئەم حەقیقەتەیان زانی: پێویستە تیشکانی جەنگی ئو خود نەبیته ھۆی ناویمیدی و ترسان لەشەر، ناپرەحەت نەبن لەوێ کە تووشیان ھات لەبرینداری و شەھید بوون و ماندوو بوون، چونکە کوژراوێکان شەھیدن و میوانی خودان، ئەو

رووداوه‌ش زلله‌یه‌کی میهره‌بانی و دهرس‌په‌روه‌ده‌کردن و فی‌رکردنی موسولمانانه، که ته‌مبئی ببن و به‌هیچ جوریک سهریتیچی فهرمانی پیغه‌مبهر نه‌کهن! ههر بۆیه‌شه پیغه‌مبهر دهرباره‌ی جه‌نگی ئوحود فهرموویه‌تی: (لو خیرت بین الهزيمة والنصر يوم أحد لاخترت الهزيمة) نه‌گهر روژی جه‌نگی ئوحود خو‌میان سهریشک بکردایه له‌نیوان تیشکان و سهرکه‌وتن دا تیشکانم هه‌ل‌ده‌بژارد! ﴿ولا تهنوا﴾ ئیوه خو‌تان به زه‌بوون و لاوازو ترساو له‌شهر پیشان مه‌ده‌ن، ﴿ولا تحزنوا﴾ خه‌م و خه‌فه‌ت بو کورژراوان مه‌خۆن، نه‌وانه نه‌مرن و میوانی خودان ﴿وانتم الاعلون﴾ ئیوه سهربه‌رزو سهرفرازان، دوا‌پوژو سهرکه‌وتن ههر بو ئیوه‌یه ئه‌ی کۆمه‌لی موسولمانان! ﴿ان کنتم مؤمنین﴾ به‌مه‌رجیک ئیوه خاوه‌ن باوه‌ری راست و دروست بن!

داب و نه‌پیتی خودا وایه هه‌موو کات دوا‌پوژو سهره‌نجام بو ته‌قواکارانه؛ کورژاره‌کانیان له‌به‌هه‌شت دان، کورژراوی کافران له‌ دۆزه‌خ‌دان،...

مه‌به‌ست به نه‌هی‌کردن له زه‌بوونی و خه‌م خواردن ئه‌وه‌یه که ته‌سلیمی دوژمن نه‌بن، به خو‌یان دا بچنه‌وه‌و سهرله‌نوێ خو‌یان ئاماده بکه‌نه‌وه بو به‌ره‌نگاری دوژمن و جه‌نگان له‌گه‌لی‌دا، ئه‌مه وێ‌پرای هه‌بوونی عه‌زیمه‌تی راست و هی‌زی ئیراده‌و پشت به‌ستن به خوداو وره به‌رزیی و هی‌وای سهرکه‌وتن.

چۆن ئیوه زه‌بوونی ده‌نوینن! به‌هۆی تیشکان‌تان له‌جه‌نگی ئوحوددا وره‌تان ده‌پوخیی؟؟ خو ﴿ان یمسسکم قرح﴾ ئه‌گهر له‌و جه‌نگه‌دا نار‌ه‌جه‌تیه‌کتان ئه‌سروش بووبی، برینداربووبن، سهرتان شکابی، لی‌تان کورژرابی، ئه‌وه ﴿فقد مس القوم قرح مثله﴾ ئه‌وه دوژمنانیش‌تان؛ کافره‌کانی قور‌ه‌یش هه‌مان زه‌برو زه‌نگیان به‌رکه‌وتوه؛ ئه‌وانیش لی‌یان کورژاره‌و، لی‌یان بریندار بووه، به‌ل‌کو زیاتریش، ئه‌وان له‌جه‌نگی به‌دردا

زیاتریان لی کوژرا زیاتر تیشکان. کەچی کۆلیان نەداو خۆیان بۆ شەڕیکی تر تەیار کردووە! جا کە ئێوە لە شەڕی ئوحووددا تیشکان ئەوە لەپێشدا لەجەنگی بەرددا سەرکەوتووبن، روژگاریش وەهایە، هەر روژه سەرکەوتن بۆ دەستەبەندی، روژیک بۆ نیوێه و روژیک بۆ ئەوانە، هەمووشی لەبەر حیکمەتییکی خودایییە، دەسلەت دەدری بە دەستەبەندی بۆ پرۆا و روژیک بەتال فرمانەرە و دەبی، چەند روژیکیش حق بالادەست دەبی و حوکمرانی دەکا ﴿وتلك الأيام نداولها بين الناس﴾ ئەو روژگارانه ناوا دەستاو دەست پی دەکەین لەنیوان ئادەمیزاداندا هەر روژهی شانس و نگین بەتاقمیک دەدەین، بەلام دواپوژ و سەرکەوتنی سەرەنجام بۆ پابەندانی رێبازی خودایییە!

بۆیەش ناوا هەر روژه نگین دەدەین بە تاقمیک ﴿ليعلم الله الذين آمنوا﴾ بۆ ئەوەی پەرەردگار عەدل و دادپەروەری خۆی دەرخوا، یاسای بوونەوەرە بچەسپینی، بۆ ئەوەی پەرەردگار زانیاری خۆی بە موسوڵمانان بزانینی بەوەی کە ناگاداری چۆنیەتی پرۆای پرۆادارانە، بۆ ئەوەی خۆراگان لەبەرامبەر دوژمنان دا دەرخوا، بۆ ئەوەی خەڵک جیاوازیان بزانن و لێکیان جیا بکاتەو بۆ ئەوەی راستی ئیمانی ئیمانداران بچەسپینی، چونکە هەرکاتی ئیمانە کە پەیدا بوو خودا زانیاری دەربارەیی هەیە، هەر شتیک خودا عیلمی پی نەبی ئەوە هەبوونی نیو نەبوو، کەوابی مانای ﴿وليعلم الله﴾ ئەوەیە کە خودا زانیاری خۆی بە چۆنیەتی شتەکان بۆخەڵکی دەرخوا!

چونکە عیلمی خودا بە چۆنیەتی شتەکان لەئەزەل دا چەسپاووە و هەیە، ئەوەی کە وروودەدا دەق وەکو ئەوە وایە: کە لە زانیاری خودا دا هەیە لە ئەزەلدا؛ زانیاری خوداش هەموو کاتی رەنگدانەوێتی واقعە، شتیک خودا زانیاری پی نەبی نە هەیە و نە حەقیقەتی هەیە! وێرایی ئەو دەرخیستن و پی زاناندنەو تیگەیانندنە ﴿ويتخذ منكم شهداء﴾ بۆ ئەوەش پەرەردگار تاقمیک ئامادەباش بکا بۆ شەهید بوون و لەرێگەی خودادا

بکوژرین، له پیناو ره زامه ندیی خودادا گیانی خوځیان بهخت بکنه، چونکه بری موسولمان به شداری و ناماده بوونی جهنگی به دریان له کیس چو بوو ناواته خوازی نه وه بوون هه لیکیان بۆ هه ل بکه وی و پله ی شه هید بون و گیان بهخت کردن له ریگای خودادا به ده ست بینن!!

نهم نایه ته به لگه یه کی به هیزه بۆ نه هلی سوننه و جه ماعه ت که ده لئین: ئیراده و نه مری خودا لیک جودان چونکه پهروه ردگار نه هی له کافران کردووه که موسولمانان -حه مزو- هاوه لانی- بکوژن و ویستوشیه تی بکوژرین!! نه هی خواردنی داری گهنمی له ناده م کرد که چی خواردنه که شی ئیراده کردووه. فه رمانی به شه یتان کرد بۆ سوژده بردن و ئیراده ی نه کرد سوژده به ری؛ بۆیه شه یتان سوژده که ی نه برد.. فه رمانی به موسولمانان کردووه به جیهاد و تیکۆشان به لام ته مبه لی تیدا دروست کردوون نه وه بوو بریک به هوی ته مبه لی یان ترسان و خو ویستی و هوی تر نه نجامیان نه دا!!..

بیگومان به زدان ریزی شه هیدانی گرتووه، له ژبانی به رزه خیدا به میوانی خوی حسیب کردوون و ده فه رموی ﴿وَلَا تَحْسَبِ الَّذِينَ قَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾ ال عمران/ ١٦٩. یان ده فه رموی ﴿فَاُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ﴾ النساء/ ٦٩.

هه ر له م رووه وه و بۆ زیاده ریزلینان له شه هیدان، باسی سته مکاران ده کاو ده فه رموی: ﴿وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ پهروه ردگار سته مکارانی خو شناوین، سزایان ده دا، چونکه سته میان له خوځیان کردووه ناژاوه یان له زه وی دا ناوه ته وه، سهریان له خه لکی تیک داوه؛ له پاساوی نه وه دا پهروه ردگار په له ده کا له سه رنگون کردنیان، له وه رگی رانی تهخت و بهختیان! له کاتی پیویست و ماوه ی دیاریکراودا سه ره نگر ییان ده کا، له م رووه وه که سته مکاری پیاه دار نابی و ئاکامی فه وتان و وه رگه رانه!!

﴿وَلِيْمَحْصِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ههروه ها بۆ هه لبژاردن و جیاکردنه وی بروادارانی راستال له دوو رووه کان، واته: روژگار و شانس و

نگین ئال و گۆر پی دەکەین بۆ ئەوەی خاوەن باوەڕانی پالڤتەکراو دیاری بکەین، لە موسوڵمانانی دەروون زەعیف هەلیان هاویرین، موسوڵمانی راستال لە موسوڵمانی بڕوا لیل و لەرزۆک جیا بکەینەوە! بۆ ئەوەی ئەو موسوڵمانە پالڤتەکراوە بێتە پارچە زیرکی پالڤتەو لە بۆتە دراوو خەلکی تر بیناسی و بێتە نموونە و هی تریش شوینی بکەون، بۆ خۆشی خۆی بناسی! چونکە زۆرجار ئادەمیزاد بۆ خۆی خۆی ناناسی و حەقیقەتی راستی خۆی نازانی!! ئەزموون و تاقیکردنەوەی وەکوو جەنگی ئوحد ئامیزاد پالڤتە دەکا و راستی و پیاوێتی دەردەکەوی!! ئەوەتا لە جەنگی ئوحددا دوو پووێکان پاشگەزیوونە و گۆرەپانی جەنگیان جی هێشت، بڕی موسوڵمان لە ترسان هەڵهاتن، هەندیکیش لە تیرهاویژەکان هەر بۆ مەبەستی کۆکردنەوەی تالان و غەنیمەت سەرپێچی فەرمان و ئامۆژگاری پێغەمبەریان کرد.

بڕیکیش لە دەوری پێغەمبەر مانەو و ورەیان نەپروو و داکوکیان لە پێغەمبەر ﷺ کرد و نازیەتی و مەردایەتی خۆیان نواند!

لە صدحیحەین دا هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (لا تمنوا لقاء العدو وسلوا الله العافية فإذا لقيتم فاصبروا واعلموا أن الجنة تحت ظلال السيوف).

ئاکامی ئەم ئەزموون و تاقیکردنەوەیە: لە جەنگەکانی دوازی دا دەرکەوت: ئەوەتا لە جەنگی (احراء الاسد) دا پێغەمبەر ﷺ فەرمانی دا کە جگە لە ئەوانە ی هاوبەشی جەنگی ئوحدیان کردووە کەسی تر شوین کافرەکان نەکەوی! ئیتر خاوەن باوەڕان پابەندی فەرمانە کە پێغەمبەر ﷺ بوون، کەس سەرپێچی نەکرد!

﴿ويعحق الكافرين﴾ هەر و هە ئێمە تاقیکردنەوەیە بۆ ئەوە بوو کە ئاتومیدی و نەمانی هیوا روو بکاتە دل و دەروونی خودا نەناسان، هیچ

بنەماو ماکی نازایەتی و هەلمەتیان تیدا نەمیئی! چونکە ئەوان نەگەر
سەریگەون ناوا زیادە پەوی دەکەن، سەرباری کرشتن و برین؛ کۆژارووەکان
نەتک دەکەن، ئەمەش دەبێتە هۆی فەوتان و نەمانیان، ئەوان لەناست
موسولمانانی راستەقینەدا هیچ وجودیکیان نیە، بیروباوەری بەتال و
پوچی ئەوان کاتی دیارە، کە حقو راستی موسولمانان دیار نەبی!

سەرزنەشت کردنی جەنگاوەرانی شەری نوحوود و هەلنانیان بو

خۆگری و پیسەلماندنیان کە مردن بەدەست خودایە

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ
وَيَعْلَمِ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ
خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ
وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ
الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا مُوَجَّلًا

وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا
وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيِّ قُتِلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ
فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ
يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٦﴾ وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ
لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّثْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى
الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾ فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾

ئیبو نهبی حاتم له ئیبنوعه بیاسه وه ده گیریتیه وه ده لئی: چهند
هاوه لیک ده یانگوت: خۆزگه ئیمهیش بکوژا پنایه،! وه کوو چۆن
ئه صحابی به در شهید بوون یان ده یانگوت: خۆزگه ئیمهیش روژیک
وه کوو روژی به درمان بهاتایه پیشو شهردمان له گهل کافره کان بکردایه
خۆمان تاقی بکردایه وه: جا شهید بوونو به ههشتمان دهست بکهوتایه! یان
سهرکهوتنو غه نیمهت... ئه وه بوو پهروهردگار ئاماده ی جهنگی ئوحوودی
کردن، چهند که سیکیان نهبی ئهوانی تر هه لاتن: نیت نایه تی ﴿وَلَقَدْ كُنْتُمْ
تَمْنُونَ الْوَيْتَ نَازِلَ بَو، پَیْش ئه ویش ده فرموی: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا
الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الصَّابِرِينَ﴾ نایا وا گومان ده بن
که بچنه به ههشه ته وه به بی ئه وه ی له پښگای خودادا تیکۆشان بکه نو
له پیناو به رنامه و نایینه که ی دا خۆتان بهخت بکه ن؟؟ به ته مای ئه وه ن
به بی تاقیکردنه وه تووشبوونتان به جۆره ها گیرو گرفتی تالو ناسۆری
سامناک به ههشتتان دهست کهوی؟! هیشتا خودا گیانی خۆیهخت کردو
تیکۆشانی ئیه ی بۆ خه لکی ده رنه خستبی؟ تیکۆشه ری خۆراگری ئیه
ده رنه کهوتبی! چۆن هه روا به هه وانه وه به قسه به ته مای به ههشتن!!؟

ناشکراشه جیهادو تیکۆشان چهند جۆریکی ههیه، جهنگان له گهل
ههواو هه وه سرو شهیتان دا، به تایبه تی له سهرده می گه نجی و لاویتییدا،
تیکۆشان به گیان بۆ بهرزکردنه وه ی وشه ی (لا اله الا الله) بۆ بهرگری له
ولاتو ناموس. تیکۆشان به مالو دارایی بۆ بهرگری له گهل و نه ته وه
به رژه وه ندی گشتی، به رهنکاربوونه وه ی به تالو ناحق یارمه تیدانی هه قو
راستی، هه ولدان بۆ چه سپاندنی عه دالهت...

به راستی خۆراگری پیوسته له کاتی ئه نجامدانی ئه رکه
نایینی به کاند، به هه موو جۆریکیانه وه، فره مانبهرداری خوداو پیغه مبه ر،
له کاتی به لام ته نگانه دا، له کاتی راوه ستان له به رامبه ر دوژمن دا... هتد.
ئینجا پهروهردگار رووی خیطاب ده کاته ئه موسولمانانه ی که
ئاماده ی جهنگی به در نه بوو بوونو ئاواته خوازیبون له جهنگیکی تری

ئاوهادا لە گەڵ پیغەمبەر ﷺ نامادەبن و پلەو پایە ی شەهیدبوون بە دەست
بین و دەفرموی: ﴿وَلَقَدْ كُنْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ مِّن قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ
وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ﴾.

بێگومان ئێوەبوون، ئاواتەخوازی شەهیدبوون بوون، لەپێش ئەوەدا کە
شەڕەکە بین، بەلام کاتێک جەنگ بەرپاوی لە گەڵ دۆژمن لە ئوحووددا و
چاوتان بە لێک دان و تێک رژان کەوت، بریسک و بریقی شمشیر و
سەرەستان بینی، ریزی خۆراگری و راوەستا و جەنگاوەرانتان بینی، ئیتر
ترسان و دلە لەرزەتان پێ کەوت و پیغەمبەرتان لە کاتێکی زۆر ناسک دا
بە جێ هیشتو هەلاتن، لە هەموو لایە کەوێ پیغەمبەر ﷺ تیرەباران
دەکرا و بە ردی بۆ دەهاوێژرا، کافرەکان دەوریان داو و نا لەو کاتەدا ئێوە
دەورتان چۆل کرد و هەلاتن!! ئەو بانگی ئێوەی دەکرد کە دەوری چۆل
نەکە و دژی دۆژمن بجەنگ و شەڕ بکە و خۆراگر بن و وەر بەرز و دل قایم و
گورج و گۆل بن و میدان چۆل نەکەن، بانگی دەکردن بۆ خۆدایە رستی و
خۆراگری و بەرزیی! بەڵێ بە چاوی خۆتان هۆکاری مردنتان بینی، دیتان
برا و خزم و هاوەڵانتان کوژران و لاشەیان کەوتە سەر زەوی، ئێوەش خەریک
بوو بکوژرێن! ئەمە لۆمە کردنیکی بەهێزە، بۆ ئەوانەی کە لەپێش
جەنگە کەدا خۆیان دەخوارد و هە ئاواتەخوازی بەرپاوی شەڕیکی وەکوو
شەڕی بەدر بوون و ئیلحاحیان لە پیغەمبەر ﷺ کرد کە خۆ ببەستێ و
بچیتە دەری بۆ شەڕ، کەچی کەتەنگانە هات بایدۆستیان لێ کرد و
هەلاتن و کەمیکیان نەبێ کەسیان لە گەڵ پیغەمبەر ﷺ نەمانەو!

جا کاتێک روژی ئوحوود موسوڵمانان شکان و ئەوانە ی هەلاتن
هەلاتن، ئەو ی لێیان کوژرا لێیان کوژرا، لەندیکیشیان بە دەوری
پیغەمبەر مابوون و هە، بانگیکی شەیتانی هەلدرا کە موحمەد کوژراو!!
ئێبنو قومەئە گەرایەو بۆ ناو کافرەکان و وتی: مَن مَوْحِدٌ مَّهْدَم
کۆشتوو؛ بۆیەش ئەم هەوڵە ی بلا و کربوو و هە چونکە بەردیکی بە
پیغەمبەردا داو و سەری شکاندبوو، ئیتر زۆربە ی خەڵکە کە وایان زانیبوو:

که پیغمبەر ﷺ کوژارو! ئیتر پەرەردگار ئەم نایەتەى ناردە خوراهو، که دەفرموی: ﴿وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل﴾ موحەممەد که هەیه پیغمبەریکەو ناده میزاده، نه خۆشی و کوژرانو برینداربوونو مردنیشی بەسەردا دی، وه کوو چۆن ئەو شتانه بەسەر پیغمبەرانى پیش خۆی دا هاتون، ئەو تا پیش ئەو موساو عیسا هاتونە ژيانەو و دوایی مردوون، زە کەریباو یەحیا کوژران، لە گەل ئەو شا نایینەکانیان هەر ماون، پەیرەو کارانیان هەن، کەوابی پێویستە لەسەرتان که لە سەر نایین بەردەوام بن، تەنەت ئەگەر پیغمبەر بمری یان بکوژی، نابێ ئێو هەلبگەڕێنەو و لە نایین پەشیمان ببنەو.

پیغمبەر ناده میزادیکە وه کوو باقی پیغمبەران ئەرکی پێویستی خۆی لەسەر شانه، نەرکە کەى کۆتایی دی بە لەدو نیا دەرجوونی، جا کەسیک موحەممەد بپەرستی ئەو بە بزانی ئەو دەمری، کەسیکیش خودا بپەرستی، ئەو خودا زیندوو و نامری.

﴿إِذَا ن مات أو قتل انقلبتم على أعقابكم﴾ نایا ئەگەر موحەممەد مرد یان کوژرا!! ئێو پاشگەز دەبنەو؟! دەچنەو سەر حالەتی نەفامی و گومرایی؟! نابێ ئێو هەرگیز بیر لە شتی وا بکەنەو و هەلۆیستی ناوا نەفامانە بنوین، خۆ ئەگەر پاشگەز ببنەو، زیانە کەى بۆ خۆتانه، چونکە ﴿ومن ينقلب على عقبيه فلن يضر الله شيئا﴾ کەسیک دوای موسولمان بوونی پاشگەز بپێتەو و لە نایین پەشیمان بپێتەو، واز لە تیکۆشانو بەرەنگاری دوژمن بهێنی، ئەو بە بزانی هیچ زیانیک بە خودا ناگەیهنی، بەلکو زیان بە خودی خۆی دەگەیهنی و بۆ خۆی سزای دۆزەخ دێتەبەر دەکا. کەسیکیش خودا پەرست بێ بە مردن و کوژرانی پیغمبەر واز لە نایین نەهینی و سوپاسگوزاری نەعمەتەکانی خودا بێ، لە پێناو نایینی دا شەڕ بکا، لە حالێ ژيانو مردن دا پەیرەوی پەيامی پیغمبەر ﷺ بکا، ئەو شوکرانە ژمیرە ﴿وسيجزي الله الشاكرين﴾ خودا پاداشتی شوکرانە ژمیران دەداتەو، بە گوێرەى کردارو هەلۆیستیان بەهرەمەند دەبن!

نهم نایه ته ریخۆشکه ر بوو، بۆ له دونیا ده رچوونی پیغه مبه ر ﷺ،
یادخه ره وه بوو، بۆ نه وانهی وه کوو نیمامی عومه ر بیرام له مردنی
پیغه مبه ر نه کرد بووه وه، ته نانه ت عومه ر ﷺ که هه والی له دونیا
ده رچوونی پیغه مبه ری بیست، تاساو سه رسام بوو، تووشی سه دمه بوو،
وتی: هه ر که سی بلی: موچه ممه د مردوو ده یکوژم، به م شمشیره دوو
له تی ده که م!

نه نه سی کوپی (النضر) (مامی نه نه سی کوپی مالیک) ده لئی: له و
ساته ناسکه دا که له جهنگی ئو حوود دا به سه ر موسولمانان دا تیپه ری نه و
کاته ی که له ناو خه لک دا بلا بووه وه که موچه ممه د ﷺ کوژراوه، بری
موسولمانی وره رووخاوو برپا لاواز ده یانگوت: فرسه تمان بوایه
پیاویکمان بناردایه بۆ لای عه بدوللای کرپی ئوبه ی به لکو نه مانو
لیبورنی له نه بوسوفیان بۆ وه ربگرتینایه! بری دوورپووش ده یانگوت: نه گه ر
راسته موچه ممه د کوژراوه بچنه وه سه ر نایینی پیشووتان.

جا نه نه س ده لئی: قسه که یان نابه جی بوو (خۆ نه گه ر موچه ممه د
کوژرابی خۆ خودای موچه ممه د نه کوژراوه، چۆن دوا ی پیغه مبه ر ژیان
ده گوزه رین؟ برۆن شه ر بکه ن له سه ر نه و به رنامه و پرۆگرامه ی نه و شه ری
له سه ر کردوو، به رن له سه ر نه و شته ی نه و له سه ری مردوو).

نه مجار گوتی: خودایه! من به گوته ی نه وان نه گری، من به ریم له
هه لۆیستی نه وان، به ریم له وه ی که نه وان ده یلین. نه مجار شمشیره که ی
به ده سه وه گرتو هه تا شه هید بوو شه ری کرد!!

نیمامی بوخاری له نه بوسه له مه وه ده گیریته وه: که عایشه بۆی
گیراوه ته وه ده لئی: نه و رۆژه ی که پیغه مبه ر ﷺ له دونیا ده رچو نه بو به کر
له مالی خۆیان له (سونح)^١ به سواری نه سپیک هاتو دابه زیو چوو
ژووری مزگه وت، له گه ل که س قسه ی نه کرد، تا چوو له لای عایشه که

^١ شۆیتیکه له مه دینه گه رده کی به نو حاریته یه ک میل له مالی پیغه مبه ره وه دووربووه.

له‌تزیکیه‌وه پتغه‌مبهر ﷺ به‌بوردی یه‌مانی داپۆشرا‌بوو، په‌رده‌که‌می له‌سهر رووی لادا‌و خۆی به‌سهر‌دا دا‌و ماچی‌کرد‌و گریا، نه‌مجار و‌تی: دایک‌ئو با‌وک‌م به‌قوربا‌نت بن، سو‌ئند به‌خودا دو‌و مرد‌نت به‌سهر‌دا نایه‌ن. نه‌و مرد‌نه‌ی که‌ خودا له‌سهری نو‌وسیری نه‌وا رووی دا‌وه‌و له‌دونیا ده‌رچو‌وی!

نیماسی زوهری ده‌لی: نه‌بو سه‌له‌مه له‌ ئیبنوعه‌بیاسه‌وه بو‌ی گیرامه‌وه فه‌رمو‌ی: نه‌بویه‌کر ها‌ته ده‌ره‌وه، عومهر قسه‌ی بو‌ خه‌لکه‌که‌ ده‌کرد: (ده‌یگوت: هه‌رکه‌سی بلی مو‌حه‌مه‌د ﷺ مرد‌وه‌و زمانی ده‌برم) ئیتر نه‌بویه‌کر و‌تی: عومهر! که‌سیک مو‌حه‌مه‌دی ده‌په‌رست، مو‌حه‌مه‌د مرد‌و براه‌وه، که‌سیکیش خودا ده‌په‌رستی؟ نه‌وه خودا زین‌دوو‌ه و نامری، نه‌مجار نه‌م نایه‌ته ﴿وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل﴾ خۆینده‌وه، سو‌ئند به‌ خودا وام زانی نه‌و خه‌لکه‌ له‌وه‌پیش نه‌م نایه‌ته‌یان نه‌بیستوه، وه‌ک نه‌وه و‌ابوو که‌ نه‌یان‌زانایی که‌نه‌م نایه‌ته‌ ها‌تۆته‌ خواری! که‌ نه‌بویه‌کر خۆیندیی‌ه‌وه خه‌لک‌یش له‌ده‌می نه‌وه‌وه هه‌نو‌و خۆیندییانه‌وه، ئیتر له‌وه‌و دوا هه‌رکه‌سیک‌م ده‌بینی نه‌و نایه‌ته‌ی ده‌خۆینده‌وه!

ئینو‌ما‌جه‌ش به‌هه‌مان شی‌وه له‌ عایشه‌وه گیرا‌ویه‌تییه‌وه! نه‌بولقاسمی طه‌به‌ری ده‌لی: له‌ ئیبنوعه‌بیاسه‌وه گیر‌دا‌وه‌ته‌وه ده‌لی: نیماسی عه‌لی له‌ ژبانی پتغه‌مبهر‌دا ﷺ که‌ نه‌م نایه‌ته ﴿افان مات او قتل انقلبتم علی أعقابکم﴾ ده‌خۆیندرا‌یه‌وه ده‌یگوت: نه‌ به‌خوا دوا‌ی نه‌وه‌ی خودا شاره‌زای نایینی کرد‌ووین پاشگه‌ز نابینه‌وه، سو‌ئند به‌ خودا نه‌گه‌ر بمری بکوژری تا گیان‌م تیدا‌یه‌ شه‌ر ده‌که‌م له‌ پینا‌و نه‌و ئاما‌ن‌جه‌ی نه‌و شه‌ری له‌پینا‌ودا ده‌کرد، سو‌ئند به‌خودا من برا‌و میرات‌گرو کوری مامی نه‌وم کی له‌ من بو‌ نه‌و له‌پیش‌تره‌؟ ﴿وما كان لنفس أن تموت إلا بإذن الله كتابا مؤجلا﴾ هیچ که‌سیک نامری مه‌گه‌ر به‌ویستی خودا نه‌بی،

^١ تفسیر القرطبی ج ٢/٢٢٢-٢٢٣.

هەتا ئەو ماوەیەکی بۆی دانراوە تەواوی ئەکا لە ژێر دەرنەچێ، دەبێ خودا ئیزن بدات و یەستو ئیرادەی لەسەر مردنەکی بێ ئەمجار دەمێ!

ئەمە شتیکی چەسپاوە سنووردەر کرێ بە ماوەیەکی دیاریکراوە، کاتی دیاریکراوە، پێش و پاش ناکا! زۆر وا دەبێ پیاوی نازاوە جەنگاوەر تووشی دەیهەما شەپۆ تێکڕانی سامناک دەبێ و ناکوژێ، لەنکاوتێک ترسنۆکی و هەیه ناوێری لە پێستی خۆیدا بجوولێتەووە کەچی دەکوژێ! قورئان دەفەرمێ: ﴿وَمَا يَعْمرُ منْ مَعمرٍ ولا يَنْقُصُ منْ عَمْرٍه الا في كتابٍ مُّطَهَّرٍ ١١﴾. یان دەفەرمێ: ﴿فَإِذَا جاءَ أَجلُهُم فلا يَسْتَأْخِرُونَ ساعَةً ولا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ النحل/٦١.

تەمەن دیاری کرێ، کاتی مردن براوەتەو، قەزاو قەدەر فەرمانڕەوایە، هەلسۆپنەری هەموو کاروبار پەرەدگەر، هەموو گیانیەک بە ئیزنی خودا دەردەچێ، بە گۆڕە زانستی ئەو -بەبێ پێشکەوتن و دواکەوتن- هەموو گیانیەک لەکاتی دیاریکراوی خۆی دا دەردەچێ!

دەوێ کەوابێ بۆچی دەبێ مەرۆف بترسێ و لە تێکۆشان دوا بکەوێ؟! ﴿ومن یرد ثواب الدنیا نؤتہ منها ومن یرد ثواب الآخرة نؤتہ منها وسنجزي الشاکرین﴾ کەسیک هەول بدات بۆ دنیاو نامانچو مەبەستی بە دەستەینانی دنیا بێ، ئەو بە گۆڕە خۆی بەشی دەدەین و لە قیامت بێ بەشە! کەسیکیش هەول بۆ دواڕۆژ بدات، نامانچو پلەو پایە قیامت بێ بێ بەشی ناکەین! وەکوو لە نایەتیکی تردا دەفەرمێ:

﴿من کان یرید حرث الدنیا نؤتہ منها وما له فی الآخرة من نصیب﴾ الشوری/٢٠. لە نایەتیکی تردا دەفەرمێ: ﴿من کان یرید العاجلة عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید ثم جعلنا له جہنم یصلاها مذموماً مذبذباً ۝ ومن اراد الآخرة وسعی لها سعیها وهو مؤمن فأولئك کان سعیهم مشکوراً﴾ الاسراء/١٨-١٩. نایەتەکی ئیرەیش بە (سیجزی الشاکرین) کۆتایی هاتووە، واتە: ئێمە پاداشی شوکرانە ژمێران دەدەینەو، بە فەزل و گەورەیی خۆمان لە دنیاو

قیامەت بە گوێرە ی شوکرو کردەو هیان لە پاداشی ئەویدا که لەشەردا
هەلنەهاتوون پاداشی نەبراو هیان دەدەینەو. بەلام ئیوه ئە ی ئەو که سەنە ی
هەلپە ی دونیاتانە، لە رۆژی جەنگی ئوحووددا وازتان لە سەنگەری بەرگری
هینا و سەریچی فەرمانی پیغەمبەرتان کرد، بۆ تالانی گرتن راجمین!
دەتوانن برێ لە کالای دونیایی بە دەست بهێنن، بەلام ئەو دەسکەوتە ی که
پیغەمبەر بانگەوازی بۆ دەکردن لە کیس خۆتان دا؛ که خۆشبهختی دونیا و
قیامەتە!

نایەتە که ناماژ دەکا بۆ ئەوانە ی رۆژی ئوحوود هەلپە ی تالانی گرتن،
شتی تری لەبیر بردنەو، ناماژە بۆ ئەوێش دەکا که ئیرادە ی ئادەمیزاد
شیوازی سروشتی کردەو -چاک یان خراب- دیاری دەکا دەفەرموی:
﴿وَمَنْ يَدْعُ نِسْنَادِي فِیْعَلْهُ کَهَ پَال شەخسە که دراو!! ئەوێش لە گەل ئەو
فەرموودە ی پیغەمبەر ﷺ که بوخاری و موسلیم لە تیمامی عومەرەو
دە یگێریتەو که فەرموویەتی: (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى)
یەک دەگرەو جا کهوایی ئە ی خاوەن برۆایان! وەنەبی ئەم کارەساتە هەر
بەسەر ئیوه هاتبی. ﴿وَكَأَيْنَ مِنْ نَبِيٍّ قَاتِلٌ مَعَهُ رِیْوَنٌ کَثِیْرٌ﴾ زۆر لە
پیغەمبەران لە رێگای خودادا جەنگاون، تەکو شاون، پەیرەو کارانیشیان
شان بە شانی ئەوان لە پینا و بەرزکردنەو ی شیعیاری (لا اله الا الله) دا
شەریان کردووە، نمونەو رەهنومایی کەری رۆشنبیری شارەزایی کەر بوون.
﴿فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا﴾ ئەوان زەبوونی و
لاوازیان نیشان نەدا لە بەرامبەر شەرو شۆرو کۆژرانی خۆیان و
پیغەمبەرەکانیان، دەستەوئەژنۆ دانەنیشتون و رەیان نەرووخواوە و مل
کەچی دوژمن نەبوون.

﴿وَمَا اسْتَكَانُوا﴾ دونیا پەرست و خۆ پەرست نەبوون، پشتیان لە دژو من
نەکردووە، بەلکو خۆراگرو بەتارام بوون. ﴿وَاللَّهُ يَحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾
پەرەدگار خۆراگرانی خۆش دەوین؛ ئەوانە ی خۆیان خۆراگر بوون و وری

هاوه لانیشیان بهرز کردۆتسهوه، ئەوانه خودا رینوما ییان ده کاو پاداشی
باشیان ده داتهوه! ئەمه سەرکۆنه کردنی موسولمانانی ئوحوودی تێدایه! که
لهو رۆژدا وره یان رووخوا دله له رزه یان پیکهوت، به هه والی کوژرانی
پێغه مبه‌ر ﷺ دهستیان له کراسی هاته دهرو، توانای بهرام به‌ری کردنی
کافرهکانیان نه‌ماو به‌ریان له‌وه کردهوه چۆن په‌یوهندی به‌ نه‌بوسوفیامه‌وه
بکه‌ن لیبور دنیان بۆ ده‌سته به‌ر بێ!

ده‌ی نه‌وه کردهوه وه‌له‌ ئۆستی زۆربه‌ی هاوه‌لانی پێغه مبه‌ره‌کانی
پیشوو بوو، ﴿وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي
أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ له‌کاتی تیکرژانو روو
به‌ روو بوونه‌وه‌ی خودانه‌ناسان دا جگه‌ له‌ نزاو پارانه‌وه‌ له‌خوا هیچی تریان
نه‌ده‌گوت، هه‌ر ده‌یانگوت: په‌روه‌ردگارا! له‌ گونا‌هو که‌مه‌تر خه‌میمان
خۆش به‌، عه‌یبو عارو سه‌رپێچی کردنی فه‌رمانی خۆتمان دا‌پێۆشه‌،
ئه‌ژنۆمان به‌هێز بکه‌، نزاو پارانه‌وه‌ داوای لی‌خۆشبوونیان له‌خودا له‌گه‌ل
نه‌وه‌دا که‌ ره‌ببانی و خوداویست بوون! ئەمه‌ ئاماژه‌یه‌ به‌ هه‌ست کردنیان
به‌ ته‌قه‌صیرو که‌مه‌تر خه‌می، داواکردنی لی‌خۆشبوون له‌پیش داوای
وره‌به‌رزێ و خۆراگری، به‌و مه‌به‌سته‌یه‌ که‌ دله‌ ده‌روونیان پاک بێ و
دوعا که‌یان گیرایی..

﴿فَأَثَابَهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْحَسَنِينَ﴾
ئێتر خودا له‌ پاداشتی خۆراگری و نزاو پارانه‌وه‌یان دا سه‌رکه‌وتنو
زالبوونیانی به‌سه‌ر دوژمن دا پێ به‌خشین. ناو و شۆرته‌ی پیاوه‌تی دونیایان
ده‌ست که‌وت، وێرای پاداشی باشی قیامه‌تیان که‌ ره‌زامه‌ندیی خوداو
ره‌حه‌مت و شادبوونیانه‌ به‌ بینینی په‌روه‌ردگار له‌ به‌هه‌شت دا، چونکه‌
ئه‌وان له‌ دنیادا کردارو هه‌له‌تییان به‌خۆیه‌ی ویستی خودا بسوه‌،
ویستوویانه‌ سوننه‌تی خودا له‌سه‌ر زه‌وی به‌رقه‌رار بکه‌ن، خوداش
چاکه‌کاری ئاوای خۆش ده‌وین، پاداشی باشی ئه‌و کرداره‌ چاکانه‌یان
ده‌داته‌وه‌!

ئەمەش رێنومایی کردن و پەرەدەکردنە بۆ ھاوێلانێ پێغەمبەر و
سەرنج راکێشانیانە بۆ ئەوەی کە ئەوان شیواوترن بۆ دەستەبەرکردنی ئەو
رەوشە باشانە و پێویستە پەڕپەری ئەو کۆمەڵە خواویستە بکەن،
لەبەرەمبەر دوژمن دا نەبەرد و نەترس بن! لە کردار و گفتاری باشیان دا
شوێن ئەوان بکەون.

نایینی خودا یەك نایینە و بنەماکانی گۆرانکارییان بەسەردا نایە،
سوننەت و دابو نەریتی خودا لە بوونە وەردا گۆرانی بەسەردا نایە.

نابی موسوڵمانان بەگویی کافران بکەن

يَتَّابُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوْكُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ

فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ ﴿١٤٩﴾ بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰىكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّصِيْرِيْنَ ﴿١٥٠﴾

سَنُلْقِيْ فِيْ قُلُوْبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا اَشْرَكُوْا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ

بِهٖ سُلْطٰنًا وَّمَا لَهُمْ فِي النَّارِ وَبِئْسَ مَثْوٰى الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٥١﴾

لە نایەتەکانی پیشوودا پەرەدگار فەرمانی کرد بە موسوڵمانان کە
ھاوێلانێ پێغەمبەرانێ پیشو بکەنە پێشەواو شوێنیان بکەون،
موسوڵمانان دەترسێنێ لە شوێنکەوتنی کافرو جوولەکەو گاوەکان و
دووڕووکان؛ ئەوانە ی کە پیلانیان لە بانگەوازی نیسلامیی دەکرد و
دەفەرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
يَرُدُّوْكُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ﴾ ئەو کەسانە ی کە پرۆاتان
هێناوە و موسوڵمان بوون ئەگەر گۆڕپایەلێ ئەوانە بکەن کە پرۆایان بە
نایینی ئیو نەو پێغەمبەرایەتی پێغەمبەرە کەتان رەت دەکەنەو، وەکوو
ئەبو سوفیان و ھاوێلانێ، عەبدوللای کوری ئوبە ی سەرۆکی دووڕووکان و
شوێنکەوتوانی، هەروەها سەرانێ جوولەکەو گاوەکان، ئەو بزانن دوا ی
موسوڵمان بووتان دەتانگێرنەو بۆ کوفرو خەسارەتمەندی دویا و قیامەت

دەبن. لەدونیادا زیللەتی کوفرو بیدینی بەسەر شانتاندا دی، عیززەتی ئیسلامتان لەکیس دەچی! دۆژمن لە ولاتتاندا جیگیر دەبی، لەزەتی سەرکەوتن و فەرمانڕەوایی و بالادەستیتان نامینی، ئەو وادەیهی خودا پێی داوێن که دەفەرموی: ﴿وَعَسَىٰ أَن لَّهٗ الذِّكْرُ مِنكُمْ. وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلِيُمَكِّنَ لَهُمْ دِينَهُم الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلِيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا﴾ انفور/٥٥. بۆتان نایەتە جێ و فەرمانڕەوایی سەرزدەیتان لەکیس دەچی و بۆ خۆتان دەبنە بۆرەپیاوو مسکین و ژێر دەستە. لەقیامەتیشا خەسارەتمەندی ئەو دەبن که لەنیعمەت و خوشی بەهەشت بێبەش دەبن و تووشی سزای دۆزەخ دەبن. ﴿بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ﴾ ئیو پەشت بە ئەوان مەبەستن بە هیوای یارمەتی بێباوەران مەبن، بەلکوو خودا سەرپەرشتیکاری ئیو، ئەو یارمەتیدەر و پشتیوانتانە، ئەو باشترین یارمەتیدەرە؛ وەکوو لە شوێنیکێ تردا دەفەرموی: ﴿فَاعْلَمُوا أَن اللَّهَ مَوْلَاكُمْ، نَعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنَعْمَ النَّصِيرُ﴾ انفال/٤٠.

هەر ئەویش سەرفرازی و سەرکەوتنی بۆ خۆی و پێغەمبەر و موسوڵمانان دانایە، دەفەرموی: ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ المنافقون/٨. یەکیکیش لە دیاردە یارمەتیدانی پەرەردگار بۆ خاوەن باوەران ئەو، ئەو یە: که ترسو لەرز بخاتە دڵ و دەروونی کافرانە، چونکە برۆیان دامەزراو و چەسپاوی نی، هەر ئەو ئەو ئەو بەلاسیی کردنەوێ کۆیرانە شەریک بۆ خودا دادەنێن، بێ ئەو دارو بەرد دەتاشن و دەیانپەرستن، وەکوو دەفەرموی:

﴿سَنَلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا﴾ ترسو لەرز دەخەینە دڵ و دەروونی ئەوانە ی که خاوەن ناسن و گومراو کافرن، چونکە ئەوان شەریک بۆ خودا دادەنێن، بەرد و دارێک دەکەنە هاوبەشی خودا، که هیچ بەلگە و دەلیلیک نە عەقڵی و نە هەستی (حسی) یان بەدەستەوێ نێ، که شیواوی پەرستن بن! تاکە بەلگە یان لەپەرستنی ئەو بێتەدا لا سایی کردنەوێ باوک و باپیریانە و دەلێن: ئیمە

بیستورمانه نه‌وانه نه‌و بتانه‌یان په‌رستوه، نیمه‌ش شوین نه‌وان ده‌که‌وین
﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ﴾ الزخرف/٢٢.

دامه‌زرانی بیروباوه‌ریان له‌سهر نه‌و بنه‌ما پروپوچانه سهرده‌کیشی بو
پشیری دلو ده‌روونیان، شیوانی عه‌قل و هوشیان، تیک‌چرونی بیرو
بوچرونیان، په‌یدابوونی ترسو له‌رز له‌دلیان‌دا ویرای نه‌و به‌دبه‌ختی‌به‌ی
جیهانیان ﴿وَمَا وَاهِمُ النَّارُ﴾ له‌قیامه‌تا جیگایان دۆزه‌خه، به‌هوی
سته‌مکاریان له‌خودی خو‌یان، به‌هوی کوفرو ییدینی‌و
سهر‌پیکردنیانه‌وه.

﴿وَبِئْسَ مَثْوًى لِلظَّالِمِينَ﴾ دۆزه‌خ خراپترین په‌ناگه‌و شوینی مانه‌وه‌ی
سته‌مکارانه.

نه‌وه‌ی له‌و نایه‌تانه وهرده‌گیری:

١- ترساندنو هه‌ر شه‌کردن له‌موسولمانانه که به‌هیچ جوړیک
گو‌تپرایه‌لی کافرو خودانه‌ناسان نه‌بن و بتمانیه‌یان پی نه‌که‌ن، چونکه
هه‌رچنده نایه‌ته‌که ده‌رباره‌ی جه‌نگی نوحوود نازل بووه، به‌لام وه‌کوو
ده‌لین: عبیره‌ت به‌گشتی وشه‌که‌یه، نه‌ک به‌تایبه‌تی هویه‌که‌ی.

٢- کافرو خودانه‌ناسان هه‌میشه له‌قه‌له‌قی و بیرشیواوی‌دانو ترسو
له‌رز له‌دلیان‌دا جیگیره.

هۆکاره‌کانی تیکشکانی موسولمانان له‌جه‌نگی نوحووددا

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَخُسُّونَهُم بِإِذْيِهِ خَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ
وَتَنَزَّ عَثْمٌ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا أَرْسَلَكُمْ مَّا تُجِبُونَ مِنْكُمْ
مَّن يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّن يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُم عَنْهُمْ
لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾ إِذْ
تُصْعِدُونَ وَلَا تُلَوِّنَ عَلَى أَحَدٍ وَالرُّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ
فَاتَّبِعْكُمْ غَنًّا يَغْنِي لَكُمْ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ
 الْغَمِّ أَمْنَةً نُّعَاسًا يَغْشَى طَآئِفَةً مِنْكُمْ وَطَآئِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ
 أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ
 الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخَفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا
 يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ
 لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ
 وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
 بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا
 اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
 حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

نہ مجا دیتہ سہر روونکردنہ وہی ہویہ کانی تیشکانی موسولمانان لہ
 جہنگی نوحوودداو دہ فہرموی: ﴿ولقد صدقکم اللہ وعدہ﴾ سویند بہ
 خودا بیگومان پەروردگار تان بہ لینی خوی بہ سہرکہ و تنتان بہ سہر دوژمن
 دا ہینایہ دی ﴿إذ تحسونہم باذنہ﴾ نہو کاتہی دہستان کرد بہ لیدانو
 کوشتنیانو قہ لاجوتان دہ کردن بہ پشتیوانی خودا و یارمہ تیدانی ﴿حتى إذا
 فشتہم﴾ تا نہو کاتہی ترسو و خوف دایگرتن، لہ شہر ترسانو نہ ژنوتان
 شکا ﴿وتنازعتم فی الأمر﴾ کیشہ تان تی کہوت دہربارہی جی بہ جی کردنی
 فہرمانی پیغہ مبہر ﷺ لیتان بوو بہ مقو مقو لہ سہر کہڑی نوحوود،
 ہندیکتان و تتان: با شوننی خومان بہ جی بیلینو فریای تالان بکہوین،

هه‌ندیکیشتان و تتان: بئی شه‌مری پیغه‌مبه‌ر ﷺ ناکه‌ین، له‌سه‌نگه‌ره‌کان دا ته‌نها عه‌بدوللای کوری جوبه‌یر (که سه‌رکرده‌ی تیره‌هاوێژه‌کان بوو) له‌گه‌ل چه‌ند هاوه‌لیکی دا مانه‌وه‌و شه‌وانی تر شوینه‌کانی خۆیان چۆل کرد ﴿وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تَحْبُونَ﴾ سه‌رپیچی فه‌رمانی پیغه‌مبه‌رتان کرد دوا‌ی شه‌وه‌ی پیتان خۆش بوو شه‌وه‌ی دیتان! که بریتی بوو له‌ تیکشکانی سوپای کوفرو سه‌رکه‌وتنی موسولمانانو هه‌بوونی ده‌ستکه‌وتو غه‌نیمه‌ت، نیتر واده‌ی په‌روه‌ردگار به‌ یارمه‌تیدانتان دواکه‌وت.

عووه‌ی کوری زوبه‌یر ده‌لی: په‌روه‌ردگار به‌لینی پیدان که‌نه‌گه‌ر خۆراگه‌ربو ته‌قوای خودا بکه‌ن، خودا به‌ پینج هه‌زار فریشه‌ی نیشانه‌کراو کۆمه‌کیان پئی ده‌کا، که تیره‌هاوێژه‌کان سه‌رپیچی فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ریان کردو سه‌نگه‌ره‌کانی خۆیان جی‌هیشته‌و بـ تالان گرتن هاتنه‌ خواری، یارمه‌تیدان به‌ فریشه‌یان لی‌سه‌ندرایه‌وه، نایه‌تی ﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحْسُونَهُمْ يَا ذُنُوبَ﴾ ناره‌ خواری، خودا به‌لینی خۆی به‌جی هینا. سه‌رکه‌وتنی پیشان دان، به‌لام که سه‌رپیچی‌یان کردو فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ریان شکانه‌ تووشی نه‌و تیشکانو نا‌ره‌حه‌تیه‌ی کردن.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار هۆی کیشه‌و سه‌رپیچی تیره‌هاوێژه‌کان روون ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿مَنْ يَرِدِ الدُّنْيَا﴾ هه‌تان بوو هه‌له‌یه‌ی دونیای بوو؛ ده‌یویست ده‌ستکه‌وتو غه‌نیمه‌ت ده‌ست بکه‌وی!

ئیب‌نومه‌سعود ده‌فه‌رموی: هیچ که‌س له‌ هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر هه‌ستی به‌وه‌ نه‌ده‌کرد که دونیاو‌یستیان تیدابی! تا روژی جه‌نگی ئوحوود هات،! شه‌وانه‌ شه‌و که‌سانه‌ بوون که له‌سه‌ر که‌ژه‌که‌ سه‌نگه‌ره‌کانی خۆیان چۆل کردو به‌هيوای گرتنی تالان هاتنه‌ خواره‌وه‌. ﴿وَمَنْ يَرِدِ الْآخِرَةَ﴾ هه‌شتان بوو، پاداشی روژی قیامه‌تی ده‌ویست، پابه‌ندی فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ر بوونو شوینی خۆیان جی‌نه‌هیشته‌و له‌گه‌ل سه‌رکرده‌که‌یان؛ عه‌بدوللای کوری جوبه‌یر مانه‌وه‌، خالیدی کوری وه‌لیدو عه‌که‌رمه‌ی کوری شه‌و جه‌هل - که شه‌وسا کافر بوون - هه‌لمه‌تیان بو بردن ده‌وریان گرتن

ئەوانەى مابوونەو لەسەر کەژە کە شەهیدیان کردن!!

لۆمە کە روودە کاتە ئەوانەى سەرپێچییان کردو شۆینی خۆیان بەجێ
هێشتو هەڵاتن، روو ناکاتە ئەوانەى کە لە شۆینی خۆیان مانەو و تا
شەهیدبوون بەرگرییان کرد، ﴿ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ﴾ دواى ئەو کە
لەسەرە تاو هەسەرکەوتن، بەهۆى شکاندنێ فەرمانی پێغەمبەر ﷺ شکانو
کوژرانو هەڵاتنی بەسەردا هیان ﴿لِیَتْلِیْکُمْ﴾ بۆ ئەوێ بیرو باوەرتان
تاقى بکاتەو، بۆ خۆتان بزانی، تا چ رادەیهک خۆراگرن - چونکە خودا بۆ
خۆی پێش ئەوێش ئەوێ دەزانى - ﴿وَلَقَدْ عَفَا عَنْکُمْ﴾ دانیابن خودا لەو
تاوانەتان خۆش بوو، بەو ژێرکەوتن و تاقیکردنەو تان شۆینەواری
تاوانە کانتانی سڕیەو، تۆبەى لى قبول کردن، پەشیمانیتان وەرگیرا،
﴿وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْمُؤْمِنِ﴾ خودا خاوەن فەزڵو بەزەییە بۆ
موسولمانان، چونکە بەهۆى تاوانەکانیانەو لەبێخ دەرى نەهینان! وى
دەجێ هۆیک لە هۆیکەکانى بەزەیی هاتنەوێ خودا پێیان زۆرى دوژمنو
هەبوونی چەکو پێوستیاتی جەنگ لە لایانو کەمیی موسولمانانو
نەبوونی پێوستیاتی جەنگ لایان بووبى، ﴿اِذْ نَصْعَدُوْنَ وَلَا تَلُوْنَ عَلَیْ
اَحَدٍ وَالرَّسُوْلُ یَدْعُوْکُمْ فِیْ اٰخِرَکُمْ﴾ یادى ئەو بکەنەو کە کافرەکان بۆ
سەر کێو کە هەلیان برینو راویان نان، ئێو بە شکاوى راتان دەکردو
ناوێرتان لەکەس نەدەدایەو، لەبەر ترسو لەرزو پەشوکاوى خۆتان دەتان
قوچاند، پێغەمبەرتان بەجێ هێشتبوو، لەدواو بانگی دەکردن دەیکوت:
هەلمەیینو وەرئەو بۆ لای من و لەدەورەم کۆ بینەو و خۆراگرنو بەرگری
بکەنو هەلمەت بەرن؛ ئەو مەن پێغەمبەرم مام، نەکوژراوم، کەسیک
بگەرێتەو و هەلمەت بەرئ بەهەشت بۆ خۆی حەلال دەکا.

بەلام ئێو گۆیتان پێ نەداو نەگەرانیو بۆ لای پێغەمبەر ﷺ.

ئێبنوعەبباس دەفەرموی: (بانگ کردنی پێغەمبەر ﷺ بریتی بوو
لەو دەیفەرموو: ئێى بەندەکانى خودا هەلمەین بگەرێنەو، بۆ گۆرەپانی
جەنگو شەر بکەن!

﴿فَاتَّابِكُمْ غَمَا بَغْمٍ﴾ پەرەردگار سزای دانه‌وه به غەم و ناپەرەحتی و تیشکان بەهۆی ئەو غەم و ناپەرەحتیەکی خستانه دڵی پیغەمبەرەوه که سەرپێچی فرمانە کاتتان کرد. کهوابێ (خەم) ی یەکهەم تیشکانی موسولمانانو لەکیس چوونی دەستکەوتو کوژرانی هاوه‌لانی پیغەمبەرە ﴿﴾، (خەم) ی دووهم که هۆی خەمی یەکهەم، ئەو ناپەرەحتیەیه که تووشی پیغەمبەر ﴿﴾ بوو بەهۆی سەرپێچی کردنی ئیوه‌وه بۆ فرمانەکی !! خودا تووشی ئەو ناخۆشی و چەرمەسەری‌یهی کردن بۆ ئەوهی رام ببن لەسەر ناپەرەحتی و خۆ بۆ ناخۆشی رابگرن، لە ناو رووداوه‌کان دا قال ببن!

﴿لَکِیلا تَأْسُوا عَلٰی مَا فَاَتَکُمْ﴾ تا خەفەت بۆ ئەوه نەخۆن که لەکیستان چووه لە سوودو تالانی جەنگ.

﴿وَلَا مَا أَصَابَکُمْ﴾ هەر وه‌ها خەفەت نەخۆن بۆ ئەو زەرەر و زیانی تووشتان بووه، ئەو ئیش و نازاری پێتان گەیشتووه لە دوژمنه‌وه وه‌کوو کوژران و پیرنداری و ماندوو بوون و برسیایه‌تی و تینوایه‌تی!

﴿وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ خودا ناگاداری کردار و هەلوێستو مەبەستتانه لەسەر چاکه‌و خراپه‌ پاداشتتانه دەداتوه!

چونکه کرده‌وه هۆکاره‌ بۆ سەرکەوتن و، هەل بەدەست هێنانه‌ بۆ ته‌وابوونی نیمازو خۆرازانده‌وه‌یه به‌ ره‌وشتی به‌رز.

﴿ثُمَّ أَنزَلَ عَلَیْکُمْ مِّنۢ بَعْدِ الْغَمِ أَمْنَةً نَّعَاسًا﴾ ئەمجار خودا دوا‌ی ئەو غەم و ناپەرەحتیەکی تووشتان هات، پاش ئەو ترسو لەرزە‌ی پێتان گەیی، ئەم‌نو ئاسایش و ئارامی ناردە سەر دڵتان، ته‌نانه‌ت ئەوه‌نده لە دوژمنستان بێ‌یاک برون و هەنوز دایگرتن، وه‌هه‌ویش له‌کاتی وادا نیشانه‌ی بێ‌باکی و نه‌هه‌میەت پێ‌نه‌دانه، بۆ ئەوه‌ی ئەو سەر‌شۆ‌ری‌یه بشۆنه‌وه، ره‌دی ئیعتیبار بکه‌نه‌وه، ئەو زه‌بوونی و لاوازی‌یهی تووشی هاتوون نه‌می‌نی.

وه‌کوو لە سوورەتی ئەنفال دا هاتووه‌ ده‌بارە‌ی غەزای به‌در ده‌فرموی: ﴿إِذْ يَفْشِکُمُ النَّعَاسُ أَمْنَةً مِّنْهُ﴾ الانفال/١١.

ئەبەر طەلحە دەفەر موی: من یەکیک بووم لەوانە کە لە جەنگی ئوحووددا وەنەوز دایگرتم! تەنانت شمشیرە کەم لە دەست دەکەوتە خواری و هەلەم دەگرتهوه: چەند جارێک ئاوا شمشیرە کەم لە دەستم دەکەوتە خواری و هەلەم دەگرتهوه.

﴿یغشی طائفة منکم﴾ بەلێ، وەنەوز (خەوەنوجکە) کۆمەڵیکی داپۆشین کە بریتی بوون لە کۆچکەرانی زۆربەی یاریدەدەران واتە: ئەوانەی برۆا قایم گەش بین بوون، یان کۆمەڵی یەقین و خۆراگرو پشت بەستوو بە خودا بوون، ئەوانەی کە دڵنیابوون لەوەی پەروردگار یارمەتی پیغمبەرەکی دەداو ئاواتەکانی بۆ دینیتە جی.

﴿وطائفة قد أهتمهم أنفسهم﴾ کۆمەڵیکیش خەمی خۆیان هەموو شتێکی لەبیر بردبوونەوه، ترس دلو دەروونی داگیر کردبوون، چونکە بتمانەیان بە یارمەتیدانی خودا نەبوو، برۆایان بە پیغمبەرایەتی پیغمبەر ﷺ نەبوو، ئەوانە کۆمەڵی دووڕووەکان بوون، وەکوو عەبدوللای کۆری ئوبەو مەعتەبی کۆری قوشەپرو هاوێلان، ئەوانە وەنەوزیان نەدەهاتی و لەترسو دڵپراوکە و قەلەق دا بوون، هیچ کۆلیکیان بە پیغمبەر ئایینەوه هەل نەگرتبوو!!

﴿یظنون بالله غیر الحق ظن الجاهلیة﴾ گومانیان بە خودا دەبرد بەشیوەیەکی ناپەرە، دەیانگوت: ئەگەر راست بوایە موحمەد پیغمبەر بوایە کافرەکان ئاوا زال نەدەبوون بەسەری دا!! ئەم جوۆرە وتانە جگە لە کافرو موشریک کەسی تر نایلی: ﴿یقولون هل لنا من الامر من شی﴾ برێکیان بە برێکیانیان دەگوت: ئایا ئێمە لەسەرکەوتن و سەرفرازی بەشمان هەیە؟ پرسیارەکیان بەشیوەیەکی ئینکار نامیز بوو، مەبەستیان ئەوەبوو کە هیچ سەرورێکیان دەست ناکەوی، ئەوان و لە ئایین تێگەشتبوون کە هەر دەبی خواوەن ئیمان سەرکەون، پێیان وابوو ئایین و

^١ نیشامی برخاری ئەم رووداوەی لە (المغازی) دا رێبایت کردووه.

سهرکهوتن دوو شتی لیک جیا نه‌بوه‌و‌ن! به‌راستی گومانه‌کیان هه‌له‌بوو، چونکه یارمه‌تیدانی خودا بۆ پیغه‌مبه‌رانی نه‌وه ناگه‌یه‌نی که ده‌بی هه‌موو کاتی که په‌په‌هوانی پیغه‌مبه‌رانی سهرکه‌ون، به‌لکو ری ده‌که‌وی ژیر ده‌که‌ون، کاتی که په‌په‌هوی یاسای سروشتیان نه‌کرد‌بی، به‌لام هه‌موو کاتی کوتایی زیرینو سهر‌فرازی دوا روژی بۆ ته‌قواکارانه.

نه‌مجار رسته‌یه‌کی تیه‌ه‌ل‌کیشی هینا و فهر‌مووی: ﴿قُلْ إِنْ أَمَرَ كَلَهُ اللَّهُ﴾ پێیان بلێ: هه‌ر‌کاری که نه‌جام ده‌دری، نه‌وه به‌گویره‌ی دابو نه‌پریتی خودایه‌و به‌پێی یاسای نه‌وه‌له‌سوورێ!! له‌ناکامی په‌یه‌ندی هۆو هۆکار (عه‌لو معلول) وه‌دیه‌جی.

سهرکه‌وتن و هه‌له‌سوورانی کاروبار هه‌مووی به‌ده‌ستی په‌روه‌رد‌گاره‌، که‌س رایه‌ی ناکه‌وی به‌هی خۆی بزانی، خودا یارمه‌تی به‌نده‌موخ‌لیسه‌ باوه‌رداره‌کانی ده‌دا، وه‌کوو به‌لێنی داوه‌و ده‌فهر‌مووی: ﴿كُتِبَ اللَّهُ لَآ غَلْبَ اَنَا وَرَسُولِي﴾ المجادلة/٢١.

یان ده‌فهر‌مووی: ﴿وَإِنْ جندنا لهم الغالبون﴾ الصافات/١٧٣.

نه‌و کۆمه‌له‌ خودانه‌ناس و دو‌پروانه‌ ﴿يَخْفَوْنَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يَسِدُونَ لَكَ﴾ له‌دلی خۆیان دا بیروباوه‌ریکیان شارد‌وته‌وه‌ که‌ ناویرن بۆ تۆی ناشکرا بکه‌ن؛ نه‌وان که‌ پرسیار لێ ده‌که‌نو ده‌لێن: ﴿هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ﴾ وای پیشان ده‌ده‌ن که‌ پرسیار رینوما‌یی و ناشکرا‌بوونی شتی که‌ نیازان! به‌لام له‌راستی دا پرسیار ئینکاری به‌درۆخسته‌وه‌یه‌ ﴿يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هه‌نا﴾ ده‌لێن: که‌ سهرکه‌وتن و زالبوون به‌ده‌ست خوداو به‌نده‌ راست‌گۆکانی بوا‌یه‌ وه‌کوو موحه‌مه‌د ده‌یلێ: که‌ کاروبار به‌ده‌ست خودایه‌و سهرکه‌وتن بۆ خۆشه‌ویستانه‌تی، ئیمه‌ ناوا ژیر نه‌ده‌که‌وتین؟! نه‌وه‌موو موسولمانانه‌ نه‌ده‌کوژران، نه‌که‌ر موحه‌مه‌د به‌راستی پیغه‌مبه‌ر بوا‌یه‌، ناوا ژیر نه‌ده‌که‌وت؟

نه‌مجار په‌روه‌رد‌گار بیروبو‌چوونه‌کیان ره‌ت ده‌کاته‌وه‌ به‌وه‌ که‌ هه‌موو ئیش و کاری که‌ له‌ بوونه‌وه‌ردا به‌گویره‌ی سونه‌تی خودا

هه‌لده‌سورپین، نه‌وه‌یان له‌بیر خۆ بردۆته‌وه که سه‌رکه‌وتن به کۆمه‌کی نه‌و دیته‌جی و تیشکان به‌هۆی سه‌رپچی موسوڵمانان په‌یدا ده‌بی! نه‌وه‌شیان له‌بیر خۆ بردۆته‌وه که ته‌مه‌نی هه‌موو ئاده‌میزادی‌ک ماوه‌یه‌کی دیاریکراوی هه‌یه‌و پاش و پێش نا‌کا! بۆیه په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به پێغه‌مبه‌ر ﷺ کرد که وه‌لامیان بداته‌وه و ده‌فه‌رموی:

﴿قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ﴾ پێیان بلێ: نه‌گه‌ر ئێوه له‌ مائی خۆشتان بوونایه نه‌وانه‌ی کوژرانیان له‌زانستی خودادا دیاری کراوه، ده‌هاتنه ئهم شوێنی کوژارنه‌یانو گیانیان ده‌رده‌چوو، ئهم ده‌شنه ده‌بووه شوێنی له‌خوێندا گه‌وزانیان.

به‌کورتی ترس، قه‌زاو قه‌ده‌ر نا‌گیریته‌وه، ته‌گبیر به‌رامبه‌ری ته‌ق‌دیرو نه‌خشه‌کێشانی خودا نا‌کا، نه‌وانه‌ی کوژرانیان بۆ نووسراوه ده‌بی بکوژرین نه‌گینا زانیاری خودا ده‌یته نه‌زانی، نه‌وانه‌ی کوژران، بۆیه کوژران چونکه نه‌جه‌لیان هاتبوو! به‌گوێره‌ی نه‌خشه‌ی (لوح المحفوظ) بوو. ﴿وَلِيَتْلِي اللَّهُ مَا فِي صُورِكُمْ﴾ په‌روه‌ردگار نه‌و تیشکانه‌ی ترووشی موسوڵمانان کرد بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی وره‌ی خاوه‌ن باوه‌رازو ده‌رخستنی رێژه‌ی ئیخلاص و خۆراگریان بوو. ﴿وَلِيَمْحَصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ﴾ بۆ لێک جیاکردنه‌وه‌و لێک هه‌لاواردنی نه‌وه‌ی له‌ دلێان‌دایه له‌ نه‌خۆشی و ختوکه‌دانی شه‌یتانو پاک کردنه‌وه‌ی دل، تا برواو ئیماتتان بگاته تروپکی یه‌قین.

﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ خودا پێویستی به‌ تاقیکردنه‌وه‌ نیه، هه‌یج شتێکی لێ ون نابێ، له‌ ئاسمانو زه‌ویدا شتێک نیه خودا پێی نه‌زانی! خودا زانایه به‌ نه‌ینی دلو ده‌روون، ده‌زانی چییان تیدایه. شه‌وه‌ی بۆیه کرد، تا چۆنیه‌تی نه‌و خه‌لکه‌ ده‌ربخا، هه‌لوێستی موسوڵمانانی خۆراگرو راستال له‌هه‌لوێستی دوو روو فیل‌باز جیا بکاته‌وه..

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ

ببعض ما کسبوا ﴿١٥٢﴾ نهو تیر هاویژانهی پیغه مبهەر ﴿١٥٣﴾ له جهنگی ئوحووددا فرمانی پی کردن که له شوینی خویان دا جیگیر بنو نه جوولین بو ئه وهی پاریزگاری پشته وهی سوپای ئیسلام بکهن، شوینی خویان به جی نه هیشت مه گهر به ختوکهی شهیتان نه بی بۆیان، شهیتان نهو کاره ی پی کردنو هه لی خه له تاندن، چونکه بری تاوانیان کردبوون.

واته: نهوانه ی رۆژی جهنگی ئوحوود شکانو هه لاتن، هوی تیشکانو هه لاتنیان به گوێکردنی شهیتانو نه نجامدانی تاوانو خراپه کاری بوو که پشتیوانی پهروهردگاری لی برینو وره یان رووخاو قوچاندیان. نه مه به لگه یه له سه ر نه وه که گونا ه گونا ه کیش ده کا، ههروه کوو چون تاعهت کردن تاعهت ده هیئی! به لام موصیبهت - که شکان له شهردا بو خۆی به لایه - ده بنه ئاکامو به رووبوومی خراپه .. وه کوو چون پاداشی چاکهش چاکه یه.

نه مجار ﴿١٥٤﴾ ولقد عفا عنکم ﴿١٥٥﴾ بیگومان خودا له تاوانی هه لهاته نه که تان خوش بو، له قیامهت دا سزاتان نادا له سه ری!

سزای دونیاشیان که ئاوا تیشکانو تووشی ده ردی سه ری هاتن نه وه تاقیکردنه وه پالفته کردنو له بوته دان بوو بۆیان نه مهش دره گای هومیدیان لی ده کاته وه نا هیلی نا ئومیدی دلو ده روونیان داگری ﴿١٥٦﴾ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٥٧﴾ بیگومان خودا زۆر به به زهیییه، دوا ی تۆبه کردن له تاوانی گه وه وه بچووکی بهنده کانی خوش ده بی، زۆر له سه ره خۆو هییدییه، تۆله ی دهس به جی ناسینی! به لکو مۆله تی بهنده ی ده دا بو ئه وه ی به خۆی دا بچیته وه، هه له کانی خۆی راست بکاته وه چاره سه ری که مو کورتیه کانی بکا.

هه ئانانی موسولمانان بو جهنگ و جیهاد و وریا بن دووړووه کان کاریان
تی نه کهن

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَقَالُوْا لَاخَوْنٰهُمْ
اِذَا ضَرْبُوْا فِى الْاَرْضِ اَوْ كَانُوْا غُرًّٰى لّٰوْ كَانُوْا عِنْدَنَا مَا مَاتُوْا
وَمَا قُتِلُوْا لِيَجْعَلَ اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فِى قُلُوْبِهِمْ وَاللّٰهُ يُحْيِىْ
وَيُمِيتُ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿١٥٦﴾ وَلَیْن قُتِلْتُمْ فِى سَبِيْلِ
اللّٰهِ اَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُوْنَ ﴿١٥٧﴾ وَلَیْن
مُتُّمْ اَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلٰى اللّٰهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿١٥٨﴾

دواى نه وه په روه ردگار له م نايه تانه ی پيشوودا موسولمانانی له
وه سوه سده شیتان ترساند، نه وه وه سوه سده ی که موسولمانانی تووشی
نه وه تیشکانه گه وره یه کرد، له جهنگی نوحوودا!

نه جار لیږه دا دی موسولمانان له وه سوه سده دهنه دهنه ی درؤو
کومه کیکارانی شعیاتین دهرسینى دده فرموى: ﴿يا أيها الذين آمنوا لا
تكونوا كالذين كفروا وقالوا لإخوانهم إذا ضربوا في الأرض أو كانوا
غزى لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا﴾ نه ی خاوه ن باوه ران! نه چن وه کوو
نه وه بى پروایانه بکهن: که هه رکاتى براو خزمو که سو کاریان بچوونایه بو
سه فهریک، یان بو غه زایه کثو بمردنایه: یان شهید بکرانایه، ده یانگوت:
نه گهر نه چوونایه وه له لای نیمه بمانایه وه نه ده مردنو شهید نه ده کران!
نه ی خاوه ن پروایان نیوه! بیروباوه رى وا په روه مه کهن، بیروبوچوونى وا له
دلو دهروونى خوتان دهریکه ن، نه وه سه رلیشيوانه بهرامبه ر به ثایین و
گومراییه له بیروباوه ردا، چونکه ژيانو مردن به ده ست په روه ردگارن،
وه کوو له نايه تیکی تر دا دده فرموى: ﴿وما كان لنفس أن تموت إلا بإذن الله

پیوسته نهوه بگوتری: که قهزاو قهدهر ئاده میزاد ناچار ناکهن بۆ کردنی کاره کانی، چونکه قهزا (قضاء) بریتییه له په یه ندیوونی زانستی خودایی به شتیکه وه، زانستو ده رختن و ئاگاداری به سهر شت دا کاریگهری تییدا ناگهی نهی! قهدهریش بریتییه له په یدابوونی شت به گویره ی زانیاری و زانست. زانستی خودا هه میسه له گهل رووداوه کان دا چوون یه که، هه رگیزاو هه رگیز رووداوه به پیچه وانهی زانستی خوداوه نابیی، ئاده میزادیش له کرداره کانی دا ئازاده به لām تواناو ویستو زانستی سنوورداره و ره ها نیه، که مو کووری تیدا به، جاری وا هه یه ده یه وی ئیشیک بکا، کاریک په سه ند ده کا کردنی ئیشه که، یان په سه ند کردنی کاره که به ویستو ئیراده ی خو یه تی!! به لām ئاده میزاد به هیچ جوړیک زانیاری به کاتو شوین و هو یه کانی مردن نیه و نازانی به چ ده مرئ!

هه رکاتی شته که رووی دا نه و کاته ده زانی که نه و شته بووه، جا که ئینسان بر وای به یارمه تیدانی خودا و پالپشتی کردنی هه بی و بزانی نه و یارمه تی ده دا بۆ په یه و کردنی هو یه کانی خو ش به ختی، به له بهر چاو گر تنی نه و هو کارانه و و پرای بر وای ده روونی یه که، ئیتر له کاره کانی دا چوستو چالاک ده بی و له تیشکانو هه له نگوتن دوور ده که و یته وه!

که واته نه ی خوا وه ن با وه پان وه کوو نه و خوانه ناسانه مه بن که ده رباره ی مردوو کوژرا وه کان نه و جوړه قسانه یان کردن.. ﴿لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ﴾ بۆ نه وه ی سه ره نجامی نه و جوړه قسانه ببیته داخو که سه ر له دل یان داو زیاتر بۆ یان به په رو ش بن، وره یان بروخی و په شیمانی بنوینن و ه کوو نه وان تووشی سه سه ر هت ده بن و ه کوو نه وان له تیکوشانو به ره نگاری کولده بن!

په ره ردگار نه و بیرو با وه ره ی له لای نه و بی پروایانه په یدا کرد، بۆ نه وه ی زیاتر سه سه ر هتبار بنو، پتر خه م بۆ مردوو کوژراویان بخۆن! به لām نه وان نه زانو تی نه گه یش توونو به هه له چوون، چونکه ﴿وَاللَّهُ

یحیی ویمیت ﴿خودا ده ژینیی و ده مرینیی.. واته: دروستکردنو به دیهینان به ده ست خویه تی، له ناو بردنو مردن به ویستو فرمانی نهو ده بی! کهس ناژی و کهس نامری به ویستو تیراده ی نهو نه بی! ته مهنی کهس به بی تیراده و ره زامه ندی نهو لی ی زیاده و کهم ناکری: ﴿والله بما تعملون بصیر﴾ خودا ناگادراو بینایه بهو کردارو گوفتاره ی نه نجامیان ده دن! هه رچی له دلتان دا شاردو وتانه ته وه: لهو بیروباوه رانه ی که کاریگه رییان هه یه له گفتارو کردارتان دا، لای خودا نمایانه! هه ول بدهن دلو ده رووتان پاک بکه نه وه له وه سه سه ی شهیتانو دوو رووه کان، تا نهو هه لو یستانه ی له کافره کان دیاری ده دا له ئیوه دیاری نه دا.

لیره دا نه مه هه ره شه کردنه له موسولمانان که له گوفتارو کرداردا لاسایی خودانه ناسان نه که نه وه!

نه مجار مزگینی به خته وه ری دواوژ ده دا بهو که سانه ی که له ریگای خودا دا ده کوژرین و ده مرنو ده فرموی: ﴿ولئن قتلتم فی سبیل الله او متم لمغفرة من الله ورحمة خیر مما یجمعون﴾ نه گه ر ئیوه له ریگای خودا دا بکوژرین یان بمرن، نه وه لیخو شبوونی خودا به ده ست دینن، لیخو شبوونی خودا و ره حمه تو به زه یی نهو باشتره لهو مالو دارایی به ی کافره کان تییدا راد ه بویرن، چونکه دنیا سیبه ری بی به قایمه پایه دار نابی.

مردن له ریگای خودا دا مردنیکه له چوارچیوه ی نهو کارانه ی که ئینسان ده یانکا له کاری چاکه که خودا شاره زایی بو کردوونو پپیان رازییه، جهنگاوهر جاری وا هه یه له کاتی شهردا ده مرئ به هوی ماندو بوون یان به هوی نه نجامدانی کرده وه یه ک شهردا خوازیه تی، نه مه پیی ده گوترئ مردن له ریگای خودا دا...!

به کورتی: نهو لیخو شبوونه ی که گوناه ی جهنگاوهرانی موسولمان ده شواته وه، نهو ره حمه ته ی پله ی جهنگاوهران بهرز ده کاته وه، زور باشتره لهو مالو دارایی به ی نهو هه لپه که رانه هه ولی بو ده دنو خوی بو ماندو ده کهن! که وایی جیگای خویه تی موسولمانان لیخو شبوونی خودا بو خویان

بە دەست یێن، هەسرەتبار نەبن بۆ ئەوانەى لەرێگای خودادا دەمرن و دەکوژرێن چونکە ئەوێ لەو دنیا دەستیان دەکەوێ زۆر باشتەرە لەوێ لێ لە دنیا دا تێیدان.

﴿وَلَنْ مَتَمَّ أَوْ قَتَلْتُمْ لِإِلَهِ اللَّهِ تَحْشُرُونَ﴾ نێو ئەگەر بە هەر هۆیهک بمرن و لەناو بچن، بێگومان هەر بۆ لای خودا دەگەرێندرێن و هەوێ هەشتان بۆ لای ئەو، هەر کەسە بە گۆرەى کردەوێ خۆى پاداشو سزای دەدرێتەو؛ چاکە بە چاکە و خراپە بە خراپە.. جگە لە زاتى یەزدان داوا لەکەس ناکرێ بۆ پاداشو لەکەسێ تریش نومییدی لایەردنی سزا ناکرێ!

مەبەست لە هەشر بۆ لای خودا ئەوێ کە لەو وێژەدا کە هەشرى ئادەمیزادی تێدا دەکرێتەو هەموویان لە دەشتی مەحشەردا چاوەڕوانی ئەوێ ناخۆ خودا چ پاداشییکیان دەداتەو، هێچ شتێک نیە لەو چاوەڕوانیە مەشغولی بکا، لێ عەیانو نومايانە کە هەموو شتێک بۆ لای خودا دەگەرێتەو، هێچ شتێک خودای لەبیر ناباتەو بەلام ئادەمیزاد لەم دنیا یەدا جارى وا دەبێ لە خودا غافل دەبێ و هەبەست و جەلالی پەرورەدگاری لەیاد دەچێتەو، دەسلەتو گەرەیی خودای لێ و دەبێ، چونکە مەشغول دەبێ بە داکۆکی بەلاو موصیبت لەخۆی و دابین کردنی لەزەت و خۆشی بۆ خۆی، جا ئەگەر ئاکام و سەرەنجامی هەموو زیندوێک مردن گەرانهوێ بۆ لای خودا، نێتر خۆ خەریک کردن بە بەرەنگاری کردنی هۆکاری مردن بێسوودە، ئەوێ شیاوی ئادەمیزادی خاوەن عەقل و هۆشمەندە ئەوێ: کە گرنگی بدا بە پاشەپۆژو خۆ نامادەکردن بۆ ئەو وێژەو کارکردن بۆ خۆشەختی و کامەرانی دوا وێژ!!

مامه له کردنی پیغه مبهرد ﷺ له گهل هاوه لانی دا به شیوهی نه رهرو

نیانو راویژ

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لَئِن لَّمْ يَكُنْ لَّكَ فُضُولٌ عَلَيْهِمْ أَفَلَا تَعْلَمُ
 حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
 فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾
 غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِّنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ
 فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

له نایه ته کانی پیشوودا باسی نهو شتانهی کرد که سوود به خشن
 له همدوو دنیا؛ یه کئی لهو شته هدره خوشانه نهو بهوو که عه فووی کردوو
 لهو هه له بیان چاوپوشی کرد، نه مجار زیده فده لئی خوئی ده نوتینی که
 مه دخی پیغه مبهرد ﷺ ده کا بهوهی که چاوپوشی لی کردن، توو په یی و
 قسهی ره قی له گهل دا به کار نه هینان، به لکو به هیدیو له سه ره خوئی
 هه لسو که وتی له گهل دا کردن، ته نانهت راویژی له گهل دا کردن بو
 بهر ژه وهندی موسولمانان! نه مهش نهو په ری لوتفو هیدی هتی و
 هیمنایه تی بهو ره حمه تی کی یه زدانی بهو ده فدر موی: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ
 لَئِن لَّمْ يَكُنْ لَّكَ فُضُولٌ عَلَيْهِمْ أَفَلَا تَعْلَمُ﴾ نهی پیغه مبهرد! به هوئی ره حمه تی یه زدانه وه بوو، تو له گهل
 هاوه له کانتدا نهو هنده نهرو نیانو له سه ره خوو لیبوره بووی! هه لسو
 که وتت له گهل بیان دا قورنانی برو ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم: ٤.

پیغه مبهرد بو خوئی له فدر موده یه ک دا فدر مویه تی: (لا حلم أحب
 إلى الله من حلم إمام ورفقه، ولا جهل أبغض إلى الله من جهل إمام وخرقه)
 هیچ له سه ره خوئی یه ک لای خودا له هیدیو هیمنی فدر مان په وا لای خودا

خۆشه‌ویست تر نیه، هیچ نه‌زانی و که‌له‌وه‌قی لای خودا له توو‌په‌یی و نه‌زانی فهرمان‌په‌وا رق لی‌بووتر نیه.

﴿ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك﴾ نه‌گهر تو‌ئهی پیغه‌مبه‌ر ﷺ توندو تیژ بویتایه، قسه ره‌قو توو‌په‌و هه‌لسو که‌وت ناشیرین بوویتایه؛ له‌گه‌ل هاوه‌لانت دا ده‌وریان چۆل ده‌کردی! لیت دوور ده‌که‌وتنه‌وه، ئاوا ئاپووره‌یان نه‌ده‌دای، نه‌وه‌نده مل که‌چو پابه‌ندی فهرمانت نه‌ده‌بوون، نه‌تده‌توانی ریگای هیدایه‌تیان نیشان به‌دی و قسه‌ت له‌ناویان دا نه‌وه‌نده کاریگهر نه‌ده‌بوو!!

چونکه مه‌به‌ست له ناردنی پیغه‌مبه‌ران، راگه‌یانندی شه‌ریعه‌تی خودایه به ناده‌میزاد، ئهم مه‌به‌سته‌ش وه‌دی نایه تا خه‌لکه‌که وه‌گریان نه‌بنو خۆشیان نه‌وێن! ئه‌مه‌ش کاتێ وه‌دی دێ که پیغه‌مبه‌ره‌که هیدی لی‌بوورده بێ، له تاوانو هه‌له‌ی هاوه‌لانی چاپۆشی بکا، له‌باتی هه‌په‌شه ئامۆژگاری له‌شوینی توو‌په‌بوون زه‌رده‌خه‌نه به‌کارینی! پیاوه‌تی و چاکه‌یان له‌گه‌لدا بکا. که‌وابێ ﴿فاعف عنهم واستغفر لهم﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! لی‌یان خۆش ببه‌و داوای لی‌خۆش‌بوونیان له‌خودا بۆ بکه!

﴿وشاورهم في الأمر﴾ هه‌لسو که‌وتت له‌گه‌لیان دا هه‌لسو که‌وتی راویژکارانه بێ، به‌رده‌وام به له‌سه‌ر په‌په‌ره‌کردنی راویژ بۆ ئه‌و کاروباران‌ه‌ی که پێویستیان به راویژ هه‌یه، چونکه رام کردنی موسوڵمانان له‌سه‌ر راویژ سوودی گرنگی ده‌بێ بۆ پاشه‌پۆژی فهرمان‌په‌وایی موسوڵمانان، لهم رووه‌وه که رای گه‌له‌و کۆمه‌ل زۆر جار له هه‌له‌وه دووره! ئه‌و ته‌نگ‌ژه‌و ئاسته‌نگانه‌ی تووشی نه‌ته‌وه ده‌بێ و خه‌تر ده‌خاته سه‌ر ره‌په‌وه‌ی به‌رپه‌وه‌چوونو هه‌لسو‌پانی کاروباری، نه‌گهر به‌ریتنه ده‌ست تاکه‌که‌س - هه‌رچه‌نده عاقل و کارامه‌ش بێ - له‌وانه‌یه نه‌توانێ خۆی و گه‌ل رزگار بکات، ولات تووشی کاره‌ساتی سامناک ده‌کا! جا له‌به‌رئه‌وه‌ی که راویژ واده‌بێ را جیایی تیدا ده‌بێ - به‌تایبه‌تی که راویژکاره‌کان زۆر بوون - په‌روه‌ردگار فهرمانی به پیغه‌مبه‌ری خۆی کردووه که به‌کرده‌وه ئهم

دیاردیه په پیره و بکاو له واقعی عه مه لی ژبانی خوځی دا نه نجامی بدا،
 نه وه بوو پیغه مېر ﷺ مه شوړه تی به هاءه لانی ده کرد به نه و پېری
 له سمر خوځی و نارامی به وه گویي بو رای هم موو که سیک ده گرت، رایه کی
 به سمر رایه ک دا هه لده بژاردو نه وی بیزانیایه که به رژه وهندی گهلو
 کومه لی تیدایه په سندی ده کردو به گویره ی توانا کاری بو ده کرد!!

بیگومان پیغه مېر ﷺ له ژبانی خوځی دا کاری به راوړی کردووه
 راوړی به زور به ی موسولمانانی ده کرد، بو کاری گرنگو نه ټیپه کانی
 ده وله تیش راوړی به چند که سیکی عاقل و هوشمندو لیها توو ده کرد!

روژی به در راوړی به موسولمانان کرد، کاتیک که زانی
 قوره شیی به کان له مه که ده رچوونو خه یالی شهر کردیان هیه، هه تا
 کوچه ریبه کانو یاریده ده ران رای خوځان ده رنه پری، پیغه مېر ﷺ
 هه لویستی خوځی دیاری نه کرد.

روژی غه زای نوحوودیش راوړی پی کردن، هه روه ها له هه موو
 کاریکی گرنک دا راوړی پی ده کردن، مه گهر نیگای له و باره یه وه بو
 بهاتایه!! چونکه نه گهر نیگای بو بهاتایه ده بویا به به بی سی و دوو
 جی به جی بکر دایه و پیویستی به راوړی نه ده بوو. پیغه مېر ﷺ له ژبانی
 خوځی دا بنه ماکانی راوړی داننه نان، چونکه نه و بنه مایانه به گویره ی
 روژگارو شوینو باری کومه لایه تی گهلان ده گوړین، هه روه ها نه گهر
 بنه مای بو دابنایه دواپی موسولمانان ده سانکردن به نایین و هه ولیان
 ده دا له هه موو کاتو زروقتیک دا نه نجامیان بدانایه، نه ی نه وه نه بوو
 هاوه لان پاش کوچی دواپی پیغه مېر ﷺ ده رباری هه لېژاردنی حه زره تی
 نه بوبه کر وتیان: پیغه مېر هه لېژاردووه بو نایینمان، چون نیمه پیی
 رازی نایین بو دونیامان؟؟ مه به ستیان نه وه بوو که پیغه مېر ﷺ له کاتی
 نه خوشیه کهیدا فرمانی پی کردبوو که پیشنوړی بو موسولمانان بکا!!

به لام به داخه وه پاش ماوه یه ک جینشین و فرمانر وایانی موسولمانان
 په پیره وی ریبازی راوړیان نه کردو بو دانانی جینشین راوړیان به کار

نەهینا! بەتایبەتی سەر دەمی ئەمەوییه کازو لەو دەوا، کە جێنشینی بوو بە دانازو داگیرکردن، زانایانی نایینیش لەم بارەووە پشەتگیریان کردووە لەم پیشیل کردنە ی مافی گەل بۆ دەنگ بوون. تا وای لێ هات زۆربە ی موسوڵمانان وای بۆچوون کە دەسەلات لە نێسلام دا ملهپوری و تاکرەوی نێستیدادی، راویژکردن کاریکی نێختارییه! بەلام ئەمە دوورە لە راستیەو، چونکە قورئان مەدحی موسوڵمانانی بەووە دەکرد کە کاری گرنگ لە رێگە ی راویژەووە چارەسەر دەکەن فەرمانی بە پیغەمبەر ﷺ کردووە کە راویژ لە گەل هاوێلانێ بکا.

راویژ چەند سوودیکی هەیە:

١- ئەندازە ی عەقل و تیگەیشتن و دلسۆزی هەموو کەسیک بۆ بەرژەو هندی گشتی دەردەخا.

٢- عەقل و هۆشی ئادەمیزادان لێک جیاوازن بیرو بۆچوونیان جیا یە، زۆرجار رای بەجی ئە کەسیکی رەشۆکی و بۆرە پیاووەو سەر هەلەدا کە زاناو لێها توویە ک پە ی بەو رایە نابا!!

٣- راو بۆچوونەکان سەر و بن دەکرێن و رای گونجاو پەسەند دەکرێ و کاری پێ دەکرێ.

٤- لە راویژدا یەکیەتی و یەکرایی پەیدا دەبێ لەسەر کاریکی تایبەتی، بۆ بە دەست هێنانی ئامانجیکی تایبەتی، هەر بۆیە شە کووونەووە ئاینی یەکان وەکوو جەماعەت و جومعه و حج تەشریع کراون، بۆ ئەو یەکیەتی موسوڵمانان تیا یان دا رەنگ بداتەو؛

پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (ما تشاور قوم إلا هدوا لأرشد

أمرهم) هیچ گەل و کۆمەلێک راویژ ناکەن مەگەر باشترین رێگای ژبانی خوێان دەدۆزنەو.

ئەبو هورەیره دەلی: کەسم نەدیووە بە ئەندازە ی هاوێلانێ پیغەمبەر

راویژ بە یەکتەری بکەن!!

﴿فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾ ئەو پێغه مێهر! نەگەر دواى راویژو
راگۆڕینەوێ دلت هاته سەر جێ به جێ کردنی کاریک، ئەو پەشت بە خودا
ببەستەو شانی بەر بده، بەلام بۆ هەموو کاریک پێویستە هۆکارەکانی
لەبەرچاو بگری، پێغه مێهریش ﷺ لە فەرموودەییە کدا دەفەرموی: (اعقلها
ثم توکل) و شترە که ببەستەوێ و تەوە ککولیشت بە خودا بێ!

نایەتە که بە لگەییە لەسەر ئەوێ هەرکاتی مەرجه کانی عەزیمەت بۆ
کردنی کاریک هاتە دی - که راویژ یەکیکە لە مەرجه گرینگەکانی -
پێویستە ئەو کارە دەستی پێ بکری و هەوڵی ئەنجامدانی بدری و سستی
تیدا نەکری!!

نەینى ئەمەش ئەوێە که دواى عەزیمەت و سووربوون و بریاردان
لەسەر کاریک ژێوان بوونەوێ و پاشگەز بوونەوێ و راپایی و لاوازیی لە دلو
دەرووندا دروست دەکا، خاوەنەکی وای دەکا خەلکی متمانەیی پێ
نەکن، لەقسەو کردەوێ دا، بەتایبەتی نەگەر ئەو کەسە فەرمانێ وای
سەرۆک دەولەت بێ.

واتە: دواى راویژو بریاردان نابێ تەمبەلێ لە ئەنجامدان بکری!! هەر
بۆیەش پێغه مێهر ﷺ که بۆ غەزای ئوحوود راویژی کردو بریاری
شەرکردنیان داو تەشریفی رویشتە مائەوێ و خۆی بەستو چەکی هەلگرت،
گۆیی بۆ رای ئەوانە نەگرت که پەشیمان بوونەوێ و تیان: با لە مەدینە
دەرنەچین! چونکە پێغه مێهر ﷺ پێی وابوو دواى راویژ کردنە که ئیتر
دەست بە کارە که کراوێ و پاشگەز بوونەوێ ناگونجێ.

بەمەش ئەوێ لە موسوڵمانان گەیاندا که هەموو کردەوێە کە
کاتیکی دیاری کراوی هەییە، کاتی راویژ تەوابوو و بریار درا ئیتر کاتی
نیشە، و هەرکاتی سەرۆکێ پێشەوا که بەگۆڕەیی راویژ دەستی بە کار
کرد نابێ لێی پاشگەز بێتەوێ واز لەو شتە بریار دراوێ بەینى، هەرچەندە
بشزانى که راویژ پێ کراوان لە بۆچوونە کەیاندا بەهەلەچەون، وەکوو غەزای

ئوحوود پێغه مەبەر ﷺ دەیزانی کە راویژکاران بەهەڵە چوون!! بەلام هەر لەبەر ریزگرتنی راویژە کە، لەتە نجامدانو جی بە جی کردنی بۆ شەر چوونە کە ژێوان نەبوو هە!!

سەیر ئەو هیە تا ئیستا پیاوێ سیاسییە دەست رویشتوو هەکان، پیاوێ سەربازەکانی قسە رویشتوو جەنگ لێ ولاتە خاوەن ژیارو شارستانی یەکانی جیهاندا پابەندی ئەم یاساو دابو نەپیتەنو کردوویانە بە ریبازو دەستور بۆ بەرپۆهبردنی کاروباری هاوولاتیانیان بەهیچ جۆریک ئەو هی دواي راویژ چەسپا ئیتر هەلوەشان دەو هی نیە!

تەنانت گەورە رامیارییەکانی ئینگلیز دەلێن: سیاسەت هەرکاتی رای لەسەر دراو چەسپا، پێویستە پەیرەو بکری و هەلوەشان دەو هی مەمنوعەو گەرانەو لی ی هەڵەیه.

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ بێگومان پەروەردگار ئەو کەسانە ی خوش دەوێت کە پشتی پێ دەبەستن و هیوایان پێیه تی، یارمەتیان دەداو شارەزاییان دەکا بۆ هەر شتی ک سوودمەند بێ بۆیان.

نایەتە کە بە راشکاوی ئادەمیزادە بەرپرسیارەکان هەڵدەنی کە پشت بە خودا ببەستن و لەهەموو شتی ک دا بۆ لای ئەو بگەرێنەو و روو لە کەسی تر نەکەن!

ئیمامی رازی دەفەرموی: نایەتە کە ئەو دەگەیهنی کە مانای تەوێ ککول ئەو نیە؛ کە ئادەمیزاد دەست لەخۆی بەربداو کاریگەریی خۆی پاشگۆی بخوا وەکوو برێ نەفام تی ی گەیشتون!

خۆ ئەگەر وابێ فرمان کردن بە راویژ لەگەڵ فرمان بە تەوێ ککول دژ دەوێستن! بەلکو تەوێ ککول لەسەر خودا پێویستە وەلی دەبی وێپرای لەبەرچاو گرتنی هۆکارە روالەتیەکان بێ، بەلام نابێ بە دلۆ بە گیان پشت بەو ئەسبابانە ببەستی و لایەنی تەوێ ککول لەسەر خودا پاشگۆی بخوا! دەبی لە هەموو کاریک دا وێپرای دەستو بازووی خۆی دەستەبەرکردنی هۆکارە ماددیەکان، تەوێ ککولیشی بە خودا بێ!

له‌باره‌ی بژیوو هه‌ولدان بۆ ژیان پێویسته وێرای پشت به‌ستن به‌خودا هه‌ولو کۆششی خۆی نه‌نجام بدا، وه‌کوو په‌روه‌ردگار فه‌رمان به‌ ئاده‌میزادان ده‌کاوه‌فرموی: ﴿فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ ١٥/ له‌باره‌ی رامیاری و کاروباری جه‌نگ، په‌روه‌ردگار فه‌رمان به‌ موسولمانان ده‌کا که هۆشیارو به‌ ئاگاوه‌زهر بنو پێداویستی پێویست بۆ خۆیان دا‌بین بکه‌ن، بۆ ئه‌وه‌ی بتوانن به‌رامبه‌ری دوژمنیان بکه‌ن. وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ﴾ النساء/ ٧١.

یان ده‌فرموی: ﴿وَأَعِدُوا لَهُمْ وَمَا تَشْتَدُّونَ﴾ الانفال/ ٦٠.

ده‌رباره‌ی به‌رژه‌وه‌ندی دوتیاو قیامه‌تیش ده‌فرموی: ﴿وَتَزِدْوا فِئَانَ خَيْرِ النَّوَادِ الْمُتَّقِیْنَ﴾ البقرة/ ١٩٧.

له‌هه‌موو شتێک دا ته‌وه‌ککول ده‌بی وێرای کۆشش و تیکۆشان بی؛ یان کۆشش وێرای ته‌وه‌ککول بی.

ئه‌حمه‌دو تیرمذی و نه‌سائی و ئیبنوماجه‌ ده‌گیرنه‌وه: که پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: (لَوْ أَنَّكُمْ تَوَكَّلْتُمْ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا) ئه‌گه‌ر ئێوه ته‌وه‌ککولتان له‌سه‌ر خودا بی وه‌کوو پێویست، ئه‌وه خودا رزقو رۆزی ئێوه ده‌دا وه‌کوو چۆن بالنده به‌یانیان هێلانه‌که‌ی به‌جێ دیلێ به‌ برسیایه‌تی، ئیواران ده‌گه‌ڕێته‌وه به‌ تیروپری.

ئیبنوحیبه‌بان له‌ سه‌حیحی خۆیدا فه‌رمووده‌ی ئه‌و پیاوه‌ ده‌گیرێته‌وه که هاته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ ویستی و شتره‌که‌ی نه‌به‌ستێته‌وه، وتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا ئایا و شتره‌که‌م ببستمه‌وه؟ و ته‌وه‌ککولم هه‌بی. یان به‌هه‌للای بکه‌م و ته‌وه‌ککولم هه‌بی؟ پێغه‌مبه‌ر فه‌رمووی: (إِعْقِلْهَا ثُمَّ تَوَكَّلْ) بیه‌سته‌وه و ته‌وه‌ککولیشته‌ هه‌بی!

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار کاتێ سه‌رچاوه‌ی سه‌رکه‌وتنی راسته‌قینه‌مان نیشان ده‌داو ده‌فرموی: ﴿إِنْ يَنْصَرِكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ﴾ ئه‌گه‌ر خودا

بیهوی یارمەتیتان بدا لە جەنگی ئوحووددا وەکوو لە جەنگی بەدردا ئەو
هیچ کەسیکی تر ناتوانی بەسەرتان دا زال ببی! ﴿وَإِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا
الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ﴾ ئەگەر بیهوی ریسواتان بکاو بتان شکینی و
یارمەتی خۆی بسپری لیتان بەهۆی سەرپێچی کردنی خۆتانو دووبەرەکی
نیوانتانو بەگۆی نەکردنتان بۆ پیشەواکەتان وەکوو لە رۆژی ئوحووددا
بەسەرتان دا هات، ئەو هیچ کەس لە ئادەمیزاد ناتوانی سەرکەوتنتان بۆ
دەستەبەر بکا. ﴿وَعَلَى اللَّهِ فليتوكل المؤمنون﴾ دەی با موسولمانان هەر
پشت بە خودا ببەستو وێرای دەستەبەرکردنی ئەسباب، ئەو ککولیشیان
بە خودا بی.

دادپەروەری پیغەمبەر لە دابەشکردنی دەسکەوتەکانی جەنگو

نیصلاخوازیی لەناو هاووەلانی دا

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ
نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾ أَفَمَنْ أَتَّبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ
بِسَخَطٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَا وَنُهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١١٢﴾ هُمْ دَرَجَتٌ عِندَ
اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١١٣﴾ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ
فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١١٤﴾

﴿وما كان لنبي أن يغفل﴾ کولەبی و موقتیل دەلێن: ئەم نایەتە
دەربارەی ئەو تیرنەندازانە هاتۆتە خوارێ کە لە جەنگی ئوحووددا
پیغەمبەر ﷺ لەسەر کەژە کە دايمەزراندن، بەلام ئەوان بەمەبەستی
تالانی گرتنەووە شوێنەکیان بەجێ هێشتو و تیان لەو دەترسین کە
پیغەمبەر ﷺ بە جەنگاوەران بلێ: هەرکەسیک شتیکی گرت، ئەو بۆ

خۆیەتی و ئیتر تالان و دەسکەوتی شەڕ بەسەر هەموو جەنگاوەرەکان دا
دابهش نەکا؛ هەر وەک و چۆن لە غەزای بەدردا بە ویستی جەنگاوەرەکان
دابهشی نەکرد: تەنانت کە پیغەمبەر ﷺ لۆمە ی تیرهاویژەکانی کردو
پێی گوتن: من پێم نەگوتن: ئیوه ئەو شوینە بەجێ مەهێڵن تا فەرمانی
منتان بۆ دێ؟!

وتیان: (ترکنا بقية اخواننا وقوفا) پیغەمبەر ﷺ پێی فەرموون:
نەخێر ئیوه پێتان وابوو: کە ئیمە بەخیلی دەکەین و دەسکەوتەکانی جەنگ
دابهش ناکەین. ئیتر ئەم نایەتانه هاتنە خواری کە دادپەر وەری پیغەمبەر و
گەرنگی پێدان بە کۆمەڵ و کۆمەڵگای ئیسلام دەچەسپینی و دەفەرموی:
﴿وما كان لبي أن يغلب﴾ ناشی بۆ پیغەمبەر ﷺ کە خیانت بکا! چونکە
خودا پیغەمبەرانی بە دوور گرتوو لە گوناھکردن، ناھێڵی شتیک شایەنی
پلە و پایە ی ئەوان نەبێ لێیان روو بدا، چونکە پیغەمبەراییەتی پلە و
پایە یەکی بەرز و بەرزێزە لە گەڵ ئەنجامدانی تاوان و کاری پرۆپوچ دا
ناگونجی.

﴿ومن يغلب يأت بما غل يوم القيامة﴾ کەسێک خەیانەت بکا شتیک
لە غەنیمەت و دەستکەوتەکانی جەنگ پاشقوڵ بدا، روژی قیامەت کێشی
دەشتی مەحشەری دەکەن و ئەو شتە ی کە پاشقوڵی داوە بەسەر
شانی و هێو تەحەممولی بەرپر سياریی کردو وەکانی خۆی دەکا!!
بە راستی ئەمە هەر شەیه کی توندو تەھدیدیکی سامناکە، پێویستە
موسولمانان زۆر گەرنگی پێ بدەن!

بوخاری و موسلیم لە ئەبو هورەیرە و دەگیرنەو دەڵێ: پیغەمبەر
روژیەک هەستا لە ناومان دا و تاریکی بۆ داین و باسی خیانیەتی کردو، زۆر
گەرنگی پێدا.. ئەمجار فەرمووی: (ألا لا الفین أحدکم یجئ یوم القيامة علی
رقبته بعير له رغاء فيقول: يا رسول الله أغثنی، فأقول له لا أملك لك من
الله شيئاً قد أبلغتك).

(لا الفینّ أحدکم یجئ یوم القیامة علی رقبته فرس لها حممة^١ فیقول: یا رسول الله أغثنی، فأقول له لا أملك لك من الله شیئاً قد أبلغتک).

(لا الفینّ أحدکم یجئ یوم القیامة علی رقبته رقاع^٢ تحفق فیقول: یا رسول الله أغثنی، فأقول له لا أملك لك من الله شیئاً قد أبلغتک).

ئەم فەرموودانە هەموویان قورسایێ تاوانو سامناکی کارەکه دەنۆینو ئەووە دەگەیهنن کە هەموو کەس خۆی بەرپرسیاری تاوانی خۆیەتی وەکوو لە نایهتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿وهم یحملون أوزارهم علی ظهورهم ألا ساء ما یزرون﴾ الانعام/٣١.

وەرگرتنی هەر شتیک بە ناپەرەوا دەبێتە هۆی سزادانی خودایی و پەرەردگار لەسەر هەموو شتیک پاداشو سزای هەیە. هیچ شتیکێ لێ هون نابێ.

﴿ثم توفی کل نفس ما کسبت وهم لا یظلمون﴾ ئەمجار هەموو ئادەمیزادێک پاداشی کردەووەکانی خۆی وەرەگریتەووە، ئەمجار پەرەردگار ئەووە روون دەکاتەووە: کە چاکەکارو خراپەکار چوون یەک نین و دەفەرموی: ﴿أفمن اتبع رضوان الله کمن باء بسخط من الله ومأواه جهنم وبئس المصیر﴾ ئایا کەسێک تەقواکار بێ عەوداڵی رەزامەندیی خوا بێ وەکوو ئەو کەسە وایە: کە خراپەکارەو خودا لێ ناپازیبە؟!

دیاره ئەم دوو جوۆرە ئادەمی یە چوون یەک نین، ئەووەی شوێن رەزامەندیی خودا دەکەوێو کردار چاکە، ئەووە شیایوی رەزامەندیی خودا و پاداشی باشو ئەمین بوون لە سزای دۆزەخە، کەسێکیش شیایوی غەزەبی خودا بوو، کەس ناتوانی رزگاری بکا لێو روژی قیامەت جیگا و شوێنی

١ حممة: دەنگی ئەسپ بەبێ حیلە.

٢ رقاع: قەبائە نامە یان هەرشتیک حەقی مآلو دارایی تێدا نووسراوە.

حه وانوهی ناگری دۆزه خه. وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿افمن کان مؤمنا کمن کان فاسقا، لایستوون﴾ السجده/١٨.

یان ده فهرموئ: ﴿ام نجعل الذین امنوا وعملوا الصالحات کالفسدین فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار﴾ ص/٢٨.

ئه مجار قورئان دی پلهو پایهی ئاده میزادان دیاری ده کاو ده فهرموئ: ﴿هم درجات عند الله﴾ بۆ هه موو که سیك، چاك یان خراب، پلهو پایهی تایبه تی هیه، به هه شتییه کان له به هه شت دا هه ر که سه شوینی جیای خۆی هیه. دۆزه خیه کان له جهه نهم دا هه ر که سه شیوو چالی خۆی هیه، هه ر که سه به گوێره ی کرده و هی خۆی سزاو پاداشی ده درێته و!

به رزترین پلهو پایهی به هه شت جیگاو مه کانی پیغه مبه ری ئیسلامه ﴿، نزمترین و ناخۆشترین شوین له دۆزه خ دا شوینی دووروو ده کانه، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿ان المنافقین فی الدرك الاسفل من النار﴾ النساء/١٤٥.

چونکه دووروو زیانی بۆ خودا په رستان له زیانی کافرو خوانه ناسی ئاسایی زیاتره بۆیه سزایان توندتره ﴿والله بصیر بما تعملون﴾ په روه ردگار بیناو ئاگاداره به کرده و هی ئاده میزادان، هیچ شتیکی لی هون نابی، به هه موو کرده و هیه کیان ده زانی.

ئه مجار په روه ردگار منه ت ده کا به سه ر ئاده میزاداو فه زلو گه وره یی خۆی بۆ موسوڵمانان به یان ده کاو ده فهرموئ: ﴿لقد من الله علی المؤمنین إذ بعث فیهم رسولا من أنفسهم﴾ بیگومان خودا منه تی کرد به سه ر موسوڵمانان داو فه زلو گه وره یی خۆی بۆ ئاده میزاد نواند : که فروستاده ی خۆی موحه ممه د ﴿نارد بۆ سه ر هه موو ئاده میزادو جنۆکه! فروستاده ی خودا نهم ره وشته نه ی تیدا یه و نهم کاره گرنگانه شی له ئه ستۆدایه :

یه که م : ئه و زاته له جۆری ئاده میزاده و له نه و هی ئیبرا هیمه و به ره ی ئیسماعیله ، ئه مه ش زیاتر پال به گه لو نه ته وه که یه وه ده نی که شوینی بکه ونو ئیمانی پی به ینس! بتمان به په یامه که ی بکه ن، زیاد له وه ش

بەهۆی ئەو زاتەوێ گەلو نەتەوێ قورەیش فەزڵو ریزیان بە دەست هیناوە
وێکۆو لە نایەتییکی تردا دەفەرموێ: ﴿وَإِنَّ لَكَ لِقَوْمَك﴾ الزخرف/٤٤.

تایبەتمەندیکردنی (ذکر) بۆیان زیاده سوودمەندی دەگەیەنێ بۆیان،
هەرچەندە پیغەمبەری ئیسلام بۆ سەر هەموو کەس نێردراوە وێکۆو
دەفەرموێ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ الانبیاء/١٠٧.

دووهم : ﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ نیشانەو بەلگەی دەسلەتو بەتوانایی
خودایان بۆ دەخوێنیتەو، تاکو تەنیا یی خودایان بۆ دەچەسپێنێ! زانایی و
صیفاتەکانی پەروەردگاریان بۆ روون دەکاتەو، وێکۆو لە نایەتییکی تردا
دەفەرموێ: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي
الْأَلْبَابِ﴾ ال عمران/١٩٠.

سیهەم : ﴿وَيَرْكَبُهُمْ﴾ پاکیان دەکاتەو لە پۆخلاواتی بێبەستی، لە
پشێوی بیروباوەری سەردەمی نەزانی، بیروباوەری ئەو: کە گواپە
بەکانیان رۆلی خۆیان هەیە لە بوونەوێدا، پیغەمبەری دڵسۆز فال
گرتەو و بیروباوەری پرۆپوچ و نەشازیان لە کۆل دەکاتەو، دەیانخاتە
سەر بیروباوەری راستو فیکری رۆشنو شارستانیەتو ژیاڕی پیشکەوتوو،
دامەزراندنی دەولەتو کارگیری رامیاری لەو جۆرە کە ئەمڕۆ جیهانی
پیشکەوتوو شانازی پێوە دەکا. فەرمانیان پێ دەکا بە چاکەو نەهیان لێ
دەکا لە خراپە، بۆ ئەوێ دڵو دەروونیان پاک بکاتەو لەپیسو پۆخەلی
بیرو بۆچوونی کوفرنامیز.

چوارەم : ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ قورئانو فەرموودە ی خۆیان
فێر دەکا، زاناو نووسەر و پزیشک و سەرکردە و مامۆستای زانستو
زانیاڕیان تێدا هەڵدەکەوێ. ﴿وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلِ لَفِي ضَلَالٍ مَّبِينٍ﴾
هەرچەندە پیش هاتنی ئەم پیغەمبەرە ﷺ لە گومراپیی و نەزانی و
سەرلێشێواوی دا بوون، گەلو نەتەوێکی نەخوێندەوار بوون، بەهۆی
نووری ئیسلام و زانستی قورئانو عەقل و هۆشی راستالانە گەلو
نەتەوێکی شارەستانی و پیشکەوتووخوازیان لێ پەیدا بوو. پیشبڕکییان

له گهل گهله خاوهن ژیاره كاندا كردو پیشیان كهوتن!

ئهممه ناماژیه بو ئهوه كه زانستی قورئانو فەرموده كانی پیغه مبه‌ر
 ﷺ بوون به كلیلی ده‌رگای زانستو زانیاری ههمه‌جۆر بو گه‌لی عه‌ره‌بی
 دواكه‌وترو، پاشان بو ههموو گهلانی جیهانو میژووش ئهم راستیه‌ی
 سه‌لماندوه.

برې هه‌له‌ی موسولمانان له‌جه‌نگی نوحوودداو برې نه‌تواری

ناشیرینی دوورووه‌كان

أَوَلَمَّا أَصَبْتَكُمْ مُصِيبَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أُنْزِلَ هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ
 عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾ وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ
 الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَيُذِنُ اللَّهُ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ
 نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ
 نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَكُمْ هُمْ لِلْكَافِرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ
 يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾

الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَءُوا عَنْ
 أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

ئیبنو ئه‌بی حاته‌م له عومهری کورێ خه‌تتابه‌وه ده‌گیرێته‌وه ده‌لی:
 موسولمانان روژی نوحوود تو‌له‌ی روژی به‌دریان لی‌کرایه‌وه، چونکه روژی
 به‌در فیدیه‌یان وه‌رگرت، له تو‌له‌ی ئهم تاوانه‌یان دا روژی نوحوود هفتا
 که‌سیان لی‌کوژرا، هاوه‌لانی پیغه مبه‌ر شکانو هه‌لاتن، پیغه مبه‌ر ﷺ
 ددانی پیشه‌وه‌ی شکا سه‌ری شکاو خو‌سن به‌ده‌مو چاویدا هاته‌ خواری،

ئیتیر ئەم نایه‌ته هاته خوارێ که به‌شیکه له زنجیره‌ی ئەو نایه‌تانه‌ی هه‌له‌ی موسولمانه‌کان دهرده‌خه‌ن، ئەو هه‌لانه‌ی که له غه‌زای ئوحووددا تێی که‌وتن...! له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ئەوه‌ی روون کرده‌وه که دوو‌پرووه‌کان خیانته‌و غه‌درو چلیسی‌یان پال پیغه‌مبه‌ر ده‌دا، خودای مه‌زن به‌ درۆی خستنه‌وه‌و پیغه‌مبه‌ری له‌و ره‌وشته‌ ناشیرینه‌ ته‌بریه‌ کرد.

له‌م نایه‌تانه‌ی دواییش دا په‌روه‌ردگار هه‌له‌ی موسولمانه‌کان -پیش رووداوی ئوحوودو دوا نه‌ویش- بیروبو‌چوونی ناراستیانو قسه‌و کرده‌وه‌ی هه‌له‌یان دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿أولما أصابتکم مصیبةٌ قد أصبتم مثلها﴾ واته: ئیره بو‌خۆتان هۆی ئەو به‌لاو تیشکانه‌ن که تووشتان هاتوه‌، چونکه ئیوه پیکشیتان له پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد که له‌شاری مه‌دینه دهرچی بو‌شهر، یان بو‌خۆتان سه‌نگه‌ره‌کانی سه‌رشاختان چۆل کردو شوینه ستراتیجی‌یه‌که‌تان به‌جێ هێشت.

ئیمامی عه‌لی ده‌فه‌رموی: چونکه فیدیه‌تان له دیله‌کانی به‌در وهرگرت پیش ئەوه‌ی نیزن بدرین!

هه‌مزه له (اولما) دا بو‌ته‌قریرو ته‌قریعه؛ واته: ناشیی بو‌ئیه‌و ئەه‌ی کۆمه‌لی دوو‌پروو کۆمه‌لی جه‌نگاوه‌ر! که ئیعتیراز بگرن ﴿قلتم أنی هذا﴾ به‌سه‌رسامی‌یه‌وه بلێن ئەم تیشکانه له‌پای چیو بو‌چی تووشی ئیمه‌ بوو، له‌کوێوه ئەم به‌لایه‌مان هاته‌ سه‌رو هه‌فتا که‌سمان لی شه‌هید بوو؟!

پیتان وانهبێ چونکه موسولمانن -ته‌نانه‌ت سه‌رپیچی فه‌رمانی خوداش بگه‌ن خودا هه‌ر سه‌رتان ده‌خا، له‌گه‌ڵ ئەوه‌یشا ئیوه له‌ روژی به‌دردا دوو ئەوه‌نده‌تان زیان به‌ ئەوان گه‌یاند. هه‌فتا که‌ستان لی کوشتن، هه‌فتای تهرتان لی به‌دیل گرتن، ئەوجا له جه‌نگی ئوحووددا ئەو هه‌م‌وه‌ دهرده‌سه‌ریه‌تان تووش هات. ﴿قل هو من عند أنفسکم﴾ ئەه‌ی موحه‌ممه‌د! پیتان بلێ: ئەوه‌ی به‌سه‌رتان هات به‌هۆی تاوانی خۆتانه‌وه‌ بوو، به‌هۆی دهرچووتان بوو له فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ؛ کاتی‌ک پیی

گوئن: شوینی خۆتان جی مه هیلن! ئیوهی تیرنه نداز سه ریپجیتان کرد.

جۆره کانی سه ریپجی کردن زۆر بوون :

دهرچوون له مه دینه له کاتی که دا رای پیغه مبه ﷺ وابوو هه ره له مه دینه به مینیته وه، که چی رایه که شتان لاواز بوو کیشه تان تیکه وت، سه ریپجی فره مانی پیغه مبه رتان کرد که نهو جیگایه ی بۆی دانا بوون به جیتان هیشته. ئاشکرا شه سزا ناکامی کرداره، خودا واده ی سه ره که وتنو یارمه تیدانی پیدان به مه رجیک تاوان نه که نو فره مانی پیغه مبه ﷺ به جی بهینن. ﴿إِنْ تَنْصَرُوا لِلَّهِ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ محمد/٧. ده ی که ئیوه یارمه تی خودا نه ده ن واته: پابه ندی فره مانی پیغه مبه ﷺ نه بن، چۆن خودا یارمه تیتان ده دا؟ ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ بێگومان پهروه ردگار به توانایه بۆ یارمه تیدانتان نه گهر خۆگر بنو سه برتان بی، ده توانی یارمه تیتان لی بگریته وه نه گهر سه ریپجی فره مانی بکه نو لی یاخ ی بن، که وابی ئه وه ی توشوتان هات له ناره حه تی و کورزانو بریندار بوون، سوچی خۆتان بوو!

ئه مجار پهروه ردگار دلخۆشی موسو لمانان ده داته وه و ده فره موئ: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقِي الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ نه ی کۆمه لی موسو لمانان! ئه وه ی که روژی پیک گه یشتنی نه و دوو سوپایه؛ سوپای موسو لمانانو سوپای کوفر به سه رتان هات هه مووی به ئیزنو ویستو قه زاو قه ده ری پهروه ردگاره، له نه مهش دا حیکمه تیکی یه زدانی ههیه، هه یج شتیک نه له بوونه وه ردا گهر دنکه چی ویستو حیکمه تی خودا نه بی.

﴿وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ به شیکیش له دیارده ی حیکمه تی خودا نه وهیه: که زانسته عیلمی خۆی به حالو چۆنیه تی موسو لمانان ده ربخا، پێیان رابگه یه نی که هیزو لاوازی ئیمانیان، خۆراگری و سه برو بی سه بریان ده زانی!

﴿وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا﴾ تا ده ری بخا که ئاگاداری هه لو یستی

دووړووه‌کانه، کڅمه‌لی عه‌بدوللای کورې ثوبه‌ی کورې سه‌للول که سئ سه‌د که‌س بوون له‌ریگا گه‌رانه‌وه.

﴿وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالُوا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا﴾ نه‌و مونافیقانه نه‌گهر پټیان بگوتئ: وهرن له‌ریگه‌ی خودادا شهر بکه‌ن، یان به‌رگری له‌خوتانو مالو مندالو نیستماتتان بکه‌ن، ﴿قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعُنَاكُمْ﴾ ده‌یانگوت: نه‌گهر بزاینن ټپوه له‌م غه‌زایه‌دا تووشی شهر دین شوئنتان ده‌که‌وتینو له‌گه‌لتان ده‌بووین! به‌لام نیمه‌ دلنیاين که تووشی شهر نابن که‌وابی بچی خومان ماندوو بکه‌ین؟ نه‌م هه‌لویسته‌یان به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نوغروبوونیان له‌دووړوویی‌داو مه‌به‌ستیان چه‌واشه‌ کردنی راستی‌یهو فی‌ل‌و ته‌له‌که‌و ون کردنی راستی‌یه‌کانه، چونکه‌ هاتنی سوپای کافره‌کان بؤ ثوحودو ده‌رچوونی موسولمانه‌کان له‌مه‌دینه‌و روئشتنیان به‌ره‌و ثوحود بؤ به‌ره‌نگاری رووبه‌روبوونه‌وه، به‌لگه‌ی حاشاه‌لنه‌گرن له‌سه‌ر به‌رپابوونی شه‌رو کوشتو کوشتار.

ده‌لټن: نه‌م نایه‌ته ده‌رباره‌ی عه‌بدوللای کورې ثوبه‌ی کورې سه‌للولو هاوه‌له‌ دووړووه‌کانی که ژماره‌یان سئ سه‌د که‌س بوو له‌ریگای چوونیان بؤ ثوحود له‌گه‌ل سوپای نی‌سلام‌دا، گه‌رانه‌وه بؤ نه‌وه‌ی وره‌ی موسولمانه‌کان بروخی هاتوته‌ خوارئ!

﴿هُمْ لِلْكَفَرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ﴾ نه‌مانه به‌گوتنی نه‌م قسه‌یه‌یان که ده‌یانگوت: نه‌گهر بمانزانیا‌یه شهر به‌رپا ده‌بی شوئنتان ده‌که‌وتین! نه‌وانه به‌م قسه‌یه‌یان له‌دووړیانی کوفرو تیمان دان، به‌لام له‌کوفره‌وه نزیک‌ترن، چونکه‌ نه‌وان به‌گه‌رانه‌وه‌یان له‌ریگا به‌مه‌به‌ستی رووخاندنی وره‌ی موسولمانان خویان ده‌خه‌نه‌خانه‌ی کوفره‌وه به‌خواه‌ن باوه‌ر حلیب‌نین، که‌وابی که‌سیک خو له‌جیهادو شهرکردن له‌ریگه‌ی خودا بدزیته‌وه‌و به‌رگری نه‌کا له‌ولاتو به‌ره‌نگاری دوژمن نه‌بیته‌وه! به‌موسولمان حسیب‌ناکئ! چونکه‌ په‌روره‌دگار ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ

ئەو دوو رووانەى دەیانەوی بە چەپو گۆپو چاوو راو، حەقیقەتى
خۆیان بشیرنەو. ﴿يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ بە دەم شتیک
دەلێن: پێچەوانەى ئەو یە کە لە دلێاندا یە.. جا خۆ وەنەبێ خودا بەم
حەقیقەتەیان نەزانێ! بە لکو ﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ﴾ خودا زۆر زاناترە
لە خۆیان بەو هەلۆستو مەبەستانەى کە دەشیرنەو. ئەمە هەرە شەیه کی
توندە لییانو جار دانیکى ناشکرایە کە دوو پرووی دادیان ناداو سوودیان پێ
ناگەینەو دواى کلاوى بابردوو کەوتوون!

﴿الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قَتَلُوا﴾ ئەوانەى دواى
تەواوبوونى جەنگى نوحوود دەربارەى ئەوانەى کوژا ربوون دەیانگوت:
ئەگەر پەیرەوى نامۆژگارى ئێمەیان بکەردایەو قسەى ئێمەیان بیستایە کە
پێمان گوتن: دانیشن، مەچن بۆ شەپو لە گەل پێغەمبەر دەر نەچوونایە؛ ئاوا
نە دە کوژرانو لەناو نە دەچوون! ئەمەش بە لگەیه لە سەر ئەو کە ئەوان
نامۆژگارى هاو لەکانیان کردووە کە بگەڕێنەو و نەچن بۆ شەپ.

ئێبنو جەریری طەبەرى لە سەددى یەو دە گێڕێتەو، دەلێ: پێغەمبەر
ﷺ بە هەزار جەنگاوەرەو بەرەو نوحوود کەوتەپێ، بەلێنى
سەرکەوتنیشى پێدا بوون، بە مەرجێ خۆراگر بن! کاتێ بەرێ کەوتن لە
ریگا عەبدوللای کورێ نوبەى بە خۆی و سێ بەد کەسەو گەراپەو، ئەبو
جابیری سەلەمى دوايان کەوتو بانگى لى کردن، وتی: بگەڕێنەو و ئێمە
بە جێ مەهیلن! عەیبە مەپۆنەو، وتیان: ئەگەر بمانزانایە شەپ دەبێ
بە جێمان نە دەهێشتن و شوپنتان دە کەوتین.

ئەمجار خودا رەدیان دەداتەو دە فەرموێ: ﴿قُلْ فَادْرَؤْا عَنْ
أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ئەى موحەممەد! پێیان بلێ: ئەگەر
لە مالهو دە دانیشن پیاو لە کوژرانو مردن دە پاریزێ، ئێو ئازابن مردن لە
خۆتان دوور بخەنەو؛ واتە: دەبێ ئێو نەمرن! دلێا بن مردنتان بۆ دێ،
تەنانت ئەگەر لەناو قەصرو بالەخانەش دا بن! دە ئەگەر راست دە کەن

مردن له خوټان مه منع کهن..!

یله و پایه‌ی شهیدانو تیگۆشه‌ران له‌ریگه‌ی خودادا

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ

رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۖ وَيَسْتَبْشِرُونَ

بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ ﴿١٦٩﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا

يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧٦﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ

مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٧﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ

لَمْ يَمَسَّهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهُ ۖ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا

 ۱۷۵

 اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ئىمامى ئەحمەدو ئەبو داودو حاكىم لە ئىبنو عەبباسەو دەگىرنەو،
دەلى: پىغەمبەر ﷺ فەرمووى: كاتىك براكاتتان لەجەنگى ئوحووددا
شەهید بوون، پەرورەدگار گىانەكانىانى خستنه ناو بالندەى سەوزەو
دەيانبردنە سەر جوگاو چۆمەكانى بەهەشتو لە ميوەكانيان دەخواردو
دەگەرانبەو بۆ لاى قەنادىلى زىرىن لەژىر سىبەرى عەرش.

جا که ئەم جوړه خواردنو خواردنه و هیان دەدریتی و ئەم جیگا خوشه دهینن ده لێن: خوژگا بریا نمان بیانزانیایه خودا چی پی به خشیوین بو نهوهی پشتیان له جیهاد سارد نه بیتهوه و کۆل له شه پرکردن نه ده ن، پهروه ردگار پی راگه یاندنو فهرمووی: من له جیاتی ئیوه پیمان راده گهیه نمو فهرمووی:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أحياءٌ عند ربهم يرزقون﴾ پیتان وانهبی که ئەو که سانهی له پیناو نایینی خودادا کوژراونو مردوونو له ریزی نه بوانن، چونکه ئەو شه هیدانه هه رچه نده به روالهت له دونیادا کوژراون؛ به لām له راستیدا گیانه کانیان زیندووه، لهو دونیا رزقو روژیی ده چیژنو له ززهتو خوشی دا ده گوزه رینن خیتابه که له گهل پیغه مبه ره ﷺ یان رووی خیتاب له هه موو که سه! واته: ئەی ئەو که سانهی قسهی دوو پوه کان ده بیسن! پیتان وانهبی که ئەوانه ی له ریگای خودادا کوژراون، مردوونو پاداشی ئەو کرده وانهبیان نادریته وه که کردویانن؟ به لکو ئەوانه زیندوونو له جیهاتیکی تردانو له خودا نزیکنو رزقو روژیی وهرده گرن وه کوو چۆن زیندوانی دونیا خورادنو خواردنه وه یان ههیه، ئەوانیش ده خۆنو ده خۆنه وه، ئەمه جهخت کردنه له سه ره ئەوه که ئەوانه زیندوونو نه مردوون، لای خودای خویاننو له خوشی دان!

بوونیان له کن خودا که ده فهرمووی: ﴿عند ربهم﴾ بوونی شوینی تایبه تی به، نزیکی ریزو ته قدیره نهوپه ری نزیکي ده گهیه نی نزیکي شوینو مه سافه نیه.

ئەو ژبانه ی قورئان چه سپاندوویه تی بو شه هیدان ژبانیکی غهیبی بهو چۆنیه تیه که ی نازانین، ده بی قورئان چۆن هه والی پیداوه ئاوا پروامان پی هه بی. ئەو شه هیدانه که یف خوشن بهو نیعمهتو له ززهت بهرده وامه ی پیتان دراوه، ئەو زیده ریزه ی دراویانه تی به هو ی شه هیدبوونه وه، ههروه ها که یف خوشن به تیکۆشانی برا جهنگاوه ره کانیان، ئەوانه ی که هیشتا شه هید نه بوونو له ریگای خودادا ده جهنگین. شوین پی برا

مردن له خۆتان مهنع کهن..!

پلهو پایهی شههیدانو تیکۆشه‌ران له‌ریگهی خودادا

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ

رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ

بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا

يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ

مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ

لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

ئیمامی ئەحمەدو ئەبو داودو حاکیم لە ئیبنو عەبباسەو دەگێڕنەو،
دەلی: پیغەمبەر ﷺ. فەرمووی: کاتیەک براکانتان لەجەنگی ئوحووددا
شەهید بوون، پەرورەدگار گیانەکانیانی خستە ناو بالندەو سەوزەو
دیانبەردنە سەر جوگاو چۆمەکانی بەهەشتو لە میوەکانیان دەخواردو
دەگەڕانەو بۆ لای قەنادیلی زیرین لە ژێر سێبەری عەرش.

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ جا بۆ ئەوانەى که خیرا به پیر بانگه‌وازی‌یه‌که‌وه هاتن و خودا په‌رست بوون . پاداشی‌کی که‌وره هه‌یه ، که شی‌اوی ئەم خۆبه‌خت کردنو تیک‌وشانه‌یان بـی . به وشه‌ی (منهم) ناماژده بۆ ئەوه ده‌کا که ئەوانه‌ی به پیر بانگه‌وازی‌یه‌که‌وه هاتن ریزو پاداشه‌که‌یان ده‌ست که‌وت ، ئەوانی تر عوزریان هه‌بوو عوزره‌که‌یان په‌سه‌ند بوو ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ﴾ ئەو موسولمانانه‌ی که له‌پاش غه‌زای ئوحوودو سالی دوایی واته : له‌پیش غه‌زای به‌دری بچووک نه‌عیمی کوری مه‌سه‌وودی نه‌شجه‌عی که نه‌وکاته کافر بوو ، پی‌ی گوتن : ﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ﴾ ئەو موسولمانه‌کان ! ئەوه ئەبو سوفیانو جه‌ماعه‌ته‌که‌ی له‌شکریان له‌ئێوه کۆکردۆته‌وه ، ده‌یان‌ه‌وێ له‌ناوتان به‌رن ، لی‌یان بترسنو شه‌ریان له‌گه‌ل مه‌که‌ن ، خۆتان تووشی فه‌وتانو له‌ناوچوون مه‌که‌ن ، مه‌چه‌نه ده‌ره‌وه بۆیان ، به‌ل‌کوو به‌زه‌ییان پیدا بینه‌وه ، نه‌گه‌ر پشتان بگرن نه‌تان کوژن .

ئێتر موسولمانه‌کان به‌ بیستنی ئەو هه‌واله‌ نه‌ک بترسین و وره‌یان بروخی به‌ل‌کو ﴿فَرَادَهُمْ إِيمَانًا﴾ هه‌ماسیان هه‌ستاو بیروباوهریان به‌هیز بوو ، خۆراگری و سه‌برو ئارامو جه‌ربه‌زه‌ییان زیادی کردو پشتیان به‌ خودا به‌ستو ﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ وتیان : ئیمه خودامان هه‌یه ، خودا پشتیوانمانه‌و باشترین که‌سی‌که که پشتی پی‌ی به‌ستری ، ئێتر ئەوه‌نده‌ی تر عه‌زیمه‌تو نازایه‌تی‌یان زیادی کردو خۆیان ناماده‌کرد بۆ به‌ره‌نگاری دوژمنو بیریان له‌ ئاکامه‌که‌ی نه‌کرده‌وه‌و ، وتیان : خودامان به‌سه ، هه‌یج باکمان له‌ زۆری له‌شکری دوژمن نه‌یه ، خودا سه‌روکاری ئیمه ده‌کا ، باشترین پشت پی‌ی به‌ستراوه‌و یارمه‌تیده‌رمانه .

رسته‌ی ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ نزاو پارانه‌وه‌یه که موسولمان له‌کاتی ته‌نگانه‌دا ده‌یلێ . ئیبراهیم کاتی خسته‌یانه‌ ناگه‌ره‌که‌وه ئەو دو‌عا‌یه‌ی خویند ، پی‌غه‌مبه‌ری ئیسلامیش کاتی هه‌والیان پیدا که له‌شکری دوژمن لی‌ی کۆبوونه‌ته‌وه‌و ده‌یان‌ه‌وێ زیانیان پی‌ی بگه‌یه‌نن ئەم دو‌عا‌یه‌ی

خویند، ئیبنو مەردەوێهێی لە ئەبوهورەیرهوه دەگیرێتەوه دەڵێ: پیغمبەر ﷺ دەیفەرموو: کە لەتەنگانەیهک کەوتن بڵێن: (حسبنا الله ونعم الوكيل). ئیبنو ئەبی دونیا لە عایشەوه دەگیرێتەوه دەڵێ: پیغمبەر ﷺ کە تووشی ناخۆشی یەک دەهات دەستی موبارەکی بە سەرو ریشی خۆی دا دەهێناو دەیفەرموو: (حسبنا الله ونعم الوكيل).

جا هاوێلانی پیغمبەر ﷺ کە ناوا خۆیان تەسلیم بە خدا کردو ناوا پشتیان پێ بەست، هەموویان هاوبەشی هەڵمەتەکیان کردو بەرهەنگاری دوژمن بوونەوه، ﴿فانقلبوا بنعمة من الله وفضل لم يمسهم سوء واتبعوا رضوان الله﴾ گەڕانەوه بە چوار دەستکەوت: نازو نێعمەتی خودایی، فەزڵو زیزی خدا، زیان پێ نەگەیشتیان، شوینکەوتنی رێبازیکی کە رەزامەندی خودای تێدابیو و خوداش لێیان رازییە. واتە کاتیکی پشتیان بە خدا بەستو چوونە دەر بو بەرهەنگاری دوژمن، پەرەردگار رازو مەرازی بو بەجێهێنان، ئەزیزەتدانی پیلانگیرانی لێ دوورخستەوه، قازانجیان کردو کوژرانو برینداریان نەبینی، شایانی ئەوەن کە بە گوێراپەڵی فەرمانی خداو پیغمبەر لەقەڵەم بدرین. کە دەستەبەر بوونی ئەم رەوشتە بناغەیی سەرکەوتن و خوشبەختی دنیاو قیامەتە ﴿والله ذو فضل عظیم﴾ خودا خاوەنی فەزڵو گەورەیی زیدەییە! چونکە بە گەورەیی خۆی بیروپروای پتەوکردن، توفیقی دان بو جیهاد کردنو، لە پیلانی دوژمن پاراستنی، خێرو بیرو قازانجیشی بەسەردا رشتن.

بەبێهەقی لە ئیبنوعەبباسەوه دەگیرێتەوه دەفەرموی: نێعمەتەکە ئەوەیە: کە ساغ و سەلامەت بوون، فەزڵەکش ئەوەیە: کە لەو کاتەدا کاروانێکی لەو دەفەرە تێپەری، پیغمبەر ﷺ کالاکانیانی کڕسێو قازانجیکی باشی لێ کردو، قازانجەکی بەسەر جەنگاوەراندا دا بەش کرد.

ئەمجار پەرەردگار دەفەرموی: ﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ﴾

ئەو ترساندنەیی ئێوە لەشەیتانەووە بوو، ئێوەی ترساند لە گروھەکانی خۆی وای خستە دڵو دەروونتانەووە کەئەوان واتە: (گافرەکان) خاوەن چەكۆ جەنگاوەری زۆرن، بە هەلمەتو مەردو نەبەردن، نەچن بچن بەرەو روویان ببنەو! ﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ بەلام ئێوەی موسوڵمان پتووستە لە فروفیلتی شەیتان ناگادار بن، هیچی بە گۆی نەكەن. ئەگەر شەیتان شتیکی ئاوی خستە دلتانەووە، هیچ نییان مەترسنو پشتتان بە من قائم بێو خۆ بخەنە پەنامەووە، من یارمەتیدەرو پەنادەرتانم.

نایهتی ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا...﴾ نایهتەکانی دوایشی ئەم حوکمانەیان لێ دەردینرین:

١- کەسێک لە بەرامبەر دوژمنی خداو پتەغەمبەردا ﷺ خۆگر بێ، تا دەکوژرێ شەر بکا، لای خدا پلەو پایەیهکی گەورەیی هەیە. کە پلەو پایەیی تایبەتی شەهیدانە، کە بە ریزەووە لای خدا ژيان بەسەر دەبن، شەهیدان زیندوونو نامرنو لەبەهەشت دانو رزقو رۆژیان دەدریتێ. گیانیان وەکوو گیانی باقی موسوڵمانانی سەر زەوی باقییە! هەرچەندە بە روالەت مردوونو لاشەکانیان لەژێر گل دایە بەلام لە راستیدا نەمردوون، ئەوان زیدە ریزیان لێ دەگیرێ بە رزقو رۆژی و نازو نەعمەت درێژە بە ژیانان دەدەن، بەلام چ ژیانیک؟ هەر خدا بۆ خۆی دەزانێ چۆنەو ژۆن نیە. هەر لەکاتی کوژرانیانەووە ئەو رزقو رۆژیو پلەو پایەیهیان بۆ فەراهم دەهیندرێ هەروەکوو ئەو بلی ژیانو دنیا بۆیان بەردەوامە، بەلام بە شیوەیهکی خۆشتر.

ئەوێ زۆربەیی موفەسیرەکان لەسەری کۆکن ئەوێه: کە گیانی شەهیدان شتیکی ثابتەو بەردەوامە، بەلام ژیانەکیان شیوەیهکی تایبەتیە، جاییان هەر گیانەکانیان لە گۆردا بۆ دەگەڕیندریتەووە هەر لەویشدا لەزەتیان پێ دەگا، یان رزقو رۆژی بەهەشتیان دەدریتێو بۆنی بەهەشت دەکەنو لەویشدا نین! بریکیش دەلێن: مانای وایە: ئەوانە شیاوی ئەوەن کە لەداها توودا رزقو رۆژی بەهەشتیان بدریتێ! رای راست

ئهوهیه که گیانه کانیان له ناو سکی بالنده دایه و له بههشت دا دهخۆن و دهخۆنه وه وه کوو له وه پیش ئاماژه مان بو کرد.

٢- شتنی شههید و کفن کردنیان و نوێژ له سههه کردنیان زانیان دوو رایان تییدا ههیه.

حه نه فییه کان ده لێن: شههید له جلی خۆی دا کفن ده کری و نوێژی له سهه ده کری، به لام ناشۆر به مه رجی موکه له فو پاک بی. به لام له ش پیسو بینوێژو خوینداری زه یستان، نه گهر شههید بوون به رای نه بو حه نیفه ده شۆردرین وه کوو چۆن منداو شی، ده شۆردرین. موحه ممه وه نه بو یوسف - دوو هاوه لێ نه بو حه نیفه بوون - ده لێن: ناشۆردرین. به لگه له سهه نه شتن و کفن نه کردنیان فه رمووده که ی جابیره که بوخاری لێیه وه ده گیر پته وه ده فه رموئ: (إدفنوهم بدمائهم).

شافیعی و نه حه دو به یهه قی و نه سائی ده لێن: فه رمووی: (فزملوهم بدمائهم) مه به سستی روژی ئوحووده که نه یشۆردن، به لکو حه فتاو دوو نوێژی له سهه شههیده کان کرد. زۆربه ی (فوقه ها) ده لێن: شههید نه ده شۆردرئ نه کفن ده کری، نه نوێژی له سهه ده کری، به لام پیسو پۆخه لێ - جگه له خوین - ده بی له جهسته ی لایبری!

چونکه چلکئو پۆخه لێ له شههیده که وه پهیدا نه بووه، ئاماژه به فه رمووده ی جابیر که ده فه رموئ: پیغه مبهه ﷺ فه رمانی کرد به له گۆرپانی شههیده کانی ئوحوود به خوینه کانیانه وه نه شۆردنی و نه نوێژی له سهه کردن.

ههروه ها زانیان کوکن له سهه شههیده شههید که به زیندوویی راگوزراو له گۆرپه پانی جهنگ دا نه کوژراو ماوه یه ک ژیا دواپی که مرد ده شۆردرئو نوێژی له سهه ده کری، وه کوو له گه ل عومه ریان کرد، خوا لی پی رازی بی. به لام که سیک به سته م لیکراوی بکوژرئ، وه کوو ته وانه ی

خه واریج کوشتیانن، یان ریگرو چته بیکورژن، نه بو حه نیفه و نه وری ده لئین: هه رکه سینک ناوا به سته م بکوژری، ناشوردری، به لام نویژی له سهر ده کری و ههروه ها نویژ له سهر هه موو شه هیدیك ده کری.. جه ماوه ری زانایان ده فهرموون: ده شوردرین وه کوو شوردرنی مردوو، مه گهر نه هلی جه رب بیکورژن.

به لام نه گهر دوژمن له ناکاو به سهر دانیشتوانی گوندیکیان دا داو له لانه و خانهی خویان دا کوشتیانن نه وانه هه رچه نده شه هیدن وه لی ده شوردرینو کفن ده کری و نویژیان له سهر ده کری.

دلخوشکردنی پیغه مبه ر ﷻ له دوا ی جهنگی نوحوودو، رهندانه وه ی

کافره کانو رزده کانو جیا کردنه وه ی پا کو بیس له یه کتری

وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا

يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ

أَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمِلِّي لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ

إِنَّمَا نُمِلِّي لَهُمْ لِيَرْدَادُوا إِلَيْنَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾ مَا كَانَ اللَّهُ

لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ

﴿يا أيها الذين آمنوا إن تطيعوا فريقا من الذين أوتوا الكتاب يردوكم بعد إيمانكم كافرين﴾ ئیوه ئهی گروھی موسولمانان! ئهی نهوانهی که باوهرتان هیئاوه، نهگەر گوی بۆ قسه فیتنه نامیزو ژههراوییهانی جووله که کان بگرن و دلیان بۆ بکه نهوه و به گورهی ویستی نهوان ههلس و کهوت بکهن، دلنیا بن له موسولمانیییهوه ده تانگیر نهوه بۆ سهرده می نه قامی و خودانه ناسی! وه کوو له نایه تیکی تر دا ئه م مانایه دوویات ده کاته وه ده فهرموی: ﴿ود كثير من أهل الكتاب لو يردونكم بعد إيمانكم كفاراً حسداً من عند أنفسهم﴾ ئاشکراشه خودانه ناسی و گه رانه وه بۆ داب و نه ریتی سهرده می نه زانی ده بیته هوی به دبه ختی ههردوو جیهان؛ له دونیادا ده بیته هوی دروستبوونی دژایه تی و دوژمنایه تی و خوین رشتن، له قیامه تیشدا ده بیته هوی چوونه ناو دۆزه خ و سزای به ئیش!

﴿وكيف تكفرون﴾ چون ئیوه کافر ده بنه وه و مل له خودانه ناسی ده نی نه وه؟؟ خو ﴿وأنتم تتلى عليكم آیات الله﴾ ئیوه نایاتی خوداتان به سهردا ده خویندریته وه؟! هه ر ساته ناساتی که به شی که له و په یامه پیروژه خودایی به تان بۆ ده نیردری ﴿وفیکم رسوله﴾ هاوکات له گه ل نه وه دا پیغه مبهری خوداتان له ناودایه وه هه می شه ئاسۆژگاریتان ده کاو نایه ته کانی قورئانتان بۆ شی ده کاته وه، بیروباوه رتان پته و ده کاو ریگیای راست و خوشبه ختی و کامه رانی تان پی دای: جا ئیوه له گه ل هه برونی ئه م ره به ره دلسۆزه له ناوتان دا، نابی گوی بۆ نه و تاقمه سه ر لیشیواوه گو مرایانه بگرن و به فیتی نهوان هه لبخه له تین. ﴿ومن يعتصم بالله فقد هدي إلى صراط مستقیم﴾ که سی که ده ست به نایینی خوداوه بگری و په پرهوی قورئان بکا و شوین پیغه مبه ر ﴿بکه وئ، بیگو مان ریگیای راستیان پیشان دراوه و، کهوتونه سه ر شه قامه ریگیای راست. قه تاده ده فهرموی: له نایه ته که دا بهروه ردگار دوو شتی باس کردن که

موحه مەد پێغه مبه‌ر بوايه ئاواي به‌سه‌ردا نه‌ده‌هات، لێی نه‌ده‌كوژراو
تینه‌ده‌شكا! به‌لكو ئه‌و داواي فه‌رمانه‌وايي ده‌كا بۆيه جاريك
سه‌رده‌كه‌وئۆ ده‌ميك تیده‌شكي! هه‌وليان دا يارمه‌تي كافره‌كان بده‌و
موسولمانان له‌ به‌ره‌نگاري و تيكۆشان سارد بكه‌نه‌وه. پێغه مبه‌ر ﷺ به‌م
هه‌لوسته‌ي دوو‌پووه‌كان زۆر دل‌گران بوو، ئیتر ئه‌م نایه‌تانه ئی‌ردانه
خواری و غه‌م و نا‌ه‌حه‌تي له‌ دلی پێغه مبه‌ردا نه‌ماو دلی ئارامي گرت.
هه‌روه‌كوو چۆن كاتيك كافره‌كان روويان له‌ ئيمان هینان وه‌رگي‌راو تانه‌يان
له‌ قورئان و شه‌خصی پێغه مبه‌ر خو‌ی دا. نایه‌تی ﴿وَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنْ
الْعِزَّةُ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ یونس/٦٥. هاته‌ خواری و غه‌م و نا‌ه‌حه‌تي له‌ دلی
پێغه مبه‌ردا نه‌ه‌يشت. يان نایه‌تی ﴿فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسًا عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ
يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا﴾ الكهف/٦. كه ئه‌ميش بوو به‌ غه‌مه‌ره‌وینی
پێغه مبه‌ر ﷺ.

جا هه‌ر بۆ دل‌دانه‌وه‌ي پێغه مبه‌ر ﷺ په‌روه‌ردگار فه‌رمووی ﴿وَلَا
يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ﴾ با هه‌لوسته‌ي ئه‌و كافرا نه‌تۆ غه‌مناك
نه‌كا، ئه‌ي پێغه مبه‌ر! با سه‌رپیتی كردنو كیشه‌و به‌ره‌و يارمه‌تیدانی
خوانه‌ناسان بۆ كو‌فر، تۆ دل‌گیر نه‌كا، ئه‌و هاش و هوشه‌ي ئه‌بو سو‌فيانو
دانیشه‌توانی مه‌كه‌و دوو‌پووه‌كان نه‌جامي ده‌دن با كار له‌ دلی تۆ نه‌كا.
﴿إِنَّهُمْ لَنُيْضِرُّوا اللَّهَ شَيْئًا﴾ بيگومان ئه‌وان ناتوانن زیان به‌
خۆشه‌ويستانی خودا بگه‌يه‌نن، زیان به‌ پێغه مبه‌ره‌و هاوه‌لانی ناگه‌يه‌نن!
﴿يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِظًّا فِي الْآخِرَةِ﴾ ئه‌وانه‌ زیان به‌ خو‌يان
ده‌گه‌يه‌نن، جه‌نگ له‌ گه‌ل خوداو پێغه مبه‌ر ده‌كه‌ن، خودا ده‌يه‌وئۆ كه
ري‌سوایان بكا، بئێ به‌شی نازو نيعمه‌تي رۆژی قیامه‌ت بن، له‌و‌ی دا هه‌یج
به‌شو باریان نه‌دریتئۆ؛ سه‌رباری ئه‌وه‌ش ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ سزای
گه‌وره‌و سامناکیان ده‌درئۆ چه‌ندیه‌تو چۆنيه‌تي ئه‌و سزایه -خودا نه‌بئۆ-
كه‌س نایزانی. په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر كرده‌وه‌ي خراپي خو‌يان سزایان ده‌داو
سته‌میان ئۆ ناكا. به‌لكو ئه‌وان بۆ خو‌يان زولمیان له‌ خو‌يان كرده‌وه، به‌وه

که ریبازی کوفریان ههلبژاردوووه خوڤیان گومرا کردوووه، یارمهتی
گروهبانی کوفر ددهدنو، دژی موسولمانان دهجهنگین، وهکوو له
شونینکی ترده دهفرموی: ﴿وَلَا يَحْقِيقُ الْمَكْرَ السَّيِّءُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ فاطر/٤٢. ئەمەش
بهلگهیه لهسەر ئەوه که نابێ پێغه مبهەر گرنگییان پێ بدوا لییان بترسی،
نموونهی ئەم نایهته ئەو نایهتهیه که دهفرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنكَ
الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ، مِنَ الَّذِينَ قَالُوا، آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ
قُلُوبُهُمْ﴾ المائدة/٤١.

جا نهونهبێ ئەم حوکه تاییهت بێ به ئەبو سوڤیانو دانیشتوانی
مهککهو دوورپوووهکان، بهلکو ئەمه حوکمیکی گشتی بهو چهسپاووه ههموو
ئەوانه دهگریتهوه که لهجیاتی ئیمان کوفر ههلبژێرن، لهجیاتی
خوداپهرستی شتی تر دهپهرستن.

بۆیه دهفرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُوا اللَّهَ
شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ئەوانه کوفر به ئیمان دهگۆرنهوه، له شونینی
ئیمان به خداو شونیکهوتنی پێغه مبهەر ﷺ ریبازی کوفریان ههلبژاردوووه،
ئەوانه زیان به خدا ناگهیهنن! بهلکو زیان به خوڤیان دهگهیهنن، ئەوانه له
دونیاو قیامهت دا سزای به تیشو کوشندهیان دهدریو خوشیی له ژانی
دونیاو قیامت نابینن.

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا غَلَبُوا لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنْفُسِهِمْ﴾ با ئەو کافرا نه
وانهزانن که ئیمه مؤلهتیان ددههینو تهمهنیان درێژ دهبێ،
مؤلهتدانهکه مان بۆیان سوودی ههیهو قازانجی لی دهکن! با گومانی وا
نهبن، بهلکو ﴿إِنَّمَا غَلَبُوا لَهُمْ لِيُذَادُوا﴾ إِنَّمَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ئیمه که
مؤلهتیان ددههین بۆ ئەوه نیه تۆیه بکهنو بگهڕێنهوهو موسولمان ببن،
بهلکو مؤلهتدانهکه مان بۆیان بۆ ئەوهیه: زیاتر گوناھ بکهنو له گومراپی
دا نوغرو بن! جا که ئەوان تۆیه نهکهنو نهگهڕێنهوه، ئەوه
مؤلهتدانهکه مان بۆیان دهیته هاندهر بۆ زیده رهوی له گوناھ کردن داو
گومراپوونی زیاتر!! ئەوانه سزای به تیشو سوکایهتی پیکردنیان بۆ

ئاماده کراوه، چونکه له جیاتی نهوهی سامانداریو ته مهن دریشی خویان له کاری خیردا به کار بهینن، له کاری خراب دا به کاریان دههینن، ناکامه کەشی که له که بوونی خراپه کاریی ده بی و پهروه ردگاریش سزایان ده دا له سهر هه لویستو کرده و هیان!

به کورتی مۆلهت دانو دواخستنی تۆله ساندن لییان یارمه تیدانی خودایی نیه بۆیان، به لکو نه ندازه کردنو نه خشه کیشائیکی خودایی یه بۆیان، که به و نه خشه کیشانهی خۆی، بوونه وهر هه لده سورپینن، ته قگیری خدا وایه! ههر شتیک، که تووشی ئاده میزاد ده بی، له چاکه و خراپه، خوشی و ناخوشی؛ بهروبومو ناکامی کرده و هی ئاده میزاد خۆیه تی.

جا به گۆیرهی داخوازی نهم سوننه ته خودایی یه، ئاده میزاد له خۆی بایی ده بی و، به مۆله تدانه که خۆی له خۆی ده گۆپۆ له گوناوه سهر پێچیکردنی فرمانی خودادا رۆ ده چی، شیاوی سزای به ئیشی دۆزه خ ده بی.

ئه نجار په روره دگار نه وه روون ده کاته وه: که به لاو موسیبه تو ته نگانه سهنگی مهحه کو بۆتهی تاقیکردنه وه نو راستی بیروباوه ر ده رده خهن، شتیکی ئاسایی یه: که خودا ئاده میزادان تووشی ناستهنگو به لاو موسیبهت بکا، بۆ نه وهی موسوڵمانی راستالو ئاده میزادی دووروو لیک جیا بکاته وه ده فهرموی:

﴿ مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾
 عاده تی خودا وا نه هاتوه واز له کۆسه لی موسوڵمانان بهینن که به و شیوه تیکه لی و پیکه لییهی که له پێش روودانی جهنگی ئوحووددا له سهری بوون بیان هیلێته وه، دووروو هکان بتوانن بیروباوه ری پیسی خویان بشارنه وه و بنکۆلی قه لای ئیسلام بکن. به لکو خودای میهره بان وازناهی، هه تا موسوڵمانو دووروو لیک جیا نه کاته وه! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ ﴾ محمد ٣١.

مەبەست ئەوەیە کە روژی جەنگی ئوحوود بوۆتە پالڤتەکردن بوو، موسوڵمانانو ناموسوڵمانی تیدا تاڤی کرایەو، پەروەردگار دەری خست کێ موسوڵمانو خۆراگرو ئازاو نەبەردو مەردو ملکەچی فەرمانی خوداو پیڤەمبەرە، پەردە لەسەر فێر قێلی دوو پروووەکان هەڵدایەو بوۆ ئەوەی سەرپێچی و خراپە کارییان دەربکەوێ بوۆ خەلکی، خۆ پەنادانیان لە چوون بوۆ غەزاو خیانهتکردنیان لەگەڵ خوداو پیڤەمبەر دەربکەوێ، وێ دەچی کە برێ کەس وای بیربکەنەو بڵێن: دەگونجێ لیک هەلاواردنی موسوڵمان چالاک لە دوو پروو، بە نیگای خودایی نەجام بدرێ، خودا موسوڵمانان ناگاداری کاری غەیب بکاو موسوڵمانو ناموسوڵمانیان بوۆ دیاری بکا، نیتەر پەروەردگار لە وەلام دا دەفەرموێ: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ﴾ عادهتی خودا وایانە هاتوو کە هەموو موسوڵمانان بەسەر غەیب دا ناگادار بکا، بەلکو خودا ئادەمیزادی دروست کردوو، رینگای چاکو خراپی بوۆ دیاری کردوو، هیزو تواناو خەقلو هۆشی پێداو، بوۆ ئەوەی هەول بدو تێبکۆشی و ئامانجی خۆی بە دەست بێنێ، بە کردەوێ سروشت خوازو شارەزایی کردنی پیڤەمبەران بە مرادی خۆی بگا! هەرگیز عادهتی خودا وایانە هاتوو کە هەموو کەس بەسەر غەیبدا ناگادار بکا، ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُجِيبُكَ مِنْ رِسَالَةٍ مِنْ شَاءَ﴾ بەلکو پەروەردگار لە پیڤەمبەرانێ خۆی هەندیکیان هەڵدەبژیرێ بوۆ ئەم کارەو بە نیگا ئەو جۆرە نەتینی یانەیان پێ رادەگەیەنێ، وەکوو لە نایەتیکێ تردا دەفەرموێ: ﴿عَالَمُ الْغَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا، إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ﴾ اجن/ ٢٦-٢٧.

ئەمجار ئەو پیڤەمبەرە کە خودا بەسەر برێ شتی غەیبی دا ناگاداری دەکا، هەوائی نیهت پاکی و موسوڵمانی، یان ناپاکی موناڤیتی کەسیک، یان زیاتر بە برێ کەس رادەگەیەنێ ئەو هەسەرچاوەی ئەو ناگادارییە لەخوداوەیە، خودا بە ویستی خۆی هەندێ زانیاری دەدا بەو پیڤەمبەرانە، نەک مانای وابێ کەئەوانیش وەکوو خودا چی لە دلو دەروون دایە بیزانو چۆنیەتو چەندیەتی بیروباوەری هەموو کەسیک

بزائن!! بۆیه خودا که ئاده میزادی دروست کردوو، ریگی باشو خراپی نیشان داوه، نه مجار هۆکارو نه سبابی ماددیش ده خاته گهر بۆ تاقیکردنه و هیان.

﴿فَأَمْنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ﴾ که وایی ئیوه ئهی گرۆهی ئاده میزاد! ئیمان به خودایهتی خوداو پیغه مبه رایه تی پیغه مبه ر به یئسن، شوین شه ریعه تو یاسای ناسمانی بکهون، برواتان وایی که پیغه مبه ران له خووه هه وال ئاده نو چی خوا ئاگاداری نه کردبن نه وانیش به خه لکی راناگه یهن، نه مه ره تدانوه ی کافره کانه که ده یانگوت: نه گهر (موحه مه د) راست ده کا با خه به رمان بداتی و پیمان بلی: کی له ئیمه ئیمان ده هیئی و کی ئیمان نا هیئی! ئیتر نه م ئایه ته هاته خواره وه که ده فرمو ی: ﴿وَأَنْ تَوْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ نه گهر ئیوه ئیمان بیئن به وه هه وال غه بی یانه ی پیغه مبه ر پیتان راده گه یه نی و خۆتان له سزای به ئیشی خودا بیاریزن، به هۆی په یه وه کردنی فه رمانه کانی و دوور که وتنه وه له و شتانه ی نه هی لی کردوو، نه وه بۆ ئیوه پاداشی گه وه و زۆرو زه به نده ی وا هیه که کهس ناتوانی نه ندازه ی دیاری بکا.

نه وه ی تی بیینی ده کری ئیوه یه: هه می شه قورئان ئیمان و ته قوا به یه که وه دینی، وه کوو چۆن زۆربه ی کات نویژو زه کات به یه که وه باس ده کا، چونکه له نیوان ئیمان ته قوادا په یوه ندی گهرم هیه، هه وه ها بۆ راگه یاندنی نه وه شه که ئیمان به بی ته قوا ته وا وایی! هه وه کوو زۆرجار باسی به ختکردنی نه فسرو مالو دارایی به یه که وه نه نجام ده دا.

جا چونکه ئایه ته کانی پیشوو هه لئان و هاندانیان تیدا بوو بۆ گیان به خشین، گونجاو بوو: که نه مجار ئاده میزادان هان بدا بۆ مالو دارایی به خت کردنو فه رمو ی: ﴿وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ﴾ با کهس وا گومان نه با، که به خیلی و چروکی مال کۆکردنه وه، گرته وه ی مالو دارایی یه ک که خودا داویه پییان له خه لک، کاریکی باشه و سوود ئامیزه، پییان وانه بی مال به خشین و

کۆمەکی کردن بە هەزاران ئادەمیزادی دەولەمەند هەزار دەکا! با کەس گومانی وا نەباو خەیاڵی وا نەکا. بەلکو ئەو هەزارو نەگەتییە بۆ خۆیانو گەلو نەتەوێان لە دونیای قیامت دا!!

مەبەست بە بەخیلی نەدانی زەکاتی شەرعییەو خێرو صدەقه نەکردنە بە خاوەن ئاتاجانو، بەرپابوونی ئازاو و ترسو ئاناسایشی سەر تاسەری...

زیانی بەخیلی لە دنیا دا ئەوێه: کە مالو سامانی دەولەمەند دەبێتە شۆینی ئەو کە هەموو کاتێ هەزار چاوی تێو بۆ و هەول بدا بە تالانکردن، یان دزی، یان فەوتاندن، تۆلە هەزاری خۆی لی بستینی، لە روژگاری ئێمە دا ئەو هەموو هەلمەتە ئاناساییانە بۆ سەر دەولەمەندەکانو بلاو بوونەو هی بیروباوەری سۆشالیستی... هتد هەموویان بۆ رووخاندنی بناغەو کۆلەکە هی سەرمایە دارییەو ئاکامی بەخیلی رژدی سەرمایە دارانە!

زیانی بەخیلی بۆ دینو قیامەتیش ئەوێه، کە پەرورەردگار هەوائی داوێه کە ﴿سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ ئاکامی بەخیلی یە کە یانو مال پەرستی یە کە یان دەکریتە تۆقە هی ئاگرینو لە ملیان دەکریو هەرچی بکەن خۆیان بۆ رزگار ناکریو تووشی لۆمەو پرسیارو سزای رژدیە کە هی خۆیان دەبن.

ئیمامی بوخاری فەرموودە یە کە لە ئەبوهورەیرەو دەگێریتەو، دەلی: پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: (مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَلَمْ يُوَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهْ شَجَاعًا أَوْ قَرَعًا لَ زَيْبَتَانِ، يَطُوقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَأْخُذُ بِلَهْزِمِيَّةٍ - أَيِ شَدَقِيَّةٍ - ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ، أَنَا كَزُكٍ) واتە: کە سێک خردا مالو سامانی دایەو زەکاتی پێوستی لی دەر نەکرد؛ ئەو مالو سامانە بۆی دەبێتە ماریکی کە چەلو دوو کەلەبی تیژی هەنو روژی قیامت لە ملی دەهالیو، قەپالی پێدا

دەکاو، پێشەوێ دەداو دەلی: من مالو سامانە کەم من گەنجینه و خەزینە کەم.

﴿وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ سامانی ئاسمان و زەوی هێ خودایە، هەر مالو دارایی یەک کە ئەو خەلقە بە میرات وەری دەگرن هێ خودایە و بەس، نیتر چۆن دەگۆنجی کە ئادەمیزادان رزدی بکەن لەو مالو دارایی یە کە خودا پێی داو لەپێگای خودادا سەرفی نەکەن؟!؟ دڵیا بن ئە لەسەر هەموو شتی کە لیکۆلینە و تان لەگەڵ دەکری، کەوابی پێش هاتنی قیامت و لەدوینا دەرجووتان لە مالو دارایی خۆتان ببەخشن و یارمەتی هەژارو نەدارایان بدەن، خودا ئاگادارو زانیە بە نیت و کردە وەتان، هیچی لی هون نابی و هەموو کەس پاداش و سزای کردە وەهی چاک و خراپی خۆی وەردەگرێتە وە.

بری خراپەکاری جووله کەکان، کە هەژاری پال خودا دەدەن و

پێغه مبه ریش به درۆ ده خه نه وه

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ

وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

نایه ته کانی پیتشو رووداوه کانی جهنگی ئوحوودیان باس کرد، فیل و ته له که ی دوو پرووه کانو هه و ل و کۆششیان بۆ پشت سارد کردنه و هی موسولمانان له جیهاد و خودا په رستی یان روونکرده و، لیره به دوو اه لهم چهند نایه تانه ی داهاتوودا فیل و ته له که ی جووله که کانو دژایه تی کردنیان بۆ موسولمانان باس ده کا! پهروه ردگار موسولمانان ده ترسینی له نیه ت و مه به ستو هه لویستی جووله که، ههروه کوو چۆن له وه پیش هه مان موسولمانانی ترساند له فرت و فیل و دوو پرووه کان.

ئیبو ئیسحاق و ئیبو ئه بی حاتم له ئیبو عه بباسه وه ده گێر نه وه ده لئ: هه زه تی نه بویه کر چوو خویندنگایه کی جووله که کانه وه، بین ی کۆمه لیک جووله که، له جووله که یه کی تر کۆیور نه ته وه؛ ناوی (فینحاص) بوو، ئه م فینحاصه رووی له نه بویه کر کرد و تی: ئه ی نه بویه کر! ئیمه ه یچ پیتوستانیمان به خودا نیه و ئه و پیتوستانی به ئیمه ه یه! نه گه ر خودا ده و له مه ند بوایه قه رزی له ئیمه نه ده کرد! وه کوو پیغه مبه ره که تان ده لئ: ناماژه یه به نایه تی ﴿من ذا الذي يقرض الله قرضا حسنا﴾ نیت ر نه بویه کر رقی هه لساو مسته کۆله یه کی له ده م و چاوی دا، فینحاص چوو بۆ لای پیغه مبه رو شکاتی کرد و تی: ئه ی موحه ممه د! بڕوانه هاوه له که ت چی لی کردم؟ پیغه مبه ر به نه بویه کری گوت: چی پالی پیتوه نای له و کا براه به ده ی؟؟ و تی: قوربان قسه یه کی زۆر گه و ره ی کرد! ده لئ خودا هه ژاره .

فینحاص له قسه که ی ژێوان بووه وه و تی: من شتی وام نه گوتوه، نیت ر پهروه ردگار ئه م نایه ته ی نارده خواره وه که ده فه رموی.

﴿لقد سمع الله قول الذين قالوا ان الله فقير ونحن اغنياء﴾ بێگومان خودا قسه ی ئه و که سانه ی بیست که گوتیان: خودا هه ژاره و ئیمه ده و له مه ندین! به راستی قسه یه کی نا ره وا و ناحه قیان گوت، خودا له سه ر ئه و بوختانه یان سزایان ده دا و تۆله یان لی ده ستینی.

﴿سنكتب ما قالوا﴾ ئه مه هه ره شه یه کی توند و تیژه، له سه ر ئه و بوختانه ی که خودا به هه ژار ده زانو و خۆیان به ده و له مه ند حسیب ده که ن،

بەلام با بزائن که خودا لەسەر ئەو و ئەیان سزایان دەدا، چونکە پەرەردگار دەفەرموی: و ئەکیان دەنوسین و هەڵی دەگرین، ئەمەش ئەو دەگەیهنی که سزادانی لەسەر بی، جا ئەوان هەر ئەم تاوانەیان نیە بەلکو تاوانێکی تریان ﴿وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِیَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ﴾ ئەوەبوو که بە ناپەرەوا پیغەمبەرانیان کوشتوو، بە شێوەیەکی درندەیی لەناویان بردوون، نەیسەتدانی پیغەمبەر کوشتن بۆ جوولەکه کانی سەردەمی پیغەمبەر ﴿وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِیَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ﴾ هەرچەندە باوکتو باپیری ئەوان ئەنجامیان داو، لەم رووەوەیە: که ئەمان رازی بوون بە کردەوێکهی ئەوانو پێی لی دەنێن و هاوسۆزی خۆیان لەگەڵیاندا پیشان دەدەن، جا لەبەر ئەم هەڵۆستەیانو رەزامەندییان بە کردەوێکهیان پەرەردگار دەفەرموی: ﴿وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ پێیان دەلێین: سزای ناگری سووتینەر بچێژن؛ واتە: خودا لەسەر کردەوێکانیان بە سەخت ترین سزا تۆڵەیان لی دەستین، پێیان دەلێن: ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ اَيْدِيَكُمْ﴾ ئەم سزا سووتینەرەتان بە هۆی تاوانە جوړاوجۆره کاتانەوێه، وە کوشتنی پیغەمبەرانو خودا بە هەژار زانیو یارمەتیدانی کوفرو بێدینان. ئەم سزایەتان که دەدری بەهۆی ئەوەیە: که بە دەستی خۆتان کردووتانە.. کردەوێه پال دەست دەدری، چونکە زۆربەیی کردەوێ نادەمیزاد بە دەست ئەنجام دەدری، هەر وەها لەبەر ئەوەیە که کردەوێکان بە حەقیقەت لەوانەوێه پەیدا بوو، نەک هەر ئەو بەلکو هەولیان داو پیغەمبەر تیرۆر بکەن و یستیان دیواری بەسەردا بروخینن، ژەهریان بۆ کردە ناو خواردنەو، گوشتە مەرەکیان بۆ ژەهراوی کرد؛ کهوابی ئەو سزا نامادەکراوێه بۆیان لە شۆینی خۆی دایە. ﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَالَمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ خودا بەهیچ جوړیک ستم لە بەندەکانی ناکا، کەس بە ناپەرەوا سز' نادا.

بە کورتی پێیان دەگوتری: بچێژن سزای ناگر بەهۆی ئەو کردەوانەیی که بە دەستی خۆتان ئەنجامتان داوونو خودا ستمکار نیەو لە خۆپراییی سزاتان نادا، جا ئەم پێگوتنەیان لە دۆزەخ دا دەبی، یان لە کاتی مردن یان لە کاتی لیکۆڵینەوێه وەحساب لەگەل کردندا دەبی، بێژەرەکه، یان

پەرۆەردگەرە یسان فریشتەییە! ئەمجار پەرۆەدگار درۆیەکی تەسری جوولەکەکان رەت دەکاتەوێ دەفەرموێ: ﴿الذین﴾ ئەو جوولەکانە کەساتیکەن کە ﴿قالوا﴾ وتیان: ﴿إن الله عهد إلینا أن لا نؤمن لرسول حتی یأتینا بقربان تأکلہ النار﴾ ییگومان خودا فەرمانی پێ کردووین بەلێنی لیمان ساندووێ کە بروا بە هیچ پێغەمبەریک نەکەین، هەتا کۆ بریک لە موعجیزاتەکانی ئەوێ نەبێ: کە یەکیەک لە ئومەتە کە قوربانی یەک بکاو ئاگریک بێ بیسووتینی، واتە: موعجیزە ی پێغەمبەرە کە ئەوێ: نەگەر یەکیەک قوربانی یەکی کرد یان خیریکی کرد، نیشانە ی قبول بوونە کە ئەوێ شتە کە دابنێن و ئاگریک بێتە خواری بیسووتینی! مەبەستیان ئەوێ بوو: ئیمان بە پێغەمبەر نەهێنن، بۆیە: ئەو جوورە درۆیەیان هەڵبەستبوو.

ئێینو عەباس دەفەرموێ: ئەم نایەتە دەربارە ی کەعبی کوری نەشەرفو مالیکی کوری صەیفو فینخاصی کوری عازوراءو کۆمەلێکی تر هاتۆتە خواری کە هاتنە خزمەت پێغەمبەر و وتیان: ئەو موحەممەد! تۆ بەلای خۆتەو پێغەمبەری لافی فروستادەیی لێ دەدە ی پیت وایە: خودا نیگات بۆ دەکا و اکتای بۆ ناردووی! ئەمە لە لایە کەو، لە لایەکی ترەوێ خودا پەیمانی لە ئێمە ستاندووێ لەتەورات دا بەلێنی ئەوێ لێ وەرگرتوین کە ئیمان بە هیچ پێغەمبەریک نەهێنن، هەتا قوربانی یەک نەهێنن بۆمان و نیشانە ی قبول کردنە کە ئەوێ نەبێ ئاگریک لە ئاسمانەوێ بێ بیسووتینی، ئاگرە کە کە ئە ئاسمانەوێ دێ دەنگێکی بەسپایی لێ بێ، جا ئەگەر تۆ ئەمەمان بۆ دەکە ی، ئەوێ بروات پێ دەکەین و ئیمانێ پێ دەهێنین.. ئیتەر ئەم نایەتە هاتە خواری!

بەلێ ئەم ئیدیعیایەو باسو خواسی ئەم بەلێن و پەیمانە دەست هەڵبەستی خۆیان بوو، لە خەزینە ی خەیاڵی پوچی خۆیان هەلیان هینجا بوو! بۆیە پەرۆەردگار بە درۆی خستەوێ دە ی دانەوێ فەرمووی:

﴿قل قد جاءکم رسل من قبلي بالبینات وبالذی قلت﴾ هاتتە

خوارەوێ ناگر موعجیزەیه و موعجیزەش بۆ چەسپاندنی پیغەمبەراییەتی پیغەمبەرە رهوانە کراوەکەیه، دەی خۆ زۆر پیغەمبەری خاوەن موعجیزە هاتوونە سەرتان وەکوو یەحیا و زەکەریا و هێ تریش موعجیزە ی راست وەقیان نیشان داوە، لەو جۆرە موعجیزە ی کە ئێوە دەیلێن نیشانیان داوە، ئەدی ﴿فَلَمَ قَتَلْتُمُوهُمْ﴾ بۆچی کوشتان و بەشیوەی دروندەیی لەناوتان بردن؟ بۆچی برواتان پێ نەکردن؟ ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ئەگەر ئێوە راست دەکەن شۆین حەق و راستی دەکەون و پابەندی فەرمانی پیغەمبەرەن دەبن!!

جا وەکوو گوترا: ئەم کردەوانە پال جوولەکەکانی سەردەمی هاتنەخوارەوێ قورئان دراوە، لەکاتی کە باوک و باپیریان کردوویانە نەک ئەمان! بەلام چونکە ئەوانیش بەو کردەوانە رازین و پیتیان وایە: لەسەر حەق بوون، بۆیە کردەوێ باپیرانی رابوردوویان پال ئەمان دراوە!! گەلو نەتەو لە عادات و دابو نەریت دا وەکوو تاکە کەس وان ئەو تاوانە ی یەکیکیان بیک پال هەمووانیان دەدری لای عەرەبەکانیش ئەم دابو نەریتە باو برو تاوانی یەکیک لە هۆزیک پال هەموو هۆزە کە دەدراو تۆلەیان لە هۆزە کە دەستاند.

بەکورتی پیشینان تان سەر رەق و نا پەسەند بوون، ئێوەش وەکوو ئەوان وازو هەمان هەلسو کەوت بیروباوەرتان هەیه.

ئەمجار پەرەردگار دلخۆشی پیغەمبەر ﷺ دەداتەو و دەفەرموی: ﴿إِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولَ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ﴾ ئەگەر کافرو خوانەناسانی هاوچەرخت بە درۆیان کردیەو و برۆیان پێ نەکردی و موعجیزە و بەلگە ی راستی پیغەمبەراییەت کاری تێ نەکردن؟ ئەو دڵگران مەبە. چونکە زۆر پیغەمبەری پیش تۆ بە موعجیزە و بەلگە ی راستی پیغەمبەراییەتیانەو هاتوونە ناو گەلو هۆزەکانیانەو، کتیبی ئاسمانیان لەگەل دا برو، وەکوو ئەو پەرەوانە ی کە بۆ پیغەمبەرەن نیردراونەتە خواری، کتیبی وەکوو تەورات و ئینجیل و

زه بووریان پی بووه که چی پروایان پی نه کردوونو به دروین خستوونهوه،
گالتهیان پی کردوون، نازاریان داون، نهوانیش صهبرو نارامیان لهسهر تهو
تهزیه تدانه گرتو خوراکرو بارقول بوونو لهسهر ریبازی خوین بهردهوام
بوونو په یامی خوین گه یاند! نه مه سروشتی ناده میزاده له هه موو کاتو
سهرده مییک دا، هی وا هه یه گوئ بو حقو راستی ده گری، هی وا هه یه
به رهنکاری حق ده بی و گالته به هه لگرانی په یامی راستی ده کا! که وایی
تو سهرسام مهبه له بهرگری کردنی کافره کان بو بانگه وازییه که ت! چونکه
دلو دهروونیان ناماده نیه به حق بگهنو خپرو خوشییان ناوی،

مردن سهره نجامی هه موو گیانداریکه، دونیا گوهره پانی

تاقیکردنه وهیه و قیامت شوینی پاداشه

كُلُّ نَفْسٍ ذَاقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِرَ
عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ
﴿ ١٨٥ ﴾ لَّسْبُلُونْ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ
تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ﴿ ١٨٦ ﴾

هه ره له روانگهی دلدانه وهی پیغه مبهه ﴿ ١٨٥ ﴾ په روهردگار نه وه
ده چه سپینی که مردن سهره نجامی هه موو زیندویه که؛ تاقیکردنه وه له
دونیاداو پاداش دانه وه له قیامت دایه! هه موو کهس ناکامی
کرد هه کانی خوئی ده بینیته وه! بویه بهم شیوه گشتییه بهم قباعیده
موظله قه، ده فهرموئ: ﴿ کل نفس ذائقة الموت ﴾ هه موو نه فسیک تاسی
جودابوونه وه له لاشه ده چیژی و روژیک له روژان نه حالته می به سهره!
دی، کهس رزگاری نابی. هه موو کهس ده بی کاسهی مردن بیچیژی! نه مه

ئاماژیه بۆ ئەوەی کە نەفس نامری، لاشە دەمری، چونکە ئەوەی دەچیژی مەوجودە، مردوو ناچیژی، جەژتن هەستیکە زیندوو هەستی پێ دەکا. وەکوو لە نایه‌تیکێ تردا دەفەرموێ: ﴿کل من عیها فان ویبقی وجه ربک ذو الجلال والاکرام﴾ الرحمن ٢٦-٢٧. هەموو کەسیک لە جێگەو ئادەمیزادو فریشتەو تەنانت هەلگرانی (عەرش) یش دەمرن... تەنها خودا دەمی نیتەوه، هەر ئەو زیندوو راوەستاوه نەمرە، بەردەوامو باقییەو هەر دەبێ، وەکوو هەر بوو! نایه‌تە کە دلدانەوهی موسوڵمانانیشی تێدا یە، چونکە ئەوە دەچەسپینی کەچی زیندوو یە کە هەیه لەسەر رووی زەویو لە ئاسمانەکان، هەموویان مردن دەچیژن. هەموو نەفسیک تەمیی جودابوونەوه لە لاشە دەچیژی. ﴿وانما توفون أجورکم يوم القيامة﴾ پاداشی کردەو کاتتان بە سەرجه‌میو تەواوی لە روژی قیامت دا وەر دەگرنەوه، هەموو نەفسیک پاداشو سزای کردەو کانی -خێرو چاکە، تاوانو خراپە- بە تەواوی بە شێوەیەکی دادوەزانە وەر دەگریتهوه، کەس سته‌می تۆزقالتیکی لێ ناکرێ!

نایه‌تە کە باسی وەرگرتنەوهی پاداشو سزای تەواو دەکا، ئەمەش ئاماژە بۆ ئەوەی تێدا یە کە بپێ پاداشو سزا جاری وا دەبێ لە دنیادا یان لە گۆردا دەگاتەوه بە ئینسان!! هەر وەها ئەو فەرموودە یە کە تیرمذیو طەبەری لە پیغەمبەرەوه ﷺ دەیگریتهوه کە دەفەرموێ (إن القبر روضة من ریاض الجنة أو حفرة من حفر النار) پشتگیری راستی ئەو ئاماژە یە دەکا.

جا ﴿فمن زحزح عن النار وأدخل الجنة فقد فاز﴾ کەسیک لە ئاگر دوورخرا یەوهو رزگاری بوو خرایە بەهەشتەوهو بە مراد گەشت، ئەوە بەختەوهو خوشنوو دە، گەشتۆتە ئەوپەر پلەیی خوشیو کامەرانیو داخوازی هەرە بەرزی خۆی بە دەست هیناوه..

پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: کەسیک دەیه‌وێ لە ئاگری دۆزەخ

دووربکه ویتسه وه بچیتسه بههشته وه با وا بکا به موسولمانی بمرئ، کاتیک مردن یه خه ی پی ده گری پروای به خوداو روژی قیامت بی، شتیک بو خه لک بینن که پی خۆشه خه لک نهو شته ی بو بینن، چی بو خۆی پی خۆشه بو که سانی تریش پی خوش بی. واته: له ژیان دا پاریزگاری مافی خوداو ئاده میزاد بکا، به گویره ی توانا نه رکی سه رسانی به رامبه ر خوداو به نده کانی جی به جی بکا، بو نه وه ی به مراد بگا، به بهه شتی به رین شاد بی!!

نیبنو نه بو حاتم له نه بو هورهیره وه ده گیریتسه وه، ده لی: پیغه مبه ر ﴿فهرمویه تی: (موضع سوط أحدکم فی الجنة خیر من الدنيا وما فیها) نه گهر ده تانه وی دلنیا بن له نه مه، ده برۆن نایه تی﴾ ﴿فمن زحزح عن النار﴾ بخویننه وه.

﴿وما الحیاة الدنيا إلا متاع الغرور﴾ ژیا نی دنیا که هیه به هه مو خوشی و له ززه تیکه وه بریتییه له هوکاری له خو بایی بوونو هه له خه له تاندن، خوشی به جهسته ی به کان؛ وه کوو خواردنو خاراردنه وه، ههروه ها خوشی به مه عنه وی به کان وه کوو پله و پایه و ریزداری! وه کوو کالایه کی هه له خه له تاندن وانو پاش ماوه یه ک ده رده که وی هیچو پووچو که م بایه خن و، ئاده میزاد له ژیان دا پیان هه لده خه له تی و، به باشیان ده زانی و، هه لیان ده بژی ری، به لام نهو ژیا نه ی لای خودایه نهو ژیا نه و حق وایه هه ولی بو بدرئ! وه کوو پهروه ردگار ده فهرموئ: ﴿بل تؤثرن الحیاة الدنيا والاخرة خیر وأبقى﴾ الاعلیٰ ١٦-١٧.

یان ده فهرموئ: ﴿وما أوتیتن من شیء فمتاع الحیاة الدنيا وزینتها. وما عند الله خیر وأبقى﴾ القصص ٦٠.

پیویسته نه وه بزانی: که دنیا کاتیک ئاوا هیچو پووچه، که به سه ر قیامت دا ته فضیل بدرئو بکریته غایه و مه به ست، به لام نه گهر دنیا بکریته وه سیله و نامیر بو به دهسته ی نانی پله و پایه ی قیامت، نه وه دنیا

شتیکی خاوەن بایەخەو کالایەکی بەنرخە، جا کەسێک تەفضیلی دنیا
 بدا بەسەر قیامەت دا وەکوو کەسێک وایە: سەودایەکی کردبێ و فێلیان
 لێ کردبێ، دوایی بۆی دەربکەوێ کە دەستیان بریووە و غەشیان لێ
 کردووە، دەستی لە بنی هەمانەو دەریچێ و هیچی بۆ نەکرێ و دەسخەرۆ
 بێ!!

نەمجار پەرەردگار دوای تەواوبوونی جەنگی ئوحوود، دەیهوێ بریک
 دلدانەوێ موسوڵمانەکان بداتەو، تێیان بگەیهنێ کە لەسەر تالو ترشی
 رام بینو بۆ ناخۆشی و بەلاو موصیبەت خۆگرو خۆراگر بن، دەفەرموێ:
 ﴿لَتَبْلُوَنَ فِيْ اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَ مِنَ الَّذِيْنَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
 قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوا اَذٰى كَثِيْرًا﴾ ئەو پیغەمبەر و کۆمەڵی
 موسوڵمان! بزائن: دنیا خانووی تاقیکردنەو و کارکردن و تیکۆشانە، ئێوە
 دەخرینە بۆتە تاقیکردنەو و ئیمتیحانەو، تووشی جۆرەها بەلاو
 موصیبەت دەبن، لە مالو دارایی دا تاقی دەکرینەو، مالو داراییتان
 دەفەوتێ، لە دەولەمەندیەو هەژار دەکەون، یان فەرمانتان پێ دەکرێ
 مالو سامانتان ببەخشن و لەپێگای خێردا سەرفی بکەن، لە جەستەو
 لاشە خۆتانو منداڵو خەزم و کەسو کاردا ئیمتیحان دەکرین، تووشی
 کوشتن و برینداری و ناخۆشی و ترسو لەرز دەبن، جۆرەها ناخۆشی و بەلاو
 نافات روو دەکاتە خۆتانو منداڵو کەسو کارتەتان. وەکوو لە ئایەتێکی تردا
 دەفەرموێ: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ
 وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِيْنَ﴾ البقرة/١٥٥.

جا موسوڵمانانو پیغەمبەرەکیان لە جوولەکەو فەلەو عەرەبە
 کافرەکان شتی زۆر ناخۆش دەبیسن، جۆرەها بوختانو قسە ناخیرین و بێ
 بناختان ئاراستە دەکەن، جێو بە ئاینتان بە پیغەمبەرتان دەدەن دژیان
 دەدوین، هەولێ لەناویردنتان دەدەن، بەلام ﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ
 مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ ئەگەر صەبر بکەن و تەقوای خودا بکەن، چیتان فەرمان
 پێکراوە، نەنجامی بدەن، چیتان لێ قەدەغەکراوە خۆتان لێ دوور

بخه نه وه؛ نه وه کار دروستی یه و راستالی یه، شایانی نه وه ن دوو چندانه پاداش بدرینه وه و پتویسته همریه کی له ئیوه به و شیوه ره فتار بکا. نه م نایه ته یه کیکه له و نایه تانه ی موسولمانان هه لده نی بۆ بارقوولی و جولانه وه ی رامیاری و هه لکردن له گهل دوژمنان داو په یه و کردنی ململانی سیاسی و خه بات کردنی دانو سان. پیغه مبه ریش ﷺ هه رچه نده فرمانی پی کرابو که شهر له گهل کافره کان بکا، له گهل جووله که کان مه دارای ده کردو زور جار چاوپوشی له هه له و تاوانی مونا فیه کان ده کرد.

په یمانو به ئین وهرگرتن له خاوه ن نامه کان

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾

وه کوو زانیمان په روه ردگار له سوره همتی (ال عمران) دا مونا قه شه یه کی زوری له گهل فه له کان دا نه نجام دا، زور سهر گورشته ی سه یرو سه مه ره ی له جوړه کانه وه گپراه وه، دوا به دوا ی نه وه باسی غه زای به درو ئو حوودی کرد، نه مجار دیته سهر هه لویستی کی تری جووله که وه فه له کان که نه میش سه رسو ره یته رو سه یه، نه ویش بریتییه له تانه دان له ئایین و له که دار کردنی په یامی نیسلام، له کاتیکا له ته وراتو ئینجیل دا فه رمانیان پی کراوه، که زانیاری کتیه کانیان نه شار نه وه، که بری له و زانیاریانه به لگهی حاشا هه لنه گرن له سهر راستی پیغه مبه رایه تی

موحه ممه د ﷺ و راستی په یامه پیروژه کې، به لکو به لینی لی
 وهرگرتوون که نه م راستییانه بو خه لک روون بکه نه وه به هیچ جوړی
 پهر دپوښیان بو نه کهن! وه کوو ده فهرموئ: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ
 أَوْتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ﴾ یادی نهو کاته بکه نه وه که
 پهروه دگار په یمازو به لینی له خاوه ن نامه کان - جووله کهو فله - له سر
 زویانی پیغه مبه ره کانیان وهرگرت که ناوهر وکی کتیبه کانیان - ته ورانو
 ټینجیل - به بی ده ست لیدان به خه لکی رابگه یه نن و هیچیان لی
 نه شار نه وه، ناوهر وکو حه قیقه تیان چونه ناوا بو خه لکیان شی بکه نه وه،
 نامه ی خدا نابی که مو زیادی تیدا بکړی، به لکو ده بی چو ن هاتووه ناوا بو
 شاده میزادان روون بکړیته وه، گور انکاری و پیچ و په نای تیدا نه کهن،
 مه به سته کانی چونه بوچی هاتووه شی بکړیته وه، به تایبه تی باسو
 خواسی پیغه مبه ری نیسلام چونه ره وشتی و نیشانه ی بو خه لکی ناشکرا
 بکه نو ئیمانیشی پی بینن و بانگه وازی نایینه که ی بکه نو، خو نامه ده
 بکه ن: هه کاتی ره وانه کرا، خیرا ئیمانی پی بینن! که چی نه وان نه و
 زانیاریانه یان شارد ه وه به هایه کی بی نرخیان له پاساویدا وهرگرت.
 نه وه یان له بیر چووه وه که به لینیان داوه به لینی کامه رانی هه ردوو
 جیهانیان پی دراوه، به راستی سه ودا که یان سه ودا یه کی زیان به خشه و
 کړین و فروشته که یان زهره ر مهنډیه.

نه مه خوی له خوی دا هه ره شه یه کی توندو تیژه، بو زانیانی هه مو
 روژگاریک که نه چن لاسایی نه و جووله کهو فله نه بکه نه وه، بو نه وه ی نه و
 نه فرین و تانه و لومه و سزایه ی تروشی نه وان بووه توووشی نه مان نه بی!

به لکو هه ولو ټیکو شان نه نجام بدن، نه و زانستو عیلمه ی ده یزانن
 به شتو هیه کی سوود به خش به خه لکی رابگه یه نن، هیچی لی حه شار
 نه ده نو پهر دپوښی نه کهن، پیغه مبه ریش ﷺ فهرمو یه تی هه ره که سیټک
 داوای زانستی به کی لی کراو شاردیه وه، پهروه دگار روژی قیامت لغاوی
 ناگرینی لده م ده کاتو سزای دده، ﴿فَبَلِّغْهُ رَأًءَ ظَهْرِهِمْ وَاشْهَرُوا بِهِ

ثُمَّ قَلِيلًا ﴿١٨٧﴾ به لئی ئەو عالمە جووله کهو قەشە مەسیحی یانە هیچ پایەندی تەوراتو ئینجیل نەبوونو پاش گویان خستن.

کۆمەڵیکیان تەوراتو ئینجیل دەخوینن بۆ تیگەیشتن و نازانن مەبەستەکانیان چین و چی نین! کۆمەڵیکیان بە ئەنقەست دەقەکان دەگۆزنو لەخۆیانەوه زیادو کەمیان تیدا دەکەن، بە جۆریک لایاندان و گۆرانگارییان تیدا کردوون، بۆ پروپیتالی دۆنیای بۆ بایەخ گۆرانکارییان لە دەقەکانیاندا کردووه، هەندیکیان شارەۆتەوه، هەندیکیان گۆریوه بۆ پلەو پایەیهکی کاتی و دۆنیایی، یان ناوبانگۆ شۆرەتی قەلب، یان بۆ دەسکەوتی مال و دارایی بۆ بایەخ!! خوشبەختی دۆنیاو قیامەتیان لەکیس خۆیان داوه، لەراستی دا ئەوان لەو سەودا و مامەڵەیەدا زەرەر مەندو دۆران، خوشبەختی و کامەرانی هەردوو جیهانیان واز لێ هێناوه و خەریکی کۆکردنەوهی شۆ پیتالی کەم نرخێ دۆنیانو هەڵپەیی بەرتیل وەرگرتن و رووتاندنەوهی هەژارو بۆ نهوایان و، دەیانەوی بە چەپو گۆپ پلەو پایەیی خۆیان بپاریزن! ﴿فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ﴾ خراپ کالایە کە، ئەوهی کرپریانە. چونکە ئەوان لە شۆینی خوشی و کامەرانی بەردەوامو بەهەشت، جیهانی بۆ به قایان پەسەند کردووه!

ئەمە بەلگەیە، لەسەر ئەوه کە زانست بلاوکردنەوه پتویستەو فێرکردنی خەڵک واجبە، چۆن پتویستە نەزان هەولێ فێربوون بدا، هەروا پتویستە زاناش هەولێ فێرکردن بدا، ئیمامی عەلی فەرموویەتی: (ما أخذ الله على أهل الجهل أن يتعلموا حتى أخذ على أهل العلم أن يعلموا) .

حەسەنی بەصری دەیفەرموو: ئەگەر ئەو بەلێنە نەبایە کە خودا لە زانیانی وەرگرتووه زۆر لەو شتانهی کە پرسیارم لێ دەکەن وەڵامم نەدەدانهوه!

تا ئێرە قسە لەگەڵ خاوەن نامەکان بوو، کە پەر وەردگار پەیمانی لێ وەرگرتوون، بەوهی کە تەوراتو ئینجیل بۆ ئادەمیزادان شی بکەنەوه،

به لام که مته رخه مییان تیدا کردو کاریان به ناوه روکی نامه ئاسمانیه که نه کردو، کالایه کی بی نرخیان له جیاتی نه وه ها لَبْزارد، نه مجار دیته سه روون کردنه وهی حاله تیکی تر له هه لویسته کاریان به مه بهستی ترساندنی موسولمانان له لاسایی کردنه وهیان، هه لویسته که شیان نه وه بوو: که شانازیان به وه ده کرد که گۆرانگاری و مانا لیکدانه وهی ناریکئو پیک له دهقه کانی تهوراتو ئینجیل ده ده نه وه، ته تویلو ته حریفی تیدا ده کهن، شایان به خۆیان بوو، که ده توانن سه له خه لکی بشیوینن، خۆیان پی پیشه و او رابه ر بوو، زۆر بهم کردارهیان که یف خوش بوون! نیتر پهروه ردگار فرموی: ﴿لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونَ أَنَّ يَحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبْنَهُمْ بِمَقَازَةِ مِنَ الْعَذَابِ﴾ نهی موحه ممه! وا گومان مه به که نه وانهی وا دلخۆشن به کرده وه ناله باره کانی خۆیانو شانازی ده کهن به وهی که توانیویه سه له خه لکی بشیوینن، راستی به کاریان هه لگێراوه ته وه، زانیاری راستو دروستیان شارۆدته وه، خۆیان به خاوهن پله و پایه ی عیلمو زانست ده زانن، پتیا وایه: که شیایو نه وهن که سوپاس بکرین، چونکه تهوراتو ئینجیل خویننو راقه کهری دهقه کاریان ده یانه وئ تو سوپاسیان بکهی له سه ر شتی که نه یان کردو وه، -تو نهی موحه ممه! وا مه زانه نه وانه له سزای جیهانی رزگاریان ده بی، نه وانه هه رگیز رزگاریان نابو به خته وه ر نابن، به لکو سزای به ئیشیان بو دیاری کراوه له دنیا دا ریسوا ده بن، تووشی جوړه ها به لاو موصیبه ت دین، جوړه ها بومه له رزه و زریانو لافاوو ده ردو به لاو تاعونو نه خووشی سامناک روویان تی ده کا! ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ له قیامه تیشا راپیچی دۆزه خ ده کرینو تۆله ی بوختانو سه ری پچییان لی ده سینری، له سه ر گۆرانکاری دهقه کانی تهوراتو ئینجیلو هه له و گێرانه وهی مه به ستو مانا کاریان سزا ده درین.

﴿وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ نهی گروهی موسولمانان! غه مناک مه بن، لاواز مه بن، حق بیژ بن، هیچ کاتی

راستی مەشێرنەو، بە نایەتی خودا کالای بێ بایه خ مەکرن، ئایین فرۆش مەبن، دڵخۆش مەبن بەو هی مەدح بکرین لەسەر کاریک کە نەتان کردوو، جگە لە خودا لەکەس مەترسین و گۆی بە هیچ مەدەن خوداتان بەسە، ئەو فریاتان دەکەوێ! قسەو قسەلۆکی ئەوانە کارتەن تێ نەکا کە دەلێن: خودا هەزارە، ئیمە دەولە مەندین، چونکە مۆلکۆ سامانی ناسمان و زەوی هەمووی هی خودایەو بە ئارەزۆی خۆی ئالو گۆری تیدا دەکا، پەرورەدگار بەسەر هەموو شتیک دا دەسلاتی هەیەو هیچ شتیک لێی عاسی نابێ، کەوابێ لێی بترسو سە پێچی فەرمانەکانی مەکەن! ترستان لە غەزەبو تۆلە هی هەبێ.

سەرئەنجام راکێشانی ئادەمیزاد بوو بێرکردنەوێ لە بوونەوێ، پاداشیش بوو

نیرو مێیه

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ
قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾
رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ
﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا

رَبَّنَا فَاعْفُ رْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَوَقِّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾ رَبَّنَا
وَعَاثِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسْلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ
الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَمِلٍ مِّنْكُمْ
مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَى بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَأَلْذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِّنْ
دِينِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَتْلُوا وَقَتْلُوا لَا كُفْرَنَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلَنَّهُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِّنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ

وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

طه بهرانی و نیبوره بی حاتم له نیبنوعه بیاسه وه ده گینه وه ده لین:
قوره شیهه کان هاتنه لای جوله که کان، وتیان: موسا که کرا به پیغه مبه
موعجیزه ی چی بو هینان؟ جوله که کان وتیان: عه ساکه ی دهستی نورانی
بوو که ده یخسته ناو باخه لیه وه که ده ری ده هینا دهره وشایه وه. هاتنه
لای مه سیحی به کان وتیان: عیسا موعجیزه ی چون بوو؟ وتیان لالو
به له کی چاک ده کرده وه، مردوی زیندوو ده کرده وه، نه مجار هاتنه
خرمته پیغه مبه ﷺ وتیان: نه ی موحه ممد! بو مان له خودا بیاریره وه
کیوی (صدفا) مان بو بکا به زیر، پیغه مبه له خودا پارایه وه نیتر نه
نایه ته هاته خوارئ که ده فرموی: ﴿إِن فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
بیگومان له به دیهیتانو دروستکردنی ناسمانه کانو زهوی دا، ناسمانه کان
به وه هموو به رزیو فراوانی به وه زهوی به وه هموو نزمیو په سته ییه وه
گونجانی بو ژینگه ی گیانداران تییدا، ویرای هه بوونی نه وه هموو یاساو
نیظامه رهنگینانه ی که کاروباری که ونو کائیناتیان پی هه ده سورئ
هه موو شتیک له چوارچیوه ی سنووری خوئی داو له کاتی خوئی دا کاری خوئی

نه نجام ددها.

(فلهک) تهوهرهکان، نهستیږهکان، نهستیږه کاکهشهکان دهرياو کيوو چۆمهکان، داری بهردارو گژو گياو ناژهل، کازو سهروهتو سامان.

﴿واختلاف الليل والنهار﴾ هاتوچوی شهوو روژ يهک بهدوای يهک دا، ده مينک شهو دريژهو روژ کورت، کاتيکک دهبي به پيچمهوانهوه دهبيو چاخی واش دهبي بهرامبهرو به نهندازهی يهکترين، ناوا بهو جوړهوه بهگوږهوی وهرزو کاتو شوين، گوزانکاریان بهسهردا دي، ههموو نهمانهوه هی تریش ﴿لآيَات لَّأُولِي الْأَلْبَاب﴾ بهلگهی چه سپينهرن لهسهر ههبوونی خوداو تواناو دهسهلاتی رههاو گهورهییو تاکو تهنيایی، بو کهسانتيک خاوهن هوشو فام بنو به وردی له بوونهوهو ورد بينهوهو به هوشو فامی تهواوهوه تی بفکرن، نهک کهرو لالو نا عاقلانه تی بفکرنو ناژهل ناسا ههلسو کهوت لهگهل بوونهوهو بکهن، وهکوو نهوانهوی پهروهردگار له نايهتيکی تردا دهربارهیان دهفرموي: ﴿وَكَايْنِ مِنْ آيَةِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ، وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾ يوسف/١٠٥-١٠٦.

نه مجار پهروهردگار پيناسهی (اولوالالباب) دهکاو دهفرموي: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ﴾ نهو هوشمهندانن: که ههميشه يادی خودا دهکهنو له بوونهوهو دهفکرن، لهههموو کاتو شونیکدا لهگشت بارو زروفیکیان دا، به راوهستاوی به دانیشتوویی، به راکشاوی، به دلو به زوبان، يادی خودا لهياد ناکهن، ههميشه خودايان له بيره، وپرای نهو ياده ههميشهیی به ﴿وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ له بوونهوهو ورد دهنهوه، له دياردهکانی ناسمانو زهوی دهفکرن، نهیسی و دهستی قودرهتی خودايان تيدا دهبينن، لهههموو شونیکدا گهروهیی خوداو به تواناییو زانیاری فراوانو بهزهیی پهروهردگار بهدی دهکهن...

تيفکرين دهبي له دهستکردهکانی خودا بی، نهک له خودی

پەرورەدگار خۆی!! چونکە مەحالە کەس بتوانی حەقیقەت و چۆنیەتی زات و صیفاتى خودای بۆ روون ببیتەو.

دەگیرنەو و روژیک پیغەمبەر ﷺ چوو ناو کۆمەڵی یارانەو و خەریکی بیرکردنەو و تیفکرین بوون پیغەمبەر ﷺ پێی فەرموون: بیر لە دروستکراوان بکەنەو، هەرگیز فکر لە دروستکەر مەکەنەو، چونکە ئێوە توانای ئەوەتان نیە چۆنیەتی خودا بزانن، حەسەنی بەصری فەرمووینەتی: سەعاتیک بیرکردنەو لە بوونەوەر لە شەونویژی شەویک خیرترە!!

جا ئەو خواناسە عاقل و ھۆشەندانە کە ئاوا لە بوونەوەر ورد دەبنەو و ئە فراوانی بوونەوەر و کارسازی پەرورەدگار و دەست رەنگینی زاتی بیچوونی تی دەفکرن، بە زوبانی حالو مەقال دەلێن: ﴿ربنا ما خلقت هذا باطلا﴾ خودایە! ئەم بوونەوەرەت بەخۆپایی دروست نەکردوو، ئەم کەون و کائیناتەت بە ھەواتە و ەگەر نەخستوو، زاتی تۆ زۆر لەو بەرزترە کاری نابەجێ بکا، ھەموو دروستکراویک لە شۆینی خۆدایە، حیکمەت و نەینی یەکی یەزدانی تیدایە.

واتە: موسولمانی بیرکەر و ەو دواى لیکۆلینەو و وردبوونەو و روودەکاتە بارەگای پەرورەدگار و دەستی زەلیل و پارانەو بەرز دەکاتەو، بروا و قەناعەتی خۆی دەربارەى بوونەوەر ئاشکرا دەکا و دەلێ: خودایە! تۆ بە بێ ھوودە ئەم بوونەوەرەت دروست نەکردوو. ﴿سبحانك ففنا عذاب النار﴾ نیش و کارت ھەمووی پاکو بێ عەیبە، بۆ خۆت پاکو بێ خەوشی، تاکنو تەنیاو کەریمی کارسازی خودایە! پەنامان بدەو لە سزای ئاگر بمانپاریزە! یارمەتیمان بدە بۆ کردنی کاری چاک، بیرو باوەرمان راست و دامەزراو بکە، تووشی پشیوی بیروباوەرو گومرایی و سەرلی تیکچوون نەبین!!

﴿ربنا انك من تدخل النار فقد أخزيت﴾ پەرورەدگارا! ھەر کەسێک بە دادوەری خۆت و بەھۆی سەرپێچیکردن و گومرایی و لادانی خۆی لە رێگای راست، بێخەییە دۆزەخەو بێگومان ریسوات کردوو، زەلیل و

داماوت کردووە، چونکە کەسیک لە تۆ یاخی بێ ناتوانی بەربەرەکانی تۆ بکا، هەرکە ویستت داماوێ دەکەوێ کەسیش نیه بتوانی کۆمەکی پێ بکا. ﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ ئەوانە ستهمکاران، ستهمکارانیش کەس نیه بتوانی یارمەتییان بداو لە سزای دۆزەخ رزگاریان بکا، سزادانیان بە ناگری دۆزەخ تۆلەستاندنیکێ دادوهرانهیهو ئاکامی ستهمکاریو سنوور بەزینی خۆیانە!

﴿رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا﴾ خودایە! ئیمە گویمان لێ بوو؛ بانگهوازیکهریک کە پیغه مبه ره ﴿بِأَنَّ﴾ بانگی ده کردو داوای لێ کردین بۆ موسوڵمان بوونو پرواهیتان به خودا، بانگی کردین کە ئیمان به خودای خۆمان بینین، ئیمەش پروامان پێ کردو موسوڵمان بووینو شوینی کەوتین، پروامان به تاکنو ته نیایی خوداو دهسلاتی ره هاو بێ سنووری هینا، ههروه ها ئیمانمان هینا به هه موو ئەو حوکمو شه ریه ته و دابو نه ریتو ره وشتانه ی پیغه مبه ره بۆ هیناوین، هه موویمان وه رگرتو قبوڵمان بوو! ﴿رَبَّنَا فَاعْفُ رَنَا ذُنُوبَنَا وَكْفِرْنَا عَنْ سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ﴾ خودایە! له تاوانه گه وه ره کانمان خۆش ببه، تاوانی بچوو کمان بیۆشه، گوناھی گه وه ره بچوو کمان ره ش بکه ره وه، بمانخه ره ریزی پیاوچا کانه وه، له گه ل راستالان بمانمرینه، له کۆمه لی صالحو خوداپه رستان حسیبمان بکه، شه رمه زاری رۆژی قیامه تمان مه که، ﴿رَبَّنَا وَآتْنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰی رَسَلِكْ﴾ خودایە! ئەوه ی کە له سه ر زوبانی پیغه مبه ره ﴿بِأَنَّ﴾ به لێنت پێ داوین له پاداشی باش، وه کوو سه رکه و تن له ژبانی جیهان داو، چوونه ناو به هه شت له قیامه ت دا بمانده رێو بۆمان جێ به جێ بکه! ئیمە تاوانبارینو کهمته ر خه مین، یارمه تیو توفیقی تۆ نه بێ هیچمان بۆ ناگری، خودایە! ﴿وَلَا تَخْزَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ لیه و ماوو شه رمه زاری به رچاوی خه لکی ده شتی مه حشه رمان مه که، ئیمانمان به هیز بکهو، کرده وه مان چاک بکهو، پاداشی باشمان له سه ربیان بده ره وه، تۆ واده راستو به لێتن دروستی، له دونیادا پیشکه وتوو سه رکه وتوو مان بکه، وه کوو

له‌تایه‌تیکی تردا فەرمووته: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ النور/٥٥.

له‌قیامەتیشدا بەبەهەشتی بەرین شادمان بکە، وەکوو فەرمووته: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ التوبة/٧٢. ئەمانە وادەو بەلێنی خۆتن ﴿إِنَّكَ لَا تَخْلَفُ الْمِيعَادَ﴾ بێگومان تۆ وادە راستو بەلێن دروستی، هەرگیز وەعدە بە خیلاف نەبووی نابێ ﴿فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى﴾ پەروەردگاریان نزاو پارانەو کەیانێ لێ وەرگرتن، چونکە پارانەو کەیان بەدل بوو، ئە دلو دەر وونیکی پر له‌ ئیمان و نیخلاصەو سەرچاوەی گرتبوو! پێی فەرموون: کە من کردەوێ هێچ کەسێک بە فێرۆ نادەم پاداشی نیرو مێ؛ هەرکەسە بە گیرەوێ خۆی دەدەمەو! نیرو مێ شان بە شانی یەکتەری له‌ مافو نەرک دا یەکسان. پاداشیان لەسەر کردەوێ چاکتو سزا لەسەر خراپە کارییان وەکوو یەک وایە. ﴿بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ﴾ بڕیکتان له‌ بڕیکتان پەیدا دەبن، ئەمەش شتیکی غەریب نیە؛ نیرو مێ له‌ یەک رەگەزنو رەچەلەکیان یەکە. مێ له‌ نیر پەیدا دەبێ و نیر له‌ مێ دەبێ! جا ﴿فَالَّذِينَ هَاجَرُوا﴾ ئەو نادەمیزادانەو له‌ پێناو ئایینی خوادا کۆچیان کردووە، زێدو نیشتمانی خۆیان بە جێ هێشتووہ ﴿وَأَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ﴾ له‌ مالو حالێ خۆیان دەرکراون، له‌ نیشتمانی دڵگیری خۆیان وەدەر نراون ﴿وَأُودُوا فِي سَبِيلِي﴾ له‌ پێناو رێبازی من دا سزایان چەشتووہ ﴿وَقَاتِلُوا﴾ کوژراونو گیانیان بەخت کردووہ! له‌ رێگای خودادا تێکۆشاون، ئەوانە هەموویان چاکەکارنو خودا پاداشی باشیان دەداتەو، له‌ پاداشی کۆششی دڵسۆزانەیان دا ﴿لَا كُفْرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ﴾ تاوانەکانیان پەردەپۆش دەکەو له‌ گوناھیان خوش دەبم ﴿وَلَا دُخْلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ دەیانخەمە بەهەشتیکەو کە بە ژێر دارو درەختەکانیدا جۆگەوێ ناوی صاف دەکشێن، هەتا هەتایە لەو لەزەتو خوشی بەدا دەمیننەوہ ﴿ثَوَابًا﴾

من عند الله ﴿﴾ پاداشیکه خدا دہداتہوہ بہ پرواداران لہبری کردہوہی باشی دونیا یان ﴿﴾ والله عنده حسن الثواب ﴿﴾ خودا ہمرہ پاداشی باشی لایہ بۆ کردار باشان ئەویش بہہشتہ.

نایہتہکان ئەوہ دہگہیہنن کہ:

- ۱- پتویستہ ئینسان لہ مہخلوقاتی خودا وردبیتہوہو تییان بفکری.
- ۲- زانایان فہرموویانہ: وا باشہ کەسیک لہ خەوہەلسا دەست بەدەمو چاویدا بینئ، ئەم دە نایہتہی کۆتایی سورہتی ئالی عیمران بخوینئ، چونکہ پیغەمبەر ﷺ وای کردووە، ئەمجار نوێژی بەیانی و سوننەتی پێشەوہ بکا وپرای تاعەتکردن، بیر لہ بوونەوہر بکاتەوہ.
- ۳- موسولمان دەبئ ہەموو کات یادئ خودا بکا و لہہەموو کاتو شونیک دا خودای لہ بیر نہچیتەوہ، لہکاتی راکشانو دانیشتنو راوەستان دا خودای لہیاد بئ! نامارہی ئەوہشی تیدایہ کە نوێژکەر بہ راوەستانەوہ دەبئ نوێژ بکا، ئەگەر نہیتوانئ ب دانیشتنەوہ، ئەگەر بۆی نہکرا بہ راکشانەوہ.

سزاو پاداشی ہەریہکی لہ کافرہکانو موسولمانانو باوەردارانی خواوەن

نامەکان

لَا يَغُرُّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾ مَتَّعْ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَارِ ﴿١٩٨﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشَعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِعَاقِبَتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

پەروەردگار لە نایەتەکانی پیشوودا بەلێنی پاداشی گەورەیی بە موسوڵمانان دا، موسوڵمانان هەزارو نەدارا بوون، کافرەکان دەولەمەندو خاوەن سامان بوون، لە لەززەتو خۆشی دا دەتلانەو، نەمجار صەبرو خۆراگرییان دەخاتە دلەو، لە روانگەیی بەراوردکردن لەنیوان لەززەتی دونیای بێ بەقاو لەززەتی بەهەشتی هەرگیز نەپراوە دا. هۆی هاتنە خوارەوێ ئەم نایەتە دەلێن: دەربارەیی کافرەکانی مەککە بوو کە لە خۆشی و رابواردندا دەتلانەو، بری موسوڵمان گوتیان: بروانن خوانەناسن و بێ پرواکان چۆن لەخۆشی دا دەژین و ئیمەش خەریکین لەبرسا بمرین!!

ئێتر ئەم نایەتە هاتە خوارەو و فەرمووی: ﴿لَا يَغْرُنْكَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ﴾ ئەو ئەو کەسە کە ئەو جۆرە بیروپرایە بە دلتاندا گوزەر دەکەن! یان ئەو پیغەمبەر ﷺ تۆ ئەمەیان پی رابگەیهنە بلی: با ئەو حالەتو چۆنیەتیە کافرەکان تێیدان لە لەززەتو خۆشی رابواردن؛ تۆ هەلنەخەلەتین، واقیعت لی چەواشە نەکا، چونکە ئەو خۆشی و کامەرانیە کاتییە ئەوان تێیدان درێژخایەن نیەو، زۆر نامێنیتەو رادەگۆزێرین بۆ کوشندەترین سزا! پێویستە موسوڵمان چاو بپریتە ئەو پاداشە کە خودا بۆی داناوە کە خۆشی و کامەرانییەکی هەمیشەیی و بەردەوامە کە ژیاڵی بەهەشتە.

﴿مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾ ئەو بەرەللائی و هاتوچۆو رابواردنەیان خۆشییەکی کاتی و ماوە کورتەو، زۆر نابا کۆتایی پی دێ پاشان گەڕانەو و حەوانەوێان لە دۆزەخ دا دەبی، کە خراپترین شوینی حەوانەوێە!

ئەمجار دواي ئەوێ حالی کافرەکانی دیاری کردو ناکامو

سه هرنجामी نهوانی روون کرده وه، سه رهنجामी موسولمانان دیاری ده کاو ده فهرموی: ﴿لكن الذين اتقوا ربهم لهم جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها﴾ به لام نهوانه ی تهقوای خودایان کردووه، پابهندی فهرمانه کانی بوونو خویمان له نه هی لیکراوه کانی پاراستووه، نه وه له پاداشی نه وه دا چند باخیکی به ههشتیان ده دریتی که به ژیر داره کانی دا جوگای ناوی صاف ده کشینو به ثاره زووی خویمان له ززهت وهرده گرنو خوشی ده چیژنو لهم نیعمهتو له ززهته دا هه تاهه تایه ده میننه وه.

﴿نزلنا من عند الله﴾ میوانی ریزلیگیراوی لای پهروهردگرن، به لوتفو که ره می خو ی دایان ده پوشی، له که ره مو به خششی خو ی به هره مه ندیان ده کا، نه م شوینو مه نزلگاوه به هه شته رازاوه له ززه تیکی جهسته یی لی وهرده گرن.

﴿وما عند الله خير للابرار﴾ نه وه ی لای خودایه له ریزو ته قدیر، زیاد لهو خوشیانه ی باسکران، نه وه بو پیاوچا کانه وه هه لو یست پاکان زور چاکتره له وه ی که خوانه ناسان تییدا راده بویرن.. بویه پییان ده گوتری : (ابرار) چونکه له گه ل باوکنو دایکنو کوپو کچیان چاکه کار بوون.

نه مجار باسی کو مه لیک له خاوه ن نامه کان ده کا: که به هوی قورثانه وه هیدایهت دراوونو بروایان به پیغه مبه ر ﴿الله﴾ کردووه، ههروه کوو چون له وه پیتش بروایان به په یامی پیغه مبه رانی پیشو کردووه!

وه کوو عه بدوللای کوپی سه لامو هاوه لانی و نه ججاشی (مه لیکی حه به شه) وه ی تریش، ده فهرموی: ﴿وان من اهل الكتاب لمن يؤمن بما لله وما انزل اليكم﴾ بیگومان لهو خاوه ن نامانه هیه: که بروای به خودا هیناوه، موحه ممه د به پیغه مبه ر ده زانی و نیمانی پی هیناوه، بروای بهو قورثانه کردووه که بو ئیوه نیردراوه ته خواری ﴿وما انزل اليهم﴾ ههروه ها نیمانیان بهو نامانه ش هیناوه که بو خویمان نیردراوه - که تهوراتو نینجیله - نهوانه چند ره وشتیکی ناوازه یان هیه.

١- بروایان به خدا بروایه کی پتهوو چهسپاوو دامه زراوه!

٢- بروایان به هه موو قورئان هه یه: که نیردراوه بۆ پیغه مبهر ﷺ و تاقه پهراویکی ناسمانیه که به بی دهست لیدانو گۆرانگاری ماوه ته وه.

٣- بروایه کی ئیجمالی و پوخته یان به ته وراتو ئینجیل هه یه.

٤- ﴿خاشعین لله﴾ ترسو خوڤیکی ته وایان له خدا هه یه که بهروبوومی بروای راستو پته وه، چونکه هه رکاتی دل له خدا ترسا، هه موو جهسته نه و ترسه ی تیدا رهنگ ده داته وه.

٥- ﴿لا یشترون بآیات الله ثمنا قليلا﴾ کالای پروبوچی دونیایی به نایینو بیروبووه ناکرن... پاریزگاری نیگای خودایی ده که نه هیچی لی ناشیرنه وه، نه و موژده یه ی که له ته وراتو ئینجیل دا دراوه به هاتنی موحه ممه د (پیغه مبهری ئاخو زه مان) و ره وشتو پیغه مبهرایه تی و نیشانه کانی خو ی نیشانه ی ئومه ته که ی چۆن پێیان گه یشتوو ئاوا بلاوی ده که نه وه به خه لکی تری ده گه یه نن.

﴿اولئك لهم اجرهم عند ربهم﴾ نه وانه: که نه و ره وشتانه یان تیدایه - جووله که بن یان گا ور- پاداشی ته وای کرد وه ی خو یان وهرده گرنه وه، له سه ره موو کرد وه یه کی چاکیان پاداشی ته وایان لای خودایه و په زمه نده کراوه بۆیان، ﴿ان الله سریع الحساب﴾ خودا زۆر خیرایانه لیکو ئینه وه و حیسابو سه ر ژمیری کرد وه ی ئاده میزادان ده کا، له ماوه یه کی زۆر کورتو که م دا حیسابو لیکو ئینه وه ی بی هه له و بی سته م بۆ به نده کانی خو ی ده کا، خو که و فه رمانی خودا پید اچو ونه وه و هه له و شانده وه ی تیدا نیه، نه و ره وشتانه ی باسکران له بری جووله که دا هه برون که موسو لمان بوون؛ وه کوو عه بدو ل لای کوپی سه لام و هاوه لانی که ژماره یان له ده که س تیپه ری نه ده کرد، به لام مه سیحیه کان زۆریان موسو لمان بوونو پابه ندی فه رمانی خودا و پیغه مبهر بوون، وه کوو په ره ردگار له نایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿لتجدن اشد الناس عداوة للذين امنوا اليهود والذين اشركوا، ولتجدن اقربهم مودة للذين امنوا الذين قالوا انا نصارى، ذلك بان منهم قسيسين ورهبانا وانهم لا يستکبرون، واذا سمعوا ما انزل

إلى الرسول ترى أعينهم تفيض من الدمع مما عرفوا من الحق يقولون ربنا انما
فاكتبنا مع الشاهدين، وما لنا لا نؤمن بالله وما جاءنا من الحق ونطمع أن
يدخلنا ربنا مع القوم الصالحين، فاتأبههم الله بما قالوا جنات تجري من تحتها
الأنهار خالدين فيها وذلك جزاء المحسنين ﴿المائدة/٨٥﴾.

نه مجار پهروه دگار کۆتایی بهم سوورته هینا به نامۆژگاری
کردنیکي گشتی بۆ موسولمانان که وایان لى بى نزاو پارانه و هیان گیرا
بى، له دونیادا به سهر دوژمن دا زال ببنو له قیامه تیشدا پاداشی باش
وهر بگرنو به مراد بگهن! بۆیه روویان تى ده کاو ده فهرموى: ﴿یا ایها
الذین آمنوا اصبروا﴾ تى نهو که سانهی که پرواتان ههیهو ئیمانتان
هیناوه، خۆراگرو بهرده وام بن له سهر بهجى هینانی نه که پتویسته کانی
نایین، وه کوو نه نجامدانی پینج نویژه فهرزه کان.

ههروه ها خۆراگرن له بهرامبه به لاو نه خۆشى و ناخۆشى و هه ژاری
نه داری، ﴿وصابروا﴾ پيشبرکى صهبرو نارام گرتن بکه نه له گهل دوژمن
دا، بهرامبه رى نه فسو ناره زۆ بکه نه.. ﴿ورابطوا﴾ له سهنگردا بن بۆ
دوژمن؛ هه موو کاتى خهریکى خۆ ئاماده کردن بن بۆ جیهادو بهرگری له
مالو نامووسو نیشتمانو نایین، هه موو کاتى حازرو ئاماده باشو گوئ له
مست بن بۆ فهرمانى فهرمانه وای موسولمان!!

ئیمامى بوخارى له سه هلى کورى سه عدى (الساعدى) یه وه
ده گيرپته وه ده لى: پیغه مبه ر ﴿فهرموویه تى:﴾ (رباط يوم في سبيل الله
خير من الدنيا وما فيها). ئیمامى موسلیمیش فهرموده یه کی
له سه لمانه وه گيرپته وه ده لى: پیغه مبه ر ﴿فهرموویه تى:﴾ (رباط يوم
ليلة خير من صيام شهر وقيامه) ههردوو فهرموده که پشتگیری یه کترى
ده که نهو یه ک مانا ده به خشن.

﴿واتقوا الله لعلکم تفلحون﴾ ته قوای خوا بکه نه، بترسن له تۆله و
سزای، به نهینى و به ئاشکرا خوداتان له بهرچاو بى! پابه ندی فهرمانو
خۆپاریز بن له نه هییه کانی، به لکو سه رفراز بن، ئاشکرا شه که سیك
پابه ندی نه نامۆژگارییانه بى به مراد ده گاو له ناخۆشى روژى قیامهت
ر: گاری ده بى! سه رفرازى دونیاو قیامهت ده بى!

سوورەتی النساء

بەناوی خۆی گەورەو میهرەبان

ئەم سوورەتە چوارەم سوورەتی قورئانەو دواى سوورەتی (البقرە) درێژترین سوورەتی قورئانی پیرۆزە.

ئەم سوورەتە، مەدینەیییە، واتە: پاش کۆچ کردنی پیغەمبەر ﷺ بۆ مەدینە هاتۆتە خواری، هاتنە خوارەو هەکی لەچەند کاتو وەرزی جیا جیادا بوو، ئیمامی بوخاری لە عائیشەو فەرموودە یەك دەگێڕیتەو: دەفەرموی: (ما نزلت سورة النساء إلا وأنا عند رسول الله ﷺ).

ناشکراشە خاتوو عائیشە ژبانی ژنو میدایەتی لەگەڵ پیغەمبەر ﷺ لەمانگی شەوالی سالی یەكەمی کۆچی دا دەست پیکرد. دەربارەى فەزلو گەورەیی ئەم سوورەتە حاکم لە مۆستەدرەك دا لە (عبدالرحمن) ی کۆری عەبدوللای کۆری مەسعوودەو دەگێڕیتەو دەفەرموی: لە سوورەتی (النساء) دا پێنج نایەتی تیدا هەن ئەگەر هەموو دنیاو چی تیدایە هی من بێ بە ئەندازەى ئەو پێنج نایەتە دلم بێ خەش نین!!

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ﴾ ﴿إِنْ تَجْتَبُوا كِبَائِرَ مَا تَنْهَوْنَ عَنْهُ﴾ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ ﴿لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاؤُوكَ﴾.

حاکم دەلێ: ئەم فەرموودە یە ئێسنادەكەى راستو دروستە، ئەگەر (عبدالرحمن) لەباوکی بیستبێ؟!؟

مۆناسەبەو پەيوەندى ئەم سوورەتە بە سوورەتی ئالى عیمرانەو لەچەند روویەكەو یە:

١- سوورەتی ئالى عیمران کۆتایی هات بە فەرمانکردن بە موسولمانان بۆ تەقوا کردن، سوورەتی (النساء) یش بەهەمان فەرمان دەستی پێ کرا؛ کە فەرمان بە هەموو ئادەمیزاد دەکا بە تەقوا کردن.

٢- نایەتی ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ...﴾ دەربارەى غەزای

مردن له خۆتان مه‌نع که‌ن..!

پله‌و پایه‌ی شه‌هیدانو تیکۆشه‌ران له‌ریگه‌ی خودادا

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ

رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ

بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا

يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ

مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ

لَمْ يَمَسَّ سَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

ئیمامی ئەحمەدو ئەبو داودو حاکیم لە ئیبنو عەبباسەو دەگێڕنەو،
دەلی: پیغەمبەر ﷺ. فەرمووی: کاتیک براکانتان لەجەنگی ئوحووددا
شه‌هید بوون، په‌روه‌ردگار گیانه‌کانیانی خستنه‌ ناو بالنده‌ی سه‌وزه‌وه‌و
ده‌یانبرده‌ سه‌ر جوگاو چۆمه‌کانی به‌هه‌شته‌و له‌ میوه‌کانیان ده‌خواردو
ده‌که‌رانه‌وه‌ بۆ لای قه‌نادیلی زیرین له‌ ژێر سیبه‌ری عه‌رش.

پەرەپیدانی ریز لێ دەنێ، باسی ئەو دەکا که سەرۆکایەتی پیاو لە خیزان دا دەسەلاتیکی ملهپوری دیکتاتۆری نیه، بەلکو لیپرسراوی و ئەرک خستنه ئەستۆیه و بۆ ئاسانکردنی هەلسوڕانی کاروباری خیزانه.

٣- ئەمجار سوورەتە که تەرازووی پەیوەندی یە کۆمەڵایەتیەکان دەست نیشان دەکا و ئەو دەچەسپێت کە پەیوەندییە کە دەبێ لەسەر بناغەی ئامۆژگاری کردنی یەکتتری و هاریکاری و سەرپەرشتی و خوشەویستی و یارمەتیدانی یەکتتری دا به زری! بۆ ئەو ی بنه‌مای گەل و نه‌تەو به پته‌وی رهنگ رێژ بکری!

٤- هه‌روه‌ها شێوه‌ی پەیوەندی کۆمەڵگای ئیسلامیی بە کۆمەڵگا و دۆڵەتانی جیهانه‌و نه‌خشه‌کێش ده‌کا، یاسا و ره‌وشت و مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل دۆڵەتانی جیهان دا روون ده‌کاته‌وه، بپڕی یاسای جه‌نگ و ره‌وشتی جه‌نگاوه‌ران و چۆنیەتی مامه‌له‌ی سه‌لام و شێوه‌ی موناقه‌شه‌ و ده‌مه‌ده‌می له‌گه‌ل خاوه‌ن نامه‌کان دا و هه‌لمه‌تی کاریگر بۆ سه‌ر دوو پوه‌کان به‌شێوه‌یه‌کی پوخت و کورت دەست نیشان ده‌کا.

ئەمە هه‌مووی به‌ مه‌به‌ستی دامه‌زراندنی کۆمەڵگایه‌کی بێ غه‌ل و غه‌شی پاک و خاوین له‌ ولاتی ئیسلام دا، بۆ پاک کردنه‌وه‌ی ئەو کۆمەڵگایه‌ له‌ پشێوی بیروباوه‌رو، لانه‌دان له‌ عه‌قیده‌ی یه‌کتاپه‌رستی هه‌ول‌دان بۆ دامه‌زراندنی بیروباوه‌ریکی صاف و بێ گه‌ردو، یه‌کتاپه‌رستی یه‌کی زانستیانه‌ی خوداویست!!

جا بۆیه‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ بۆ چه‌سپاندنی یه‌کیه‌تی ره‌گه‌زی ئاده‌میزاد و یه‌کیه‌تی ژنو می‌رد و نیرو می‌ له‌ ره‌چه‌له‌ک دا و پە‌یوه‌ندی خیزانی، فەرمووی:

ئاده میزاد هه موویان له یه ک بنه مای ئاده میزادیی په یدابوون
ژنو میرد له یه ک کانن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ

رَقِيبًا ﴿١﴾

﴿يا أيها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة﴾ نهی
ئاده میزادانی هۆشمه ند! خۆتان له سزای پهروه ردگارتان بیاریزن بهوه که
پابه ندی فه رمانه کانی بنو له نه یلیکراوه کانی دوور بکه ونه وه، له هه موو
شتیک دا که په یوه ندی به خودا په رستی و مافی به نده کانی خودا وه هیه،
به گویره ی به رنامه ی خودا ره فتار بکن، خۆتان بیاریزن له سزای نهو
پهروه ردگاره ی ئیوه ی دروست کردووه له یه ک تاکه کهس، که باوه ئاده مه
هه مروتان له ئاده م که وتونه ته وه و نه ویش له گل دروست کراوه.

﴿وخلق منها زوجها﴾ هه ر لهو ره چه له کتو ره گزه ی باوه ئاده می لی
دروست کرد، دایکه (حهوا) شی دروست کردووه، که خیزانی ئاده مه! یان
وه کوو ده لێن: له په راسووی چه پی ئاده م دایکه (حهوا) ی دروست کرد!
﴿وبث منهما رجالا كثيرا ونساء﴾ لهو ژنو میرده که (ئاده مو حهوا) ن
ئاده میزاد که وتووه ته وه، پیایو زۆرو ئافره تی فره یان لی که وتونه وه،
نه مجار لهو وه چه و نه وانیه ی له ئاده مو حهوا که وتونه وه په یوه ندی
خزمایه تی و خیزانی تیدا رسکاندوون؛ بو نه وه ی به زه ییان به یه کتردا
بیته وه، هاریکاری یه کتری بکه نو زه ی ئاوه دان بکه نه وه و کو مه لگای
به خته وه رو خودا په رست پیکه وه بنین، بۆیه جاریکی تر جه ختی له سه ر

ته قواو خوځپاراستن له سزای په روه ردگار کرده وه و فهرمووی: ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ﴾ خوټان پیاریزن له سزای نه و خودایه ی که به ناوی نه وه وه داوای شت له یه کتری ده که ن - وه کو، ده لئی ی بو خاتری خودا وا بکه، یان توو خودا وا مه که هتد!

﴿والأرحام﴾ هه روه ها خوټان پیاریزن، له پچراندنسی په یوه ندی خرمایه تی، چونکه هه بوونی خرمایه تی نیعمه ته و داخوازی وه فواو نه رکه، ده بی سوپاسی خودای له سهر بکړی! خرمایه تی په یوه ندی و خوځه ویستی و هاریکاریه، مروث له ژیر سایه ی دا هه ست به خوځ به ختی و کامه رانی ده کا، هه ست به پشتو قوه ته و هیزی مه عنه وی ده کا، له ناو کو مه لدا که یف خوځ ده بی به کامه رانی خیزانو خزمانی، خه مناک ده بی به ناخوځشیان. پیغه مبه ر ﴿فهرموویه تی﴾ (فاطمة بضعة مني یقبضني ما یقبضها ویبسطني ما یبسطها) به یاد کردنه وه ی نه وه که ره چه له کی ناده میزاد یه کیکه، ناماژه به وه ده کا که ده بی سنووری مروثایه تی پیاریزری و ناده میزاد هه موویان برای یه کترین خوځشیان بی و ترشیان بی! برایه تیش داخوازی ناشتی و هاریکاری و نه فرین کردنه له شه رو شوړو کیشو دوو به رکه ی.

مه به ست به و تاکه نه فسه ی که ناده میزادی لی که وتوته وه باوکه ناده مه، زوړبه ی زانایانی نیسلام پییان وایه نه و ناده مه باوکی هه موو ناده میزاده، جگه له و ناده مه ناده می تر نه بوون، بریک زانا پییان وایه پیش نه و ناده مه چند ناده می تر هاتوونه کوړی ژبانو وه! به لام نه م رایه له گهل ظاهیری قورشان دژ ده وه ستی!

مه به ست به (زوج) دایکه حه وایه و وه کوو ده لئن: له په راسووی چه پی ناده م دروستکراوه، له وکاته دا ناده م نوستبوو که به خه به ر هاتو حه وای بینی حه زی لی کردو وه گری یه کتری بوون! فهرمووده یه کت هیه نیمامی موسلیم و بخاری ریوایه تیان کردو وه که پیغه مبه ر ﴿فهرموویه تی﴾:

(استوصوا بالناس خیرا فإنهم خلقن من ضلع، وإن أعوج شیء فی الضلع أعلاه، فإن ذهبت تقيمه کسرتہ، وإن ترکته لم یزل أعوج) .

بری له زانایان وه کوو ئه بو موسلیمی ته صفه هانی ده لێن: مه به ست له
﴿وخلق منها زوجها﴾ ته وه یه: پهروه ردگار چه وای له ره گه زی ئاده م
به ده یه پناوه، ئاده م و چه وای یه ک ره چه له کوو له یه ک سروشتن، ده لێن: چ
گرنگی یه ک له وه دا هه یه که چه وای له په راسووی چه پ دروست کرابی؟
پهروه ردگار ده توانی چه وای وه کوو ئاده م له گل دروست بکا! به لگه شیان
ئه م نایه ته یه که ده فەرموئ: ﴿ومن آياته أن خلق لكم من أنفسكم أزواجا
لتسكنوا إليها﴾ البروم/ ٢١.. مانای (من أنفسکم) یان به (من جنسکم)
کردوه .. یان ده فەرموئ: ﴿لقد جاءکم رسول من أنفسکم﴾ التوبه/ ١٢٨.. به لام
ئه م رایه ی ئه بو موسلیم ره ت کرا وه ته وه به وه که پیچه وانده ی مانای
فه رمووده راسته که ی بوخاری و موسلیمه، حیکمه تیش له وه دا که چه وای
له په راسووی ئاده م دروست کرابی. ده رخستنی به توانایی خودایه، که وای
ده توانی زیندو له زیندوو دروست بکا به بی زاووزی ههروه کوو چۆن
ده توانی زیندوو له مردوو دروست بکا!

ئه مجار کۆتایی نایه ته که به وه ده هینئ، که پهروه ردگار به سه ر
هه موو شتی ک دا ناگاداره و ده فەرموئ: ﴿إن الله کان علیکم رقیبا﴾
بیگومان خودا به سه ر هه موو کرده وه یه کی ئیوه دا چاودپرو ناگاداره،
بناغه ی هه موو هه لویستو بیرو باوه ریکتان ده زانی و، زانایه به نه ندازه و
چۆنیه تی کاریگه ری ئه و کردار و هه لویستانه تان له سه ر دلو ده رووتانو
هیچی لی و ن نابی، هیچ حوکم و یاسایه کتان بو دانانی مه گه ر
به رژه وه ندی و خۆشه ختی دونیا و قیامه تانی تیدا به دی نه کړئ!

ته وه ی له م نایه ته وه وه رد ه گیرئ ته مانه ن:

١- ته قواو خۆپاراستن له سزای خودا پێویسته.

٢- ئاده میزاد هه موویان له یه ک باوک و دایک که وتوونه وه و

هەموویان لە ئادەمەزو ئادەمیش لە گەڵ دروستکراوە.

٣- ئافەرەت بەشیکە لە پیاوو لەو دروست کراوە، بەیەکەوێ ژیان بەسەر دەبەنو وەگەری یەکتەبوونو بێ یەک هەلناکەن، پێویستە هەردووکیان هاریکاری یەکتەری بن، بێ هاریکاری نێوانیان رەچەلەکی ئادەمیزاد لەسەر زەوی پەرەناسینی!

٤- دەشی بەناوی خودا داوای شت لەخەڵک بکە.

٥- گرنگی پەيوەندی خزمایەتی و هەولدان بۆ بەجێهێنانی صیلهی رەحم و نەپەرچاندنی، چونکە خودا صیلهی رەحمی بە ناوی خۆیەوێ لکاندووە.

زانایانی موسوڵمان هەموویان لەسەر ئەوێ کۆکن، کە بەجێهێنانی صیلهی رەحم واجب و پەرچاندنی حەرەمە، ئەوێش راستە کە پیغەمبەر ﷺ کاتی (ئەسماء)ی خێزانی عەرزی کرد وتی: ئایا من هاموشۆی دایکم بکەم؟ پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: بەلێ هاتوچۆی دایکت بکەو صیلهی رەحمی لەگەڵدا بەجێ بێنە، دایکیشی بت پەرست بوو.

پێدانه‌وه‌ی مالی هەتیوان بە خۆیان و خواردنی مالیان

وَعَاثُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ خُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾

جا کە لە نایەتی پیشوودا فرمانی کرد بە ئادەمیزادان بۆ تەقواکردن بەگشتیی، مونا سێب بوو، کە دەست بکا بە دەست نیشان کردنی جۆرەکانی تەقوا کە بەشیک لە تەقوا پاراستنی مالی هەتیوانەو فەرمووی: ﴿وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ﴾ موقتیل و کولەبی دەلێن: ئەم نایاتە دەربارە کابرایەکی غەطەفانی هاتۆتە خواری: کە برازیەکی هەتیوی هەبوو مال و دارایی یەکی زۆری هەبوو لای مامەکە، کاتی هەتیوێ کە بالغ بوو پێگەشت، داوی ماله‌کە کردووە، مامەکە نەیدایەوێ، چوونە لای

پیغه مبه‌ر ﷺ، ئیتر ئەم نایه‌ته هاته خواری: که کابرای غه‌طه‌فانی نایه‌ته‌که‌ی بیست، وتی: فەرمانبەرداری خوداو پیغه مبه‌رم، پەنادە‌گرم بە خدا! لە‌تاوانی گە‌وره، ئیتر ماله‌که‌ی دایه‌وه بە برازا‌که‌ی.

﴿وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ﴾ ئە‌ی سەر‌پەرشتیاری هه‌تیوان! هه‌رکاتێ هه‌تیو با‌لغ بوو، پێ‌گه‌یشت، مالو دارایی خۆیان که له‌ژێر ده‌ستی ئیوه‌دایه بیان ده‌نه‌وه و هه‌چی لێ گ‌ل مه‌ده‌نه‌وه، له‌سه‌رده‌می مندا‌لێشی‌دا له مالو دارایی خۆی نه‌فه‌قه‌ی بۆ دابین بکه‌ن، هه‌چ نه‌ندازه‌یه‌کیش له مالێ هه‌تیوه‌که تیکه‌ل به مالێ خۆتان نه‌که‌ن، مالو سامانی هه‌ل‌ل‌ئێ خۆتان پی‌سو هه‌رام نه‌که‌ن، به‌هۆی تیکه‌لا‌وبوونی مالێ هه‌تیوان. ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ﴾ مالێ هه‌تیوان له‌گه‌ل مالێ خۆتان مه‌خۆن، بزێ‌ش له‌جیاتێ هه‌موو ته‌صه‌ر‌وفێک که له مال‌دا ده‌کړئ وشه‌ی (اکل=خواردن)‌ی به‌کاره‌ینا چونکه زۆربه‌ی ته‌صه‌ر‌وفو هه‌ل‌سو که‌وتی مالو دارایی به‌مه‌به‌ستی خواردنه، وشه‌ی (الی) به مانا (مع) هاتوه، واته: مالو دارایی هه‌تیوان مه‌خه‌نه پال مالو دارایی خۆتان به‌مه‌به‌ستی خواردن! ئیوه نه‌گه‌ر وا بکه‌ن مالێ هه‌ل‌ل‌ئێ خۆتان گۆ‌رپوه‌ته‌وه به مالێ هه‌رام که هه‌ی هه‌تیوه‌کانه، نه‌مه‌ش تاوانێکی گه‌لیک گه‌وره‌یه‌و خۆتانی لێ بپاریزنو توخنی مه‌که‌ون، وه‌کوو ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّهُ كَانَ حُبًّا كَبِيرًا﴾ بێ‌گومان خواردنی مالێ هه‌تیو تاوانێکی گه‌وره‌یه!

به‌گورتی نایه‌ته‌که دوو شت ده‌گه‌یه‌نئ:

١- پێ‌ی‌سته مالێ هه‌تیو پاریزگاری بکړئ، هه‌رکاتێ هه‌تیوه‌که با‌لغ بوو مالو دارایی خۆی پێ هه‌ل‌ده‌سوړا ماله‌که‌ی ته‌سلیم ده‌کړیته‌وه.

ب- هه‌موو جوۆره سوود و هه‌رگرتنێک له مالێ هه‌تیو هه‌رامه گونا‌هی گه‌وره‌یه، مه‌گه‌ر بۆ که‌سیک ناچار‌بێ، ناما‌ژه به ئەو نایه‌ته‌که ده‌فه‌رموئ: ﴿وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ النساء/٦.

فرەژنی تا چوار رهوایه بۆ پیاو به لām به مهرج ! مارهیی پێدانیس

واجبه

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ
مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ
مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴿٣﴾ وَعَاتُوا النِّسَاءَ
صَدُقَتِيهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيَّتًا

نه مجار دپته سەر باسی فرەژنی و مارهیی و ده فەرموئ: ﴿وان خفتم
ألا تقسطوا في اليتامى فانكحوا ما طاب لكم من النساء مثنى وثلاث
ورباع﴾ ئەگەر له دلی خۆتاندا ههستتان کردو ترسان له وهی که مائی ژنی
چهتیوه بخۆنو مافی پیشیل بکهن: ئەوه نابێ مارهیان بکهن، چونکه
خودا له باتی ماره کردنی نهوان بۆی هه لال کردوون که ژنی تر ماره بکهن
دوو، سی، چوار.

مه بهستی نایه ته که به گویره ی هۆی هاتنه خواره وه که ی دیاری
ده کری، جا یان ده رباره ی ماره کردنی ئافره تی ناچه تیوه یه، واته: ئەگەر
چه تیویکتان له لایوو ترسان له وهی که ماره یی هاوشتانی خۆی نه ده پیتی،
واز لهو بپنهو ههول بده ئافره تیکی تر ماره بکه، ئافره تی تر زۆرن،
ده توانن ماره یان بکهن، دوو، سی، چوار، واته: زیاد له ژنیکی ها چوار
دروسته، به لām به مهرجیک دادپه روه رانه هه لسو که وتیان له گه ل بکه نو
مافیان پیشیل نه کهن.

﴿فإن خفتم ألا تعدلوا فواحدة﴾ ئەگەر ترسی ئەوه تان هه بوو
دادوه رانه له گه لیاندا نه جوو لینه وه ته نها به یه ک ژن دابین ببنو قه نیات

بکەن!

﴿و ما ملکت ایمانکم﴾ یان کە ویستتان زیاد لە ئافرەتیکتان هەبێ، ئەو ئەفرەتی کۆیلە پەیدا بکەن، چونکە ئەو ئافرەتە کەنیزەکانە ئەگەر زۆریش بن رەوايە! ﴿ذلک أدنی ألا تعولوا﴾ ئەمە گونجاوترە بۆ ئەوێ ستم نەکەن.

یان دەربارە ی دادوەرییە لەنیوان ژنەکان دا ئەگەر پیاو کە فرەژن بوو، واتە کاتیەک نایەتی ﴿وأتوا البتامة أموالهم﴾ هاتە خوارەوە سەرپەرشتیاری هەتیوکان کەوتنە ئەمری واقیعەو، هەرچەندە دەربارە ی عەدالەت کردن لەگەڵ ئافرەتەکاندا بەلایانەو مەبەست نەبوو، پیاوی وا هەبوو دە ژنی هەبوو بە عەدالەتیش لەگەڵیاندا نەدەجولایەو، ئیتر بەم نایەتە پێیان راگەیەنراو پێیان وترا: ئەگەر ترسی عەدالەت نەکردتان هەبە دەربارە ی مافی هەتیوو تووشی حەرەج بوون، دە ی ئەگەر دەربارە ی عەدالەت نەکردن لەنیوان خێزانە کانتان دا ترستان هەبێ، ژمارە ی ژنە کانتان کەم بکەنەو لەگەڵیشیان دا بە عەدالەت بجولێنەو، چونکە پیشیل کردنی مافی ژنانیش وەکوو پیشیل کردنی مافی هەتیوان تاوانە.

بوخاری و موسلیمو نەساتی و بەیەهقی و هی تریش لە عوروێ کۆپی زوبەیرەو دەگێرنەو دەلی: پرسیارم لە پوورە عانیشم کرد؛ (دایکی موسولمانان) دەربارە ی هاتنە خوارەوێ ئەم نایەتە لەو لām دا وتی: ئە ی خوشکەزای خۆم! وا رێ دەکەوت ئافرەتی جەتیوێ خاوەن سامان لە مائی سەرپەرشتیارە کە ی دا دەبوو، کابرای سەرپەرشتیار تەماعی مالو سامانە کە ی جوانی بە کە ی دە یگرت، دە یویست مارە ی بکا بەبێ ئەوێ مارە یی بداتێ، یان وەکوو هاوشانی خۆی مارە یی بۆ دیاری بکا، ئیتر ئەو هیان لێ قەدەغە کراو، فەرمانیان پێ کرا کە بچن بە ئارەزووی خۆیان ئافرەتی تر مارە بکەن لە یە کەو تا چوار.

بە کورتی مانای نایەتە کە بەم جۆرە یە: ئەگەر زانیان و لە دلی خۆتان دا هەستان کرد کە ستم لە جەتیوکان دەکەن؛ بەو کە مارە ییان

نەدەنی یان مال ھەتیوان بخۆن بە خۆپایی، ئەو پێویستە کە ئەو چەتیوانە مەرە نەکەن، بچن ژنی تر مەرە بکەن، یەك یان دوو، یان سێ یان چوار، یان پێویستە کە لەکاتی فرەژنی دا دادپەرور بن، زیاد لە چوار مەرە نەگەن، بەلکو بتوانن عەدالەت بەکاریبن، عەدالەتەکەش بەگۆڕەوی توانای پیاو کەمە وەک ئەو لەشەینی ھەوانە و پۆشاک و مانە و لایان یە کسانێ بنوین، بەلام شتیەک کە لە توانای دا نەبێ وەک خوێشەوێستی دلو ئەو جوورە شتانە، ئەو پیاو بەرپر سيار نیە کە یە کسانێ بکا لەنیوانیان دا، چونکە خوێشەوێستی مەیلی دل شتیەک نیە دەسلاتی ئینسانی تێدابی!

پێغەمبەر ﷺ لە ناخرو ئۆخری ژبانی دا، دلی زیاتر پەيوەست بوو بە عانیشەو، بەلام بێ زامەندی خێزانەکانی تری هیچ زیە شتیکی مباددی بۆ تەرخان نەکردوو، بەلکو دادوەرانی ھەلسو کەوتی لەگەل دا دەکردن دەیفەرموو: (اللهم إن هذه قسمة فیما أملك فلا تواخذني فیما لا أملك) مەبەستی خوێشەوێستی دل بوو!

ژبانی کامەرانی ژنو مێرد لەو دایە کە پیاو یەك ژنی ھەبێ ئەمە ئەوپەری ئاستیکی خوێشەختی خێزانە پێویستە خەلکی لەسەر پەرور دە بکری و قەناعەتیان پێی پەیدا بێ، بەلام جاری وا دەبێ کە لەم راستە رییە لابدەین لەبەر بەرژەوێندی یەك کە پەيوەندی بە ژبانی ژنو مێرد و ھەمە، یان بەرژەوێندی گەلو نەتەو داخواری ئەو یە: کە فرەژنی رەوایی و برێ کەس بتوانن زیاد لە ژنیك تا چوار مەرە بکەن!

١- وەک ئەو پیاو ئافەرەتییکی نەزۆک مەرە بکا و ھەزی لەو یە بێ کە مندالی ھەبێ! کەوایی لە بەرژەوێندی ئافەرەتە کەمە یان بەرژەوێندی ھەردووکیانە کە وێرایی مانەوی ئەم ژنە نەزۆکە لەژێر نیکاحی پیاو کە دا ژنیکی تر بێنی! بەتایبەتی ئەگەر پیاو کە خاوەن پلەو پایە و مال و سامان بوو.

﴿يا أيها الذين آمنوا إن تطيعوا فريقا من الذين أوتوا الكتاب يردوكم بعد إيمانكم كافرين﴾ ئیوه ئهی گروھی موسولمانان! ئهی نهوانهی که باوهرتان هیئاوه، نهگەر گوی بۆ قسه فیتنه نامیزو ژههراوییهانی جووله که کان بگرن و دلیان بۆ بکه نهوه و به گورهی ویستی نهوان ههلس و کهوت بکهن، دلنیا بن له موسولمانیییهوه ده تانگیر نهوه بۆ سهرده می نه قامی و خودانه ناسی! وه کوو له نایه تیکی تر دا ئه م مانایه دوویات ده کاته وه ده فهرموی: ﴿ود كثير من أهل الكتاب لو يردونكم بعد إيمانكم كفاراً حسداً من عند أنفسهم﴾ ئاشکرا شه خودانه ناسی و گه رانه وه بۆ داب و نه ریتی سهرده می نه زانی ده بیته هوی به دبه ختی ههردوو جیهان؛ له دونیادا ده بیته هوی دروستبوونی دژایه تی و دوژمنایه تی و خوین رشتن، له قیامه تیشدا ده بیته هوی چوونه ناو دۆزه خ و سزای به ئیش!

﴿وكيف تكفرون﴾ چون ئیوه کافر ده بنه وه و مل له خودانه ناسی ده نی نه وه؟؟ خو ﴿وأنتم تتلى عليكم آیات الله﴾ ئیوه نایاتی خوداتان به سهردا ده خویندریته وه؟! هه ر ساته ناساتی که به شی که له و په یامه پیروژه خودایی به تان بۆ ده نیردری ﴿وفیکم رسوله﴾ هاوکات له گه ل نه وه دا پیغه مبهری خوداتان له ناودایه وه هه می شه ئاسۆژگاریتان ده کاو نایه ته کانی قورئانتان بۆ شی ده کاته وه، بیروباوه رتان پته و ده کاو ریگای راست و خوشبه ختی و کامه رانی تان پی دای: جا ئیوه له گه ل هه برونی ئه م ره به ره دلسۆزه له ناوتان دا، نابی گوی بۆ نه و تاقمه سه ر لیشیواوه گو مرایانه بگرن و به فیتی نهوان هه لبخه له تین. ﴿ومن يعتصم بالله فقد هدي إلى صراط مستقیم﴾ که سیک ده ست به نایینی خوداوه بگری و په پره وی قورئان بکا و شوین پیغه مبه ر ﴿بکه وئ، بیگومان ریگای راستیان پیشان دراوه و، کهوتونه سه ر شه قامه ریگای راست. قه تاده ده فهرموی: له نایه ته که دا بهروه ردگار دوو شتی باس کردن که

دا، لەنیوان ئەوانو باوکه کهیان دا پەیدا دەکا، پێویستە موسولمان پەنا بۆ فرەژنی نەبا مەگەر زەرورەت پالی پێوە بنێ و متمانە ی بە خوشی هەبێ که دادوەرانەو بەگۆڕە ی فەرمانی خودا لەگەڵیان دا دەجولێتەووە ئەگینا کارەکی ستم کردنە لە خۆی لە ژنەکی لە گەلە کهشی.

پێغەمبەر ﷺ که خێزانی زۆربوون، لەبەر بەرژەو هەندێهەکی ناینی بوو، لە ماره کردنی هەر خێزانیکی دا بەرژەو هەندێهەکی تایبەتی نیسلامی تیدا بوو، ئەو بوو لەرێی ژن خواستەووە هۆزە گەورەکانی کردنە خزمی خۆی و بە سوودی نیسلام شکایەو، بە فێلی موسولمانانی فێری ئەووە کرد که چۆن ریز لە ئافەرەت بگرن و عەدالەتیان لەنیوان دا ئەنجام بدەن و ریز لە خزم و کەسو کاریان بگرن.

کاتی وەفاتی کرد نو دایکی بۆ موسولمانان بەجێ هێشت، که هەریه کهیان لەلای خۆیەووە خەریکی فێرکردنی ئافەرەتانی موسولمانان بوون، بەتایبەتی ئەو ئەو حکامە تایبەتیانە ی که پێویستە ئافەرەت فێری ئافەرەتی بکا، خۆ ئەگەر پێغەمبەر ﷺ تەنها ژنیکی هەبوا یە نەیدەتوانی ئەو کارە ئەنجام بدا.

پوختە ی قسە ئەو یە که هیچ کاتیک بە هیچ جوړی پێغەمبەر ﷺ لە ماره کردنی ژنی زۆردا ئەو مەبەستە ی نەبوو که پاشاو فەرمانێهەواکانی دونیا هەیانە، واتە: فرەژنی پێغەمبەر ﷺ بە مەبەستی رابواردن و لەزەت ببینن لە ژنان نەبوو، چونکه ئەگەر وابوایە دەبوو ئافەرەتی جوانو کچۆلە ی ماره بکردنایە، ئەک بپێوە ژنو ئافەرەتی بەسالاچوو، چونکه زۆربە ی ئەو ئافەرەتانە ی ماره ی کردوون بپێوە ژن بوون، لەلایەکی ترەووە پێغەمبەر ﷺ تا تەمەنی (٤٥) سالی تەنها خاتوو خەدیجە ی بوو، که لەخۆی بە تەمەنتر بوو! بە عەدەتیش که سێک تەمەنی گەیشته پەنجاو چوار سال حەزی جنسی کهم دەبێ و ئارەزووی ئافەرەتی کهم دەبێتەووە.

بەگورتی فرەژنی لە نیسلام دا کاریکه بە ناچاری پەنای بۆ دەبری، یان بەرژەو هەندێهەکی تایبەتی یان گشتینی تیدایە! پێغەمبەر ﷺ لە

ماره کردنی هەر ژنیکی دا وه کوو وتمان: بهرژه وهندییه کی ئیسلامی تیدا بووه، بۆ نمونه سهوده ی کچی زه معهی حه بهشی له بهرئه وه ماره کرد چونکه کۆچکاری دهسته ی دووه می حه بهش بوو، میرده که ی مردبوو، نه گهر بگه رایه وه بۆ مالی باوکی له وانه بوو سزای بدهنو کافری بکه نه وه، ئیتر پیغه مبه ر ﷺ بۆ پرکردنه وه ی که لینی میرده که ی ماره ی کرده وه، عانی شه وه حه قسه ی بۆ ریزنان له باوکیان - ئه بویه کرو عومه ر - ماره کردن، زهینه بی کچی (جهش) ی ماره کرد بۆ نه وه ی قانونو یاسای به کوپرکردن (التبني) هه لوه شینیتته وه، جووه یرییه کچی (الحارث) ی سه ره ک هۆزی (موصطه له ق) ی بۆیه ماره کرد بۆ ئازادکردنی دیله کان، چونکه جووه یرییه له غه زای به نی موصطه له ق دا رفینراو که وته بهشی ثابیتی کوپی قه یسی کوپی شه مماس نه ویش موکاته به ی له گه ل دا کرد، هاته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ داوای یارمه تی لی کرد، پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: نه گهر رازی بی پاره ی ئازادکردنه که ت بۆ ده ده مو ماره ت ده که م ئافره ته که زۆری پی خوش بوو که پیغه مبه ر ﷺ ماره ی کرد، سه د که س له خزمو که س وکاری ئافره ته که دیل بوون کرابوونه کۆیله وه بهش کرابوون به سه ر مووسلمانان دا ئیتر خه لکه که هه موویان ئازادکردنو وتیان: ئه مانه بوونه خه زورانی پیغه مبه رو ناگونجی به کۆیله یی بیان هیلینه وه.^١

ههر نه وهش بوو به هۆی ئیسلام بوونی هۆزی موصطه له ق، زهینه بی کچی خوزه یمه ی بۆیه ماره کرد بۆ پرکردنه وه ی که لینی میرده که ی که عه بدوللای کوپی جهش بوو، له غه زای ئوحوود دا شه هید بوو، ئوممو سه له مه که ناوی هیند بوو نه ویشی بۆیه ماره کرد بۆ پرکردنه وه ی که لینی میرده که ی که کوژرابوو، ههروه ها چونکه روژی حوده ی بییه رایه کی په سه ندی دا.

^١ رفع اخفا .. شرح ذات الشفا / احمد بن الحاج اللانی / لیکنۆینه وه ی هه مدی

به بدو له جیدی سه له فی ج ١٣/٢.

نومو حه بیبه؛ ره ملسه ی کچی نه بو سوفیانی بویه ماره گرد بو
نه وه ی له گهل میرده که ی دا عه بدوللای کوری جه حش جاری دووهم کوچیان
کرد بو حه به شه لهوئ عه بدوللا بوو به گاور، به لام نهم له سهر نایینی
نیسلام مایه وه.

صه فییه ی کچی حوصح ی بویه ماره کرد چونکه سهرۆکی به نی
قوره یظه و نه ضیر بوو، له رفینراوانی خه بیهر بوو، بویه ماره ی کرد تا له
دیلی رزگاری بکا.

مه یمنه ی کچی (الحارث) ی هیلالی که ناوی (بره) بوو بویه ماره
کرد چونکه له گهل به نو هاشمو به نو مه خزوم دا خزمایه تی هه بوو!!
نه مجار پهروه ردگار رووی خیطاب ده کاته پیاوانو پتیان ده فهرموئ:
﴿وَأْتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ لِحُلَّةٍ﴾ به دل خوشی و دل فراوانی به وه
ماره یی بدن به خیزانه کاتان، هیچ گیری و منجه منجی تیدا مه که ن..
چونکه ماره یی نیشانه ی خوشه ویستی نیوان ژنو میرده .

نیشانه ی ریزلینانی نافره ته ، نیبنو عه بیاس ده فهرموئ: خیطابه که
بو میرده کانه چونکه سهرده می نه زانی پیاوی ١٠ هه بوو به بی ماره یی ژنی
ماره ده کرد پیاو به نافره تی ده گوت شووم پی بکه میرات لی ده گرمو
میراتم لی بگره، نیت نهم نایه ته فهرمانی پی کردن که زوو ماره ییان
بدنه ئی.

بریک له زانایان ده لێن: خیطابه که بو که سو کاری نافره ته که یه،
چونکه پیش هاتنه خواره وه ی نهم نایه تانه که سو کار ماره ییان
وه ده گرت، نه یان ده دا به نافره ته که، به لکو بو خویان ده یان خوارد، واته:
ماره یی به که یان ده کرده شیربایی و بو خویان هه لیان ده گرت.

پهروه ردگار به م نایه ته ندو ماف پیشیل کردنه ی لی قه ده غه کردن؛
به لام ﴿فَإِنْ طَبِئَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا﴾ نه گهر
نافره ته کان به ویستو ناره زووی خویان به بی فرتو فیل و هه ره شه،
بریکیان لهو ماره یی به پیدان، نه وه حه لاله و به نهوشی گیانی بیخون و هیچ
گوناھی تیدا نهو حه لاله و زولاله.

قورمیتینه دانان له سهر بی عه قل و مندال و هاووینه یان، مال و سامانی
 خویان نادریتی تا تیگه یشتوو و پیگه یشتوو نه بن
 وَلَا تَوْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا
 وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الَّتِي تَنْمِي حَتَّىٰ إِذَا
 بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا
 تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ
 فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ
 وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

له نایه ته کانی پیشوودا باسی پیدانه وهی مالی هه تیوان دوا ی بالغ
 بوونو پیدانی مارهیی به ژنانی کرد، لیره بهم لاوه دی دوو مدرج داده نی،
 هه رکاتی مه رجه کان نه یه نه دی ماله که یان ته سلیم ناکری!
 جا وه کوو ده لین: ئەم نایه ته ﴿وابتلوا الیتامی﴾ ده رباره ی
 ثابیتی کوری ریفاعه و مامی هاتوته خواری، شه وه بوو (رفاعه) کۆچی
 دوا یی کرد (ثابیت) ی کوری مندال بوو مامی ثابیت هاته خزمهت
 پیغه مبهر ﴿و عه رزی کرد؛ وتی: قوربان! ئەم برازایه م هه تیوه و له مالی
 مندایه و من سه ره رشتیاریمی، چی بو من ره وایه له مالی شه و کدی
 ماله که ی بده مه وه؟ نیتر په ره وردگار ئەم نایه ته ی نارد ه خواری، که
 ده فهرمو ی: ﴿ولا توتوا السفهاء أموالکم﴾ خیطابه که بو کۆمه لی
 موسولمانانه، یان بو سه ره رشتیاران ه نه هی یه که گشتی یه بو هه موو مالو
 سامانی که ده دریت ه مروقی گیل و نه زان.
 واته: هه موو هه تیویک که بالغ بوو هه موو ماله که ی بده نه وه،

هەموو ژنێکی ش ماریی بدەنێ، مەگەر گێلو نەفام بن، ئەوکاتە مالو دارایی خۆتان مەخەنە ژیر دەستی گێلو نەفامان، جا ئەو گێلو نەفامانە نێر بن یان مێ، گەرە بن یا بچووک هەتیو بن، یان باوکتو دایکیان هەبێ.

واتە: ئەوجۆرە کەسانە نابێ سەرکاری مالی خۆیان بکەن، کەسایەتی سەوداو مامەڵەیان نیە، جا هەرچەندە لەراستی دا مالو سامانە کە بە پۆلەت هی ئەو گێلو نەفامانە؛ کەچی ئایەتە کە نالی ماله کانیان مەدەنێ؛ بەلکو دەلی: ماله کانتانیان مەدەنێ! ئەمەش لەم روووەیە ئەو (حیجر) لەسەر دانراوانە ئەگەر ماله کانیان بدریتێ و بیفەوتین دەبێ سەرپرشتیارو کەسە کانیان بەختیان بکەن ئەوکاتە ئەوان زەرەرەمەند دەبن، کەوابێ وەکوو ماله کە هی خۆیان بێ وایە، یان لەم روووەیە ئەوانە ئەگەر ماله کانیان بە ژیری رەدام بینن سوودیان پێ دەگا و سەرپرشتیارو کەسە کانیان لێیان بەهرەمەند دەبن. کەوابێ وەکوو ماله کە هی خۆیان بێ وایە، بۆیە دەفەرموێ (اموالکم) مالو دارایی یە کەتان واتە: ماله کە پال سەرپرشتیارە کان داو، بۆ ئەوەی بەرپرستیاری سەرپرشتیاری خۆیانو مالیشیان بخاتە ئەستۆ، ئایەتە کە راستەوخۆ ئەوەی قەدەغە کردوو کە (سوفەها) مالو دارایی خۆیان سەر بەر بکەن جا ئەو نەزانی یە یا بە هۆی بچووکێ و مندالی یەو یە یان بە هۆی شیتی یان بە هۆی گێلی و نەفامی یەو یە یان هۆی قەدەغە کردنە کە موفلیسی یە؛ وەکوو ئەو کابرا قەرزدار بێ بە جۆریک قەرزه کانی هەموو ماله کە یانی داگرتبێ و خواوەن قەرزه کان داویان لە دادوەر کردبێ حیجری لەسەر دابنێ ئەو کاتە هەرچەندە کابرا عاقل و هوشمەندە بەلام بە گێلو نەفام لەقەلەم دەدرێ و حوکمی ئەوانی بەسەردا دەدرێ و دەسەلاتی بەسەر ماله کە هی خۆی دا نامینێ.

﴿التي جعل الله لكم قیاما﴾ ئەو مالو دارایی یە کە پەرورەدگار بۆ ئێوەی کردوو بە هۆی درێژە پیدانی ژبانو هۆکاری خوش گوزەرانو ریکتو

پیټ کردنی کاروبار، چونکه مالو سامان ره گئی ژبان، بههوی مالو دارایی یه وه گهلو نیشتمان پیش ده که وی قه لای ژبانو شاره ستانی بینا ده کری، تا کو کومه له خوشبه ختو کامه ران ده بن به مالو سامان ده توانین به سهر دوژمندا زال ببین.

سه له فی صالح فرموویانه: مالو سامان چه کی موسولمانه، ههروه ها فرموویانه: نه گهر مالو سامان پیکه وه بنیین و دواپی به جی به یلین و خردا لیکولینه وه مان له گهل دا بکا له سهری، باشته ره له وهی ناتاجی خه لکی بینو سوال بکه یین. سه فیان کالایه کی هه بوو بازرگانی پیوه ده کرد وتیان: نه م بازرگانی کردنه له دونیات نزیک ده کاته وه، فرمووی نه گهر له دونیام نزیک بکاته وه له بی ریزی دونیاش دهمپاریزی! ههروه ها سه له فی صالح فرموویانه: بازرگانی بکه نو کاسبی بکه ن چونکه نیوه له ره ژوژگاریک دان نه گهر یه کیکیان ماحتاج بوو پیش هه موو شتییک نایینه که ی له کیس ده جی.^١

﴿وارزقوهم فیها واکسوهم﴾ واته: مالو سامانه که یان بکه نه شوینی وه دهسته یانی رزق و روژی و پوشاک و پیداویستی ژبان بویان، مالو دارایی یه که یان بو بخه نه نیشو بازرگانی یان بو پیوه بکه نو بژیوو پیداویستی یان له به ره بووم و قازانجی ماله که یان بو دابین بکه ن، نه ک له خودی ماله که نه فه قه و پیداویستی یان بو دابین بکه ن!

چونکه نه گهر واکه ن پاش ماوه یه ک ماله که یان کو تایی دیو ده خوری! هه ره بویه شه نایه ته که فرمووی: (فیها) نه یه فرموو (منها) تا ناماژ بهی بو نه وهی که مالو سامانه که یان بو بکری به شوین و کانو سه رچاوهی بژیو بویان، بازرگانی پیوه بکری له قازانجی ماله که یان پیداویستی یان بو دابین بکری.

^١ التفسیر المنیر ج ٤ / ٢٤٩.

﴿وقولوا لهم قولاً معروفا﴾ با هه موو سه ره په رشتیاریک بهو سه فیهو
گیلو (حیجر) له سه ر دانراوه ی ژیر دهستی خوی قسه ی باشو هیوا به خش
بلئی: نه گهر مندا ل بوو بلئی رۆله: مال مائی خۆته و من وه کیلو
سه ره په رشتیاریم به سه ر ماله که ته وه، هه ر که پی گه یشتی ماله که ت
ده خه مه وه ژیر ده ست، نه گهر گیلو نه فام بوو نامۆژگاری بکاو هه لی بنی
بو نه وه ی مائی خوی به فیرو نه داو تی بگه یه نی که سه ره نجامی مال به
فیرو دان هه ژاری و نه دارایی به، هه می شه ریگای راستی نشان بدا،
گه شبینی فیر بکا، دلخۆشی بداته وه، هه لی بنی بو کارکردنو بو راستالی.
نه مجار پاش ته وه ی پهروه ردگار فه رمانی به وه کرد که هه تیوان دوا ی
پیگه یشتنو بالغ بوون ماله که یان بدریته وه، دیته سه ر روون کردنه وه ی
چۆنیه تی مال پیدانه وه که یانو کاتی نه نجامدانی تهو کاره وه فه رموی:
﴿وابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النکاح﴾ هه تیوه کان تا قی بکه نه وه
پیش بالغ بوون، یان دوا ی بالغ بوون، چونکه به لای نه بو حه نیفه وه
شافیعی به وه پیش بالغ بوون به لای مالیکه وه دوا ی بالغ بوون
تاقیکردنه وه که نه نجام ده دری.

به مه به ستی تا قی کردنه وه به شیک له ماله که یان بده نه وه بو ته وه ی
نالو ویری پیوه بکه ن، چاودیریان بکه ن بزائن هه لسو که وتیان چۆنه، جا
﴿فان آنستم منهم رشدا فادفعوا الیهم أموالهم﴾ نه گهر عه قلو لیزانینتان
تیدا به دی کردنو، زانیتان سه وداو مامه له یان ریکو پیکه، هه لسو
که وتیان هۆشمه ندانه یه، نه وه ماله که یان وی بده نه وه با بو خویان
کاروباری خویان هه لسوړینن.

-بالغ النکاح- تهو ته مه نه یه که کوړ بهیر له ژن هینان ده کاته وه،
ته مه نی ته وه یه که بهرپر سیار بیو حوکی شهرعی له سه ربی! ره سیدبوونی
کوړ به لای شافیعی و نه حسه ده وه ته مه نی پانزه سالییه بو ئافره ت
بینوړی بوونه، ههروه ها ئیحتیلام بوونیش نیشانه ی بالغ بوونه، نه بو حه نیفه
ده فه رموی: هه تیو که ته مه نی گه یشته (٢٥) سال ماله که ی ده دریته وه با

هۆشمه ندیش نه بی، به لگه شی نایه تی ﴿وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ﴾ ه ههروه ها ده لی: که سیك گه یشته ریزی پیاوانو با لگ بوو، نیمانو باوهرو بیدینی بهرچاو گیرا، قه دهغه کردنی مالو دارایی خوی لی جۆریکه له ستهو ماف پیشیل کردنیه تی و شیواندنی که رامه تی مرۆقایه تیه تی!

ئه مجار پهروه دگار جاریکی تر رووی خیطاب ده کاته سه رپه رشتیکارانو ده فهرموئ: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ بَعْدَ ذَلِكُمْ﴾ مالو سامانه که یان به ههوانته و بی جی و ری مه خۆن بتانه وئ پیشبرکی بکه نو پیش نه وهی با لگ بین ماله که یان بخۆنو ده ست پیش خه ری بکه نو بلین تا لییان نه ستاندووینه وه، بادهستی خۆمان بوه شینین، واته: به هیچ جۆریك خواردنی مالی هه تیو ره وایه و نزیکی مه که ونه وه..

ئه مجار نه وه ده مینیتته وه ئایا سه رپه رشتیار ده توانی حه قی ماندوو بوونی سه رپه رشتیاری و چاودیرییه که ی له مالی هه تیوه که هه لبرگئ؟

له وه لامی نه وه دا ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ﴾ که سیك ده وله مه ند بوو پتیوستی پی نه بوو، با ده ست درپژی نه کاته سه ر ماله که ی هه چی لی هه لنه گرئ به لام ﴿وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ که سیك هه ژار بوو، سه رپه رشتی کردنه که ش دهستی ده گرتو ریگای برئ نیشو کاری لی ده گرت، با له مالی هه تیوه که به نه ندازه ی پتیوستیه که ی هه لبرگئ و پیداویستی خوی پی دابین بکا، زیده ره وی تیدا نه کا!

ئه مجار لیره دا زانایانی شه ریه ته تو ئصولو ته فسیر نه م پرسیاره یان هه لستاندوو ده دلین: ئایا نه وه نه ندازه ماله ی سه رپه رشتیار له مالی هه تیوه که هه لی ده گرئ کرئیه یان نا؟ حه نه فییه کان ده فهرموون: کرئ نیه، جگه له وان ژلنایانی تر ده لین: کرئیه و جواداوازی نیوان هه ژارو ده وله مه ندیش نیه، سه رپه رشتیار نه گهر ده وله مه ندیش بی هه ر ده توانی کرئ خوی هه لبرگئ! نایه ته که ش که ده فهرموئ: (فلیستعفف) نه مریکه

بؤ وجوب نیہو سونہتو نہدب دہ گہیہ نی، قاعیدہ ی (فیقہی) یش
داخواری نہوہیہ: نہو کرئیہہ کرئیہہ کی عادتہ ی و (اجرة المثل) بی جا نہو
کرئیہہ بہشی پیداویستی سہرہرشتیارہ کہ بکا یان نہیکا ﴿فإذا دفعتم
إلّهم أموالهم فاشهدوا علیهم وکفی بالله حسیبا﴾ نہی سہرہرشتیاران!
کہ مالہ کانتان دایہوہ بہہ ہستیوہ کان ، شایہ تییان لی بگرن بہوہی کہ
مالہ کانتان داوہوہو ہیچتان لہ نہستؤدا نہ ماوہ، چونکہ نہم شایہت
گرتہ - دوا ی بہرچا و گرتنی دوو مہرجی پیشوو کہ بالغی و ژیریہ -
گومان دوورخہرہوہیہو کیشہ لابہرہ، چہسپینہری بؤ نہمانہتہ کہ! خودای
مہزنو زانا باشتین شایہتو چاودیرہ، ناگای لہ چوئیدہ تی
سہرہرشتی کردنو مال پیدانہوہ کہیان ہیہ، حیسابو لی کوئینہوہ لہ گہل
ہموو کہس دہکا، پاداشتو سزای ہموو کردوہوہ ک دہداتہوہ.

مافی میراتگران لہ مالی میرات داو مافی ناتاجانو ہہتیوانو

خزمانی تر

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا
تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا
حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ
وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ
ذُرِّيَّةً ضِعَفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾
إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا

وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

پاش نه وهى پهروه ردگار باسى حزامى خواردنى مالى هه تىوانى
 كردو فهرمانى دا كه ههركاتى پيگه يشتن و بالغ بوون ماله كه يان وي
 ده نه وه، نه مجار دى نه وه روون ده كاته وه، كه نه وه كه له پوره ي له مردوو
 به جى ده ميني و سه ربه رشتياري پاريژگاري ده كهن، نيرو مى تى دى
 هاوبه شن، له سه رده مى پيش هاتنى نيسلام ميراتيان نه ده دا به ثافره تو
 مندال، باوه ريان وابوو كه سيك شه ربه شمشير نه كاو تالان نه گري ميرات
 وهر ناگري!!

سه عىدى كورى جوبه يرو قه تاده ده لين: خوانه ناسو موشريكه كان
 كه له پوريان ده دا به پياوى گه ورو به شه ميراتيان بو ثافره تو مندال
 دانه ده نا.

تيبنو حيببانو عه بدوللاى كورى موحه ممه دى ته صفه هانى له باسى
 (فرائض) دا له تيبنو عه بياسه وه ده گيرپته وه ده لى: خه لكى سه رده مى
 نه زانى به شه ميراتيان نه ده دا به كچو نه نيرينه ي بچووك تا گه ورو
 نه بوايه، پياويك له ياريد ده ران مرد، ناوى نه وسى كورى ثابت بو، دوو
 كچو كورپكى بچووكى له پاش به جيمان؛ ناموزاكانى (خاليد) سه رفه طه
 كه عه صبه بوون، هه موو كه له پوره كه يان بر دوو هيچيان بو كچو كورو
 ژنه كه ي نه هيشته وه، خيزانه كه ي (ام كحله) هاته خزمه ت پيغه مبه ر
 و نه وهى بو روون كرد وه وه سكالاي خوى له لا كرد. پيغه مبه ر
 فهرمووى: نازانم چيت پى بليم؟ نيتر نه م نايه ته هاته خوارى كه
 ده فهرموى: ﴿للرجال نصيب مما ترك الوالدان والأقربون وللنساء نصيب
 مما ترك الوالدان والأقربون مما قل منه أو كثر﴾ پياوان به شى خويان هه يه
 له وه كه له پوره ي باوكتو دايكتو خزم به جى ديلن، هه ورو ها ثافره تان
 به شى خويان هه يه له وه كه له پوره ي دايكتو باوكتو خزم به جى ديلن،
 واته: نه گهر هه تيوه كان مالىان هه بوو له وه كه له پوره ي باوكتو دايكتو خزم
 به جى ديلن؛ نه وه هه موويان تى دى هاوبه شن، جياوازيى نيتوان نيرو مى
 نيه، ماله به جى ماوه كه زور بى يان كه م بى، ههركه سه به پى خوى به شه

کە لە پووری خۆی دەدریتێ.

﴿نصيبا مفروضا﴾ ئەو بە شیکێ ديارى کراو و حەقیکی چەسپاو و دانراوە، کەس بۆ نیه لێی کەم بکاتەو یان مەنعی بکا.

ئەمجار قورئان لایەنێکی دەروونی چارەسەر دەکا، ئەویش ئامادەبوونی ئەو خزمانەیه - کە لەبەر خزمە نزیکەکان میرات نابەن - ئەوانە بۆ کۆری میرات بەشکردنە کە دینە پیشەوەر، داواى میرات دەکەن، وەکوو براى باوکی لەگەڵ هەبوونی براى دایک و باوکی دا، یان مام لەگەڵ هەبوونی باوک... هتد بۆیه دەفرموی: ﴿وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ﴾ ئەگەر خزمە میرات لێ زەوت کراوەکان ئامادەى کۆری دابەشکردنی میرات بوونو، داویان کرد بەشیان بدرێ، شتیکیان بدەن، تەنانت ئەگەر کەمیش بێ بێ بەشیان مەکەن، بە بە دل شکاوی ئەگەر پێنەوەر دلیان نەپیشی و دژایەتی لەناو بنەمالەدا پەیدادی! قسەى نەرمو نیانیان لەگەڵ دا بکەن، بۆ ئەوێ ئەو ماله کەمەى دەیاندریتێ بە زۆری بزانی و خزمایەتی و دوستانەتی زیاتر پێ پتەو بێ.

مەبەست بە وشەى (القسمة) لەناوەتە کەدا بەشکردنی مالى جیماوی مردوو لەنیوان میراتگرەکان دا.

مەبەست بە (اولوا القربى) ئەو خزمانەن کە خزمى نزیکتر مەنعیان دەکەن و حەج دەبن یان (ذوی الارحام)...

زۆرینه، رافە کەرانی قورئان کە ئیبنوعەبباس و سەعیدی کۆری جوبەیریشیان لەگەڵدان، دەلێن: ئایەتە کە موحکەمەو نەسراوەتەو، فەرمانە کەش و جوب دەگەیهنێ، بەلام خەلک چۆن لەکاتی چوونەو مالدا، ئیزن وەرگرتنیان بۆ چوونە ژوورەو پاش گوێ خست، ئاواش کارکردنیان بەم ئایەتەیان پاش گوێ خستوو!!

حەسەنى بەصرى و نوخەسى دەفرمون: فەرمانى ئایەتە کە تەنها بۆ مالى گۆیزراوە (منقول)یە، زەوی و زارو خانووبەرە ناگریتەو، واتە: (اولوا القربى) هیچیان لەمالی نەگۆیزراوە نادریتێ بەلکو بەقسەى خوێش

نیقناع دەکړین!!

(فوقه‌ها) شهر عزانه‌کان، پټیان وایه: به‌شدانی میرات بۆ (أولوا القربی) سوننه‌ته‌و رووی خیطابه‌که له میراتگری گه‌وره‌یه، چونکه نه‌گه‌ر نه‌و جوړه‌خزمانه (أولوا القربی) به‌شیکی دیاریکراویان هه‌بوایه په‌روه‌ردگار وه‌کوو باقی مافه‌کانی تر شی ده‌کردوه، جا که شاریع روونی نه‌کردۆته‌وه نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که به‌شدانه‌کیان پټیوست نیه، دووباره نه‌گه‌ر به‌شدانه‌کیان واجب بوایه، ده‌بوایه پټه‌مبه‌ر ﷺ به‌کردوه ده‌قاو ده‌ق ته‌نفیذی بک‌ردایه‌و له فەرمووده‌دا روون بک‌رایه‌وه‌و به‌ته‌واتور به‌نیمه بگه‌یشتایه، چونکه په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌به‌شی هه‌ژارو نه‌داره‌وه، ده‌ی که نه‌مانه هه‌چیان نه‌بوون، ده‌زانین که به‌شدانی میرات بۆ (أولوا القربی) واجب نیه به‌لکو سوننه‌ته.

نه‌مجار بۆ چاره‌سه‌رکردنی نه‌خۆشیه‌کی تری ده‌روونی که تووشی سه‌ره‌رشتیاری هه‌تیوان ده‌بی که بریتییه له نه‌زیه‌تدان و لی‌تووره‌بوون و پاشگوئ خستنی هه‌تیوه‌کان، ده‌فه‌رموی: ﴿وَلِيْخْش الَّذِيْنَ لَوْ تَرْكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذَرْبَةً ضَعِيفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ با نه‌و سه‌ره‌رشتیاری هه‌تیوانه بترسین، ریزی هه‌تیوان بگرن؛ قسه‌ی خۆشیان له‌گه‌ل‌دا بکه‌ن، به‌رۆله‌و کورپه‌ بچوکه‌که‌م بانگیان بکه‌ن. واته: وه‌کوو چۆن به‌نه‌رمو نیانی به‌خۆشه‌ویستی بانگی مندالی خۆیان ده‌که‌ن با به‌و شیوه بانگی نه‌وانیش بکه‌ن، با نه‌وه بخه‌نه‌وه یادی خۆیان که نه‌وانیش له‌وانه‌یه بمرنو منداله‌کانیان به‌هه‌تیوی بکه‌ونه ژیر ده‌ستی خه‌لکی تر، مندالی نه‌وانیش پاشگوئ بخړین و زه‌برو زه‌نگیان له‌گه‌ل‌دا به‌کار به‌یترئ!

جا با نه‌و سه‌ره‌رشتیارانه له‌خوا بترسن و ته‌قوای خودا بکه‌نو خۆ پیاریزن له‌وه‌ی که به‌خرابی هه‌لسو که‌وت له‌گه‌ل هه‌تیوی ژیر ده‌ستیان بکه‌ن، با به‌شیوه‌که‌م مامه‌له‌یان له‌گه‌ل‌دا که‌ن که پټیان خۆشه‌له‌گه‌ل مندالی خۆیان پاش مردنیان بکړئ.

مه‌به‌ستی نایه‌ته‌که هه‌لنانی سه‌ره‌رشتیارانه بۆ پاریزگاری مالی

هەتیوانو هەلس وکەوت کردنی باش لەگەڵیانداو رووخواشی و قسە ی خواش کردن لەگەڵیاندا، ئەمەش لە روانگە ی ئەووەوە کە ئەو هیان دەخاتە خەیاڵەووە کە نزیکە مندالی ئەوانیش هەتیو ببن و ئاوا مامەڵەیان لەگەڵدا بکری.

دە ی با چییان پێ خواشە بۆ مندالی خۆیان بکری بە هەتیوی ئەووەش بۆ هەتیوی ژێردەستیان بکەن! نایەتە کە پەییوەندی بە نایەتی پێشەووە هەیه چونکە لەوێ کە فەرموی: ﴿لِّلرَّجَالِ نَصِيبٌ...﴾ وەکوو فەرمان وایە بە میراتگرەکان، واتە: ئەو هەتیوانە مافی خۆیان بدەن و سەرپرشتیاریان بۆ دیاری بکەن، ئەمجار ئەو سەرپرشتیارانە با ناگاداری مالهەکیان بۆ بکەن، هەلسو کەوتی راستو لەباریان لەگەڵدا بکەن، وەکوو چۆن پێیان خواشە هەمان هەلسو کەوت لەگەڵ مندالی خۆیان بە هەتیوی بکری.

ئەمجار پەروەردگار جەخت لەسەر فەرمانو نەهیەکانی پێشوو دەکاتەووە دەفەرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا﴾ دڵیابن، ئەوانە ی مالی هەتیوان بە ناڕەواو بێ جێ دەخۆن، ئەووە با بزائن: ئەوانە ناگر دەخەنە ورگی خۆیانەووە، ورگی خۆیان پر دەکەن لە ناگر، واتە: شتیکی دەخۆن کە دەبیته هۆی چوونە ناو ناگرو سووتاندنیان!

﴿وَيَصْلُونَ سَعِيرًا﴾ لەووە بەوڵاوە دەخرینه ناو دۆزەخەووە بە ناگر دەسویتنەدرین؛ ناگریکی سووتینەر کە (وقود) و کەرەسەکە ی ئادەمیزادو بەردە.

هینانی وشە ی (بطون) لە نایەتە کەدا بۆ جەختو زیادە پرەوییە، یان مەبەست پێکردنو لیپاو لیپ کردنە، بۆیە ئەیگوت: (إِنَّمَا يَأْكُلُونَ نَارًا) فەرموی: (إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا).. لەم جوړە تەعبیرەش لە قورئان دا زۆرەو ئوسلووبی عەرەبی پێی ناشنایە. ﴿يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ ال عمران/ ١٦٧. دە ی خو قسە هەر بەدەم دەکری. یان ﴿وَلَكِنْ

تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٢٨﴾ الْعَجْ/٢٨. دل ھەر لەناو سینگ دایە. یان ﴿وَلَا طَائِرٌ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ﴾ ﴿الانعام/٢٨﴾ دەی خۆی بەلەندە ھەر بە بال دەفرێ، کەوابوو وشەیی (بأفواههم) (فی الصدور) (بجناحیه) بۆ جەختو موبالەغە ھینراون.

پوختەیی قسە ئەو ھە: ھەتیو لاوازو بۆ دەسەلاتو دل شکاون، شیایو ھەموو سەرپەرشتیەکنو چاودیری کردنیکنو پێویستە بەرژەو ھەندییان بەرچاو بگیریو سەرپەرشتیەک بکرین کە پاساوی بۆ باوکیان بداتەو؛ بۆیە قورئان گەرگی پێداوێو ھەر لە سەرەتای سوورەتی (النساء) دا تا ئێرە نو نایەتی درەبارە ناردوونە خواریو جەختی لەسەر ئەو کردووە کە مالو دارایی ھەتیو پارێزگاری بکریو نەھیلدری مالو سامانی بە ناپەرەوا بخوریو مافی پێشیل بکری!

یاساو چۆنیەتی میراتگرتن

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ آبَاؤُهُ فَلِلْثُلُثِ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ ؕ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَلَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ
 فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا
 أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ
 لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ
 وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلِيلَةً أَوْ أَمْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ
 وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ
 مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَلِيمٌ ﴿١٢﴾

﴿يوصيكم الله في أولادكم﴾ دہریارہی ہاتھ خوارہ وہی نہم نایہ تہ
 دوو ریوایت ہئیہ: یہ کہ میان: فہر موودہی جابیری کوری عہ بدولایہ
 کہدہ لی: نہ خوش بووم پیغہ مبہر ﷺ لہ گہل نہ بربہ کر ہاتھ دیدہ نیم، کہ
 ہاتبونہ لام من لہ ہوش خوم چووبووم، پیغہ مبہر ﷺ داوای ناوی
 کردبوو، توڑیکی لی رشاندبووم، وہ ہوش خوم ہاتمہ وہ، عہرزم کرد وتم:
 چی لہم مالو دارایبہم بکہم؟! نیتہ نہم نایہ تہ ہاتھ خوارہی ﴿يوصيكم
 الله في أولادكم.....﴾.

دووہم: نہ حمہ دو نہبو داودو تیرمیذی و حاکم لہ جابیرہ وہ
 دہ گیرنہ وہ: گوئی: خیزانی سہعدی کوری رہیبع ہاتھ خزمہت پیغہ مبہر
 ﷺ وتی: نہی پیغہ مبہری خودا! نہ مانہ دوو کچہ کدی سہعدی کوری
 رہیبعن باوکیان لہ نوحووددا لہ خزمہت جہنابت دا کورژرا، مامیان ہہموو
 مالہ کہیانی بردووہ، ہیچی بو نہ ہیشتوونہ وہ! مالو سامانیشیان نہبی

کەس ماریان ناکا، چارم چیه؟

پێغه مبه‌ر ﷺ فەرمووی: خودا ئەمە روون دەکاتەو، نیتەر نایه‌تی
﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كُرْ مَثْلَ حَظِّ الْأُنثِيْنَ﴾ هاته‌ خوارێ.

ئەمجار پێغه مبه‌ر ﷺ ناردی بە دوا‌ی مامە که‌یان داو فەرمووی: لەو
مالو سامانه‌ی سه‌عدی برات دوو بەش له‌ سێ به‌شی بده‌ به‌ کچه‌کانی
سه‌عد، هه‌شت یه‌کیش بده‌ به‌ دایکیان، ئەوی که‌ مایه‌وه‌ بۆ خۆت بیه‌!
ئەمە یه‌که‌م به‌ش کردنی میرات بووه‌ له‌ ئیسلام دا.

له‌ نایه‌تی پێشوردا به‌کورتی باسی میراتگرتنی خزمانی کرد،
ئەمجار له‌م نایه‌ته‌دا دێ به‌شی هه‌ریه‌کیک له‌ میراتگره‌کان دیاری ده‌کا،
به‌شی کو‌رو کچه‌و نه‌وه‌، باوکو‌ دایکو‌ نه‌نکو‌ باپیر، ژنو‌ می‌رد، خوشک‌نو
برای باوکی نه‌وه‌ له‌ کو‌تایی سوورده‌ته‌که‌دایه‌

هۆیه‌کانی میراتگرتن له‌پیش ئیسلام دا سێ شت بوون:

ا- خزمایه‌تی، به‌لام به‌ ژۆری ده‌درا به‌ پیاوی شه‌رکه‌ر، ئافره‌تو
من‌دال هه‌یچیان نه‌ده‌درايه‌!

ب- به‌ کو‌ر کردن (التبني) هه‌لگرتنه‌وه‌!

ج- په‌یمان به‌ست‌نو سون‌د خواردن بۆ یه‌که‌تری به‌و شتیه‌ پیاویک
به‌یه‌کیکی تر بلی: خوینی من خوینی تۆیه‌ خوینی تۆ به‌ فی‌رۆ چوو مانای
وايه‌: خوینی من به‌ فی‌رۆ چووه‌. میرات لی ده‌گرمو میراتم لی بگره‌.

نیتەر ئیسلام جگه‌ له‌ -به‌کو‌ر کردن (التبني) که‌ به‌ نایه‌تی ﴿وَمَا جَعَلَ
أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ﴾ الاحزاب/٤. به‌تال کرده‌وه‌. میرات گرتنی خزمایه‌تی به‌
نایه‌تی ﴿وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ﴾ النساء/٣٢ چه‌سپاند.
دوو هۆی تریشی زیادکردن، کو‌چ کردنو برایه‌تی، به‌لام دوا‌یی به‌ نایه‌تی
﴿وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ﴾ الانفال/٥٧. هه‌لیوه‌شاندەوه‌.

له‌ کو‌تایی دا هۆی میراتگرتن له‌ ئیسلام دا له‌ سێ شتدا کو‌بووه‌وه‌،
خزمایه‌تی، ژنو‌ می‌رددایه‌تی، نازادکردن، نیتەر په‌روه‌ردگار سه‌ره‌تا ده‌ستی
کرد به‌ روون کردنه‌وه‌ی به‌شی کو‌رو کچه‌و نه‌وه‌ فەرمووی: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ

فی أولادکم ﴿ پەر وەردگار دەر بارە ی میراتگرتنی مندالە کانتان بەم شێوە یە فەرمانتان پێ دە کاو بە شەکانیان دیاریی دە کا ﴿ للذکر مثل حظ الأنثیین ﴾ ئە گەر یە کێک مرد کۆر و کچی لە دوا بە جێمان، ئەو بە یۆ هەر نێرینە یە ک دوو چەندانە ی مێیینە هە یە! چونکە پیاو بەر پر سیارە لە بژێوی خێزان و کار کردن و چەشتنی جۆرە ها نارهەتی و ماره یی پێدانی خێزانی.

بەلام نافرەت داوای دا بێن کردنی بژێوی کەسی لێ ناکرێ، کچ بێ، خوشک بێ، دایک بێ، خێزان بێ یان پوور بێ، بژێوی کەسی لە سەر نیە ماره یی بە کەس نادا، جا ﴿فإن کن نساء فوق اثنتین فلهن ثلثا ما ترک﴾ ئە گەر میراتگرە کان هەموویان نافرەت بوون دوو یان زیاتر ئەو دوو بەش لە سێ بەشی ماله کە بۆ خۆیان دە بن.

﴿وإن کانت واحدة فلها النصف﴾ ئە گەر میراتگر تەنها مێیینە یە ک بوو، ئەو نیو ی ماله کە دە با. دەر بارە ی بە شە میراتی دوو کچ ئە گەر نێرینە یان لە گەل دا نە بوو، چەند واتە یە ک هە یە: نیبوو عە بباس دە فەر موێ: حوکمی دوو کچ حوکمی کچیکە واتە نیو ی ماله کە دە بن! چونکە نایە تە کە دە فەر موێ: ﴿فإن کن نساء فوق اثنتین فلهن ثلثا ما ترک﴾ واتە: لە دوو زیاتر نە بن هەر نیو یان دە کە بوێ. جە ماو هری زانایان دە فەر موون: حوکمی دوو کچ حوکمی دوو خوشکە، واتە: دوو بەش لە سێ بەش دە بن، چونکە قورئان دەر بارە ی دوو خوشک دە فەر موێ: ﴿فإن کانتا اثنتین فلهما الثلثان ما ترک﴾ هەر وە ها چونکە خوشک لە گەل برا کە ی دا سێ یە ک دە با دە ی دە بێ لە گەل خوشکیشی دا سێ یە کی بەر کە بوێ. هەر وە ها چونکە نیبوو مە سعوود و بۆ بە شکردنی میراتی کا برا یە ک کە کچیک و کچی کۆر و خوشک کچی ئە پاش بە جێ ما بوون، بەم شێوە یە دا بە شی کرد، شەش یە ک بۆ کچی کەرە کە و نیو بە بۆ کچە کە بۆ ئەو ی بە شی هەر دوو کیان بکاتە دوو بەش لە سێ بەش، جا ئە گەر کچ لە گەل کچی برا کە ی دا دوو لە سێ یان بەر کە بوێ، دە بێ لە گەل خوشکی خۆ ی دا هە مان بەش بەر ن؛ واتە دوو لە سێ بەشی ماله کە.

بہ کورتی تہ گہر مندالہ کان نیرو می بوون تہوہ ہمموو نیرینہ یہ ک
دوو ہندہی میتینہ دہبا، تہ گہر یہ ک کچ بوو نیوہی مالہ کہ دہبا، تہ گہر
دوو کچ یا زیاتر بوون، تہوہ بہ پای جہ ماوہری زانایان دوو بہش لہ سی
بہش دہبن، تہ گہر یہ ک کور بوو، ہمموو مالہ کہ دہبا، تہ گہر چہند
برایہ ک بوون، بہ یہ کسانی مالہ کہ لہ ناویان دابہش دہ کری!

﴿وَلَا يُوِيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ﴾ باوکنو
دایکی مردوو ہمریہ کہیان شہش یہ کی دہ کہوئی لہو کہ لہ پورہی لہ
مردووہ کہ جیماوہ، بہ مہرجی مردووہ کہ مندالی لہ پاش جیمابی!
﴿فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ﴾ تہ گہر مردووہ کہ مندالی نہ بوون ﴿وَوَرِثَہُ
اَبُوہُ﴾ باوکنو دایکی ہہ بوون ﴿فَلَا مَہُ الثَّلَاثُ﴾ تہوہ سییہ کی بو
دایکیہ تی.

﴿فَاِنْ كَانَ لَهُ اِخْوَةٌ فَلَا مَہُ السُّدُسُ﴾ تہ گہر مردووہ کہ ویرای باوکنو
دایکی خوشکنو برای ہہ بوون، تہوہ دایکہ کہ شہش یہ کی مالہ کہ دہبا.
بہ کورتی دایک سییہ ک دہبا، تہ گہر تہوہی میراتگر نہ بوو، یان دوو
یا زیاتر لہ خوشکنو برا نہ بوون. تہ گہر تہوہی میراتگر ہہ بوو، یان
ژمارہ یہ ک لہ خوشکنو برا ہہ بوون، تہو کاہہ شہشیہ ک دہبات.
باوکنو شہش یہ ک دہبا تہ گہر تہوہی میراتگر ہہ بوو، جا تہ گہر
تہوہ کہ کچیک بوو، تہوہ نیوہی دہبا، نیوہ کہی تر باوکہ بہ فہرضو بہ
تہ عصیب دہبیا.

دایک تہ گہر یہ کی لہ ژنو میردی لہ گہلدا بوو، سییہ کی باقی ماندہ
دہبا، وہ کوو تہوہ ژنیک ہمری میردو دایکنو باوکی ہہبن، مالہ کہ دہ کری
بہ شہش بہش، سی بہشی بو میردہ کہیہ، سییہ کی باقی ماندہ کہ
بہشیکہ لہ شہش بہش کہ بو دایکہ کہیہ، دوو بہش کہی تر باوکہ کہ
بہشیوہی عہصہ بہیی دہبیا. یان تہ گہر پیاویک ہمری ژنیکو باوکنو
دایکی لہدوا بہجی بمینن! مالہ کہ دہ کری بہ دوانزہ بہش، ژنہ کہ
چواریہ ک دہبا، دایک سییہ کی باقی ماندہ دہبا تہوہی تری کہ شہش بہشہ

بۆ باوکەکیە بەشیوەی عەصەبەیی دەییا، ئەم دوو مەسەلە پێیان دەگوێرێ (العمریه) یان (الغراء) ..

ئەم میرات گرتن و بەش کردنه ﴿من بعد وصیة یوصی بها أو دین﴾ لەدوای جێبەجێکردنی وەصیەتی مردوووەکەو ،انەوێ قەرزەکانیەتی! واتە: دوای مردنی ئادەمیزاد ئەگەر مालو دارایی لەپاش بەجێما، پێش ھەموو شتێک ھەقی کفن و دفنی لێ دەدرێ، ئەمجار قەرزیک کە پەییوەندی بە ذیممە ی مردوووەکەو ھەبێ لێ دەدریتەو، دوایی ئەگەر وەصیەتی کردبوو، تا ئەندازە ی سییەکی مال وەصیەتەکە ی ئەنجام دەدرێ، ئەمجار ئەو ی مایەو بەسەر میراتگرەکاندا بەگۆڕە ی شەرع دا بەش دەکری!

ئەمجار پەرەردگار رستەییەکی ناواخنی ھێنا بۆ ھۆشیارکردنەو ی ئادەمیزاد کە خودا ناکامی ھەموو ئیشیک دەزانێ و پێویستە ھەر کەسە بەشە میراتی خۆی بدریتێ و دەفەرموی:

﴿آباءکم وأبناءکم لا تدرون أیہم أقرب لکم رحماً﴾ ئەوانە ی میراتیان بۆ دیاری کراو و خودا دەربارەیان وەصیەتو نامۆژگاری کردن، دایکئو باوکئو کوڕو کچی خۆتان لەکاتی بەشکردنی میراتدا ستەمیان لێ مەکن؛ ھەرکەسە بەشە میراتی خۆی بدەنێ، نەچن وەکوو سەردەمی پێش ئیسلام ئافرەتو منداڵ بێبەش بکن! ئێوە نازانن کامەیان زیاتر سوودی دونیاو قیامەتتان پێ دەگەینێ، ئەم بەشکردنە بەشکردنیکە خودا دیاری کردوو، کەس بۆی نیە گۆرانگاری تیدا بکا، خودا بۆ خۆی دەزانێ چی لە بەرژووەندیی بەندەکانی دایە، ھەموو شتێک لە شوینی شیاوی خۆی دادەنێ، میراتی لەنێو ئێوەدا بەش کردوو بەشیوەیەکی عادلانەو بەرژووەندی ھەموو کەسی لەبەرچاو گرتوو ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِیماً حَكِیماً﴾ بەراستی خودا زاناو دانایە، ھەموو کاریکی لەجێی خۆی دایە، ئێوەش بەگۆڕە ی ئەو یاسایە میرات بەش بەش بکن، ستەمکاری تیدامەکن.

﴿ولکم نصف ما ترک أزواجکم إن لم یکن لهن ولد﴾ بۆ ئیوہی میرد
 ھدیہ نیوہی ئەو مالو دارایی یەہی کہ ژنە کاتتان بە جی ی دیلن بە مەرگی
 مندالیان لەدوا بە جی نہ مینئ، جا ئەو مندالە لەم میردەہی بی یان لە
 میردیکی تری بی، ئەو مندالە نیر بی یان می، یەک بی یا زیاتر، مندالی
 خۆی بی یان مندالی مندالی بی، مەرگی ش نیہ ئەو ژنە گواستراییتەوہ
 بە لکو تەنھا مارە کرابی بەسە؛ ﴿فإن کان لهن ولد فلکم الربع مما ترکن
 من بعد وصیة یوصین بها أو دین﴾ ئەگەر ئافرەتەکە مندالی ھەبوون،
 ئەوہ میردەکە چواریەکی ھدیہ ئەو تری بۆ خزمو کەسو کاریەتی، ئەگەر
 کەسی تری نہبوو دەدرئ بە (بیت المال).

ئەمە دوای دانەوہی قەرزو جی بە جی کردنی وەصیەتەکە ی ﴿وہن
 الربع مما ترکتم إن لم یکن لکم ولد، فإن کان لکم ولد فلهن الثمن مما
 ترکتم من بعد وصیة یوصون بها أو دین﴾ ژن چواریەکی مائی بە جیماوی
 میردی دەبا، ئەگەر میردەکە ی مندالی بە جی نہ ھیشتبوو، ھەشت یەکی
 دەکەوئ، ئەگەر میردەکە ی مندالی لەپاش بە جیماوی، تەنانەت ئەگەر
 کابرای میرد زیاد لە ژنیکی ھەبی، ھەر ھەموویان ھاو بەشن لە چواریەک،
 یان ھەشت یەکە کەدا، ئەمە دوای دانەوہی قەرزو جی بە جی کردنی ئەو
 وەصیەتەنە ی دەیانکەن!

﴿وإن کان رجل یورث کلالۃ أو امرأة وله أخ أو أخت فلكل واحد
 منهما السدس﴾ پەرەدگار لەم نایەتەنەدا میراتگرانی کردوون بە سئ
 تاقم. تاقمیک راستەوخۆ پەییوەستن بە مردوو کەوہ ئەوانیش باوکتو
 دایکتو کور و کچن، تاقمیک پەییوەندیان بە مردوو کەوہ ھەییە، بەھۆی
 عەقدی مارەیی، ئەوانیش ژنو میردن.

تاقمیک پەییوەندیان بە مردوو کەوہ ھەییە بەھۆی ناوہنجی
 (واسطۃ) وە ئەمانە پێیان دەگوترئ (کلالۃ) کەوابی (کەلالہ) خزمیکە
 جگە لە باوکتو دایکتو کور و کچە، جا چونکە تاقمی یەکەم خزمایەتیان بۆ
 مردوو کە زۆر بەھیزە و قەت لە میراتگرتن ناکەون پیش ھەموانی خست،

ئەمجار باسی تا قمی دوو دەمی کرد.

ئەمجار هاتە سەر باسی تا قمی سییەم کە بە (کلالە) ناو دەبرین و خزمی جگە لە باوکئو دایکئو کوڕو کچن.

حوکمی میراتگرتنی (کلالە) ئەو هیە: ئەگەر مردوو کە خوشکئو برای دایکی هەبوون هەریە کە یان شەشیه کی هەیه.

﴿فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثَّلَاثِ﴾ ئەگەر زیاد لە یەکیک بوون ئەو هە لێ سییە ک دا هاوبەشن، بە لگە لە سەر ئەو هی کە مەبەست بە خوشکئو برا لە نایەتی (کلالە) دا خوشکئو برای دایکین، قیراتەتی سەعدی کوڕی ئەبی وەققاصە کە دەفەرموی: (وله أخ أو أخت من أم) . هەروەها چونکە لێرە دا بەشە کە یان شەشیه کە، یان سییە کە، ئەم دوو بە شانەش بەشی دایکین کە وای دەشیی کە سییە ک بە هۆی دایکەو بە گاتە مردوو هەمان بەشی بەرکەوئ.

بە کورتی براو خوشکی دایکی دوو حالە تیان هەیه:

١- ئەگەر برا، یان خوشک، بە تەنها بوو، هەریە کە یان شەشیه کی هەیه.

٢- ئەگەر زیاد لە یەکیک بوون، هاوبەشن لە سییە ک دا، فەرقی نێرو میان نیە.

ئەمانە هەموو ﴿مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ﴾ دواى جێ بە جێ کردنی وەصیەت و دانەو هی قەرزە کان ﴿غَيْرِ مُضَارٍ﴾ بە مەرجیک دانەو هی قەرزو جێ بە جێ کردنی وەصیەتە کە ی زیان بە میراتگرو خاوەن قەرزە کان نەگەیه نی!

هەلبەتە زیان گە یاندن لە وەصیەت و قەرزدا چەند جوړیکی هەیه.

١- کابرا دان بە قەرزداری دا بنی بو بێگانە یە ک بە جوړیک قەرزە کە هەموو مالدە کە، داگیر بکات، یان هەندیکى! مەبەستی دان پیا نانە کە ئەو هێ زیان بە میراتگەرە کان بگەیه نی.

٢- دان بەو هەدا بنی ئەو قەرزی کە لە لای فلانە کەس هەیه تی

وهی گرتۆتهوه.

٣- زیاد له سییه کی مال بکا به وه صیهت.

٤- سییه کی مالی بکا به وه صیهت به لام مه بهستی خێرو ره زامه ندی
خودا نه بی. به لکو مه بهستی کم بوونه وهی بهشی میراتگره کان بی.
﴿وَصِيَّةٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ﴾ نه مه وه صیهتو فرمانی خودایه
فرماتنان پی ده کا کار بهم یاسایه بکه نو جی به جی بکه ن، خودا زانو
ناگاداره به بهرژه وه ندی بهنده کانی و زیان پی گه یاندنیان، ده زانی کئی
شیایو میرات گرتنه و کئی شیایو نیه، هه رکه سه چه ندی ده که وئی! و پیرای
نه وه حه لیمو له سه رخۆیه، په له ناکا له سزادانی نه وانه ی سه ره پیچی
فرمانه کانی ده که ن!

پهروه ردگار که بهم شیوه هه ست بزۆینه کوتایی به نایه ته که هینا،
نامازه ده کا بو نه وه که خودا یاسای میراتی بهو شیوه داناوه، ده زانی
چی بهرژه وه ندی و خێرو بیری ئاده میزادی تیدایه! که وایی پتۆسته پابه ندی
فرمانو نامۆزگاری ییه کانی بینو به گویره ی یاساو شه رعی نهو، میراته که
بهش بکه یین.

نه چین ده سترژی بکه یین و مافی نهو نهو پتیشیل بکه یین! یان بێین
ته عدیل له یاسای میراتدا بکه یین، وه کوو نهو، به نه ندازه ی پیانو بهشی
ئافره ت به یین، وه کوو له بری ولاتی به ناو ئیسلامیی دا په پر وه ده کری و
شوین بری دابو نه پیتی پر وپوچ که وتوونو لاسایی یاسای رۆژناو
ده که نه وه یاسای دانراو (وضعی) به سه ر خۆیاندا ده سه پینو پیاو وایه:
نه مه یه کسانو داد پهروه ریه له نیتوان ئافره تو پیاودا! چونکه نهو
له گه ل ده که کانی قورشاندا رو به پروو ده نه وه، دژی یاسای خودایی
ده وه ستین، ناشکراشه هه یج دادوهری و یاساناسی و بهرژه وه ندی دروستی به ک
ناگاته دادوهری پهروه ردگار، کهس به نه ندازه ی خودا به ره حمو به زهیی
نیه، پیغه مبه ر ﴿﴾ ده فرموی: (اللَّهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَهَا) دنیایان
خودا به به زهیی ترو به ره حم تره له م دایکه بو جگه رگۆشه که ی!

سنووره کانی پهروه ردگار

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

﴿تلك حدود الله﴾ نهو یاسایانهی باسکران دهر باره ی مالو سامانی هه تیوان، یاسای ژنو میردایه تی، شیوه ی میراتگرتنو به شه جوراو جوره کانی میرات، هه موو سنوورو فهرزکراوو نه ندازه دار کراوو حوکمی خودان، که کردوونی به یاساو فرمانی کردووه کاروباری خیزانو په یوهندی ژنو میردو به شکردنی میرات نه ندازه ی به شه کانی لهو سنووردها جی به جی بکرین! هه رگیز سنوربه زینی مه که نو یاساشکین مه بنو ناگاداری فرمانه کانی شهر یعت بنو پیشیلیلان مه کن.

﴿ومن يطع الله ورسوله يدخله جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها﴾ که سیکن پابهندی فرمانی خوداو پیغه مبه ربی، به گویره ی قورشان په پیره و بکا، شوین شهر یعتی نیسلام بکهوئی، نهوه خودا له پاداشی هه لویستی باشی دا ده یخاته ناو باخو باخاتی به هه شته وه، که به ژیر باخه کان دا جوگه ی ناوی صافو بی گهر د ده کشینو بو هه تا هه تایه تی یدا ده مینیتته وه ﴿وذلك الفوز العظيم﴾ نهوه به مراد گه یشتنیکی گه لیکن مه زنهو سه رفرازی و رزگار یونه له هه موو ناخوشییه کن، له زه ته و خوشی به هه شت له زه ته تی جهسته یی و گیانی به.

﴿ومن يعص الله ورسوله ويتعد حدوده﴾ که سیکن له خوداو پیغه مبه ربی خودا یاخی بی، سنوور ببه زینی و یاسای خودا پیشیل بکا ﴿يدخله نارا خالدا فيها وله عذاب مهين﴾ خودا ده یخاته ناو ناگریکه وه

کەرەسەیی سووتانده کەیی ئادەمیزادو بەردە، بۆ هەتاهەتایە تییدا
دەمینیتهو، وپرای ئەو هەش سزایەکی سووکانه پیکردنی دەدری و سەرباری
نازارو بەردەوامی سوکایەتیشی تێدا یە!

جیاوازیی زۆر هەیه لەنیوان مانەوایی هەتاهەتایی ناو بەهەشت
لەزەت وەرگرتن و رابواردن و خوشگوزەرائی تییدا، لەگەڵ مانەوایی
هەتاهەتایی ناو دۆزەخ و چەشتنی جوړەها سزاو ئەشکەنجەو سوکایەتی
پیکردنی!

بەراستی ئەمە رەحمەت و سۆزی خدایە بەبەندەکانی، کەوا لەپێشەو
حەلال و حەرامی بۆ دیاری کردوون، یاساو نیظامی بۆ داناو، بۆ خێر
هەلێناو و لە شەرپ تەکاندونیەو، مزگینی داوێ و ترساندونی! جا
کەسیک فەرمانبەرداری خودایی و، شوین رێبازی پیغەمبەر کەوتبێ، خۆی
لەتاوان و سەرپیچی کردن پاراستبێ، ئەو پاداشی بەهەشتەو هەتاهەتایە
تییدا دەگوزەری نی! کەسیکیش لەخودا یاخی بێ و شوین رێبازی پیغەمبەر
نەکەوێ سەرپیچی بەکەیی گەیشتە پلەیی کوفر، ئەو لە دۆزەخدا بۆ
هەتاهەتایە دەمینیتهو، بەلام ئەگەر ئیمانی هەبوو، تاوانی کردو،
سنووری نایینی بەزاند، ئەو شیای سزای دۆزەخە بۆ ماوەیەک، داوایی
دەردەهیندری و دەخریتە بەهەشتەو.

سزای داوێنی نافرەتان

وَالَّذِينَ يَأْتِيَنَّكَ الْفُجُورَةُ مِنْ يَسَائِكَمْ فَاسْتَثْهِدُوا عَلَيْهِمْ أَزْبَعَةً
مِّنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُمْ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَقَّعَهُنَّ الْمَوْتُ
أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ يَأْتِيَنِهَا مِنْكُمْ فَأَذَوْهُمَا
فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ﴿١٦﴾

لە نایەتەکانی پیشوودا پەرورەدگار یاسای ژنو میدرایەتی و

میراتگرتنی روونکردەو، هەرەشەیی لەوانە کرد کە سنوور بەزینی دەکەن، ئەمجار لێرەدا دێ سزای ئەو ژنانە دیاری دەکا کە یاساشکینی دەکەن و دەفەرموێ: ﴿وَاللّٰتِي يٰۤاتَيْنِ الْفٰحِشَةَ مِنْ نِّسَآئِكُمْ﴾ ئەو ژنانەیی تاوانیان لێ روودەدا لە خیزانی ئێو. ﴿فَاسْتَشْهَدُوا عَلَیْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ﴾ چوار شایەتی پیاویان لێ بەشایەت بگرن، جا ﴿فَإِنْ شَهِدُوا فَمَسْكُوْهُنَّ فِی الْبُیُوْتِ حَتّٰی یَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ یَجْعَلَ اللّٰهُ لَھُنَّ سَبِیْلًا﴾ ئەگەر چوار شایەتە پیاوەکان شایەتیان لەسەردان ئەو لەمالدا بەندیان بکەن و مەهتێن لە مال دەربچن، تا دەمرن، یا خوا چارەبەکی تریان بۆ دیاری دەکا.

ئەمە لە سەرەتادا حوکمی ئیسلام بەو جوۆرە بوو، ئافرەت کە زیناکردنی لەسەر بچەسپایەو چوار شایەت شایەتیان لەسەر بدایە، لەمالدا بەند دەکراو چوونە دەرەوێ لێ قەدەغە دەبوو تا دەمرد، سزای پیاوانیش جێو پێدانو لێدان بە نەعلو ئەو جوۆرە شتانەبوو، هەتا پەرەردگار ئەو حوکمی هەڵوەشاندەو بە جەڵدە لێدانی کچو کوڕ، بە بەردەباران کردنی ژن کە مێرد چووێتە لای هەرەها پیاو کە ژنی هینابی! وەکوو لەنایەتیکێ تردا دەفەرموێ: ﴿الزّٰنِیَةُ وَالزّٰنِیُّ فَاجْلِدُوا کُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾ النور/٢.

ئەگەر موحصەنەیش بوون (واتە: ژن مێردی هەبوو، پیاو ژنی هەبوو) ئەمەش ئەو چارەسەرە بوو کە لە نایەتی پیشوودا ناماژەیی بۆ کرابوو. نیمامی موسلیم و خواوەنی کتێبە فەرموودەکان لە عوبادەیی کوڕی صامیت دەگێرێنەو ئەویش لە پیغەمبەرەو دەگێرێتەو کە دەفەرموێ: (خُذُوا عَنِّي، خُذُوا عَنِّي، قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لَھُنَّ سَبِیْلًا، الْبُکْرُ بِالْبُکْرِ جَلْدَ مِائَةٍ وَفِي سَنَةِ الثَّيْبِ بِالثَّيْبِ جَلْدَ مِائَةٍ وَالرَّجَمُ).

رای زانیان لەسەر ئەو جێگیر بوو، کە بەشی کۆتایی فەرموودە کە هەڵوەشاوەتەو، وەئەو رێگا چارەبەیی خودا بۆی دیاری کردوون، ئەو یە: بێو، چ ژن چ پیاو بێ، بەردەباران دەکری، ئەک جەڵدە لێ دەدری.

چونکه پێغه مەبر ﷺ بە کردووە لێیهووە چه سپاوێ که بەردەبارانی کردووە نە کە جەلە لێدان!

﴿وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ، فَأَذُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرَضُوا عَنْهُمَا، إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾ ئەو دوو پیاوێ نێربازی دەکەن، یان ئەو کۆڕو کچە ی زینا دەکەن، بە جێتوو لۆمەو تانەو تەشەر سزایان بدەن، جا ئەگەر تۆبەیان کردو صالح بوونو سروشتی خۆیان گۆڕی وازیان لەو کردووە ناشیرینە هێنا، ئێتر ئەو تانەو تەشەریان لێ مەدەن، چونکه کەسیک لە تاوان کردن تۆبە بکا وەکوو کەسیک وایە: تاوانی نەکردبێ، بێگومان پەرەدگار تۆبە گیرایەو تۆبە قبول دەکا و بە رحمو سۆزە بۆ بەندەکانی، خیطابی نایەتە کە روو دەکاتە لێپرسراوانو فەرمانڕەوایان، نایەتە کە حوکمی بێوژنی زیناکەری روون کردۆتەووە هەروەها حوکمی کۆڕو کچە ی زیناکەری بەیان کردووە، بەلام باسی حوکمی بێو پیاوی زیناکاری نەکردووە، دیارە حوکمی بێوژنی هەیە.

ئەبو موسلیی ئەصفەهانی کە بەلایەووە لە قورئاندا نەسخ نیە دەلێ: نایەتی یە کەم مەبەستی پانپانۆکە ی نێوان مێینەییە، نایەتی دوو مەبەستی هەتیوبازییە، ئێتر لەسەر ئەم رایە حوکمی هەردوو نایەتەکان نەسراوەتەووە نەسخیان تیدا نیە.

مەرج و کاتی تۆبە کردن

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْإِسْلَامَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

له نایهتی پتیشودا پهروهردگار نهوهی روون کردهوه که نهو کهسانه
توبه دهکن نیت سزادانیان لهسهر نامینئو وازیان لی دههینرئ؛ نیت
لیردها گونجاو بوو که باسی مهرجو کاتی توبهکردن بکا، بویه فهرمووی:
﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ﴾
واته: خودا بهگهورهیی و فعضلو نیحسانی خوی توبه لهو کهسانه
وهردهگرئ که بهنهزانی تووشی کردنی تاوانیک دهبنو نازان ناکامو
سهره نجامی چی دهبی، واته: ههلهیه که پییان دهکرئ دواپی لهسهری
سوور نابنو وازی لی دینن زوو پهشیمان دهنهوهو توبه دهکن، تهنانهت
نهگه توبه کردنهکیان پیش غهغرههی سهره مهرگ بی ههر توبه که
گیرایه! مهبهست به نهزانی نهوه نیه نهزانی که وا حرامه، چونکه
ههموو موسولمانیک پتویسته حرامو حلال بزانی، بهلکو مهبهست
نهویه ههواو ههوهسو شهوهتو نارهزوو بهسهری دا زال بینو تاوانهکی
پی بکهنو دواپی پهشیمان بیتتهوه!

موجاهیددهلی: ههرکهسیک به ههله یان به نهنقهست لهخودا یاخی
بیو تاوان بکا نهوه نهزانه ههتا وازی لی دینی!

قهتاده له (ابی العالیه) وه دهگیرپتهوه دهلی: وادهبوو هاوهلانی
پیغه مبهر ﷺ دهیانگوت: ههر تاوانیک بهنده بیکا جهالهتو نهزانی به.
عبدالرزاق دهلی: (معمرو) له قهتادهوه ریوایهتی کردوو که هاوهلانی
پیغه مبهر ﷺ رایان لهسهر نهوه چدهسپوه که ههر کاریک، ههر شتیک
سهرپیچی خودای تیدابی نهزانی به. جا به نهنقهست بیکا یان به ههله!
ناماژه بهو نایدته که دهفرموی: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾ الروم/۵۰.

تهی موجه ممد! بهو بهندانهی من بلی: که به نهفامی زیدهره وییان
کردووو سته میان لهخودی خویان کردووو بهوه که تاوانیان نه نجام داوه،
پییان بلی: با له رهحمهتو بهخششی خودا ناوتمید نهبن، توبه بکهنو
پهشیمان بنهوهو داوای لیخوشبوون له نیمه بکهن!

که وایو مهرجی یه کهم نهو هیه تاوانه که به نه فامی بکا، مهرجی دووهم نهو هیه: به ماو هیه کی کهم دوا ی کردنی تاوانه که په شیمان بیته وه، زانیانیش ماوه کهمه کهیان داناوه: بهو ماو هیه ی نیوان کردنی تاوانه کهو مردن. واته که سیئک پیش غه رغه رهی مردن توبه بکا بهر ماوه کهمه که ده کهوئ! ﴿فَأَلْثَمَكَ يُتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ نهوانه ی به نه زانی تاوانیان لی رووداوه و دوا یی به ماو هیه کی کهم توبه ده کهن نهو خودا توبه یان لی وهرده گریو عه فوویان ده کا، چونکه بهرده وامو سوور نه بوون له سهر گونا ه کردن، په روه ردگار زانیه به زه عیفی بهنده کانی له بهرام بهر شه هوه تو ناره زودا، داناو حکیمه نه وهرگرتنی توبه کهیان. له دوا ی به یان کردنی حالو چۆنیه تی نهوانه توبه یان لی وهرده گیری، نه مجار حالو چۆنیه تی نهوانه ی که توبه یان لی وهرنا گیری به یان ده کاو ده فهرموی: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾ توبه بو نهوانه نه که خراپه کاری ده کهن ده ست له تاوان کردن هه لئاگرن هه تا مردن یه خه یان پی ده گریو ده زانن کار له کار ترازووه نهو کاته به ناچاری ده لی: من نیستا توبه ده کهم په شیمانم له کرداره کانم، نهو کاته توبه کردن هیچ سوودی کی نیه و هیچ هومیدی کی لی ناگری، و هکوو له ثابته تی کی ترده ده فهرموی: ﴿فَلَمْ يَكْ يَنْفَعِهِمْ إِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا﴾ غافر/ ٨٥.

یان له باسی سهرگز شته ی فیرعه وندا کاتی که خه ریک بوو بخنکی وتی: ﴿أَمِنَّا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَّا بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِنَّا مِنَ الْمُسْلِمِينَ الْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ یونس/ ٩٠-٩١.

چونکه گه شتو ته حاله تی ناومیدی و له دونیای تی کو شان و هه و لدا ن ده رچو وه، که و توتو ته دونیای پاداش و توله، شه وه ی لی چاوه پروان ناگری که ماوه ی هه بی واز له خراپه کاری بی نی و بریاری په شیمانی و گه پانه وه و هه لویست گۆرینی لی بگری.

﴿وَالَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ﴾ هه روه ها توبه لهوانه ش وهرنا گیری

که به بی پروایی ده مرن ﴿أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ نهو دوو تاقمه که توبه یان لی و هرنایگری سزای به نیشو کوشنده مان بو ناماده کردوون، له تۆله ی تاوان کردنو بهره وام بوونیان له سهر خراپه کاری و بی پرواییان هه تامردن. نا بهو جوړه پهروه ردگار یه کسان ی خستوته نیوان نهوانه ی توبه که یان دوا ده خن تا ده گنه حاله تی غهر خهره و کوتایی ژبانی دونیاو نهوانه ی به بی پروایی ده مرن، یه کسان ی خستوته نیوانیانه وه له وه دا که توبه یان لی و هرنایگری، چونکه ههروه کو چون نهو که سه ی له سهر بی پروایی ده مری دهر گای توبه ی له سهر خوی داخستو یه قینی خوی خستوته حاله تی دژواره وه، هه ره بهو جوړه ش نهو که سه ی که توبه کردنی دواخت، تا کاتی غهر غهره سنووری دیاری کراوی توبه کردنی پیشیل کردوه تازه کاتی بهر برسیاری و هه لژاردن به سهر چووه و کاتی تۆله و سزایه.

مامه له کردن له گهل نافرته دا له روانگه ی نیسلامه وه

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا يَجِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوْا اَلنِّسَاءَ
 كُرْهًا وَّلَا تَعْضُلُوْهُنَّ لِتَذَهَبُوْا بِبَعْضِ مَّا ءَاتَيْتُمُوْهُنَّ اِلَّا اَنْ يَّاتِيَنَّ
 بِفَحِشَةٍ مُّبِيْنَةٍ وَّعَاشِرُوْهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ فَاِنْ كَرِهْتُمُوْهُنَّ فَعَسَى
 اَنْ تَكْرَهُنَّ وَّ اَشْيَآءٌ وَّيَجْعَلُ اللّٰهُ فِيْهِ خَيْرًا كَثِيْرًا
 ﴿١٩﴾ وَاِنْ اَرَدْتُمْ اَسْتَبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَّءَاتَيْتُمْ اِحْدٰهُنَّ
 قِنْطَارًا فَلَا تَاْخُذُوْا مِنْهُ شَيْئًا اَتَاْخُذُوْهُ وَّ بُهْتٰنًا وَاِنَّمَا مُّبِيْنًا ﴿٢٠﴾

وَ كَيْفَ تَاْخُذُوْهُ وَّ قَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِّيثَاقًا

غَلِيْظًا ﴿٢١﴾

راڤه که رانی قورئان دەلێن: دانیشتوانی مەدینە پیش هاتنی ئیسلام
 لە سەرەتای ئیسلامدا، دابو نەری تێکیان هەبوو ئەگەر پیاویک بمردایەو
 ژنی لەدوا بەجێ بمایە، کۆرپیکی پیاوێکە که لەو ژنە نەبواوە، یان خزمی
 تری پیاوێکە، خێرا کراسیکی خۆی بەسەر ئافرەتە کەدا دەدا، ئیتر ئەو
 کەسە دەبوو خواوەنی ئەو ئافرەتە، ئەگەر پیاویک بمردایەو ژنی لەدوا
 بەجێ بمایە کۆرپیکی پیاوێکە که لەو ژنە نەبواوە، یان خزمی تری پیاوێکە،
 خێرا کراسیکی خۆی بەسەر ئافرەتە کەدا دەدا، ئیتر ئەو کەسە دەبوو
 خواوەنی ئەو ئافرەتە، ئەگەر بیویستایە ماری دەکرد بەبێ ماری،
 ئەگەر بیویستایە بەشوی دەداو ماری بەکە ی بۆ خۆی وەرە گرتو
 هیچی نەدا بە ئافرەتە کە؛ یان نەیدەهێشت شوو بکاتەو بە خەلکی تر
 مەگەر ئافرەتە کە بەو میراتە ی لە مێردەکە ی بۆی ماوەتەو، یان لەهی تر
 هە ی بوو، خۆی بکریایەو، یان ئافرەتە کە بمردایەو میراتە کە ی بۆ خۆی
 بگرتایە. جا وەکوو دەلێن: ئەبو قەیس کۆری ئەسلەتی ئەلنەنصاری مسرد
 (کبیشە) ی کچی موعەنی ئەنصاری خیزانی بوو، لەدوای بەجێ ما، ئەبو
 قەیس کۆرپیکی هەبوو لە ژنیکی تری بوو ناوی (حصن) بوو هەر لەگەڵ
 باوکی مسرد خێرا کراسیکی خۆی بەسەر زرداکە کە ی داو کردی بە
 میراتو ئەمجار نەلی ئێک بوو وە نە بژێویشی دایە، تەنگی پێ
 هەلچنی بۆ ئەو ی بەو ماله ی هەیه تی خۆی بکریتەو، ئیتر ئافرەتە کە
 سکالای خۆی هینایە خزمەت پێغه مەر ﷺ ئەویش فەرمووی: لەمالی
 خۆت دانیشە تا خودا دەربارە ی ئەم نەری تە نیگام بۆ دەنێرێ، ئیتر خودا
 ئەم نایەتە ی ناردە خواری، کە دەفەرموێ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ
 لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا﴾ ئە ی ئەو کەسانە ی پرواتان هیناوە! رەوا نیە
 بۆ ئێو کە ئافرەت بە کە لەپوور داگیر بکەن، رەوا نیە کە چاو لەسەر دەمی
 نەزانی بکەن، ئافرەت بە کالو شتومە ک حسیب بکەن، بە ناوی میراتەو
 داگیری بکەن بە ئارەزووی خۆتان تەصەروفيان تیدا بکەن بۆ خوشیان
 ناپازی بن، ویستان ماریان بکەن، یان لە خەلکی تریان ماری بکەن

شیرباییان بخون، یان شوکردنیان لیّ قده دغه بکهنو ناچار یان بکهن
خویان بکرنه وه یان به نار حهتی ژبانی کوله مهرگی به سهر بهرن ﴿ولا
تعصلوهن لتذهبوا ببعض ما آتیتموهن﴾ نه چن شووکردنیان لیّ قده دغه
بکهنو تنگیان پیّ هه لچنن بۆ نه وهی نافرته ته که ناچار بیّ نهو میراتو
ماره بییهی وره ی گرتوه بتانداته وهو خوی رزگار بکاو خوی بکریته وه.

ئیبو جهریر له ئیبونزهیده وه ده گیریتیه وه ده لیّ: قوره ی شیه کان له
مه کهه پیای وایان هه بوو، نافرته تیکی شهریفی ماره ده کرد به هومیدی
نه وه له گه لی هه ل نه کا، لیّ جیاییتیه وه، به لام به مهرجیک به بی
ره زامه ندیی نه م شوو نه کاته وه، ئیتر شایه تیان دینانو سه نه دیان پی
ده نووسی، جا ته گهر خوازیتنی کاری بهاتنایه، نه گهر نافرته ته که مالو
سامانی بدایه به پیاهه که ی پیشووی رازی بویه، نه وه ئیزنی ده دا، نه گهر
رازی نه کردایه نه زیه تی ده دا نهیده هیشت شوو بکاته وه!

زۆرجار واده بوو نهو جوړه پیوانه تنگیان بهو جوړه ژنانه هه لده چنی
بۆ نه وهی به مالو سامانی خویان خویان رزگار بکهن.

خیطابی نایه ته که، یان روو ده کاته میرده کان، یان روو ده کاته
که سوکاری مردو وه که، نهوانه ی ژنی کابرای مردوویان به که له پور داگیر
ده کردو نه یانده هیشت به حهزی خوی شوو بکاته وه، به لکو ناوا به بی
میردی ده یان هیشته وه تا ده مردو نه مجار ماله که یان به که له پور
ده گرت.

نهو هه لویسته نامرؤفانه یان له گه ل دا مه نرینن ﴿لتذهبوا ببعض ما
آتیتموهن﴾ بۆ نه وهی به شیک لهو ماره بییهی پیتان داوون وه ربرگرنه وه،
یان مافیکی خویان که له سهر نیویه لییان داگیر بکهنو پیشیلی بکهن!
نه مجار حاله تیک له وه دهرده کاو به ندردنو ته نگ پیّ هه لچینی نافرته
تییدا به رهوا داده نیّ نهویش نهویه که ده همرؤی:

﴿إلا أن یأتین بفاحشة مبینه﴾ مه گهر نهو نافرته تانه تاوانیکی
حه یابره نه نجام بدهن، به ناشکرا تاوانیکی وه کوو زینا، دزی،

هه‌لگه‌پانه‌وه له می‌ردو نه‌و جو‌ره شتانه‌ی که‌ش‌ه‌رع به ناپه‌سه‌ندیان داد‌ه‌نی
بی‌که‌ن، نا له‌م حال‌ه‌دا سزادان‌و ته‌نگ پ‌ی هه‌ل‌چ‌نی‌نی ئا‌فره‌ت ره‌وا‌یه
به‌مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی که پ‌یتان دا‌ون لی‌یان به‌ست‌ینه‌وه، جا مار‌ه‌یی بی، یان
مال‌ی تر بی، چون‌که له‌م حال‌ه‌دا خراپه‌کاری‌یه‌که له ئا‌فره‌ته‌که‌وه‌یه‌و سو‌و‌ج
سو‌و‌چی نه‌وه، نه‌ک هی پ‌یا‌وه‌که. ب‌زیه‌ش فه‌رم‌و‌ی: ﴿فاحشۃ مبینة﴾ وات‌ه:
تا‌وانه‌ حه‌یا‌به‌ره‌که، چه‌سپا‌وو ئاش‌کرا بی، ب‌و نه‌وه‌ی ری‌گا له پ‌یا‌وان ب‌گر‌ی،
نه‌چن پ‌یش چه‌سپانی تا‌وانه‌که‌و ئاش‌کرا‌بو‌ونی، حوکمی نا‌ره‌وا به‌سه‌ر
ئا‌فره‌ته‌که‌دا بده‌نو به‌ خ‌و‌رای‌ی‌و به‌ هه‌وان‌ته ئا‌فره‌تی‌کی دا‌وین پاک له‌که‌دار
ب‌که‌ن.

نه‌مجار دا‌وا له می‌رده‌کان ده‌کا که ها‌ور‌پ‌یه‌تی ژنه‌کان‌یان ب‌که‌ن به
ش‌یوه‌یه‌کی نه‌رم و نیان‌و به‌ قسه‌و به‌کرده‌وه، و‌یژدانی خ‌و‌یان بخه‌نه‌کار‌و
له‌ب‌ژ‌ی‌وو پ‌ۆشاک‌و شوینی حه‌وانه‌وه‌یان به‌گر‌یره‌ی تا‌وانا که‌م‌تره‌خه‌می‌یان لی
نه‌که‌ن، چون‌که ئا‌فره‌ت هه‌سته‌و س‌ۆ‌زی ناس‌که‌ پ‌ی‌ی خ‌ۆشه‌ می‌رده‌که‌ی چی
له‌و ده‌و‌ی نه‌و‌یش ب‌و نه‌وی ب‌کا، وه‌کو‌و له‌ نایه‌تی‌کی تر‌دا ده‌فه‌رم‌و‌ی:
﴿ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف﴾ البقرة/٢٢٨.

پ‌یغه‌م‌به‌ر ﷺ فه‌رم‌و‌یه‌تی: با‌ش‌ترین ئا‌ده‌می‌زاد له‌ ئیوه‌ نه‌وه‌که‌سه‌یه
ب‌و. خ‌یزانی با‌ش بی، من با‌ش‌ترین که‌سم ب‌و خ‌یزانی خ‌ۆم. ره‌وشت‌ی
پ‌یغه‌م‌به‌ر ﷺ واب‌وو خ‌ۆش ره‌وشت‌و ده‌م به‌ پ‌یکه‌نین بو‌و، یاری له‌گه‌ل
خ‌یزانه‌کان‌یدا ده‌کرد، له‌گه‌ل‌یان‌دا رو‌و‌خ‌ۆش بو‌و، ب‌ژ‌ی‌وی ب‌و داب‌ین ده‌کردن،
ده‌م به‌ پ‌یکه‌نین بو‌و له‌گه‌ل خ‌یزانه‌کان‌یدا ته‌نانه‌ت پ‌یش‌بر‌ک‌تی له‌گه‌ل
عائ‌یشه‌دا ده‌کرد، هه‌مو‌و شه‌وی‌ک خ‌یزانه‌کان‌ی له‌و خان‌وه‌دا ک‌ۆ‌ده‌کرده‌وه
که‌ شه‌و ت‌ی‌یدا ده‌مایه‌وه، جاری وا ده‌بو‌و نانی ئی‌وار‌ه‌ی له‌گه‌ل ده‌خ‌واردن،
نه‌مجار هه‌ریه‌که‌یان ده‌چ‌وو‌وه‌ ب‌و مال‌ی خ‌ۆی، عا‌ده‌تی واب‌وو‌ه‌که‌ نو‌یژ‌ی
عی‌شای ده‌کرد ده‌چ‌وو‌وه‌ نه‌و ه‌ۆ‌ده‌یه‌ی که‌ شه‌و ت‌ی‌یدا ده‌نو‌وست‌و پ‌یش
نو‌وستن بر‌ی یاری سو‌حبه‌تی له‌گه‌ل خ‌یزانی - ه‌کرد‌و نه‌مجار ده‌نو‌وست.
په‌روه‌رد‌گار ده‌فه‌رم‌و‌ی: ﴿لقد كان لكم في رسول الله أسوة

ئىبنو عومەر دەلى: پىغەمبەر لە حەجى مالىئاوايى دا فەرمووى:
(إستوصوا بالنساء خيرا فإنهن عوان عندكم، أخذتموهن ولكم عليهن حق
ولهن عليكم حق، ومن حقكم عليهن ألا يوطئن فرشكم أحدا، ولا
يعصينكم في معروف، وإذا فعلن ذلك فلهن رزقهن وكسوتهن بالمعروف).

پەروەردگار کە دەفەرموێ: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ بۆ
راستکردنەوی ئەو هەڵەو تاوانانەیە: کە لەسەر دەمی پیش ئیسلام دا
بەرامبەر ئافرەت دەکرا، ئەوە بوو پیاوان خراپەیان لە گەل ئافرەت دا
دەکرد، قسەى ناشیرینو رەقیان لە گەل دا دەکردن، ئازاریان دەدان، بۆیە
پەروەردگار فەرمانی بە موسولمانان کرد: کە هەڵسو کەوتیان لە گەل
ژنان دا چاکەکاری بێ، تەنانت ﴿فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا
وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ ئەگەر شتیكتان لەوان پێ ناخۆش بوو: بەم
جۆرە عەبیكتان لە رەوشتیان بەدل نەبوو، یان شیوەو روخساریانتان بەدل
نەبوو، یان هەڵسورازو کاروباری ناومالیانتان بەدل نەبوو، یان حەزتان لە
ئافرەتیکی تر بوو: ئەوە صەبر بگرنو پەلە مەکەن لە جوودابوونەو لێیان،
یان لە تەنگ پێ هەلچینیان؛ چونکە لەوانەیە خودا مانەوێیان بکاتە خێرو
بێر بۆتان، وایان لێ بکا ببە جیگای رەزامەندی ئێوە، رەوشتی خۆیان
باش بکەن، یان مندالی ریکو پیکو صالحو خێر ئاوەرتان لێیان بێو
بۆتان پەروەردە بکەن، بەو نەقصی خۆیان پر بکەنەو. پىغەمبەریش ﷺ
فەرموویەتی: (لا يفرک مؤمن مؤمنة إن کره منها خلقا رضی منها آخر) با
مێرد ژنی ناخۆش نەوێ بە جۆریک و لە خۆی بکا ناخۆشەویستی بە کە
ببێتە هۆی لیک جیاوونەوێیان، ئەگەر رەوشتیکی تێدا بوو، بەدلی نەبوو،
رەوشتیکی تری تێدا یە جیگای رەزامەندی بێ. واتە: چاوپۆشی بکا لە
رەوشتە خراپەکانی بەهۆی رەوشتە جوانەکانی.. بەلێ ئەگەر پیاوان مانای

ثم نایه تهو فمرمودانه یان ههزم بکردایه و کاریان پی بکردنایه خیزانیان ده خسته کامهرانی یه وه و خویان له و کیشه و نیزاعانه ده پاراست که ده بنه هوی ده ست لیک بهردانی ژنو میرو ده له وه شانیه وهی خیزانو په رته وازه بوونی مندالو زوریوونی بی سه ره رشتان..

ناشکرایه سته مکاری بی له سروشتی ناده میزاددا کۆنو ریشه داکوتراوو بهربلاوه، پیاوی سته مکار پشت نه ستور به هیزو توانای خوی و به وهی که ته لاقی به ده سته، زورجار سته می له ژن ده کرد، هر که بیوستانیه ژنه که ی ته لاق بدا چی مارهی و پاره و پولیکی پی دابوو، لی ده ستانده وه، بو ثم مه به سته جوړه ها بیانوو ته نگ پی هه لچینی ناره و او بوختانو دروو ده له سدی بو هه لده به ست.

نیتر پهروه ردگار نه وه له لویستو سته مکاری بهی لی منع کردنو فمرموی: ﴿وان اردتم استبدال زوج مکان زوج و آیتیم احداهن قطارا فلا تأخذوا منه شیئا﴾ نه گهر ویستان ژنی نابه دلتان بگۆرن به ژنیکی ترو ته لاقی بدهن، نه وه به صه برو نارام بن، به شیوه یه کی عادلانه و ریکو پیک دهستی لی به رده نو ته لاقی بدهن، به ناره و او بوختانو پروپاگه نده یان بو به رپا مه که نو مارهییشیان لی مه ستینه وه ته نانه ت نه گهر مالیکی زوریشتان پی دابوون هر هیچیان لی مه ستینه وه، ﴿اتأخذونه بهتانا واثما مینا﴾ نایا نیوه مال که یان لی وهرده گرنه وه به هوی بوختانو درو هه لبه ستنه وه؟ به سته مکاری به کی ناشکرا... مارهی به که یان لی وهرده گرنه وه؟ شتی و مه که نو هه لویستی و مه نوینن ﴿وکیف تأخذونه﴾ چون لیسان وهرده گرنه وه نه و مارهی ستانده وه به ره و ده زانن؟ له کاتیکا نه و نافرته تانه هیچ تاوانیکیان نیه و هیچ که مته رخمی به کیان نه بووه، نه مه وپرای نه وهی که ﴿وقد أفضی بعضکم إلى بعض﴾ نه و هه موو پیکه وه نووستن و جوت بوونه تان پیکه وه نه نجام داوه، خوشیتان له یه کتری بینیه و مندالتان له بهین دا پیدا بووه، دهی چون نه و هه لویسته وهرده گرنو نه و په یوه ندی به ده پچرینن، هه تکی

ناموسی نافرہ تہ کہ دہ کہن، سومعہ ی خراب دہ کہن، تہ ماع لہ مالی نہو
بی دہ ستہ لاتہ دہ کہن؟ خو نیوہ توانای کارکردنو مال پیداکردتان ہہیہ!
چون نیوہ ہہ لویستی ناوا بہرامبہریان دہ نویسن؟ خو ﴿وَأَخْذُنْ مِنْكُمْ
مِثْقًا غُلِيظًا﴾ عہدو پہیمانیاں لی وەرگرتون بہوہی کہ بہریکئو پیکی
میردایہ تییاں لہ گہ لدا بکہنو ہہ لسو کہو تتان لہ گہ لیان دا راستالانہ بیو
ہہرکاتیکیش بہیہ کہوہ نہ گونجان بہ شیوہیہ کی عادلانہو مروثانہ
دہ ستیان لی بہریدہنو ستمو نارہواییان لہ گہ لدا نہ کہن.

قہ تادہو مواہید دہ لین: (مِثْقًا) نہو عہدو پہیمانہیہ کہ
پہروہردگار لہ بارہی نافرہ تانہوہ لہ پیوانی وەرگرتوہ کہ دہ فرموی:
﴿فَبِمَا سَأَلَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ﴾ البقرة/٢٢٩.

نہو نافرہ تانہی ناشی مارہ بکریں

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً
وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٣﴾ خَرِمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ
وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي
أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَزَبَنَاتُكُمْ
الَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ
فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ .

وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ
إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٣﴾

لہو ہپیش پسرورہردگار حوکمی مارہ کردنی چہ تیوانو ژمارہی نہو

ئافەرەتانەیی که دروستە پیاو مارەیان بکا بە مەرگی دادوهری بکاو بتوانی
بژیویان دابین بکا دیاری کرد.

ئەمجار ئامۆژگاری ئەوەشی کرد که بە ریکئو پێکی هەلسو کەوتیان
لەگەڵدا بکری، هەرەشەیی لەووە کرد که بە ئارەزا مارەییان لی بستیندری،
ئەمجار دیتە سەر دیاری کردنی ئەو ئافەرەتانەیی که ناشی پیاو مارەیان
بکا، جا هۆی نەشیانە که خزمایەتی، یان خەسوو خەزورایەتی، یان
شیرخواردن بی: ئەم نایەتە دەربارەیی حصنی کورپی ئەبو قەیس هاتۆتە
خواری، که ژنی باوکی خۆی واتە: زڕ دایکی خۆی که ناوی (کبشە)ی
کچی مەعەن بوو مارە کرد. هەرۆهە صەفوانی کورپی ئومەییەیی کورپی
خەلف باووەژنی خۆی -فاخیتەیی کچی ئەلنەسوهدی- مارە کرد، هەرۆهە
مەنصوریی کورپی مازین باووەژنی خۆی -مولەیکەیی کچی خاریجەیی- مارە
کرد. ئەشعەثی کورپی سوار دەلی: ئەبو قەیس که یەکیک بوو لە
پیاوچاکانی یاریدەدەران، کۆچی دوایی کرد. قەیس کورپی که لە ژنیکیی
تری بوو، خوازیینی کرد، زڕدایکە که وتی: من تۆ بە کورپی خۆم دەزانم
بەلام لەگەڵ ئەوەشدا دەچمە لای پیغەمبەر ﷺ فەرمانی لی ورەدەگرم،
چوو بۆ لای پیغەمبەر ﷺ ئەم هەوالەیی بۆ گێرایەووە ئیتر ئەم نایەتە هاتە
خواری.

ئیبنو جەریری طەبەری لە ئیبنو عەبباسەووە دەگێریتەووە دەلی:
کۆمەلگای سەردەمی نەزانی مارەکردنی ئافەرەتی مەحرەمیان بەلاو
یاساغ بوو، جگە لە زڕدایکۆ کۆکردنەووەی نیوان دو خوشک...

ئیتەر بە مەبەستی بنبرکردنی ئەو دابو نەپیتەو قەلاچۆکردنی ئەو
باووە پیسەو نەهیشتنی ئەو عادەتە ناشیرینە پەرورەدگار ئەم شایەتەیی
ناردە خواری، دەفەرموی: ﴿ولا تنكحوا مانكح آبائكم من النساء إلا ما
قد سلف﴾ ئەو ئافەرەتانە مارە مەكەن که باوکه کانتان مارەیان کردوون!
واتە: زڕدایکی خۆتان مارە مەكەنەووە، ئەووە کردەووە یەکی ناشیرین
قێزلی کراووە تەبیعیەتی ساغ بی لی نامۆیە، چونکه زڕ دایک وەکوو

دایک وایہ، مہگر نہوانی کہ لہو پیتش مارہیان کردین، نہوہ گوناہیان ناگاتی و سزایان لہسہر نیہ ﴿انہ کان فاحشۃ و مقتا و ساء سیلا﴾ مارہ کردنہوہی زردایک کاریکی نارہوایہ و ستمہو قیزی لکراوہو ریبازیکی خراپہو ہرکہسیک لہوہ بہولاوہ بیکا تاوانہو شیایوی سزادانہ.

نیمامی رازی دہفہرموی: کردہوہی خراپہو پیس سی جؤرہ: یان قوبحی عہقلیہ، یان قوبحی شہرعییہ، یان قوبحی عورفیہ، پەرورہدگار مارہ کردنہوہی زردایکی وا حسیب کرد: کہ ہر سی ناپہسہندیہ کہی تیدان. چونکہ فہرموی: (فاحشۃ) کہ ناشیرینیہ کہی لای ہممو ژیرو ہوشمہندیک ناشکرایہ، فہرموی: (و مقتا) کہ بیزاروی لای خودایہ واتہ: قوبحی شہرعییہ، فہرموی (وساء سیلا) کہ نہویش بیزاروی ناو پیوانہ واتہ: قوبحی عورفیہ، نہمجار دیتہ سہر دہست نشان کردنی نہو نافرہتانہی کہ مارہ کردنیان حہرامہ، چونکہ مارہ کردنیان پیچہوانہی نہو پیوندییہ کہ لہ نیکاح کرنی نیرو می چاوہروان دہکری، نہو نافرہتانہش شہش تا قمنو پەرورہدگار بہم شیوہیہ دیاری کردوون کہ دہفہرموی: ﴿حرمت علیکم أمہاتکم﴾ یاساغو قہدہغہیہ لہسہرتان مارہ کردنی دایکو نہنکتان با بہرہو ژووریش بچی! ﴿وبناتکم﴾ کچہکانتان با داکہوی واتہ کچی کچی.. ﴿وأخواتکم﴾ ہہروا حہرامہ لیتان مارہ کردنی خوشک جا خوشکی دایکو باوکی، یان خوشکی باوکی، یان خوشکی دایکی بی. ﴿وعماتکم﴾ پوور: خوشکی باوک ﴿وخالاتکم﴾ پوور: خوشکی دایک. ﴿وبنات الأخ﴾ کچی برا. ﴿وبنات الأخت﴾ کچی خوشک. نہم سی تا قمنہ بہ ہوی نہسہبہوہ حہرامن واتہ: (اصول) بنہچہ (فروع) نہوہ (حواشی) نزیکو دوور.

تا قمی چوارہم: مارہ کردنیان بہ ہوی شیرخواردنہوہ حہرام دہبی، وہکوو دہفہرموی: ﴿وأمہاتکم اللاتی أرضعنکم، وأخواتکم من الرضاعۃ﴾ دایکی شیردہرو خوشکی شیری؛ واتہ: ہممو خزمی ژنہ شیردہرہ کہ دہبنہ خزمی شیرخؤرہ کہ: ژنہ کہ دہبیتہ دایکی، کچی ژنہ کہ

دهیته خوشکی شیرخۆره که، میردی ژنه شیردهره که دهیته باوکی شیرخۆره که، کوره کانی دهبه برای شیرخۆر .

ئیمامی بوخاری و موسلیم له ئیبنوعه عباسه وه فهرموده یه که ریوایهت ده کهن: ده لئ: کاتئ پیغه مبه ر ﷺ داوای لئ کرا که کچی حمزه ی مامی ماره بکا، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: نه وه به من ناشئ؛ چونکه نه و کچی برای شیریمه! ههرچی به نه سهب حهرام بی، به هوی شیرخواردنیش حهرام ده بی. دووباره بوخاری له ئیبنوعه عباسه وه ده گێرپته وه، ده لئ: له پیغه مبه ر ﷺ پرسیار کرا: دهرباره ی پیاویک که دوو جاریه ی هه بن یه کێکیان شیر ی دا به مندالێکی نێرینه و نه وی تریان شیر ی دا به مندالێکی مێینه، نایا ده شی دوایی نه و دوو منداله بینه هاوسه ری یه کتر؟! پیغه مبه ر فهرمووی: نه خیر نابئ.

چونکه (القاح) مه تر به کردنه که یان یه که، واته چونکه میردی دوو جاریه کان پیاویکه هه ردووکیان له پیاو ده که وه شیر ده که یان بۆ پهیدا بوو. زاهیری نایه ته که نه وه ده گه یه نئ که شیرخواردن زۆرو که می چوون یه که، حه نه فییه کانو مالیکی یه کان نه مه یان له نایه ته که وه رگرتوه، کۆمه لێکی تر له (فوقه ها) پێیان وایه ده بی شیرخواردنه که له سی جار که مه تر نه بی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی: (لا تحرم المصه والمصان

ولا الإملاجة والإملاجان) مژنیکنو دوو مژین قومیکنو دوو قوم حهرامی پهیدا ناکه ن، شافیع ی و نه حمه د، پێیان وایه: به که مه تر له پێنج جار شیرخواردن حهرامی پهیدا نابئ.. له بهر نه و فهرموده یه ی که له عایشه وه ریوایهت کرا وه که فهرموویه تی (کانت فیما أنزل الله من القرآن عشر رضعات معلومات فنسخن بخمس معلومات فتوفي رسول الله ﷺ وهن فیما یقرأ من القرآن) هه لبه ته حه نه فییه کان ده لێن: نایه ته که ماناکه ی موحه که مو ناشکرایه، مه به سه ته که ی روونو بی پێچو په نایه، فهرموده که ش

خه بهری واحیده ته خصیصی نایه تی ناوا به خه بهری واحد ناکری!
 نه بویه کری رازی له طاووسه وه له نیبنوعه بیاسه وه ده گیریته وه: که
 فهرموویه تی: خه لک ده لاین: ژه میکتو دوو ژهم شیر خواردن، حهرامی
 پهیدا ناکهن، فهرمووی: به لئی زوو وابوو به لام نیمړۆ ته نها ژه میکت ده بیته
 هوی حهرامی.

شیر خواردن نایته هوی حهرامی نه گهر ته مه نی منداله شیرخۆره که
 له دوو سال زیاتر بی چونکه ماوه ی شیر خواردن تا دوو ساله، له وه دوا
 حسیب ناکری.

قورئان ده فهرموئی: ﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ
 يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ﴾.

ههروه ها داره قوطني له نیبنوعه بیاسه وه فهرمووده یه کی گپراوه ته وه
 که پیغه مبه ر فهرموویه تی: (لا رضاع إلا ما كان في الحولين).

تاقمی پینجهم: نهو نافرته تانهن به هوی خه سوو خه زوورییه وه حهرام
 ده بن که یه که میان دایکی ژنه وه کوو ده فهرموئی: ﴿وَأُمّهَاتُ نِسَائِكُمْ﴾
 حهرامه له سه رتان ماره کردنی دایکی ژنتانۆ نه نی ژنتان.. مه رجیش نیه
 نافرته ته که گواسترایتته وه، به لکو ته نها به ماره برینی نافرته ته که، دایکی و
 دایکی دایکی و به ره و ژوور، له پیاوه که حهرام ده بن.

دووهم کچی ژن که له میړدیکي تری بی به مه رجی نافرته ته که
 گواسترایتته وه میړده که ی له گه لئی جووت بووبی، نیتر نهو کاته کچی نهو
 ژنه و کچی کچی .. هتد له پیاوه که حهرام ده بن، وه کوو ده فهرموئی:
 ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ حهرامه
 لیټان ماره کردنی (کۆله به سه) کچی ژنه کانتان که له میړدی تریان بی و
 له ژیر چاودیری و سه ره رشتیاری نیوه دابن، به مه رجی چوووبنه لای
 دایکه که یان.. به لام ﴿فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ﴾ نه گهر
 نه چوووبونه لای نافرته ته کازو نه گواسترایبونه وه، هه رته نها ماره یان

بروابوو لێک ترازان، ئەو ئەگەر دایکە که تەلاق بەدەن یان بمری دەشی
(ریبە) که ماره بکه!

جا مەرج نیە (ریبە) که لەمالی میردی دایکیدا بی، تەنانت ئەگەر
لای سەرپەرشتیاری تریش بی هەر لەمیردی :ایکی حەرام دەبی.

سێهەم ژنی کۆرە کانتانۆ ژنی کۆری کۆر...هتد وەکوو دەفەرموی:
﴿وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ حەرامە لەسەرتان ماره کردنی
ژنی کۆر و ژنی کۆری کۆر ئەو کۆرانە لەپشتی ئێوە کەوتوونەو، بەلام
ژنی کۆری هەلگیراو و بەکۆرکرا واته: (التبني) ئەو ئەگەر ماره یان
بکه ن هیچی تیدا نیە. وەکوو چۆن پیغەمبەر ﷺ زەید بە تەبەنی بووبوو
کۆری، که زەینەبە ی ماره کرد دوا یی تەلاقی دا، پیغەمبەر ﷺ ماره ی
کردهو، بەمە دابو نەزیتی تەبەنی پووج کردەو وەکوو دەفەرموی:
﴿لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ﴾ الاحزاب/٢٧.

تاقمی شەشەم: ئەو ئافەرەتانه که بەهۆی هۆکاری لاوەکی
مارەکردن یان حەرام دەبی وەکوو دەفەرموی ﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ﴾ إلا
ماقد سلف ﴿هەروەها لیتان حەرامە، که لەیەک کاتدا دوو خوشک لەژیر
نیکاحتان دا بن، یان ئافەرەتیک لەگەڵ پووری دا یان لەگەڵ برازای دا یان
لەگەڵ خوشکەزای دا ببن بە خیزانی پیاویک، واته: کۆکردنەو یان لەژیر
نیکاحی پیاویکدا لەیەک کاتدا حەرامە. قاعیدەکەشی ئەو یە: هەر دوو
ئافەرەتیک ئەگەر وای دابنێن یەکیان پیاو بی و یەکیان ئافەرەت نیکاحیان
لیک نە یە کۆکردنەو وەشیان لەژیر نیکاحی کابرایە کدا دروست نیە، مەگەر
لەپیش هاتنە خوارەو ی ئەم حوکمەدا بووبی ئەو تازە تیپەرپووە ﴿إِنَّ اللَّهَ
كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ بێگومان پەروردار گار لیخۆشبوو و لە ناساری ئەو
جۆرە کردارانە پیشووتان خوش دەبی، ئەگەر تۆبە بکه نو بۆ لای خودا
بگەرێنەو، سۆزو بەزەیی زۆرە بۆ یە ئەحکامی ژن ماره کردنی ئاوا بۆ
شی کردنەو بەجۆریک که بەرژەو هندی و خێرو سوودی تیدایە بۆ گشتی و
دەبێتە هۆی بەهێز کردنی پەيوەندی نێوان نێو ی ئادەمیزاد.

بەیارمەتی خودا لە نووسیندووی بەرگی دوویمی تەفسیری رهوان
 بوومەو.. بەمەش کۆتایی بە جزمی چوارەمی قورئانی پیروژ هات.
 خوا یار بی بەبی یچرانو وەگران یەک بە دوا یەک دا هەموو
 بەرگەکانی ئەم تەفسیرە پیروژه دەکەونە بەردەستی شەیدایانی قورئانی
 پیروژو ئی بەهرەمەند دەبن. ئەمەش ناواتی سەر بەرزێ بەندەیه.
 پێویستە نامازە بو ئەوەش بکەم کە ئەگەر توانای دارایی خۆم وەکوو
 پێویست هەبوا یە دەمتوانی زووتر و خیراتر هەموو بەرگەکانی یەک
 بەدوای یەکدا بە چاپ بگەیهێنم. بەلام دەسلالت هەر ئەوەندەیهو خودا
 بەزۆری نەزانی!!

پیرستی سهره باسه کانی جزمی چواره می ته فسیری رهوان

لاپه ره	بسیاهت
۳	ره ددانه وهی جووله که کان دهر باره ی جهرامیی بری خوارده مهنی
۱۴	سوربوونی خاوه نامه کان له سهر کوفر و کوسپ و ته گهره دانانیان له ریگهی خودادا
۱۷	رینومایی کردنی موسولمانان که یاریزگاری که سایه تی خویان بکه ن. یابه نندی قورنان و نیسلام بن
۲۲	فهرمان به چاکه و نه هی له خراپه
۲۹	هوی باشیه تی نوهمتی موسولمان و خراپی و ریسوایی جووله که کان
۳۷	باسی کۆمه لی له خاوه باوه رانی نه هلی کیتاب و پاداشی کرده وه کانیان
۴۰	روژی قیامت کافره کان مایه یووچن و کرده وه کانیان بی سوودن
۴۳	نابی متمانه به کافران بکری و نابی بهیلدیری به سهر نهیینی موسولماناندا ناگادارین
۴۹	جهنگی نوحوو ریختنی سویاسی نیسلامیی
۶۸	رینموونی موسولمانان بو چاکه کردن و وازهینان له خراپه کاری. پاداشی کرده وهی چاک و خراب
۷۸	سهر نهجای خوداپه رستان و سهر ییچیکاران. جیشاد نیشانه ی شکۆمه نندی موسولمانان
۸۵	خۆگری و سهر نهشت کردنی جهنگاوه رانی سهری نوحوو وه لنانیان بو خۆگری و بی سهرماندنیان که مردن به دهس خویه
۹۴	نابی موسولمانان به گوئی کافران بکه ن
۹۶	هۆکاره کانی تیکشکانی موسولمانان له جهنگی نوحوودا
۱۰۵	هه لنانی موسولمانان بو جهنگ و جیشاد و وریا بن دوو رووه کان کاریان تی نه که ن
۱۰۹	مامه له کردنی ییغه مبه ر ﷺ له گه ل هاوه لانی دا به شیوه ی نه ره و نیانو راویتر

۱۱۶	دانبه روردهیی پیغه مبهَر ۞ له دابه شکردنی دهستکه وته کانی جهنگ و نیصلاخ خوارینی له ناو هاوه لانی دا
۱۲۱	بری شه لای موسولمانان له جهنگی نوحوود داو بری نه تواری ناشیرینی دوو رووه کان
۱۲۶	پلهو پایهی شهیدانو تیکۆشه ران له ریگهی خوادا
۱۳۳	دلخۆشکردنی پیغه مبهَر ۞ له دواي جهنگی نوحوودو. رهندانه وهی کافره کازو رزده کازو جیاکردنه وهی پاک و بیس له یه کتری
۱۴۱	بری حربه کاتری جووله که کان که شه زاری پال خودا دده نو، پیغه مبه ریش به درو ده خه نه وه
۱۴۶	مردن سهره نجامی شه سوو گیانداریکه. دونهیا گۆرمیانی تاقیکردنه وه یهو قیامت شوینی پاداشه
۱۵۰	یهیمان و به لاین وهرتگرتن له خاوهن نامه کان
۱۵۴	سهره نج راکیشانی ناده میزاد بو بیرکردنه وه له بوونه وه. پاداشیش بو نیرو می یه
۱۶۰	سزاو پاداشی شه ریه کی له موسولمانان و باوه ردارانی خاوهن نامه کان
۱۶۵	سوورتهی النساء
۱۶۸	ناده میزاد شه موویان له یه ک بنه مای ناده میزادی پهیدابوون و زن و میرد له یه ک کانن
۱۷۱	پیدانه وهی مالی شه تیوان به خویان و نه خواردنی مالیان
۱۷۳	قره زنی تا چوار رهوایه بۆ ییاو به لām به مهرچ! مارهیی پیدانیش واجبه
۱۸۰	قورمتینه دانان له سهر بر عه قلو منال و هاووینه یان. مال و سامانی خویان نادریتی تا تیگه یشتوو و پیگه یشتوو نه بن
۱۸۵	ماهی میراتگران له مال میرات داو ناتاجی شه تیوان و حزماتی تر
۱۹۰	یاساو چۆنیه تی میراتگرتن
۱۹۹	سنووره کانی په روه ردگا
۲۰۲	مهرچ و کانی توبه کردن
۲۰۵	مامه له کردن له گهل نافرته دا له روانگهی نیسلامه وه
۲۱۱	نهو نافرته تانهی ناشی ماره بکری

شماره تفه‌فسیره زی‌رینه

قورئانی پیرۆز سەرچاوه‌ی رۆشنی به‌رنامه‌ی ئیسلامه، مۆمبیک‌ێ رۆشنه، چرایه‌کی دره‌خشانه، رینگه‌ی ژبانی هه‌ردوو جیهانی موسوڵمان، رۆشن ده‌کاتمه‌وه، به‌رنامه‌ی ژبانی گه‌لی ئیسلام داده‌پێژێ، هه‌موو کۆزو قوژبنیکه‌ی ژین رۆشن ده‌کاتمه‌وه، له‌سه‌رکی پیرۆزی سهرشانی موسوڵمانانه که به‌باشی له‌به‌رنامه‌ی پیرۆزی ئیسلام حاله‌ی ببن، هه‌تا له‌سه‌ر شتویه‌کی ره‌وا خودا بپه‌رستو له‌سه‌ر شتویه‌کی جوانی گونجاو له‌گه‌ڵ گیانی سه‌رده‌مدا مامه‌ڵه‌ی پێ بکه‌نو به‌هره‌ی گیانی و ژبانی لی وهره‌گیرن. شه‌مه‌وه له‌ سایه‌ی خوداوه رابووئیکه‌ی گه‌وره‌ی ئیسلامیه‌ی هه‌یه، له‌هه‌موولایه‌ی چاوی ته‌ی بپاوه، جیهگه‌ی ئومیده‌ی جه‌ماوه‌ری موسوڵمانه، لاوه رۆشنه‌بیره‌کانو پیره‌ نوورانییه‌کانیش وه‌ک په‌روانه‌و مۆم به‌پیرمه‌وه ده‌چن، خۆینه‌ی گه‌شیاو زه‌یتی بایه‌سه‌ی مه‌شخه‌له‌که‌یده‌تی. خوا یار بێ ئه‌م رابوونه‌ به‌ته‌نجام ده‌گا، ئاسۆ روونه، ئومیده‌ی گه‌وره‌ به‌ره‌مه‌ده‌تی خوا وایه که هه‌ی ته‌وفیقو سه‌رکه‌وتنی بۆ به‌خسێنێ.

دهی ئەم تەفسیرە، لەبابەتی خۆیدا، لەم گۆرەپانەدا پیشەنگۆ سەرەشقە،
خوایاری ئۆکاریکی لەبار دەبێت لە ھۆکارەکانی ئەو تەوفیقە خوایییە، بەسە بۆ
پەسنو پەناخوانی ئەم تەفسیرە کە لەم سێ یوارە گرنگەدا خزمەت بە گەلی کوردی
سەرچەم موسوڵمان دەکا:

۱- گدوهرتکی شهوچرايه له بواړي رافغو تفسيري قورثاني پيرژذد، به کوردیبه کی به پیزی به هیزی ثاسانی ره سنی دهوان نووسراوه، به باشی خوښی له مبه سته معنواو رځی دهقه قورثانیبه که شاره زا دهکا، دووره له بابتهی لاوازو نه فسانه گمري، دووريشه له توندېوې، له سمر رېبازیکي نوپاوه که پابه ندې به یاساکانی عولوومی تفسیر هوه، له بهرته هوه هه موو مخرج کانی تفسیری ره سنی تبادا به.

۲- یادگاریه‌کی شاکاره له بواری خزمه‌تی شه، بو روشنبیری و نامه‌خانه‌ی کوردیدا، زمانی پێ ده‌وله‌مه‌ند ده‌بی، کوردی پێ دانایتر ده‌بی.

۳- خزمه‌تیکى تایبه‌ته به ناشقانى قورئانو ماموستا ئایینی‌یه‌کان، چونکه ده‌توانن به‌ئاسانى له پوخته‌ی ته‌فسیره گۆنه‌کارو ته‌فسیره نوێکان به‌هۆی ئهم ته‌فسیره‌وه‌ شاره‌زا بین.

خودا پاداشتی ماموستا مەحمود بداتەوه لەسەر ئەم کۆششە پیرۆزە، یاخو لە
 ھەموو بەرگەکانی تریدا ئاوا سەرکەوتویی، بەراستی وەک ھەزەرەت ﷺ دەرەمۆی:
 (الاناء یتروشی بما فیہ). دیارە دڵی ماموستا مەحمود پەرە لە حویبسی قورئان
 موسولمانانو کوردان، بۆیە ئەم سێ سوارەدا نووری دڵی سەرپێژی کردووە، مایە
 شانازی و سەربەرزێ بەندە ی ناتەوانە کە بەشداریم لە پیاوچوونەوی ئەم بەرگە
 کردووە، دوا و ئەم: **لخیر مایەدی الی عبد و فی** **لربہ نظیر ذال المؤلف**

لربه نظير ذا المؤلف

خادم القرآن

نوری فارس حیدر خان

199V/15/V